

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι.)
ΚΑΛΑΜΑΤΑ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ**

**Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΝΩΣΗ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Του σπουδαστή *Αποστόλη Αποστολόπουλου*

Επιβλέπων καθηγητής: *Παπαγεωργίου Α.*

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, Μάιος 2005

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι.)
ΚΑΛΑΜΑΤΑ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΝΩΣΗ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Του σπουδαστή **Αποστόλη Αποστολόπουλου**

Επιβλέπων καθηγητής: Παπαγεωργίου Α.

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, Μάιος 2005

Στη μητέρα μου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
Μέρος Ι: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ	10
Κεφάλαιο Ι: Η ελληνική γεωργία σήμερα	11
Εισαγωγή	11
1. Η διάρθρωση της ελληνικής γεωργίας	11
1.1. Εκτάσεις γεωργικών εκμεταλλεύσεων κατά τεχνοοικονομική κατεύθυνση	13
1.2. Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις κατά τεχνοοικονομική κατεύθυνση	16
1.3. Η εξέλιξη του δείκτη τιμών των εισροών στη γεωργία	18
1.4. Οι εξελίξεις στο εργατικό δυναμικό και στο αγροτικό εισόδημα	21
2. Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής γεωργίας	26
2.1. Οι εξελίξεις των επενδύσεων και ο σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	26
2.2. Οι εξελίξεις στο Ακαθάριστο Γεωργικό Προϊόν (ΑΓΠ)	27
2.3. Οι εξελίξεις στο εμπορικό ισοζύγιο	29
3. Η διάρθρωση της αγροτικής παραγωγής	31
3.1. Σιτηρά	32
3.2. Ρύζι	33
3.3. Τεύτλα	33
3.4. Βαμβάκι	34
3.5. Καπνός	35
3.6. Ελαιοκαλλιέργεια	35
3.7. Οίνος	37
3.8. Οπωροκηπευτικά	37
3.9. Λοιπά φυτικά προϊόντα	38
3.10. Παραγωγή Κρέατος	39
3.11. Γάλα	40
3.12. Αβγά	41
3.13. Μέλι	42
3.14. Σηροτροφία	42

Κεφάλαιο 2: Οι τρόποι χρηματοδότησης της ελληνικής γεωργίας	43
Εισαγωγή	43
1. Αυτοχρηματοδότηση	43
1.1. Δωρεές και κληρονομίες	43
1.2. Αποταμιεύσεις	44
1.3. Εισοδήματα από εξωγεωργικές δραστηριότητες	45
1.4. Έσοδα από τη λειτουργία της αγροτικής εκμετάλλευσης	46
2. Δημόσια χρηματοδότηση	48
2.1. Η εθνική πολιτική στον τομέα της γεωργίας	48
2.2. Ενίσχυση αγορών	50
2.3. Επιχορηγήσεις-Επιδότησεις	50
2.4. Το δημοσιονομικό κόστος της εφαρμοζόμενης πολιτικής και η μέτρηση της παρεχόμενης στήριξης	51
3. Ο δανεισμός ως μέσο χρηματοδότησης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων	54
3.1. Κύρια χαρακτηριστικά δανείων	54
3.2. Ο ρόλος της Α.Τ.Ε. και το τραπεζικό σύστημα	55
3.2.1. Η Α.Τ.Ε. έως το 1990	55
3.2.2. Οι εξελίξεις στον τραπεζικό χώρο	57
3.2.3. Το νέο τραπεζικό περιβάλλον και η άσκηση της αγροτικής πίστης	58
3.3. Δάνεια από ιδιώτες	60
Μέρος II: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	62
Κεφάλαιο 1: Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο χώρο της γεωργίας	63
Εισαγωγή	63
1. Ορισμός και μέσα της κοινής γεωργικής πολιτικής	63
2. Οι μηχανισμοί της κοινής γεωργικής πολιτικής	64
3. Τα αποτελέσματα και η εξέλιξη της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής	66
4. Το Γ' ΚΠΣ	74
4.1. Η οικονομική αξία του προγράμματος	76
4.2. Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.)	77
4.3. Η απορροφητικότητα του τομεακού προγράμματος της γεωργίας και των Π.Ε.Π.	78
4.4. Ο κανόνας $v+2$	80
Κεφάλαιο 2: Τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης	82
Εισαγωγή	82

1. Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο	82
2. Ταμείο Συνοχής	83
2.1. Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα	84
2.1.1. Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	86
2.1.2. Αγροτουρισμός	86
2.1.3. Υποδομή για τη βιωσιμότητα των αγροτικών περιοχών	87
3. Ταμείο FEOGA- Προσανατολισμού	89
3.1. Το Α' και Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης	90
4. Ταμείο FEOGA –Εγγυήσεων	92
4.1. Σιτηρά.	93
4.2. Ελαιούχοι σπόροι	94
4.3. Ρύζι	94
4.4. Ζάχαρη – τεύτλα	94
4.5. Βαμβάκι	95
4.6. Αποξηραμένες ζωοτροφές	95
4.7. Καπνός	96
4.8. Οίνος	97
4.9. Ελαιοκαλλιέργεια	98
4.10. Νωπά οπωροκηπευτικά	98
4.11. Μεταποιημένα οπωροκηπευτικά	100
4.12. Αγελαδινό γάλα	102
4.13. Βόειο κρέας	104
4.14. Αιγοπρόβειο κρέας	106
4.15. Χοίρειο κρέας - αβγά - κρέας πουλερικών	107
4.16. Λοιπά ζωικά προϊόντα	108
4.17. Οριζόντιες ρυθμίσεις	108
Κεφάλαιο 3: Το Αγρονομισματικό Σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	109
1. Το Διεθνές Νομισματικό Περιβάλλον	109
2. Οι νομισματικές εξελίξεις στον κοινοτικό χώρο	111
3. Το Αγρονομισματικό Σύστημα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής	115
3.1. Οι Πράσινες Ισοτιμίες	116
3.2. Τα Νομισματικά Εξισωτικά Ποσά	117
3.3. Ο μηχανισμός Switch over	119

3.4. Οι αποφάσεις του 1994	120
4. Η οικονομική και νομισματική ένωση	122
5. Η αναπροσαρμογή του Αγρονομισματικού Συστήματος: διοικητική απλοποίηση	124
6. Οι επιπτώσεις από το κοινό νόμισμα	126
7. Οι επιπτώσεις στο γεωργικό εισόδημα: διολίσθηση και πληθωρισμός	127
8. Οι ενδεχόμενοι κίνδυνοι	129
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	133
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	136
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	138
Παράρτημα I	139
Παράρτημα II	145

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Μέρος Ι: Η ελληνική γεωργία και οι τρόποι χρηματοδότησής της	
Κεφάλαιο Ι: Η ελληνική γεωργία σήμερα	
Πίνακας 1.1. Ηλικιακή σύνθεση των αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (1997)	12
Πίνακας 1.2. Κατανομή βασικών κατηγοριών χρήσης της γης στην Ελλάδα (2000)	12
Πίνακας 1.3. Η εξέλιξη κατανομής των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της έκτασής τους κατά τάξεις μεγέθους (καλλιεργούμενης γης) στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1980-2000	13
Πίνακας 1.4. Εκτάσεις καλλιεργειών κατά είδος καλλιέργειας 2001-2003 (σε χιλιάδες στρέμματα)	15
Πίνακας 1.5. Αριθμός κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (1991/2000)	17
Πίνακας 1.6. Αριθμός κεφαλών ζώων (1991/2000)	17
Πίνακας 1.7. Δείκτες εξέλιξης των βασικών εισροών στη γεωργία [1996-2003 (1995=100)]	20
Πίνακας 1.8. Το εργατικό δυναμικό των εκμεταλλεύσεων (1991/2000)	23
Πίνακας 1.9. Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα και Γεωργικό εισόδημα ανά ΜΑΕ [1990-2000 (σε ευρώ)]	25
Πίνακας 1.10. Μέσο μηνιαίο κόστος εργασίας κατά φύλο στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις [1999-2002 (σε ευρώ)]	25
Πίνακας 1.11. Ακαθόριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου στη γεωργία [1995-2003 (σε εκατομμύρια ευρώ)]	27
Πίνακας 1.12. Ποσοστιαία (%) σύνθεση του ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	28
Πίνακας 1.13. Προϊόν ανά απασχολούμενο σε ευρώ (σε τιμές 1980)	29
Πίνακας 1.14. Εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων [1990-2000 (σε εκατομμύρια ευρώ)]	30
1.15. Η σπουδαιότητα των καλλιεργειών 1999	31
1.16. Εξέλιξη παραγωγής σιτηρών (1994-2000)	32

1.17. Εξέλιξη παραγωγής ρυζιού (1994-2000)	33
1.18. Εξέλιξη παραγωγής τεύτλων (1994-2000)	34
1.19. Εξέλιξη παραγωγής βαμβακιού (1994-2000)	34
1.20. Εξέλιξη παραγωγής καπνού (1994-2000)	35
1.21. Εξέλιξη παραγωγής ελαιοποιήσιμης ελιάς (1994-2000)	36
1.22. Εξέλιξη παραγωγής επιτραπέζιας ελιάς (1994-2000)	36
1.23. Εξέλιξη παραγωγής οίνου (1994-2000)	37
1.24. Εξέλιξη παραγωγής κρέατος (1998-2002)	40
1.25. Εξέλιξη παραγωγής γάλακτος (1998-2002)	41
1.26. Εξέλιξη παραγωγής αβγών (1998-2002)	41
Κεφάλαιο 2: Οι τρόποι χρηματοδότησης της ελληνικής γεωργίας	
Πίνακας 2.1. Το ύψος των οικονομικών ενισχύσεων το 1998	52
Πίνακας 2.2 Ακαθάριστη αξία γεωργικής παραγωγής κατά το 1998	53
Μέρος II :Το χρηματοδοτικό και αγρονομισματικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	
Κεφάλαιο 1: Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο χώρο της γεωργίας	
Πίνακας 1.1. Χρηματοδοτικός πίνακας προγράμματος “Αγροτική Ανάπτυξη-Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006” κατά μέτρο (σε εκατ. ευρώ)	77
Πίνακας 1.2. Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα 2000-2006 (σε ευρώ)	78
Πίνακας 1.3 Η πορεία απορρόφησης του τομεακού προγράμματος της Γεωργίας στις 31/1/2005(σε ευρώ)	79
Πίνακας 1.4. Πορεία απορροφητικότητας των Π.Ε.Π. έως τις 31/11/2004 (σε ευρώ)	80
Πίνακας 1.5. Η επίδραση του κανόνα n+2 στην απορροφητικότητα κονδυλίων του τομεακού προγράμματος της Γεωργίας 2000-2006 (σε εκατ. ευρώ)	81
Κεφάλαιο 2 Τα διορθωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης	
Πίνακας 2.1. Ετήσιες πιστώσεις Ταμείου Συνοχής για την περίοδο 2000-2006 (σε δισεκ. ευρώ)	84

Πίνακας 2.2. Κατανομή συνολικών πόρων του Ταμείου Συνοχής Μεταξύ των Κ-Μ για την περίοδο 2000-2006	84
Πίνακας 2.3. Κόστος Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (εκατομ. ECU) 1982-1987	88-89
Πίνακας 2.4. Εισροές της ελληνικής γεωργίας από το γεωργικό ταμείο- Τμήμα Προσανατολισμού	92
Πίνακας 2.5. Εισροές της ελληνικής γεωργίας από το γεωργικό ταμείο τμήμα Εγγυήσεων, κατά προϊόν, στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ (σε εκατ. ευρώ)	93
Πίνακας 2.6. Πριμοδοτήσεις και προσωπικές ποσοστώσεις στα καπνά, 1999-2001	97
Πίνακας 2.7. Τιμές απόσυρσης νωπών οπωροκηπευτικών, μετά το 2002	100
Πίνακας 2.8. Κατώφλι παραγωγής σε χυμούς εσπεριδοειδών ανά τριετία	101
Πίνακας 2.9. Εγγυημένες τιμές και πριμοδοτήσεις για την περίοδο 1997/1998	102
Κεφάλαιο 3 Το Αγρονομισματικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης	
Πίνακας 3.1. Μέση ετήσια Ισοτιμία ECU/ Δραχμής	115
Πίνακας 3.2. Η εξέλιξη της Πράσινης Ισοτιμίας της δραχμής (κατά την έναρξη της εμπορικής περιόδου των σιτηρών)	122
Πίνακας 3.3. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές του γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή και της Πράσινης Ισοτιμίας της δραχμής	129
Πίνακας 3.4. Δείκτες εξέλιξης Πραγματικής Ισοτιμίας ECU/ΔΡΧ., Πράσινης Ισοτιμίας ECU/ΔΡΧ. και πληθωρισμού. Με βάση το 1981=100	132

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η γεωργία αποτελούσε και αποτελεί έναν τους σημαντικότερους τομείς της ελληνικής οικονομίας. Ο γεωργικός τομέας συμβάλλει στη διαμόρφωση του συνολικού Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας με ποσοστό 12%, απασχολεί το ένα έκτο του ενεργού πληθυσμού, παράγει το 30% του συνόλου των εξαγωγών της χώρας, ενώ παράλληλα, δημιουργεί προϋποθέσεις ανάπτυξης σε σημαντικό αριθμό άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων και ιδιαίτερα της μεταποίησης.

Η είσοδος της χώρας μας στην Ε.Ο.Κ. το 1981 είχε ως αποτέλεσμα να δώσει μια νέα ώθηση στην αγροτική ανάπτυξη δια μέσου της εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.) και στην Ελλάδα. Η ΚΑΠ θεσμοθετήθηκε το 1958 στην Ιταλία και αποτελεί την συνέχεια της συνεργασίας των έξι ευρωπαϊκών χωρών (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Βέλγιο, Ολλανδία και Λουξεμβούργο) μετά τον αρχικό υπερεθνικό οργανισμό: Κοινότητα για τον Άνθρακα και Χάλυβα (Απρίλης 1951) που αφορούσε την ενέργεια και τον οργανισμό: Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας-Ευροτόμ (1957). Κύριο στόχο είχε να προστατεύσει το εισόδημα των Ευρωπαίων αγροτών και να δημιουργήσει κοινούς κανόνες για τα κράτη-μέλη (Κ-Μ) της Ένωσης. Η χώρα μας «εκμεταλλεύθηκε» τη δυνατότητα χρηματοδότησης από την Κ.Α.Π. κυρίως για να ενισχύσει το εισόδημα των αγροτών μέσω ενός συστήματος αποζημιώσεων και επιδοτήσεων στην παραγωγή.

Εντούτοις, οι αλλαγές σε Διεθνές και Ευρωπαϊκό επίπεδο ήδη από τις αρχές του 1990 οδήγησαν την ελληνική γεωργία σε μία κρίση προσαρμογής στο νέο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον. Η παγκοσμιοποίηση των αγορών επεκτείνεται και στη γεωργία, ενώ η ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού έχει πολλαπλές συνέπειες τόσο για τα αγροτικά εισοδήματα όσο και για την ποιότητα και την ασφάλεια των τροφίμων. Παράλληλα η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) με την είσοδο των 10 νέων χωρών στους κόλπους της, χωρίς όμως την ανάλογη αύξηση των κονδυλίων για τον αγροτικό τομέα (έχουμε μόνο μια περιορισμένη αύξηση από 1,2% του ευρωπαϊκού ΑΕΠ σε 1,27%) εντείνει την κρίση. Ο ανταγωνισμός αυτός ώθησε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λαμβάνοντας τα μηνύματα των καιρών, να συρρικνώσουν τον αγροτικό τους τομέα. Ο δείκτης της γεωργίας στο Α.Ε.Π. των χωρών αυτών, μόλις που αγγίζει σήμερα το 2 με 3%. Το παράδειγμα της Αγγλίας είναι το πιο χαρακτηριστικό, όπου μείωσε τον αγροτικό της τομέα από 5% σε 2% την προηγούμενη δεκαετία.

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση της ελληνικής γεωργίας, καθώς και η προσέγγιση των προβλημάτων αλλά και των δυνατοτήτων που υπάρχουν για την περαιτέρω ανάπτυξη της στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και της διευρυμένης Ε.Ε.

Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος, “Η ελληνική γεωργία και οι τρόποι χρηματοδότησής της”, περιλαμβάνει δύο κεφάλαια. Στο πρώτο, που ονομάζεται “Η ελληνική γεωργία σήμερα”, γίνεται παρουσίαση της διάρθρωσης της ελληνικής γεωργίας καθώς και της εξέλιξης βασικών οικονομικών δεικτών όπως το εργατικό δυναμικό, το γεωργικό εισόδημα, το Ακαθόριστο Γεωργικό Προϊόν κ.ά. Στο δεύτερο κεφάλαιο, με τον τίτλο “Οι τρόποι χρηματοδότησης της ελληνικής γεωργίας”, γίνεται προσπάθεια διάκρισης των τρόπων χρηματοδότησης της γεωργίας ανάλογα με την πηγή τους. Η κύρια κατηγοριοποίηση είναι σε ίδια και ξένα κεφάλαια.

Το δεύτερο μέρος, “Η Ε.Ε. φορέας χρηματοδότησης της γεωργικής ανάπτυξης”, περιλαμβάνει τρία κεφάλαια. Στο πρώτο, “Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο χώρο της γεωργίας”, παρουσιάζεται ο καθοδηγητικός ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) στις εκπονήσεις των διαφόρων αναπτυξιακών προγραμμάτων της ελληνικής γεωργίας. Ουσιαστικά γίνεται η παρουσίαση της ΚΑΠ καθώς και των σημαντικότερων αλλαγών της από την αρχή εφαρμογής της. Στο δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο “Τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης” αναφέρεται στα ποσά που δαπανά η Ε.Ε. για την υλοποίηση αυτών των προγραμμάτων της ΚΑΠ. Στο τρίτο κεφάλαιο, “Το αγρονομισματικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης”, επικεντρωνόμαστε στους μηχανισμούς μέσω των οποίων πραγματοποιείται η χρηματοδότηση της Ε.Ε. και στις δυσκολίες που υπάρχουν στην εφαρμογή του Αγρονομισματικού συστήματός της.

Στον επίλογο, τέλος, γίνεται προσπάθεια πρόβλεψης του μέλλοντος της ελληνικής γεωργίας καθώς και της Κ.Α.Π. την επόμενη δεκαετία.

Μέρος Ι

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ

Κεφάλαιο 1

Η ελληνική γεωργία σήμερα

Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται προσπάθεια να εντοπιστούν οι σημαντικότερες αλλαγές που επήλθαν στην ελληνική γεωργία, αλλαγές που οφείλονται τόσο στην κρατική πολιτική όσο και στην μεταρρύθμιση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (Κ.Γ.Π.). Το κεφάλαιο επικεντρώνεται στο πόσο εύκολη ή δύσκολη ήταν η προσαρμογή της ελληνικής γεωργίας στη “νέα τάξη πραγμάτων”. Εξετάζουμε την εξέλιξη ορισμένων δεικτών στη δεκαετία που μας πέρασε, όπως το εργατικό δυναμικό, το είδος των καλλιεργειών, τον όγκο παραγωγής και πως αυτά αντικατοπτρίζονται στον οικονομικό τομέα. Θα προσεγγίσουμε τις επενδύσεις για το σχηματισμό παγίου κεφαλαίου, το Α.Ε.Π. (Ακαθόριστο Εθνικό Προϊόν) και το εμπορικό ισοζύγιο.

1. Η διάρθρωση της ελληνικής γεωργίας

Η διάρθρωση του ελληνικού γεωργικού τομέα αποτελεί τυπικό παράδειγμα των Μεσογειακών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνίσταται κυρίως στον πολύ μεγάλο αριθμό μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, το χαμηλό ποσοστό αρδευόμενης γεωργικής γης και το υψηλό ποσοστό οικονομικά ενεργών ατόμων του πληθυσμού που απασχολούνται στη γεωργία. Η διάρθρωση αυτή, σε συνδυασμό με το ανάγλυφο του εδάφους (περίπου το 70% της συνολικής έκτασης και το 50% της καλλιεργούμενης έκτασης βρίσκονται με ημιορεινές και ορεινές περιοχές), την ανεπαρκή υποδομή, την ελλιπή επαγγελματική εκπαίδευση των κατ' εξοχήν μεγάλης ηλικίας γεωργών (περίπου το 60% είναι άνω των 55 ετών), και τη μη αποτελεσματική οργάνωση των σχετικών δημόσιων υπηρεσιών υποστήριξης αλλά και των συστημάτων εμπορίας, λειτουργεί ως τροχοπέδη για την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα. Αυτό είχε σαν συνέπεια, τα γεωργικά εισοδήματα να παραμένουν σχετικώς χαμηλά, συγκρινόμενα με τα εισοδήματα από τους άλλους τομείς της ελληνικής οικονομίας (5.423 ευρώ έναντι 7.638 ευρώ του δευτερογενή τομέα) και με εκείνα από τους αγροτικούς τομείς των άλλων Κ-Μ της Ε.Ε.. Μόνο εκείνες οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις, που βρίσκονται στην ηπειρωτική Ελλάδα αλλά όχι σε ορεινές περιοχές και ασχολούνται κυρίως με αροτραίες

καλλιέργειες, εξασφαλίζουν πράγματι την αποδοτική αξιοποίηση της διαθέσιμης οικογενειακής εργασίας και, κατά συνέπεια, ένα ικανοποιητικό επίπεδο εισοδήματος.

Πίνακας 1.1. Ηλικιακή σύνθεση των αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (1997)

Ηλικία	Ελλάδα		Ευρωπαϊκή Ένωση - 15	
	χιλ. άτομα	%	χιλ. άτομα	%
> 35	43.800	5,4	501.100	7,68
35 - 45	115.800	14,24	1.046.500	16,05
45 - 55	158.900	19,54	1.432.000	21,96
55 - 65	215.900	26,55	1.731.500	26,55
> = 65	278.600	34,27	1.810.400	27,76
ΣΥΝΟΛΟ	813.000	100	6.521.400	100

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Βασική αιτία του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα είναι ότι μόνο το 27% περίπου της συνολικής έκτασης είναι η γεωργική γη. Ακόμη, ο αριθμός των μικρών εκμεταλλεύσεων με έκταση μέχρι 50 στρέμ. καλλιεργούμενης γης, που καλύπτουν περίπου το 1/3 της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης, ξεπερνά τα 3/4 του συνόλου των εκμεταλλεύσεων. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία σχετική μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων και της αντίστοιχης καλυπτόμενης έκτασης. Παράλληλα οι μεγάλες εκμεταλλεύσεις (άνω των 50 στρεμμάτων) έχουν αυξηθεί σε αριθμό και μέση έκταση.

Πίνακας 1.2. Κατανομή βασικών κατηγοριών χρήσης της γης στην Ελλάδα (2000)

Κατηγορίες εδάφους	Έκταση (%)
Γεωργική γη	27,1
Βοσκότοποι	38,5
Δάση	25,5
Άλλα εδάφη	8,9
Σύνολο (στρέμ.)	131.900.000

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Πίνακας 1.3. Η εξέλιξη κατανομής των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της έκτασής τους κατά τάξεις μεγέθους (καλλιεργούμενης γης) στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1980-2000

Τάξεις μεγεθών εκμ/σεων (στρέμ.)	1980		1990		2000	
	Αρ. εκμ/σεων	Έκταση	Αρ. εκμ/σεων	Έκταση	Αρ. εκμ/σεων	Έκταση
1-50	788.113 (78,9%)	14.825.045 (41,5%)	666.896 (77,4%)	12.299.364 (34,8%)	626.805 (76,3%)	11.322.880 (31,6%)
50,1-200	196.778 (19,7%)	16.253.965 (45,5%)	179.217 (20,8%)	16.540.524 (46,8%)	170.050 (20,7%)	15.658.540 (43,7%)
άνω 200	13.985 (1,4%)	4.643.990 (13%)	15.510 (1,8%)	6.856.542 (19,4%)	24.645 (3%)	8.850.480 (24,7%)
Σύνολο (αρ. εκμ/σεων, στρέμματα καλλιεργ. γης)	998.876	35.723.000	861.623	35.343.000	811.318	35.831.900

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

1.1. Εκτάσεις γεωργικών εκμεταλλεύσεων κατά τεχνοοικονομική κατεύθυνση

“Ως γεωργική εκμετάλλευση θεωρείται η εκμετάλλευση, που έχει μόνο χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση, χωρίς να εκτρέφει ζώα ή τα ζώα που εκτρέφει δεν πληρούν καμία από τις προϋποθέσεις της αμιγούς κτηνοτροφικής εκμετάλλευσης και η έκτασή της αυτή είναι τουλάχιστον ένα (1) στρέμμα ή, αν πρόκειται για θερμοκήπια, η χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση είναι τουλάχιστον μισό (0,5) στρέμμα.” (Ε.Σ.Υ.Ε., 1999/2000)

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Ετήσιας Γεωργικής Στατιστικής Έρευνας του έτους 2003, το σύνολο των καλλιεργούμενων εκτάσεων της Ελλάδας ανέρχεται σε 34.258 χιλιάδες στρέμματα. Από το σύνολο αυτό, τα 21.762 χιλιάδες στρέμματα είναι αροτραίες καλλιέργειες, τα 11.333 μόνιμες φυτείες (αμπέλια - σταφιδάμπελα και κανονικοί δενδρόνες) και τα υπόλοιπα 1.163 χιλιάδες στρέμματα κηπευτικές καλλιέργειες.

“Οι αροτραίες καλλιέργειες είναι οι εκτάσεις που καλύπτονται από καλλιέργειες που υπόκεινται στο σύστημα της εναλλαγής των καλλιεργειών (αμειψισπορά). Επίσης, περιλαμβάνονται και πολυετείς καλλιέργειες που αντιμετωπίζονται ως κηπευτικά ή καλλωπιστικά φυτά (σπαράγγια, φράουλες, τριαντάφυλλα, διακοσμητικοί θάμνοι που καλλιεργούνται για τα

λουλούδια ή τα φύλλα τους κ.λπ.). Οι μόνιμες φυτείες είναι εκτάσεις με καλλιέργειες, που δεν ανήκουν στον κύκλο της αμειψισποράς, καταλαμβάνουν το έδαφος για μεγάλη χρονική περίοδο και παράγουν προϊόντα για πολλά έτη. Πρόκειται δηλαδή για εκτάσεις που καταλαμβάνουν, κατά ομάδες, τα διάφορα είδη συγγενών δένδρων, τα οποία βρίσκονται φυτεμένα σε κανονικούς δενδρώνες ή διάσπαρτα. Στις φυτείες αυτές περιλαμβάνονται και οι καλλιεργούμενοι θάμνοι νωπών φρούτων, καθώς και τα φυτώρια που διατίθενται στο εμπόριο.” (Ε.Σ.Υ.Ε., 1999/2000)

Το σύνολο των καλλιεργούμενων εκτάσεων του έτους 2003 αντιπροσωπεύει το 88,4% της συνολικής διαθέσιμης γεωργικής γης, η οποία υπολογίζεται σε 38.750 χιλιάδες στρέμματα, ενώ το υπόλοιπο 11,6% (4.491 χιλιάδες στρέμματα) αντιστοιχεί στις αγροναπαύσεις.

Ως προς το είδος των καλλιεργειών, τα σιτηρά για καρπό καταλαμβάνουν την πρώτη θέση, με καλλιεργούμενη έκταση 12.850 χιλιάδες στρέμματα, ή ποσοστό 37,5%, οι κανονικοί δενδρώνες τη δεύτερη με 10.020 χιλιάδες στρέμματα, ή ποσοστό 29,2%, και ακολουθούν τα βιομηχανικά φυτά με 4.876 χιλιάδες στρέμματα, ή ποσοστό 14,2%, και κύρια την καλλιέργεια βάμβακος, η οποία ανέρχεται σε 3.778 χιλιάδες στρέμματα, αντιστοιχώντας στο 11,0% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων.

Πίνακας 1.4. Εκτάσεις καλλιεργειών κατά είδος καλλιέργειας 2001-2003 (σε χιλιάδες στρέμματα)

Είδη καλλιεργειών	2001	2002	2003	Μεταβολή % 2002/2001	Μεταβολή % 2003/2002
Σύνολο εκτάσεων	34.682	34.555	34.258	-0,4	-0,9
- Από τις οποίες αρδεύτηκαν	14.264	14.314	14.531	0,4	1,5
1. Αροτραίες καλλιέργειες	22.199	22.112	21.762	-0,4	-1,6
- Από τις οποίες αρδεύτηκαν	9.288	9.307	9.465	0,2	1,7
1.1 Σιτηρά για καρπό	12.931	12.955	12.85	0,2	-0,8
Σιτάρι μαλακό και ημίσκληρο	1.723	1.603	1.455	-7,0	-9,2
Σιτάρι σκληρό	7.052	7.161	7.11	1,5	-0,7
Κριθάρι	1.207	1.15	1.072	-4,7	-6,8
Καλαμπόκι	2.102	2.203	2.399	4,8	8,9
Ρύζι	207	224	226	8,2	0,9
Λοιπά σιτηρά	640	614	588	-4,1	-4,2
1.2. Βρώσιμα όσπρια	166	159	152	-4,2	-4,4
Φασόλια	109	104	99	-4,6	-4,8
Λοιπά βρώσιμα όσπρια	57	55	53	-3,5	-3,6
1.3. Βιομηχανικά φυτά	5.273	5.103	4.876	-3,2	-4,4
Καπνός	609	595	562	-2,3	-5,5
Βαμβάκι	4.025	3.884	3.778	-3,5	-2,7
Ζαχαρότευτλα	440	434	414	-1,4	-4,6
Αραχίδα	5	5	5	0,0	0,0
Ηλιανθος	175	171	105	-2,3	-38,6
Λοιπά βιομηχανικά φυτά	19	14	12	-26,3	-14,3
1.4. Αρωματικά φυτά	11	12	11	9,1	-8,3
1.5. Κτηνοτροφικά φυτά	3.106	3.153	3.452	1,5	0,0
1.6. Μπιστοτανικά	255	258	262	1,2	1,6
1.7. Πατάτες	456	474	461	3,9	-2,7
2. Κηπευτική γη	1.185	1.161	1.163	-2,0	0,2
-Κηπευτική γη που αρδεύτηκε	1.133	1.111	1.118	-1,9	0,6
2.1. Λαχανικά	1.187	1.152	1.158	-2,9	0,5
Ντομάτες	386	377	387	-2,3	2,7
Λοιπά λαχανικά	801	775	771	-3,2	-0,5
2.2. Εμπορικοί ανθόκηποι	5	7	8	40,0	14,3
2.3. Θερμοκήπια για:	47	48	48	2,1	0,0
Λαχανικά	44	45	45	2,3	0,0
Άνθη	3	3	3	0,0	0,0
3. Αμπέλια-Σταφιδάμπελα	1.334	1.311	1.313	-1,7	0,2
- Από τα οποία αρδεύτηκαν	392	396	421	1,0	6,3
4. Κανονικοί δενδρώνες	9.964	9.971	10.020	0,1	0,5
Από τους οποίους αρδεύτηκαν	3.451	3.500	3.527	1,4	0,8

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

1.2. Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις κατά τεχνοοικονομική κατεύθυνση

“Ως αμιγής κτηνοτροφική εκμετάλλευση θεωρείται η εκμετάλλευση η οποία εκμεταλλεύεται ζώα χωρίς να καλλιεργεί γεωργική γη ή, αν καλλιεργεί, η χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση είναι μικρότερη του ενός (1) στρέμματος ή, αν πρόκειται για θερμοκήπια, η χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση είναι μικρότερη του μισού (0,5) στρέμματος” (Ε.Σ.Υ.Ε., 1999/2000). Ο αριθμός των ζώων πρέπει να πληροί τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- A. Μία (1) ή περισσότερες αγελάδες,
- B. Δύο (2) και περισσότερα άλλα «μεγάλα ζώα», κάθε είδους και ηλικίας συνολικά (π.χ. βόδια, βουβάλια, όνους, ημίονους),
- Γ. Πέντε (5) και περισσότερα «μικρά ζώα» (πρόβατα, κατσίκες, χοίρους), κάθε ηλικίας και γένους, συνολικά,
- Δ. Πενήντα (50) και περισσότερα πουλερικά,
- Ε. Είκοσι (20) και περισσότερες κυψέλες μελισσών «εγχώριες» ή «ευρωπαϊκές».

Στην κατηγορία αυτή υπάγονται και οι εκμεταλλεύσεις που πληρούν μία, τουλάχιστον, από τις παραπάνω προϋποθέσεις A, B, Γ, Δ, Ε και διαθέτουν μόνο βοσκοτόπια (μόνιμα λβάδια και άγονα βοσκοτόπια) για ίδια χρήση, δηλαδή οι εκμεταλλεύσεις των οποίων η χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση είναι ίση με τα βοσκοτόπια.

Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις διακρίνονται γενικώς σε αυτές που ασχολούνται με την εκτροφή βοοειδών, προβατοειδών, αιγοειδών, τις κυψέλες μελισσών και τα πουλερικά.

Σύμφωνα με την απογραφή του 2000 για την κτηνοτροφία, οι εκμεταλλεύσεις που ασχολούνται με τη βοοτροφία, προβατοτροφία και αιγοτροφία παρουσιάζουν πτωτική τάση σε σχέση με τα αντίστοιχα στοιχεία της απογραφής του 1991. Εξάιρεση αποτελούν οι εκμεταλλεύσεις που ασχολούνται με τη χοιροτροφία, οι οποίες παρουσιάζουν αύξηση 12,0 %.

Μεγάλη μείωση, της τάξης του 46,6% των εκμεταλλεύσεων, παρατηρείται στις εκμεταλλεύσεις που εκτρέφουν βοοειδή και κυρίως στις περιφέρειες της Θεσσαλίας, της Κεντρικής, Ανατολικής και Δυτικής Μακεδονίας και στην Κρήτη. Η μείωση των εκμεταλλεύσεων προβατοειδών ανέρχεται σε ποσοστό 20,1% ενώ των αιγοειδών σε ποσοστό 32,2%.

Τέλος, μείωση της τάξης του 18,2% παρατηρείται και στον αριθμό των εκμεταλλεύσεων που εκτρέφουν πουλερικά, με αντίστοιχη μείωση του αριθμού των πουλερικών κατά 14,1%, καθώς και στον αριθμό των εκμεταλλεύσεων κυψελών μελισσών κατά 18,7%, με αντίστοιχη μείωση του αριθμού των κυψελών μελισσών, κατά 7,6%.

Πίνακας 1.5. Αριθμός κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων (1991/2000)

Απογραφή	1991	2000	ποσοστό
Βοοειδή	53.070	28.313	-46,6%
Προβατοειδή	160.560	128.235	-20,1%
Αιγοειδή	202.720	137.452	-32,2
Χοίροι	32.296	36.159	+12%
Κυψέλες μελισσών	13.300	10.809	-18,7%
Πουλερικά	398.048	325.474	-18,2%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Ο ζωικός πληθυσμός, αντίθετα, παρουσιάζει αύξηση για όλα τα ζώα, εκτός των χοίρων. Συγκεκριμένα, τα βοοειδή αυξήθηκαν κατά 9,8 %, τα πρόβατα κατά 5,7 %, οι αίγες κατά 2,6 %, ενώ οι χοίροι μειώθηκαν κατά 0,5 %.

Πίνακας 1.6. Αριθμός κεφαλών ζώων (1991/2000)

Απογραφή	1991	2000	ποσοστό
Βοοειδή	594.357	652.604	+9,8%
Προβατοειδή	8.271.869	8.743.366	+5,7%
Αιγοειδή	5187870	5322755	+2,6%
Χοίροι	975.910	971.030	-0,5%
Πουλερικά	45.974.501	39.492.096	-14,1%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Η εκτίμηση του συνόλου του ζωικού κεφαλαίου γίνεται σε ζωικές μονάδες με τη χρήση κατάλληλων συντελεστών για κάθε είδος ζώου. Η ζωική μονάδα είναι μία κοινή μονάδα αναφοράς (μονάδα ενήλικου βοοειδούς) διαφόρων κατηγοριών ζώων σε σχέση με τις διατροφικές τους απαιτήσεις. Μία μονάδα ενήλικου βοοειδούς, για παράδειγμα, αντιπροσωπεύει την ποσότητα διατροφικής ενέργειας που απαιτείται από το εν λόγω ζώο για τη συντήρησή του και την κάλυψη των απαιτήσεων παραγωγής. Η ποσότητα διατροφικής ενέργειας που είναι απαραίτητη για τη συντήρηση και κάλυψη των απαιτήσεων παραγωγής (αναπαραγωγή, ανάπτυξη, κ.λπ.) οποιουδήποτε ζώου συσχετίζεται με την τιμή αυτή.

Η ζωική μονάδα χρησιμοποιείται, εκτός των άλλων, και για την ομαδοποίηση των διαφόρων ειδών ζώων. Οι συντελεστές, οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν για τη μετατροπή του ζωικού

πληθυσμού σε ζωικές μονάδες όπως αναφέρεται στη απογραφή της Γεωργίας-Κτηνοτροφίας του 1999/2000 είναι οι ακόλουθοι:

Ιπποειδή	0,8
Βοοειδή κάτω του ενός έτους	0,4
Βοοειδή αρσενικά μεταξύ 1 και 2 ετών	0,7
Βοοειδή θηλυκά μεταξύ 1 και 2 ετών	0,7
Βοοειδή αρσενικά 2 ετών και άνω	1,0
Βοοειδή δαμάλια 2 ετών και άνω	0,8
Βοοειδή γαλακτοπαραγωγής 2 ετών και άνω	1,0
Βοοειδή και λοιπές αγελάδες 2 ετών και άνω	0,8
Πρόβατα	0,1
Αίγες	0,1
Χοίροι με βάρος κάτω των 20 κιλών (ανά 100 κεφ.)	2,7
Χοίροι αναπαραγωγής 50 κιλών και άνω	0,5
Κοτόπουλα κρεατοπαραγωγής (ανά 100 κεφάλια)	0,7
Όρνιθες αβγοπαραγωγής (ανά 100 κεφάλια)	1,4
Λοιπά πουλερικά (ανά 100 κεφάλια)	3,0
Κουνέλια (ανά 100 κεφάλια)	2,0

Έτσι, το σύνολο του ζωικού κεφαλαίου ανέρχεται σε 2.544.903 ζωικές μονάδες, εκ των οποίων 35.438 ζωικές μονάδες αντιστοιχούν στα ιπποειδή (ποσοστό 1,4%), 463.846 ζωικές μονάδες στα βοοειδή (ποσοστό 18,2%), 874.337 ζωικές μονάδες στα προβατοειδή (ποσοστό 34,3%), 532.276 ζωικές μονάδες στα αιγοειδή (ποσοστό 20,9%), 244.949 ζωικές μονάδες στους χοίρους (ποσοστό 9,6%) και 389.836 ζωικές μονάδες στα πουλερικά (ποσοστό 15,6%).

1.3. Η εξέλιξη του δείκτη τιμών των εισροών στη γεωργία

“Οι δείκτες τιμών εισροών αναφέρονται στις μεταβολές των τιμών, σε σχέση με το έτος βάσης, που καταβάλλει ο παραγωγός όταν αποκτά α) αναλώσιμα μέσα: ζωοτροφές, λιπάσματα, σπόροι β) αγαθά-υπηρεσίες για το σχηματισμό του πάγιου κεφαλαίου : γεωργικά μηχανήματα και κτίρια, που τον βοηθούν στην παραγωγή γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων. (Απογραφή Γεωργίας-Κτηνοτροφίας, 1999/2000)

Οι ατομικοί δείκτες των ειδών (ή σχετικές τιμές), προκύπτουν από τη σύγκριση (διαίρεση) της τρέχουσας τιμής (χωρίς ΦΠΑ) με τη μέση σταθμική ή αριθμητική τιμή του έτους βάσης. Οι δείκτες τιμών των υποομάδων, ομάδων και του γενικού δείκτη προκύπτουν από τους ατομικούς δείκτες των ειδών, με τη χρησιμοποίηση των αντίστοιχων συντελεστών στάθμισης.

Ως πηγές τιμοληψίας επιλέγονται οι πιο αντιπροσωπευτικές πηγές για κάθε προϊόν. Στις εισροές προϊόντων, οι τιμές συγκεντρώνονται από τα καταστήματα λιανικής πώλησης, τους μετρητοίς, χωρίς ΦΠΑ και λοιπές κρατήσεις υπέρ τρίτων.

Οι συντελεστές στάθμισης των ειδών υπολογίζονται σε κάθε αναθεώρηση των δεικτών τιμών, για τα καθορισμένα έτη που χρησιμοποιούνται ως έτη βάσης σύγκρισης. Μέχρι σήμερα ως έτη βάσης σύγκρισης των δεικτών έχουν χρησιμοποιηθεί τα εξής: 1966, 1976, 1980, 1985, 1990 και το τρέχον έτος βάσης σύγκρισης 1995=100.

Οι συντελεστές στάθμισης των προϊόντων των εισροών, βασίζονται στην αξία των συνολικών δαπανών της Χώρας για την πραγμάτωση της συνολικής παραγωγής του έτους βάσης σύγκρισης'' (Διεύθυνση οικονομικών και βραχυχρόνιων δεικτών Ε.Σ.Υ.Ε. 2004).

Η κατάρτιση των γεωργικών δεικτών είναι πολύ σημαντική, τόσο σε Εθνικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι γεωργικοί δείκτες τιμών αποτελούν το γνώμονα για τη χάραξη της αγροτικής πολιτικής εκ μέρους των κρατικών φορέων και τη διενέργεια ερευνητικών προγραμμάτων και μελετών, για επενδυτικά προγράμματα στον αγροτικό τομέα.

Πίνακας 1.7. Δείκτες εξέλιξης των βασικών εισροών στη γεωργία [1996-2003 (1995=100)]

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Γενικός ενιαίος δείκτης τιμών εισροών	107,6	110,0	112,2	114,3	120,5	123	126,5	131,5
Γενικός δείκτης αναλώσιμων μέσων	107,7	110,0	111,0	113,1	120,1	121,8	124,5	129,8
Σπόροι	108,6	111,8	114,5	117,6	122,2	126,8	132,2	137,8
Ενέργεια-λιπαντικά	112,5	112,9	107,0	111,8	140,7	137,4	137,3	145,2
Λιπάσματα	103,2	110,3	113,0	111,7	112,3	125,1	130,7	133,5
Γεωργικά φάρμακα.	108,2	111,8	118,8	124,1	124,5	126,6	129,1	132,1
Κτηνιατρικά φάρμακα	105,0	111,3	111,3	111,3	111,1	113,2	116,7	122,2
Ζωοτροφές	107,0	107,5	109,1	110,9	113,8	116	118,5	123,2
Εργαλεία και εφόδια	105,5	108,9	116,8	119,7	122,1	126	131	136,6
Συντήρηση και επισκευή μηχανολογικού εξοπλισμού	110,4	114,9	122,9	122,3	124,4	128	131,5	132,6
Συντήρηση και επισκευή κτιριακών εγκαταστάσεων	105,7	111,4	117,6	120,3	124,4	129,1	134	137,2
Λοιπά έξοδα	102,8	113,5	103,6	100,3	106,1	106,8	122,5	129,6
Γενικός δείκτης σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου	107,1	110,3	117,5	119,7	122,4	127,3	133	137,1
Περιστερεφόμενα μονοαξονικά μηχανήματα	105,4	108,7	116,8	121,7	124,7	128,2	131,2	136
Μηχανήματα για καλλιέργεια	108,9	113,9	125,2	134,0	134,7	138,9	143,3	136,2
Μηχανήματα για συγκομιδή	108,1	112,1	117,4	121,9	125,4	127,5	129,4	133,3
Γεωργικά μηχανήματα και εγκαταστάσεις	108,2	113,2	122,7	127,4	131,5	137,1	142,1	147,8
α) για γεωργική παραγωγή	108,4	112,7	123,1	128	132,4	136,9	140,5	144,3
β) για ζωική παραγωγή	107,4	114,5	121,4	125,2	128,5	136,2	143,6	152,4
Γεωργικοί ελκυστήρες	103,5	107,7	115,6	119,1	123,1	125,8	129,6	135,1
Λοιπά οχήματα	108,0	106,6	111,9	108	107,6	113,5	122,1	125,1
Λοιπά έργα μηχανικού-εγγειοβελτιωτικά έργα	105,9	113,3	120,9	125,1	132,2	138,4	143,2	149,9
Αγροτικά κτίρια	106,1	111,6	118,0	122,6	125,5	129	132,2	135,8

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

1.4. Οι εξελίξεις στο εργατικό δυναμικό και στο αγροτικό εισόδημα

“Με την έννοια εργατικό δυναμικό νοείται το σύνολο των ατόμων τα οποία στη διάρκεια μίας καλλιεργητικής περιόδου ασχολήθηκαν με οποιονδήποτε τρόπο στις εργασίες (διεύθυνση – τεχνική, χειρωνακτική εργασία) της γεωργικής εκμετάλλευσης, που απαιτούνται τόσο για κάθε κλάδο παραγωγής όσο και για γενικές ανάγκες της ή και τη μεταχείριση της παραγωγής από πλευράς εμπορίας” (Ε.Σ.Υ.Ε., 1999/2000). Το εργατικό δυναμικό διακρίνεται σε:

- α) Κατόχους και μέλη του νοικοκυριού του κατόχου της εκμετάλλευσης.¹
- β) Μόνιμους εργάτες στην εκμετάλλευση.²
- γ) Εποχικούς εργάτες στην εκμετάλλευση.³
- δ) Λοιπούς εργάτες.⁴
- ε) Απασχόληση στην εκμετάλλευση του κατόχου χωρίς αμοιβή.⁵

Οι απασχολούμενοι στη γεωργία ανέρχονται σε 1.440.008 άτομα, από τους οποίους 1.429.401 είναι μέλη του νοικοκυριού του κατόχου (συμπεριλαμβάνονται και οι κάτοχοι) και 10.607 είναι μόνιμοι εργάτες.

Σύμφωνα με τις δύο απογραφές της Γεωργίας-Κτηνοτροφίας για τα έτη 1990 και 2000 το συνολικό εργατικό δυναμικό έχει μειωθεί κατά 136.714 άτομα (ποσοστό 8,7%). Συγκεκριμένα, μειώθηκαν οι ιδιοκτήτες και τα μέλη του νοικοκυριού που ασχολούνται με την εκμετάλλευση κατά 141.1329 (ποσοστό 9%), ενώ αντίθετα αυξήθηκε ο αριθμός των εργατών κατά 4.418 (ποσοστό 71,4%).

Οι ημέρες απασχόλησης των μελών του νοικοκυριού ανέρχονται σε 146.311.769, των μόνιμων εργατών σε 2.715.617, των εποχικών σε 17.207.794 και των απασχολουμένων χωρίς αμοιβή σε 3.125.648.

Συγκρίνοντας τα στοιχεία των δύο απογραφών, παρατηρείται μείωση στο σύνολο των ημερών απασχόλησης που πραγματοποιήθηκαν στο γεωργικό τομέα κατά 14,6%.

¹ Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει μέλη του νοικοκυριού, ηλικίας 10 ετών και άνω, που απασχολήθηκαν στην εκμετάλλευση κατά το τελευταίο 12μηνο, ανεξάρτητα αν η δραστηριότητά τους αυτή ήταν κύρια ή δευτερεύουσα, καθώς και στον αριθμό των ημερομισθίων που πραγματοποίησαν στην εκμετάλλευση.

² Δηλαδή το μόνιμο έμμισθο προσωπικό, που απασχολήθηκε στις εργασίες της εκμετάλλευσης και που έχει συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας του, καθώς και στον αριθμό των ημερομισθίων που πραγματοποίησε.

³ Περιλαμβάνονται εργάτες, ηλικίας 15 ετών και άνω, που απασχόλησε η εκμετάλλευση κατά το τελευταίο 12μηνο αναφοράς κατά διαστήματα ανάλογα με τις ανάγκες της, καθώς και στον αριθμό ημερομισθίων που πραγματοποίησαν.

⁴ Αφορά στο συνολικό αριθμό ημερομισθίων εργατών, που δεν απασχολήθηκαν άμεσα (δεν πληρώθηκαν) από τον κάτοχο της εκμετάλλευσης, αλλά έχουν προσληφθεί από τρίτους επιχειρηματίες, όπως είναι οι μισθωτοί μίας γεωργικής επιχείρησης που αναλαμβάνει κατ' αποκοπή εργασία (π.χ. οι εργαζόμενοι στις θεριζοαλωνιστικές μηχανές, στη συγκομιδή επιτραπέζιων σταφυλιών ή ελαίων κ.λπ.).

⁵ Αφορά στα ημερομίσθια αλληλοβοήθειας, που πραγματοποιήθηκαν στην εκμετάλλευση του κατόχου χωρίς αμοιβή, ανεξάρτητα από τον αριθμό των ατόμων που τα πραγματοποίησαν.

Ειδικότερα, παρατηρείται μείωση του αριθμού των ημερών απασχόλησης στην εκμετάλλευση των κατόχων και των μελών του νοικοκυριού τους κατά 36.752.806 ημέρες απασχόλησης, δηλαδή ποσοστό 20,1%, καθώς και των λοιπών εργατών, κατά 5,2%, με ταυτόχρονη όμως σημαντική αύξηση του αριθμού των ημερών απασχόλησης των μόνιμων και των εποχικών εργατών, καθώς και των ατόμων που απασχολήθηκαν στα πλαίσια παροχής αλληλοβοήθειας μεταξύ των εκμεταλλεύσεων, κατά 84,5%, 42,5% και 59,7% αντίστοιχα.

Από τα στοιχεία, κατά περιφέρεια, προκύπτει ότι η Κεντρική Μακεδονία έχει τον μεγαλύτερο αριθμό απασχολούμενων με τη γεωργία-κτηνοτροφία για τις κατηγορίες που αφορούν στον κάτοχο και στα μέλη του νοικοκυριού του, όπως και στους μόνιμους και εποχικούς εργάτες. Ομοίως, ο αντίστοιχος αριθμός των ημερομισθίων των κατηγοριών αυτών είναι ο μεγαλύτερος σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες.

Στην περιφέρεια της Πελοποννήσου, η οποία χαρακτηρίζεται από το μεγάλο αριθμό μόνιμων καλλιεργειών, παρατηρείται μεγάλος αριθμός ημερομισθίων, ιδιαίτερα στις κατηγορίες που αφορούν στον κάτοχο και στα μέλη του νοικοκυριού του, καθώς και στους εποχικούς και λοιπούς εργάτες. Αξιοσημείωτο είναι ότι στην περιφέρεια αυτή παρατηρείται ο μεγαλύτερος αριθμός ημερομισθίων, τα οποία πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια αλληλοβοήθειας μεταξύ των εκμεταλλεύσεων.

Πίνακας 1.8. Το εργατικό δυναμικό των εκμεταλλεύσεων (1991/2000)

Έτος	Απογραφή 1991	Απογραφή 2000	% Μεταβολή
Σύνολο εκμεταλλεύσεων	861.623	814.349	-5,5%
Κάτοχοι και μέλη νοικοκυριού			
Αριθμός εκμεταλλεύσεων	861.362	813.822	-5,5%
Κάτοχοι και μέλη νοικοκυριού	1.570.533	1.429.401	-9%
Αριθμός ημερών απασχόλησης	183.064.575	146.311.769	-20,1%
Μόνιμοι εργάτες			
Αριθμός εκμεταλλεύσεων	3.881	7.381	90,2%
Άτομα	6.189	10.607	71,4%
Αριθμός ημερών απασχόλησης	1.471.910	2.715.617	84,5
Εποχικοί εργάτες			
Αριθμός εκμεταλλεύσεων	248.611	292.626	17,7%
Αριθμός ημερών απασχόλησης	12.077.955	17.207.794	42,5%
Απασχόληση χωρίς αμοιβή			
Αριθμός εκμεταλλεύσεων	65.170	95.032	45,8%
Αριθμός ημερών απασχόλησης	2.013.555	3.215.648	59,7%
Αριθμός εκμεταλλεύσεων	586.225	423.934	-27,7%
Αριθμός ημερών απασχόλησης	1.765.394	1.673.931	-5,2%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Από τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) για την εξέλιξη του Αγροτικού Εισοδήματος και του κατά κεφαλήν Αγροτικού Εισοδήματος στην Ελλάδα κατά τη δεκαετία 1990-2000, προκύπτει ότι :

1. Το συνολικό αγροτικό εισόδημα αυξήθηκε κατά 10,70%.
2. Το πραγματικό αγροτικό εισόδημα (αποπληθωρισμένο) αυξήθηκε κατά 1,21%.
3. Το κατά κεφαλήν αγροτικό εισόδημα αυξήθηκε κατά 14,19%.
4. Το κατά κεφαλήν (αποπληθωρισμένο) αγροτικό εισόδημα αυξήθηκε κατά 4,37%.

Τελική Παραγωγή = Τιμές x Όγκος		
Κόστος Παραγωγής	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία σε τιμές αγοράς	Επιδότησεις
	Φόροι	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία σε τιμές συντελεστών παραγωγής
	Αποσβέσεις	Καθαρή Προστιθέμενη Αξία σε τιμές συντελεστών παραγωγής

Το γινόμενο του όγκου της γεωργικής παραγωγής επί τις αντίστοιχες τιμές αποτελεί την αξία της τελικής γεωργικής παραγωγής. Εάν από αυτή αφαιρεθεί το κόστος παραγωγής, προκύπτει η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τιμές αγοράς. Προστιθέμενες οι τυχόν επιδοτήσεις και αφαιρούμενοι οι φόροι επί της παραγωγής και οι αποσβέσεις, προκύπτει η καθαρή προστιθέμενη αξία σε τιμές συντελεστών παραγωγής που αποτελεί και την πλησιέστερη προσέγγιση του γεωργικού εισοδήματος. Αποπληθωρίζοντας και διαιρώντας με τις Ετήσιες Μονάδες Εργασίας, έχουμε το κατά κεφαλήν γεωργικό εισόδημα όχι ανά φυσικό πρόσωπο αλλά ανά Μονάδα Εργασίας, δηλαδή ανά πλήρως απασχολούμενο αγρότη.

(1 Μ.Α.Ε. = 2.240 ώρες εργασίας το χρόνο, 8 ώρες ανά μεροκάματο).

Αν λάβει κανείς υπόψη του τους αρνητικούς δείκτες της δεκαετίας στις περισσότερες χώρες Κ-Μ της Ε.Ε., θα πρέπει να θεωρήσει ως θετική εξέλιξη τις πιο πάνω τιμές.

Πίνακας 1.9. Συνολικό Γεωργικό Εισόδημα και Γεωργικό εισόδημα ανά ΜΑΕ [1990-2000 (σε ευρώ)]

Έτος	Αγροτικό Εισόδημα	% Μεταβολή	%Αποπληθωρισμένη μεταβολή	Ετήσιες Μονάδες	Εισόδημα ανά ΜΑΕ	% Μεταβολή	%Αποπληθωρισμένη μεταβολή
1990	8.806.732			737.500	3.980		
1991	12.802.468	+45,37	+21,68	680.800	6.268	+57,48	+31,81
1992	12.556.851	-1,92	-15,34	690.700	6.060	-3,32	-16,56
1993	13.027.704	+3,75	-9,35	702.800	6.179	+1,96	-10,91
1994	15.460.965	+18,68	+7,17	669.600	7.696	+24,56	+12,48
1995	17.212068	+11,33	+2,23	638400	8.987	+16,77	+7,22
1996	16.908528	-1,76	-9,19	619300	9.100	+1,27	-6,38
1997	16.722.938	-1,10	-6,27	600900	9.277	+1,93	-3,39
1998	19.546.785	+16,89	+11,50	580800	11.218	+20,93	+15,36
1999	19.431.522	-0,59	-3,12	568400	11.395	+1,58	-1,00
2000	22.607692	+16,35	+12,80	557000	13.529	+18,73	+15,11
Μέσο % 1991-2000		+10,70	+1,21			+14,19	+4,37

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Πίνακας 1.10. Μέσο μηνιαίο κόστος εργασίας κατά φύλο στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις [1999-2002 (σε ευρώ)]

Φύλο / Έτος	1999	2002	%Μεταβολή
Άντρες	946	1064	+12,5%
Γυναίκες	755	845	+12%
Σύνολο	897	1019	+16%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

2. Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής γεωργίας

2.1. Οι εξελίξεις των επενδύσεων και ο σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου

Είναι προφανής η σπουδαιότητα των επενδύσεων στην ανάπτυξη ενός τομέα ή του συνόλου της οικονομίας μίας χώρας. Οι υψηλοί ρυθμοί σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου αποτελούν προϋπόθεση για ταχείς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Αυτό είναι αποτέλεσμα της μεγέθυνσης της παραγωγικής ικανότητας που συντελείται με την αύξηση των επενδύσεων και την ενσωματωμένη τεχνολογική πρόοδο που περιέχεται στα νέα κεφαλαιουχικά αγαθά.

Ιδιαίτερη σημασία για τον αγροτικό τομέα έχει η αύξηση των επενδύσεων, που συμβάλλει στην επιτάχυνση της τεχνολογικής μεταβολής και της παραγωγικότητας, καθώς και στην αναδιάρθρωση και αύξηση του αγροτικού προϊόντος και κατ' επέκταση του αγροτικού εισοδήματος.

Οι επενδύσεις διακρίνονται σε δημόσιες και ιδιωτικές. Οι δημόσιες επενδύσεις στον τομέα της γεωργίας κατευθύνθηκαν κυρίως σε αρδευτικά έργα, τα οποία ιδιαίτερα κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990 είχαν αποφασιστική συμβολή στην αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων που σήμερα καλύπτουν το 37% περίπου των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό αποτελεί μία ακόμη ένδειξη των διαρθρωτικών αδυναμιών του αγροτικού τομέα στη χώρα μας. Οι ιδιωτικές αγροτικές επενδύσεις μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες: στις κτιριακές εγκαταστάσεις, στο μηχανικό εξοπλισμό και στις λοιπές πάγιες εγκαταστάσεις. Η συμμετοχή των διαφόρων κατηγοριών κυμαίνεται για μεν το μηχανικό εξοπλισμό στο 50%, για δε τις λοιπές πάγιες εγκαταστάσεις και τα γεωργικά κτίρια στο 30% και 20% αντίστοιχα.

Η τάση για μείωση των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου (βλ. Πίνακα 1.11) πρέπει να οφείλεται πέρα από τη γενικότερη κρίση της γεωργίας και στην εγκατάλειψη της γης από τους μικροκαλλιεργητές ή στο ότι πολλοί από αυτούς έχουν άλλη κύρια απασχόληση, που καθιστά την οποιαδήποτε επένδυση εντελώς ασύμφορη, καθώς και στα υψηλά επιτόκια, που έχει διαμορφώσει η Αγροτική Τράπεζα (ΑΤΕ). Μεταξύ 1990-1993 είχαμε υπερδιπλασιασμό των επιτοκίων από την ΑΤΕ ως αποτέλεσμα της πολιτικής ιδιωτικοποίησης της Τράπεζας. Μία πολιτική που έφερε τους αγρότες και τους συνεταιρισμούς στο χείλος της καταστροφής, αφού κράτος και μέσο-μακροπρόθεσμες πιστώσεις της ΑΤΕ εξασφαλίζουν πάνω από τα 2/3 των γεωργικών επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου, ενώ οι βραχυπρόθεσμες χορηγήσεις κατά 2 φορές τις τρέχουσες δαπάνες της αγροτικής εκμετάλλευσης. Όταν λοιπόν, τα επιτόκια για βραχυπρόθεσμες χορηγήσεις το 1997 ήταν 16-17% και για τις μεσομακροπρόθεσμες χορηγήσεις 18%, σε καμία περίπτωση δεν μπορούμε να μιλάμε για ανταγωνιστική γεωργία,

τη στιγμή που τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά επιτόκια ήταν στο επίπεδο του 5-6%. Ενδεικτικά, τα ληξιπρόθεσμα χρέη των αγροτών την περίοδο αυτή ξεπερνούσαν το 1 τρις δρχ., ενώ το 30% των αγροτών αδυνατούσαν να αντεπεξέλθουν σ' αυτά.

Πίνακας 1.11. Ακαθόριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου στη γεωργία [1995-2003 (σε εκατομμύρια ευρώ)]

Έτος	Ποσά	% Μεταβολή
1995	42	
1996	26	-38,1%
1997	26	0%
1998	38	+46,1%
1999	34	-10,5%
2000	42	+23,5%
2001	30	-29,5%
2002	34	+13,3%
2003	31	-8,8%
Σύνολο	303	-3,5%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

2.2. Οι εξελίξεις στο Ακαθάριστο Γεωργικό Προϊόν (ΑΓΠ)

Με τον όρο Ακαθάριστο Γεωργικό Προϊόν ονομάζουμε τη συνολική αξία του γεωργικού προϊόντος που παράγεται μέσα στα όρια της επικράτειας μίας χώρας, ανεξάρτητα από το αν οι συντελεστές παραγωγής που χρησιμοποιούνται ανήκουν σε μόνιμους κατοίκους της χώρας ή όχι. Στην περίοδο 1991-2000 το προϊόν της πρωτογενούς παραγωγής (σε τιμές 1980) αυξήθηκε κατά 13,1% έναντι 21% του συνολικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της χώρας. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το προϊόν της πρωτογενούς παραγωγής υπόκειται σε έντονες ετήσιες κυμάνσεις και, γι' αυτό, το ποσοστό αύξησής του μεταξύ δύο ετών δεν αποδίδει πάντοτε, με αξιόπιστο τρόπο, την τάση. Χρησιμοποιώντας το μέσο ετήσιο ποσοστό μεταβολής, μεταξύ δύο ετών, βλέπουμε ότι στην περίοδο που εξετάζουμε η τιμή του για το προϊόν της πρωτογενούς παραγωγής είναι 2,8% έναντι 2,1% της τιμής του για το συνολικό ΑΕΠ. Σαφέστερη εικόνα δίδεται από την εξέταση του μέσου ποσοστού μεταβολής στις επιμέρους δύο πενταετίες. Προκύπτει, έτσι, ότι η μέση ποσοστιαία αύξηση μειώθηκε από 4,9% στην πενταετία 1991-1995, σε 0,6% στην πενταετία 1996-2000. Δεδομένου ότι οι αντίστοιχες

μεταβολές του ΑΕΠ ήταν 1,2% και 3,1%, η σχέση της αύξησης της πρωτογενούς παραγωγής προς την αύξηση του ΑΕΠ, από 4,1 την πρώτη πενταετία μειώθηκε σε 0,2 τη δεύτερη πενταετία. Συνεπεία των εξελίξεων αυτών ήταν η προϊούσα συρρίκνωση της πρωτογενούς παραγωγής εις όφελος άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων κατά τη δεκαετία 1990-1999. Συγκεκριμένα, η ποσοστιαία συμμετοχή του προϊόντος του πρωτογενούς τομέα στο συνολικό ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές) μειώθηκε από 10,5% το 1990 σε 7,7% το 1999. Μείωση παρουσίασε και η ποσοστιαία συμμετοχή του προϊόντος του δευτερογενούς τομέα από 26,9% σε 22,8%. Αντίθετα, σημαντικά αυξήθηκε η ποσοστιαία συμμετοχή του προϊόντος των υπηρεσιών από 62,6% σε 69,5%, αντίστοιχα (Ε.Σ.Υ.Ε.).

Πίνακας 1.12. Ποσοστιαία (%) σύνθεση του ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)

Έτος	Πρωτογενής τομέας	Δευτερογενής τομέας	Υπηρεσίες
1990	10,5	26,9	62,6
1991	11,4	26,4	62,2
1992	9,9	25,3	64,8
1993	9,2	25,1	65,7
1994	9,8	23,1	67,1
1995	9,8	22,4	67,7
1996	9,1	22,3	68,6
1997	8,5	22,2	69,4
1998	8,1	22,0	69,9
1999	7,7	22,8	69,5

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Άξιο επισημάνσεως είναι το ότι κατά την δεκαετία αυτή, μεγάλη πτώση σημείωσε και η απασχόληση. Αν και το προϊόν του πρωτογενούς τομέα ως ποσοστό του ΑΕΠ περιορίσθηκε, εντούτοις το προϊόν ανά απασχολούμενο στον τομέα αυτό– που μπορεί να θεωρηθεί και ως έκφραση της παραγωγικότητας της εργασίας– παρουσίασε σημαντική αύξηση από 3.040 ευρώ (σε τιμές 1980) το 1990 σε 4.152 ευρώ το 1994 και 5.423 ευρώ το 1999. Σημειώνουμε ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η ποσοστιαία σχέση του προϊόντος ανά απασχολούμενο στον αγροτικό τομέα προς το προϊόν ανά απασχολούμενο σε ολόκληρη την οικονομία αυξήθηκε από 45% το 1990 σε 60% το 1994 και σε 71% το 1999. Εδώ πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η σχετική αύξηση του

προϊόντος ανά απασχολούμενο στον αγροτικό τομέα προήλθε όχι τόσο από ποιοτική βελτίωση της παραγωγής όσο από την ταχεία μείωση της απασχόλησης, η οποία, ουσιαστικά, σήμαινε αντίστοιχο περιορισμό της «κεκαλυμμένης» ανεργίας που επί μακρόν ενδημούσε στον τομέα αυτό (Μαραβέγιας Ν. 1999).

Ένας σοβαρός παράγων που συντέλεσε στο να παρουσιάζει η αγροτική παραγωγή κατά τα τελευταία έτη μικρό ρυθμό αύξησεως και μειούμενη συμμετοχή στη συνολική παραγωγική δραστηριότητα, ήταν η αδυναμία της να προχωρήσει την απαιτούμενη αναδιάρθρωση των καλλιεργειών. Να μειώσει τον όγκο παραγωγής ορισμένων προϊόντων των οποίων η κοινοτική ενίσχυση μειώθηκε (π.χ. λάδι, βαμβάκι) εις όφελος των προϊόντων εκείνων, των οποίων η ζήτηση στο εσωτερικό και το εξωτερικό ήταν έντονη (π.χ. ζωοτροφές), αλλά και προβλεπόταν πολύ μεγαλύτερη στο μέλλον. Μεταξύ 1991 και 2000 το μέσο ετήσιο ποσοστό αύξησεως των βασικών παραδοσιακών προϊόντων ήταν θετικό. Η εμμονή στην παραγωγή προϊόντων, των οποίων η ζήτηση ήταν φθίνουσα, μπορεί να δικαιολογηθεί, ως ένα βαθμό, από την κρατική πολιτική επιδοτήσεως πολλών προϊόντων, αλλά και από τις σοβαρές ενισχύσεις της Ε.Ε., οι οποίες, προφανώς, σκοπό είχαν να υποβοηθήσουν την αναδιάρθρωση της ελληνικής αγροτικής παραγωγής.

Πίνακας 1.13. Προϊόν ανά απασχολούμενο σε ευρώ (σε τιμές 1980)

Έτος	Πρωτογενής Παραγωγή(1)	Συνολικό ΑΕΠ (2)	Σχέση (1) : (2)
1991	3.040	6.755	0,45
1992	3.809	7.053	0,54
1993	3.850	7.000	0,55
1994	3.903	6.969	0,56
1995	4.152	6.920	0,60
1996	4.452	6.849	0,65
1997	4.428	7.028	0,63
1998	4.528	7.303	0,62
1999	4.654	7.387	0,63
2000	5.423	7.638	0,71

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Τ Ε Ι Κ Α Λ Α Μ Α Τ Α Σ
Τ Μ Η Μ Α
Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ω Ν & Β Ι Β Λ Ι Ο Θ Η Κ Η Σ

2.3. Οι εξελίξεις στο εμπορικό ισοζύγιο

Οι συνθήκες που διαμορφώθηκαν στον αγροτικό τομέα φυσικό ήταν να προσδιορίσουν και την εξέλιξη του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών των προϊόντων του, για τα οποία ως ενδεικτικά μεγέθη εξαγωγών και εισαγωγών χρησιμοποιούνται οι κατηγορίες: τρόφιμα, ζώα, ποτά και καπνός. Μεταξύ 1990 και 2000 η αξία των εξαγωγών αυξήθηκε κατά 132,4%, ενώ η αξία των εισαγωγών κατά 229,5%. Προφανώς, η εικόνα δεν θα μεταβαλλόταν ουσιωδώς, αν λαμβάνονταν οι αποπληθωρισμένες αξίες. Αποτέλεσμα της ταχύτερης ανόδου των εισαγωγών ήταν να αυξηθεί το έλλειμμα του ισοζυγίου εξωτερικών πληρωμών των αγροτικών προϊόντων από 73,36 εκατομμύρια ευρώ το 1990 σε 1.173,88 εκατομμύρια ευρώ το 2000. Η εξέλιξη αυτή καταδεικνύει τη σοβαρότητα του προβλήματος της διάρθρωσης της αγροτικής παραγωγής. Πρόκειται για ένα πρόβλημα που θα οξυνθεί κατά τα αμέσως προσεχή έτη, κατά τα οποία αναμένεται να τερματισθεί – ή, πάντως, να αποδυναμωθεί αισθητά – το καθεστώς των ευρωπαϊκών ενισχύσεων, αλλά και να ενταθούν διεθνώς οι προσπάθειες για την απελευθέρωση του εμπορίου για το σύνολο των αγροτικών προϊόντων.

Πίνακας 1.14. Εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων [1990-2000

(σε εκατομμύρια ευρώ)]

Έτος	Εξαγωγές (1)	Εισαγωγές (2)	(1)-(2)
1990	959,65	1,033,01	-73,36
1991	1.291,27	1.440,94	-149,67
1992	1.534,85	1.813,65	-278,80
1993	1.479,09	1.936,9	-457,81
1994	1.710,93	2.286,13	-575,20
1995	1.845,93	2.676,45	-830,52
1996	1.907,55	2.787,96	-880,41
1997	2.071,90	3.033,94	-942,04
1998	2.247,98	3.348,49	-1.100,51
1999	2.101,25	3.201,76	-1.100,51
2000	2.230,37	3.404,25	-1.173,88

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

3. Η διάρθρωση της αγροτικής παραγωγής

Στον πίνακα 1.15 παρουσιάζονται τα προϊόντα που καλλιεργούνται στις χώρες μας, καθώς και οι εκτάσεις τις οποίες καταλαμβάνουν. Με βάση αυτόν από τις αροτραίες καλλιέργειες το σκληρό σιτάρι με 16,2% και το βαμβάκι με 11,2% καταλαμβάνουν τις μεγαλύτερες εκτάσεις παραγωγής αγροτικών προϊόντων. Αντίστοιχα για τις δενδρώδεις καλλιέργειες η ελιά είναι πρώτη με 20%.

Πίνακας 1.15. Η σπουδαιότητα των καλλιεργειών 1999

Προϊόν	Ποσοστό
Αροτραίες καλλιέργειες	58,6%
Όλα τα σιτηρά	32,4%
Σιτάρι μαλακό	5,2%
Σιτάρι σκληρό	16,2%
Βαμβάκι	11,2%
Καλαμπόκι	5,4%
Καπνά	1,6%
Ζαχαρότευτλα	1,1%
Κηπευτικά	3,5%
Αμπέλια-Σταφιδάμπελα	3,4%
Δενδρώδεις καλλιέργειες	25,6%
Ελιά	20%
Πορτοκαλιά	1,1%
Αχλαδιά	0,1%
Μηλιά	0,4%
Βερικοκιά	0,1%
Κερασιά	0,2%
Ροδακινιά	1,2%
Λεμονιά	0,3%
Μανταρινιά	0,2%
Κτηνοτροφικά προϊόντα	15,8%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

3.1. Σιτηρά

Πίνακας 1.16. Εξέλιξη παραγωγής σιτηρών (1994-2000)

	Σκληρό σιτάρι				Μαλακό σιτάρι			
	1994	1996	1998	2000	1994	1996	1998	2000
Παραγωγή (χιλιάδες τόνοι)	6.026	5.971	6.251	6.727	2.762	2.536	2.209	1.683
Τιμή Παραγωγού (δρχ/κίλό)	39	46	47	44	47	47	46	44
	Κριθάρι				Αραβόσιτος			
	1994	1996	1998	2000	1994	1996	1998	2000
Παραγωγή (χολιάδες τόνοι)	1.584	1.502	1.288	1.199	2.005	2.061	2.182	1.976
Τιμή Παραγωγού (δρχ/κίλό)	43	53	49	50	41	40	44	46

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Πλην των ανωτέρω σιτηρών, καλλιεργούνται σε μικρότερες εκτάσεις σίκαλη και βρώμη. Το 2000 η παραγωγή της πρώτης ήταν 136 χιλιάδες τόνοι με τιμή παραγωγού 46 δραχμές το κίλο. Για τη βρώμη οι αντίστοιχες τιμές ήταν 490 χιλιάδες τόνοι και 70 δραχμές ανά κίλο. Οι συνολικές εκτάσεις κυμαίνονται περί τα 13 εκατ. στρέμματα και η παραγωγή ανάμεσα στα 4 με 4,5 εκατ. τόν. Το σκληρό σιτάρι έχει υποκαταστήσει σε μεγάλο βαθμό το μαλακό.

Στη χώρα μας σημειώνονται από τις μεγαλύτερες στρεμματικές αποδόσεις στον κόσμο όσον αφορά τον αραβόσιτο. Εξάγουμε σκληρό σιτάρι ενώ εισάγουμε κτηνοτροφικά σιτηρά, δηλαδή μαλακό σιτάρι και κριθάρι. Στην αλευροβιομηχανία και σιμιγδαλοβιομηχανία κατευθύνονται 1,5 εκατ. τόν. σιτηρών. Λειτουργούν δεκάδες μεταποιητικές μονάδες, δέκα περίπου εκ των οποίων κατέχουν δεσπίζουσα θέση στην αγορά. Για την παρασκευή μπίρας απορροφώνται 40.000 τόν. κριθαριού.

3.2. Ρύζι

Η καλλιέργεια του ρυζιού αν και περιορισμένη λόγω των μεγάλων αναγκών άρδευσης γνώρισε θεαματική αύξηση στα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας. Η αύξηση αυτή οφειλόταν στην επέκταση της ποικιλίας Indica, η οποία επιδοτείτο μέχρι την περίοδο 1994/95 αλλά και στη σημαντική βελτίωση της στρεμματικής απόδοσης. Έτσι, ο τομέας από αυτάρκτης έγινε πλεονασματικός. Κατά το 1995/96 εξήχθησαν 113.000 τόν. σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντίθετα την τελευταία οκταετία η παραγωγή είναι φθίνουσα με αποτέλεσμα το 2000 οι εξαγωγές ρυζιού άγγιζαν τους 20.600 τόνους από τους οποίους τους 13.600 προς χώρες της Ε.Ε. (Ε.Σ.Υ.Ε.). Στον τομέα της μεταποίησης λειτουργούν περί τις 15 μικρομεσαίες μονάδες που επεξεργάζονται 90.000 τόν. ρυζιού.

Πίνακας 1.17. Εξέλιξη παραγωγής ρυζιού (1994-2000)

	1994	1996	1998	2000
Παραγωγή (χιλιάδες τόνοι)	228	300	248	200
Τιμή Παραγωγού (δρχ/κιλό)	102	108	91	84

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

3.3 Τεύτλα

Μόλις κατά το 1961 άρχισαν να καλλιεργούνται τεύτλα και να παράγεται ζάχαρη στην Ελλάδα. Σε γενικές γραμμές είμαστε αυτάρκεις σε ζάχαρη. Η Ελληνική Βιομηχανία Ζαχάρεως, που ιδρύθηκε το 1960, είναι η μοναδική ζαχαροβιομηχανία και συγχρόνως η μεγαλύτερη γεωργική βιομηχανία της χώρας. Διαθέτει 5 ζαχαρουργεία δυναμικότητας 31.000 τόν. τεύτλων ανά ημέρα. Αρχικά ανήκε στο κράτος, από το 1993, όμως, άρχισε να ιδιωτικοποιείται.

Πίνακας 1.18. Εξέλιξη παραγωγής τεύτλων (1994-2000)

	1994	1996	1998	2000
Παραγωγή (χιλιάδες τόνοι)	402	403	367	500
Τιμή Παραγωγού (δρχ/κιλό)	12	17	16	15

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

3.4. Βαμβάκι

Το βαμβάκι αποτελεί μία από τις δυναμικότερες καλλιέργειες της χώρας μας με συνεχή αύξηση, καλύπτοντας σημαντικό ποσοστό των αρδευόμενων εκτάσεων.

Η καλλιεργούμενη έκταση εκτινάχθηκε από 1,5 εκατ. στρ. στις αρχές της δεκαετίας του 1980 στα 4,5 εκατ. στρ. και η παραγωγή σύσπορου βαμβακιού από 350.000 τόν. σε 1.250.000 τόν. Το 95% των καλλιεργούμενων εκτάσεων αρδεύονται ενώ η μηχανοσυλλογή φθάνει το 90%. Οι βαμβακοσυλλεκτικές μηχανές τετραπλασιάστηκαν κατά την τελευταία εικοσαετία μέσω της εφαρμογής προγράμματος επιδότησης στην αγορά τους.

Η πλεονασματική παραγωγή εξάγεται χωρίς δυσκολία με τη μορφή εκκοκκισμένου βάμβακος, νημάτων ή υφασμάτων. Λειτουργούν περί τα 80 εκκοκκιστήρια με επαρκή δυναμικότητα, εκ των οποίων το ένα τρίτο περίπου είναι συνεταιριστικά.

Πίνακας 1.19. Εξέλιξη παραγωγής βαμβακιού (1994-2000)

	1994	1996	1998	2000
Παραγωγή (χιλιάδες τόνοι)	3.826	4.282	4.070	4.050
Τιμή Παραγωγού (δρχ/κιλό)	288	294	275	298

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

3.5. Καπνός

Πρόκειται για παραδοσιακή ελληνική καλλιέργεια. Αξιοποιεί εδάφη χαμηλής παραγωγικότητας και απαιτεί υψηλό αριθμό ημερομισθίων ανά στρέμμα. Έτσι, ανταποκρίνεται πλήρως στις συνθήκες ορισμένων περιοχών της χώρας με μικρό κλήρο. Δεν είναι υπερβολή ότι μόνη η καπνοκαλλιέργεια διατηρεί τον πληθυσμό σε ορισμένες μειονεκτικές περιοχές όπου αποτελεί και την κύρια παραγωγική δραστηριότητα.

Οι εξαγωγές στον τομέα είναι σημαντικές. Το 1998 οι εξαγωγές ήταν 129 χιλιάδες τόνους ενώ το 2000 ήταν 138 χιλιάδες. Στο καπνεμπόριο λειτουργούν περί τις 40 επιχειρήσεις, 4 των οποίων συγκεντρώνουν το 40% της μεταποιούμενης ποσότητας. Λειτουργούν επίσης 6 καπνοβιομηχανίες, μία εκ των οποίων είναι συνεταιριστική. Δύο καπνοβιομηχανίες καλύπτουν πάνω από το 50% της αγοράς.

Πίνακας 1.20. Εξέλιξη παραγωγής καπνού (1994-2000)

	Καπνά Burley				Καπνά Virginia			
	1994	1996	1998	2000	1994	1996	1998	2000
Παραγωγή (χιλιάδες τόνοι)	37	38	34	32	114	115	102	99
Τιμή Παραγωγού (δρχ/κιλό)	670	833	843	756	818	1.139	1.072	935

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

3.6. Ελαιοκαλλιέργεια

Η σημασία της πατροπαράδοτης αυτής καλλιέργειας αποδεικνύεται από το γεγονός ότι τα 130 εκατ. περίπου ελαιόδενδρα καλύπτουν το 75% της έκτασης των κανονικών δενδρώνων και το 60% του αριθμού των καλλιεργούμενων δένδρων. Η ελαιοκαλλιέργεια αξιοποιεί τα oligότερο εύφορα ή ακόμη και πετρώδη εδάφη όπου δεν θα προόδευε καμία άλλη καλλιέργεια. Οι απαιτήσεις της σε νερό είναι χαμηλές. Αποτελεί μοναδική πηγή εισοδήματος σε πολλές κοινότητες προβληματικών περιοχών και το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής είναι άριστης ποιότητας. Συνολικά τυποποιούνται 180.000 περίπου τόν. ελαιολαδου, εξάγονται δε περί τους 125.000 τόν. ελαιολάδου και 45.000 τόν. βρώσιμης ελιάς, που φέρνουν τα ελαιοκομικά προϊόντα στις πρώτες θέσεις των εξαγόμενων ελληνικών γεωργικών προϊόντων.

Στη χώρα μας λειτουργούν περί τα 3.000 ελαιοτριβεία, από παραδοσιακά μέχρι σύγχρονα, και 200 μονάδες τυποποίησης ελαιολάδου. Οι μονάδες επεξεργασίας επιτραπέζιας ελιάς είναι περίπου 90. Λειτουργούν επίσης 50 πυρηνελαιουργεία και 25 ραφίναριες. Στο χώρο της εμπορίας τυποποιημένου ελαιόλαδου κυριαρχούν 3 επιχειρήσεις, μία εκ των οποίων είναι συνεταιριστική.

Πίνακας 1.21. Εξέλιξη παραγωγής ελαιοποιήσιμης ελιάς (1994-2000)

	1994	1996	1998	2000
Αριθμός δέντρων	110.772.737	117.905.650	122.481.028	129.053.238
Παραγωγή (χιλιάδες τόνοι)	358	455	466	430
Τιμή Παραγωγού (δρχ/κιλό)	667	1.083	674	630

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Πίνακας 1.22. Εξέλιξη παραγωγής επιτραπέζιας ελιάς (1994-2000)

	1994	1996	1998	2000
Αριθμός δέντρων	25.475.659	25.695.736	27.229.622	31.914.379
Παραγωγή (χιλιάδες τόνοι)	61	70	85	80
Τιμή Παραγωγού (δρχ/κιλό)	284	330	344	299

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

3.7. Οίνος

Η παραγωγή του κρασιού είναι πλεονασματική, ακολούθησε όμως μία πτωτική πορεία κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Οι εκτάσεις των αμπελώνων μειώνονται, η παραγωγή το ίδιο και η κατά κεφαλήν κατανάλωση φαίνεται να σταθεροποιείται στα 30 lt, μετά από τον ανταγωνισμό με τα λοιπά οινοπνευματώδη.

Τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζει η καλλιέργεια του αμπελιού στην Ελλάδα είναι η μεγάλη ηλικία των φυτειών, το ακανόνιστο σύστημα φύτευσης που δυσκολεύει την εκμηχάνιση, οι πολλές ώρες απαιτούμενης εργασίας ανά στρέμμα και η φυλλοξήρα.

Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής αποτελείται από επιτραπέζια κρασιά και ρετσίνα, ενώ τα κρασιά ποιότητας καλύπτουν μικρό ποσοστό. Το 30% της παραγωγής διακινείται από μικρά πατητήρια με πωλήσεις «χύμα», ενώ το υπόλοιπο από οργανωμένα οινοποιεία. Από την παραγωγή των οινοποιείων το 45% εμφιαλώνεται. Τέσσερις επιχειρήσεις κατέχουν το 60% του μεριδίου της ελληνικής αγοράς.

Πίνακας 1.23. Εξέλιξη παραγωγής οίνου (1994-2000)

	1994	1996	1998	2000
Παραγωγή (χιλιάδες τόνοι)	305	411	383	356
Τιμή Παραγωγού (δρχ/κιλό)	85	109	115	141

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

3.8. Οπωροκηπευτικά

Τα οπωροκηπευτικά καταλαμβάνουν το 1/4 των καλλιεργούμενων εκτάσεων της χώρας και το 1/3 των αρδευόμενων. Από τα στοιχεία αυτά συνάγεται και η σημασία τους για την ελληνική γεωργία. Οι εδαφοκλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν είναι ικανοποιητικές για τα οπωροκηπευτικά, με αποτέλεσμα η καλλιέργειά τους να εκτείνεται σε ολόκληρη την επικράτεια και η ποικιλομορφία τους να είναι μεγάλη.

Παράγονται περίπου 4 εκατ. τόν. λαχανικών και 3,8 εκατ. τόν. φρούτων. Τα κυριότερα είναι οι πατάτες, οι ντομάτες, τα καρπούζια, τα πορτοκάλια, τα ροδάκινα, τα μήλα και τα επιτραπέζια σταφύλια.

Παρά τη μεγάλη επέκταση των οπωροκηπευτικών και τη σημασία τους στη δημιουργία του γεωργικού εισοδήματος ο τομέας παρουσιάζει αρκετά προβλήματα: έλλειψη πρώιμων ή όψιμων ποικιλιών, μη χρησιμοποίηση πιστοποιημένου σπόρου, χαμηλές αποδόσεις, μικρή επέκταση των θερμοκηπίων και χαμηλή ποιότητα. Οι τιμές παραγωγού είναι πολύ ευαίσθητες στις συνθήκες της αγοράς. Παρά την αντίθετη νομοθεσία το προϊόν διατίθεται στον καταναλωτή χωρίς τυποποίηση.

Το 15% της παραγωγής εξάγεται νωπό, ενώ το 20% περίπου μεταποιείται και κυρίως εξάγεται. Οι εισαγωγές είναι χαμηλές. Τα κύρια προϊόντα που μεταποιούνται είναι η τομάτα, τα ροδάκινα, τα εσπεριδοειδή και οι σταφίδες. Σε μικρές ποσότητες παράγονται μαρμελάδες και γλυκά κουταλιού.

Στο ροδάκινο οι 40 βιομηχανικές μονάδες μεταποιούν περί τους 300.000 τόν. νωπού προϊόντος. Η Ελλάδα είναι η δεύτερη χώρα παραγωγής στον κόσμο και η πρώτη στις εξαγωγές.

Η βιομηχανία ντομάτας μεταποιεί 1.200.000 τόν. περίπου νωπού προϊόντος μέσω 52 μεταποιητικών μονάδων, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής εξάγεται.

Για τη χυμοποίηση των εσπεριδοειδών, που αξιοποιεί περί τους 300.000 τόν. νωπού προϊόντος, λειτουργούν 28 μονάδες. Οι εισαγωγές και οι εξαγωγές είναι μικρές, ενώ ο ανταγωνισμός από τη Βραζιλία είναι ιδιαίτερα οξύς.

Για την επεξεργασία σταφίδας, τέλος, λειτουργούν 12 μεγάλα σταφιδοεργοστάσια και 50 περίπου μικρές μονάδες, όπου παράγονται περί τους 70 έως 90 χιλ. τόν. σταφίδας, που σχεδόν στο σύνολό της εξάγεται.

3.9. Λοιπά φυτικά προϊόντα

Η καλλιέργεια του ηλίανθου μετά από μία ανάπτυξη κατά τη δεκαετία του 1980, περιορίστηκε τα τελευταία χρόνια στα 280.000 στρέμματα περίπου, με μία παραγωγή 20 έως 30 χιλ. τόν.

Στον τομέα των οσπρίων, η παραγωγή φασολιών μειώθηκε από 35 χιλ. τόν. στις αρχές της δεκαετίας του 1980 σε 20 χιλ. τόν. το 2000, ενώ αντίστοιχα αυξήθηκαν οι εισαγωγές. Παράγονται ακόμη 3 χιλ. τόν. κουκιά, 2,5 χιλ. τόν. ρεβίθια και χίλιοι τόνοι φακής.

Τα ανθοκομικά προϊόντα καταλαμβάνουν 10.000 στρ. περίπου (το ένα τρίτο υπό κάλυψη). Κυριαρχούν τα δρεπτά άνθη (80%) έναντι των γλαστρικών φυτών, των φυτών κηποτεχνίας και του πολλαπλασιαστικού υλικού, των οποίων η παραγωγή ανέρχεται σε 550 εκατ. τεμάχια και η αγορά είναι ελλειμματική. Η αξία της παραγωγής εκτιμάται σε 160 εκατ. ευρώ και ο βαθμός αυτοεφοδιασμού σε 85%. Ο ανταγωνισμός από τα εισαγόμενα είναι οξύς.

Στον τομέα της σποροπαραγωγής, τέλος, θεσμικά και οργανωτικά προβλήματα είχαν ως αποτέλεσμα τη δραστική μείωση της παραγωγής και την αύξηση των εισαγωγών.

3.10. Παραγωγή Κρέατος

Στη βοοτροφία επικρατεί η μη ενσταβλισμένη μέθοδος παραγωγής, εκτρέφονται δε 14 βοοειδή ανά εκμετάλλευση κατά μέσο όρο (μ.ό.). Στην αιγοπροβατοτροφία επικρατεί η εκτατική εκτροφή με 93 αιγοπρόβατα, κατά μ.ό. ανά εκμετάλλευση. Στη χοιροτροφία, ο βιομηχανικός τρόπος εκτροφής φτάνει το 75%, με μέσο μέγεθος εκμετάλλευσης τις 50 χοιρομητέρες. Στην πτηνοτροφία η εντατική μέθοδος παραγωγής φθάνει το 80%, με αριθμό πτηνών ανά εκμετάλλευση από 5.000 έως 200.000.

Η παραγωγή κρέατος στην Ελλάδα είναι έντονα ελλειμματική. Τα πρότυπα της κατανάλωσης βελτιώνονται, η κατά κεφαλήν κατανάλωση αυξάνεται, ενώ η παραγωγή, ιδίως του βόειου κρέατος, μειώνεται. Έτσι, μεταξύ 1981 και 1996, ο βαθμός αυτοεφοδιασμού στο σύνολο των κρεάτων έπεσε από 84% σε 61%, στο βόειο κρέας από 57% σε 24%, στο χοίρειο κρέας από 84% σε 55% και στο κρέας πουλερικών από 100% σε 85%. Στην αιγοπροβατοτροφία ο βαθμός αυτάρκειας φαίνεται να σταθεροποιείται από 94% το 1981 σε 86% στη δεκαετία του 1990. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου για τα κρέατα αυξήθηκε από 240 εκατ. ευρώ το 1981 σε 690 εκατ. ευρώ το 1998.

Στην εντατική κτηνοτροφία το κύριο πρόβλημα συνίσταται στο υψηλό κόστος του χρήματος, ενώ στη μη ενσταβλισμένη στην αξιοποίηση των κοινόχρηστων βοσκοτόπων που ούτως ή άλλως βρίσκονται σε ανεπάρκεια, στην απροθυμία των νέων να μπουν στο επάγγελμα και στην επίπονη εργασία που απαιτείται. Εξάλλου οι εδαφοκλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα δεν ευνοούν την κτηνοτροφική παραγωγή, ιδίως εάν λάβουμε υπόψη τις αντίστοιχες συνθήκες που επικρατούν στο βορρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα προϊόντα της οποίας καλείται να ανταγωνισθεί η ελληνική κτηνοτροφία.

Στους τομείς πέραν της πρωτογενούς παραγωγής επισημαίνονται τα εξής: τα σφαγεία καλύπτουν μόλις το 31% των αναγκών και οι μεταποιητικές μονάδες παραγωγής προϊόντων με βάση το κρέας έχουν δυναμικότητα μόνο 90.000 τον./έτος. Ενδιάμεσα, οι μονάδες τεμαχισμού και τυποποίησης κρέατος μπορούν να καλύψουν το 14% της παραγωγής.

Πίνακας 1.24.Εξέλιξη παραγωγής κρέατος (1998-2002)

	Κεφαλές ζώων (σε χιλιάδες)		Παραγωγή (χιλιάδες τόνοι)		Τιμή Παραγωγού (ευρώ/κίλο)	
	1998	2002	1998	2002	1998	2002
Βόειο	315	285	70	61	3,38	3,52
Αίγειο	4.694	4.374	47	43	3,77	4,61
Κουνελιών	2.862	2.814	4,4	4	3,82	4,76
Πουλερικά	95.254	104.151	148	164	1,62	1,57
Πρόβειο	7.854	7.358	83	80	3,67	4,32
Χοίρειο	2.365	2.171	160	135	0,8	2,1
Σύνολο	113.344	121.152	509,4	487		

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

3.11. Γάλα

Η αγορά είναι ελλειμματική. Καθοριστικό ανασταλτικό παράγοντα στην αύξηση της προσφοράς αποτελούν οι διαρθρώσεις της παραγωγής αλλά και η εφαρμοζόμενη πολιτική στο αγελαδινό γάλα.

Η μέση γαλακτοκομική εκμετάλλευση εκτρέφει 5,6 αγελάδες έναντι 19,6 του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Συνολικά εκτρέφονται περί τα 0,22 εκατ. γαλακτοφόρες αγελάδες, αλλά και 6,5 εκατ. προβατίνες και 3,9 εκατ. αίγες (1996) με χαμηλές αποδόσεις γάλακτος ανά ζώο. Οι καθαρές εισαγωγές γαλακτοκομικών προϊόντων έφθασαν τα 374 εκατ. ευρώ κατά το 1998.

Στη χώρα μας λειτουργούν 28 μονάδες παστερίωσης γάλακτος που απορροφούν το 80% της εισκομιζόμενης στη βιομηχανία ποσότητας αγελαδινού γάλακτος και το 20% του αιγοπροβείου. Λειτουργούν επίσης 800 τυροκομεία και 300 οικοτεχνικές βιοτεχνίες με κύρια παραγωγή το γιαούρτι. Τέσσερις βιομηχανίες κατέχουν το 80% της αγοράς παστεριωμένου γάλακτος.

Πίνακας 1.25. Εξέλιξη παραγωγής γάλακτος (1998-2002)

Γάλα	Παραγωγή (χιλιάδες τόνοι)	Τιμή Παραγωγού (ευρώ/κιλό)
Αγελαδινό		
1998	748,4	0,32
2000	789	0,34
2002	758,2	0,34
Πρόβειο		
1998	648,4	0,7
2000	667,3	0,8
2002	677	0,81
Αίγειο		
1998	424,1	0,46
2000	439,3	0,5
2002	441,9	0,53
Συνολική Παραγωγή		
1998	1.865,4	
2000	1.865,4	
2002	1.877,1	

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

3.12. Αβγά

Ισχύει ότι αναφέρθηκε και στην περίπτωση του κρέατος πουλερικών. Η αγορά είναι σχετικά αυτάρκης.

Πίνακας 1.26. Εξέλιξη παραγωγής αβγών (1998-2002)

	1998	2000	2002
Παραγωγή (χιλιάδες τόνοι)	119	125	120
Τιμή Παραγωγού (ευρώ/κιλό)	1,18	1,51	1,42

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

3.13. Μέλι

Από τις 25.000 περίπου εκμεταλλεύσεις, οι 3.000 θεωρούνται επαγγελματικές, με μέσο μέγεθος 260 κυψέλες ανά εκμετάλλευση. Εισάγονται περί τους 2.000 τόνοι μέλι ανά έτος, ενώ η ανθρώπινη κατανάλωση κυμαίνεται στα 1,6 κιλά/κεφαλήν.

Το 40% της παραγωγής τυποποιείται, λειτουργούν δε 15 τυποποιητήρια-συσκευαστήρια μελιού.

3.14. Σηροτροφία

Μεταξοσκώληκες εκτρέφονται σε πολύ περιορισμένη έκταση, με αποτέλεσμα η παραγωγή, που έχει περιοριστεί στα 22.000 κιλά κουκουλιών να είναι φθίνουσα.

Κεφάλαιο 2

Οι τρόποι χρηματοδότησης της ελληνικής γεωργίας

Εισαγωγή

Όπως σε κάθε επιχείρηση έτσι και η αγροτική παραγωγική μονάδα έχει ανάγκη κεφαλαίων για να μπορέσει να λειτουργήσει και να επιτύχει τους στόχους της. Η διερεύνηση, επομένως, των δυνατοτήτων κάλυψης των οικονομικών αναγκών θέτει άμεσα το θέμα των πιθανών πηγών άντλησης κεφαλαίων, δηλαδή από ποιο φορέα μπορεί να εξασφαλίσει κεφάλαια ο αγρότης.

Η χρηματοδότηση του γεωργικού τομέα μπορεί να χωριστεί σε τρεις ενότητες: την αυτοχρηματοδότηση, τη δημόσια χρηματοδότηση –την άσκηση δηλαδή της εθνικής πολιτικής στο γεωργικό τομέα και την ΚΓΠ– και τρίτο και τελευταίο το δανεισμό είτε από κάποια τράπεζα, κυρίως την Αγροτική Τράπεζα Ελλάδας (ΑΤΕ), είτε από ιδιώτες. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται προσπάθεια να προσδιοριστούν τα κύρια χαρακτηριστικά της κάθε ενότητας.

1. Αυτοχρηματοδότηση

Στην αυτοχρηματοδότηση περιλαμβάνονται κεφάλαια που ανήκουν στον αγρότη και τα οποία εξασφαλίζονται από:

- 1) Δωρεές – κληρονομίες.
- 2) Αποταμιεύσεις.
- 3) Εισοδήματα από εξωγεωργικές δραστηριότητες.
- 4) Έσοδα από τη λειτουργία της μονάδας.

Η πρώτη από τις παραπάνω κατηγορίες παρουσιάζει ορισμένες ιδιομορφίες, γιατί η χρησιμοποίηση των πηγών αυτών από τον αγρότη αφενός εξαρτάται και από άλλους παράγοντες πέρα από τον έλεγχο του ίδιου, αφετέρου συνεπάγεται την ικανοποίηση ορισμένων όρων ή προϋποθέσεων (φόρος μεταβίβασης κ.λ.π.) δημιουργούν άμεσα ή έμμεσα κόστος για τη μονάδα.

1.1. Δωρεές – κληρονομίες

Εδώ περιλαμβάνεται κάθε μορφή και κατηγορία κεφαλαίου, το οποίο ο αγρότης-ιδιοκτήτης της αγροτικής εκμετάλλευσης αποκτά την κυριότητα με δωρεά ή κληρονομιά. Οι

δωρεές και κληρονομίες μπορεί επομένως να αναφέρονται σε όλες τις κατηγορίες και μορφές κεφαλαίων (κτήματα, μηχανήματα, ζώα κ.λπ.) όπως και σε μετρητά.

Το κόστος απόκτησης κεφαλαίων με δωρεά ή κληρονομιά είναι συνήθως χαμηλό και αφορά στις δαπάνες μεταβίβασης (φόρος μεταβίβασης, συμβολαιογραφικά έξοδα κ.λπ.). Στις περιπτώσεις που το αντικείμενο της δωρεάς ή κληρονομιάς είναι μετρητά ή ορισμένες «κινητές» αξίες, το κόστος μεταβίβασης μπορεί και να μηδενιστεί. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η δωρεά ή κληρονομιά αγροτεμαχίων απαλλάσσεται φορολογίας μέχρι ορισμένη έκταση και αξία.

Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της πηγής χρηματοδότησης είναι:

A) Η απόκτηση του κεφαλαίου εξαρτάται από παράγοντες που δεν ελέγχονται πλήρως από τον ενδιαφερόμενο αγρότη.

B) Ο χρόνος απόκτησης του κεφαλαίου μπορεί να μη συμπίπτει με αυτόν που παρουσιάζονται οι ανάγκες του.

Γ) Η παραχώρηση του κεφαλαίου μπορεί να γίνει με ορισμένους περιοριστικούς όρους ή προϋποθέσεις, που είτε αφορούν τον τρόπο χρηματοδότησης του είτε δημιουργούν έμμεσο κόστος για τον ενδιαφερόμενο αγρότη (λήπτη): π.χ. η κληρονομιά ενός αγροτεμαχίου με την υποχρέωση να καταβάλει ο κληρονόμος ορισμένο ποσό στους άλλους συγκληρονόμους του.

Η πηγή αυτή αποτελεί μία από τις σπουδαιότερες μορφές χρηματοδότησης για τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις της χώρας μας. Ιδιαίτερα, το μεγαλύτερο μέρος της γης των ελληνικών εκμεταλλεύσεων προέρχεται από κληρονομιά ή μεταβίβαση (γονική παροχή, δωρεά, προίκα κ.λπ.) από τους γονείς ή άλλους συγγενείς. Δεδομένου ότι τα κτήματα αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του κεφαλαίου των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, γίνεται εμφανής ή μεγάλη σημασία της πηγής αυτής για τις ελληνικές συνθήκες.

Συνήθως, οι γονείς, οι οποίοι είναι αγρότες, μεταβιβάζουν όλη ή τουλάχιστον το μεγαλύτερο μέρος της εκμετάλλευσης στα παιδιά τους που παραμένουν και ασχολούνται με τη γεωργία. Στις περισσότερες όμως περιπτώσεις η πλήρης αυτή μεταβίβαση γίνεται όταν οι γονείς είναι σε μεγάλη ηλικία ή και μετά το θάνατό τους. Έτσι, οι νέοι αγρότες δεν έχουν τις περισσότερες φορές την πλήρη διαχείριση των εκμεταλλεύσεων, με αποτέλεσμα να περιορίζονται οι δημιουργικές πρωτοβουλίες και ο μακροχρόνιος προγραμματισμός.

1.2. Αποταμιεύσεις

Είναι έσοδα από τη λειτουργία της αγροτικής εκμετάλλευσης ή από εξωγεωργικές δραστηριότητες, που μπορεί να βρίσκονται σε μετρητά, καταθέσεις ή άμεσα ρευστοποιήσιμους τίτλους (ομόλογα, κ.λπ.).

Η σημασία της χρηματοδοτικής αυτής πηγής είναι μεγαλύτερη για τις νεοϊδρυόμενες μονάδες, όπου παρατηρείται ότι οι αποταμιεύσεις του φορέα και οι δωρεές-κληρονομίες αποτελούν τις κύριες πηγές κεφαλαίων. Για τις μονάδες που ήδη λειτουργούν δεν φαίνεται να αποτελούν τόσο σημαντική πηγή κεφαλαίων. Εντούτοις είναι σύνηθες το φαινόμενο οι αποταμιεύσεις να επανατοποθετούνται στην εκμετάλλευση καλύπτοντας ένα μέρος των αναγκών τους σε κεφάλαια.

1.3. Εισοδήματα από εξωγεωργικές δραστηριότητες

Είναι έσοδα που εξασφαλίζει ο φορέας της γεωργικής εκμετάλλευσης από την απασχόλησή του σε δραστηριότητες εκτός του αγροτικού τομέα. Η πηγή αυτή είναι αξιόλογη για τους αγρότες που έχουν και δεύτερη απασχόληση, δηλαδή γι' αυτούς που απασχολούνται μερικώς με τη γεωργία (*part-time farming*). Η μορφή αυτή της γεωργίας έχει αρχίσει να επεκτείνεται τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας, ιδιαίτερα σε περιοχές γύρω από αστικά και βιομηχανικά κέντρα.

Τα πλεονεκτήματα της χρησιμοποίησης της πηγής αυτής είναι:

1. Μειώνει την εξάρτηση από ξένα κεφάλαια και έτσι περιορίζει τις δυσμενείς επιπτώσεις που δημιουργεί η χρήση των ξένων κεφαλαίων.
2. Μειώνει το άμεσο και καταβαλλόμενο κόστος για την αγροτική εκμετάλλευση, αφού η χρήση των εξωγεωργικών εισοδημάτων δεν συνεπάγεται καμία επιβάρυνση για τη μονάδα.
3. Περιορίζονται οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η εκμετάλλευση στις περιπτώσεις που τα αναμενόμενα έσοδά της είναι μειωμένα από έκτακτα γεγονότα (ζημιές στην παραγωγή κ.λπ.).

Τα μειονεκτήματα που μπορεί να θεωρηθεί ότι συνεπάγεται η χρήση της πηγής αυτής για την κάλυψη των αναγκών της γεωργικής εκμετάλλευσης σε κεφάλαια είναι:

1. Στέρηση του αγρότη από το εισόδημα το οποίο θα μπορούσε να εξασφαλίσει από την τοποθέτηση των κεφαλαίων σε άλλες δραστηριότητες (διαφυγόν κέρδος) ή σε λογαριασμούς καταθέσεων.
2. Περιορισμός των δυνατοτήτων του αγρότη-φορέα της εκμετάλλευσης να εκμεταλλευθεί επενδυτικές ευκαιρίες, οι οποίες μερικές φορές είναι πολύ πιο κερδοφόρες από τη γεωργία.
3. Μείωση της ρευστότητας του ίδιου του αγρότη (όχι της εκμετάλλευσης), με συνέπεια να μη μπορεί να αντιμετωπίσει έκτακτες καταστάσεις.

Η διάκριση των οικονομικών του ιδιοκτήτη και της εκμετάλλευσης που γίνεται στο σημείο αυτό ισχύει και για τις μονάδες οικογενειακής μορφής, στις οποίες συνήθως ταυτίζεται ο φορέας με την εκμετάλλευσή του ως προς τα οικονομικά αποτελέσματα, τη ρευστότητα και τον κίνδυνο. Η διαφορετική αντιμετώπιση εδώ οφείλεται στο γεγονός ότι οι δυνατότητες και οι όροι εξασφάλισης δανειακών κεφαλαίων δεν είναι ίδια για την εκμετάλλευση και τον αγρότη-φορέα της π.χ., μπορεί να εξασφαλισθεί δάνειο με ευνοϊκούς όρους για την κάλυψη των καλλιεργητικών δαπανών από την ΑΤΕ, όχι όμως και για την αντιμετώπιση των δαπανών ασθενείας του ίδιου ή των μελών της οικογένειάς του.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω ισχύουν και για τη χρησιμοποίηση των αποταμιεύσεων.

1.4. Έσοδα από τη λειτουργία της αγροτικής εκμετάλλευσης

Πρόκειται για τα τρέχοντα έσοδα που εξασφαλίζει ο αγρότης από τη λειτουργία της αγροτικής του εκμετάλλευσης. Τα έσοδα αυτά χρησιμοποιούνται αποτελώντας την κύρια πηγή κεφαλαίων της σε μεγάλο βαθμό για την κάλυψη των αναγκών της μονάδας όσο και για την κάλυψη των εξόδων της οικογένειας του ιδιοκτήτη.

Τα κεφάλαια αυτά χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των δαπανών λειτουργίας της μονάδας, των δαπανών συντήρησης της οικογένειας και των ετήσιων πληρωμών για την εξόφληση των δανείων. Σε μικρό ποσοστό και σε ορισμένες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται και για την κάλυψη των αναγκών σε πάγιο κεφάλαιο ή σε κεφάλαιο κίνησης μονιμότερου χαρακτήρα.

Η κατανομή των κεφαλαίων στις διάφορες χρήσεις πρέπει να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να επιτυγχάνεται το καλύτερο αποτέλεσμα τόσο από πλευράς οικονομικών αποτελεσμάτων, όσο και από πλευράς ρευστότητας και κινδύνου. Τα παραπάνω έχουν ιδιαίτερη σημασία για την εξεταζόμενη πηγή, γιατί, όπως αναφέρθηκε, από αυτήν προέρχεται κυρίως ο μεγαλύτερος όγκος των κεφαλαίων που εξασφαλίζει κάθε χρόνο η αγροτική εκμετάλλευση ή επιχείρηση. Ο τρόπος επομένως διαχείρισης των κεφαλαίων αυτών αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τα οικονομικά αποτελέσματα και την εξέλιξη της εκμετάλλευσης.

Ως έσοδα από τη λειτουργία της εκμετάλλευσης θεωρείται το τμήμα εκείνο του εισοδήματος, το οποίο προκύπτει αν από το γεωργικό εισόδημα προ αποσβέσεων αφαιρεθούν τα χρεολύσια των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων δανείων και οι δαπάνες συντήρησης της οικογένειας. Το τμήμα αυτό του εισοδήματος είναι το διαθέσιμο για το φορέα κεφάλαιο, το οποίο μπορεί, σε βραχυπρόθεσμη θεώρηση, να χρησιμοποιηθεί για την απόκτηση ή

δημιουργία νέων πάγιων στοιχείων ή για την αύξηση του κεφαλαίου κίνησης μονιμότερου χαρακτήρα.

Παράλληλα, για να χρησιμοποιηθεί μέρος των εσόδων λειτουργίας για πάγια στοιχεία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι δυνατότητες της εκμετάλλευσης από πλευράς ρευστότητας, δηλαδή κατά πόσο οι ταμιακές ροές της εκμετάλλευσης επιτρέπουν τις πληρωμές αυτές. Για την αύξηση των παγίων ή του κεφαλαίου κίνησης μονιμότερου χαρακτήρα μπορεί να γίνουν πληρωμές από τις εισπράξεις από τα έσοδα λειτουργίας μόνο κατά το ποσό του πλεονάσματος σε μετρητά. Το πλεόνασμα αυτό σε μετρητά είναι ίσο με τις εισπράξεις από τη λειτουργία της εκμετάλλευσης μείον το κόστος παραγωγής, τις δαπάνες για τη συντήρηση της οικογένειας και τα ετήσια χρεολύσια των δανείων.

Ο τρόπος χρησιμοποίησης του ετήσιου πλεονάσματος μετρητών από τη λειτουργία της μονάδας πρέπει να λάβει υπόψη του και τις μελλοντικές εξελίξεις και ιδιαίτερα τη ρευστότητα της μονάδας για τα επόμενα χρόνια. Λανθασμένες εκτιμήσεις και υπολογισμοί καθώς και υπεραισιόδοξες προβλέψεις μπορεί να οδηγήσουν πολλές φορές σε μείωση της ρευστότητας στο μέλλον με συνέπεια το οικονομικό αδιέξοδο της εκμετάλλευσης. Η χρησιμοποίηση στις περιπτώσεις αυτές του πλεονάσματος για κάλυψη αναγκών σε πάγιο κεφάλαιο είναι βέβαιο ότι θα οδηγήσει τη μονάδα σε αδιέξοδο.

Τα έσοδα από την παραγωγική διαδικασία είναι η πλέον συμφέρουσα πηγή κεφαλαίων για την εκμετάλλευση ή επιχείρηση και αποτελεί την κύρια πηγή αυτοχρηματοδότησης και μάλιστα την πιο υγιή, αρκεί να χρησιμοποιείται ορθολογικά και μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων. Κακή χρησιμοποίηση των εσόδων αυτών μπορεί να οδηγήσει την εκμετάλλευση σε αδυναμία κάλυψης βασικών αναγκών, σε υπερβολικό δανεισμό και σε αρνητικά οικονομικά αποτελέσματα με τελικό αποτέλεσμα τη διακοπή της λειτουργίας. Οι πιο συνηθισμένες περιπτώσεις για τη λαθεμένη χρησιμοποίηση των κεφαλαίων της πηγής αυτής στη χώρα μας είναι η αγορά ή δημιουργία πάγιων περιουσιακών στοιχείων (αγροτικών ή μη) καθώς και η κάλυψη «περιττών» ή όχι άμεσων αναγκών της οικογένειας.

Ως μειονέκτημα της πηγής αυτής για τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις μπορεί να θεωρηθεί η έντονη εποχικότητα και ο ετεροχρονισμός που παρουσιάζουν τα έσοδα τους σε σχέση με τις δαπάνες που καλούνται να καλύψουν. Το μειονέκτημα αυτό αμβλύνεται ή και εξαλείφεται πλήρως στις περιπτώσεις που η εκμετάλλευση έχει πολλές και διαδοχικές δραστηριότητες ή μία δραστηριότητα συνεχούς παραγωγής. Σε περιπτώσεις έντονης εποχικότητας αυξάνεται ο κίνδυνος της κακής χρηματοοικονομικής διαχείρισης, γι' αυτό και είναι περισσότερο απαραίτητος ο προγραμματισμός.

Τα έσοδα λειτουργίας (κυρίως πωλήσεις) για τις εμποροβιομηχανικές επιχειρήσεις, όπως είναι και οι συνεταιριστικές οργανώσεις και εταιρείες, έχουν πιο συνεχή και ομαλή ροή στη διάρκεια του χρόνου, καθώς και μικρότερο ή ελάχιστο ετεροχρονισμό σε σχέση με τις δαπάνες. Υπάρχουν όμως κλάδοι με έντονη εποχικότητα ή με μεγάλο ετεροχρονισμό εισπράξεων και δαπανών. Για παράδειγμα, οι γεωργικές βιομηχανίες φρούτων έχουν σχετικά συνεχή και ομαλή ροή εισπράξεων αλλά παρουσιάζουν έντονο ετεροχρονισμό εισπράξεων και δαπανών. Αντίθετα, οι βιομηχανίες επεξεργασίας γάλακτος και ιδιαίτερα αυτές που επεξεργάζονται αγελαδινό γάλα, παρουσιάζουν συνεχή ροή εισπράξεων και ελάχιστο ή μικρό ετεροχρονισμό.

Σε γενικές γραμμές, οι περισσότερες συνεταιριστικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν σε μικρότερο συνήθως βαθμό τα ίδια μειονεκτήματα με τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, γιατί όλη η δραστηριότητά τους είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη γεωργική παραγωγή.

2. Δημόσια χρηματοδότηση

2.1. Η Εθνική Πολιτική στον τομέα της γεωργίας

Υπάρχουν ορισμένοι τομείς γεωργικής πολιτικής οι οποίοι εξυπηρετούνται αποκλειστικά από την εθνική νομοθεσία. Πρόκειται κυρίως για τη φορολογία του αγροτικού εισοδήματος, την ασφάλιση των παραγωγών και της γεωργικής παραγωγής, την αγροτική πίστη και τις παρεχόμενες διοικητικές υπηρεσίες για την εξυπηρέτηση του πρωτογενούς τομέα.

Η φορολογία του αγροτικού εισοδήματος γίνεται στη βάση ενός αντικειμενικού προσδιορισμού του εισοδήματος ανά προϊόν και ανά περιφέρεια (ορεινές -ημιορεινές-πεδινές εκτάσεις ή ποτιστικές-ξηρικές). Οι συντελεστές του αντικειμενικού προσδιορισμού του τεκμαρτού γεωργικού εισοδήματος καθορίζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε σε συνδυασμό με το μικρό μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων να αφήνουν κάτω του αφορολόγητου ελάχιστου ορίου το σύνολο σχεδόν των Ελλήνων αγροτών.

Όσον αφορά την επιβολή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.), οι αγρότες δεν είναι υποχρεωμένοι να τηρούν φορολογικά βιβλία. Για την επιστροφή του Φ.Π.Α. χρησιμοποιείται ένα κατ' αποκοπή σύστημα, σύμφωνα με το οποίο ο φόρος αυτός υπολογίζεται στη βάση συντελεστών επί του κύκλου των εργασιών, ως εξής:

για την αλιεία και τη δασική παραγωγή:	4%
για τη φυτική παραγωγή :	5%
για τη ζωική παραγωγή :	6%

Εφαρμόζεται επίσης μία σειρά από φορολογικές απαλλαγές στους νέους αγρότες, στις κληρονομικές μερίδες, στις μεταβιβάσεις ακινήτων και στη φορολόγηση της μεγάλης ακίνητης περιουσίας. Επίσης, στο πετρέλαιο κίνησης εφαρμόζεται απαλλαγή του 40% του ισχύοντος ειδικού φόρου κατανάλωσης.

Η συνταξιοδοτική και ιατροφαρμακευτική ασφάλιση των αγροτών καλύπτει επίσης όλους τους κατοίκους της υπαίθρου, οι οποίοι δεν είναι ασφαλισμένοι σε άλλο ασφαλιστικό φορέα. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν πρόκειται για ανταποδοτικό σύστημα αλλά για ένα είδος κοινωνικής πρόνοιας. Για το έτος 2003 οι αγροτικές συντάξεις ήταν της τάξης των 170 ευρώ το μήνα.

Τα έσοδα του αρμόδιου Οργανισμού (Ε.Λ.Γ.Α.) υπέρ της ασφάλισης της γεωργικής παραγωγής προέρχονται κυρίως από τους ίδιους τους αγρότες μέσω παρακρατήσεων: 2% στην αξία πώλησης προϊόντων φυτικής παραγωγής, 0,5% στα προϊόντα ζωικής παραγωγής και 1,25% επί των επιτοκίων των αγροτικών δανείων. Εκτιμάται ότι μόνο το 40% της αξίας της παραγωγής διακινείται βάσει τιμολογίων. Συνεπώς, τα έσοδα του Οργανισμού είναι μειωμένα και απαιτείται η συμπλήρωση των κεφαλαίων από τον εθνικό προϋπολογισμό.

Από πλευράς Δημόσιας Διοίκησης η αγροτική πολιτική ασκείται από το Υπουργείο Γεωργίας με τις κεντρικές του υπηρεσίες και μία σειρά από αποκεντρωμένες, όπως Ινστιτούτα, Σταθμοί, Εργαστήρια κ.λπ. Οι τώως περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου υπάγονται από το 1994 στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Σε αυτές απασχολούνται συνολικά 14.150 άτομα, εκ των οποίων 5.000 με πανεπιστημιακή μόρφωση.

Από τις υπηρεσίες που παρέχονται από το δημόσιο τομέα, οι γεωργικές εφαρμογές, η πληροφόρηση και κατάρτιση των αγροτών και οι έλεγχοι παρουσιάζουν προβλήματα.

Σύμφωνα με στοιχεία του υπουργείου Γεωργίας πρόσφατα θεσμοθετήθηκε η λειτουργία των εξής Οργανισμών :

Οργανισμός Πιστοποίησης λογαριασμών.

Οργανισμός Πληρωμών και ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων.

Οργανισμός Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων.

Εταιρεία αξιοποίησης Αγροτικής Γης.

Οργανισμός Γεωργικής Επαγγελματικής Κατάρτισης και Ασφάλισης.

Η διαρθρωτική πολιτική που εφαρμόζεται στον πρωτογενή τομέα είναι επίσης κοινοτική, μόνο που στην περίπτωση αυτή, το δημοσιονομικό κόστος συγχρηματοδοτείται από τον κοινοτικό και τον εθνικό προϋπολογισμό. Μάλιστα, τα διάφορα διαρθρωτικά μέτρα

εντάσσονται σε γενικότερα εθνικά προγράμματα-πλαίσια, όπου η επιμέρους ιεράρχηση στην εφαρμογή τους ελαφιάται στην εθνική πολιτική.

Επίσης, σε τομείς όπως η κτηνιατρική, η φυτοπροστασία, η νομοθεσία των τροφίμων κ.λπ., η εθνική πολιτική συνδυάζεται με την κοινοτική και τη συμπληρώνει.

Σε γενικές γραμμές οι ελληνικές επιδιώξεις κατά τη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής οριοθετούνται γύρω από τρεις θεματικούς άξονες που είναι η προστασία των μεσογειακών προϊόντων, η στήριξη των μικρών παραγωγών, όπως επίσης και η στήριξη των παραγωγών των προβληματικών περιοχών.

ην οικονομική κατάσταση και το πληθυσμιακά μέγεθος κάθε χώρας.

2.2 Ενίσχυση αγορών

Τα μέτρα για την άμεση στήριξη των αγορών και προστασία των γεωργικών προϊόντων καλύπτονται αποκλειστικά από την Κοινή Γεωργική Πολιτική (Κ.Γ.Π.), η οποία επιβαρύνεται με το 100% του αντίστοιχου δημοσιονομικού κόστους. Με τον όρο στήριξη εννοούμε τη μαθηματική σχέση που είναι ίση με:

Στήριξη = (Όγκος παραγωγής x Τιμή παραγωγού)+Επιδοτήσεις – Τέλη.

Το ποσό αυτό, για λόγους σύγκρισης των γεωργικών τομέων διαφόρων χωρών, μπορεί να εκφραστεί ως ποσοστό, ως εξής:

$\% \text{ Στήριξης} = \text{Στήριξη} / (\text{όγκος παραγωγής} \times \text{Διεθνή τιμή}) \times 100$

Για τον υπολογισμό της Συνολικής Στήριξης αθροίζονται τα αντίστοιχα ποσά των επιμέρους προϊόντων. Εφαρμογή εθνικών επιδοτήσεων ή ισοδύναμων μέτρων, π.χ. εμπόδια στο εξωτερικό εμπόριο, απαγορεύονται από τη Συνθήκη της Ρώμης δεδομένου ότι θα διατάρασσαν τους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των Κ-Μ και θα οδηγούσαν στην κατάρρευση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. Βέβαια, στη διαμόρφωση αλλά και στη χρηματοδότηση του κόστους της κοινοτικής πολιτικής συμμετέχουν από κοινού σύμφωνα με συγκεκριμένες διαδικασίες και κανόνες όλα τα Κ-Μ, συνεπώς και η χώρα μας. Οι διαδικασίες αυτές καθορίζονται από την οικονομική κατάσταση και το πληθυσμιακά μέγεθος κάθε χώρας.

2.3. Επιχορηγήσεις - Επιδοτήσεις

Πρόκειται για κεφάλαια που χορηγούνται από το κράτος ή άλλους φορείς με όρους και προϋποθέσεις που έχουν προκαθοριστεί και προορίζονται για να καλύψουν κυρίως ένα μέρος από το κόστος ορισμένων επενδύσεων ή σε λίγες περιπτώσεις, ένα μέρος από τις δαπάνες λειτουργίας. Οι επιδοτήσεις είναι διαφόρων κατηγοριών, χορηγούνται συνήθως για

συγκεκριμένες δραστηριότητες και, μερικές φορές, για ορισμένες περιοχές της χώρας ή για ορισμένες κατηγορίες αγροτών.

Η απόκτηση κεφαλαίων από την πηγή αυτή γίνεται πάντα με συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις και για συγκεκριμένες δραστηριότητες, που καθορίζονται από το φορέα που χορηγεί την επιδότηση χωρίς, στις περισσότερες περιπτώσεις, να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαίτερες ανάγκες και οι συνθήκες που αντιμετωπίζει η κάθε αγροτική εκμετάλλευση ή επιχείρηση. Η εισπραξη της επιδότησης από τον αγρότη γίνεται σχεδόν πάντοτε μετά την πραγματοποίηση της δαπάνης για την οποία χορηγείται και σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις με αρκετή καθυστέρηση. Αυτό συνεπάγεται ότι ο επιδοτούμενος πρέπει να καλύψει πρώτα από άλλες πηγές τις δαπάνες και στη συνέχεια θα εισπράξει την επιδότηση.

Τα κύρια χαρακτηριστικά της πηγής αυτής είναι:

1. Η απόκτηση κεφαλαίων δεν συνεπάγεται συνήθως κανένα κόστος.
2. Εμφανίζεται έντονος ετεροχρονισμός μεταξύ της πληρωμής της δαπάνης και της εισπραξης της επιδότησης.
3. Τα κεφάλαια παρέχονται με όρους και προϋποθέσεις, που, σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να δημιουργούν κόστος (άμεσο ή έμμεσο) για την αγροτική μονάδα ή και δεσμεύσεις ή εξαρτήσεις.

Παρά τα μειονεκτήματα που παρουσιάζει η πηγή αυτή, εξασφαλίζει κεφάλαια χωρίς κόστος, γι' αυτό και θα πρέπει να αξιοποιείται πλήρως από τους φορείς των εκμεταλλεύσεων ή επιχειρήσεων.

2.4. Το δημοσιονομικό κόστος της εφαρμοζόμενης πολιτικής και η μέτρηση της παρεχόμενης στήριξης.

Τα μέτρα της εθνικής και της κοινοτικής πολιτικής που εφαρμόζονται στο γεωργικό μας τομέα απαιτούν σημαντικότετους δημοσιονομικούς πόρους. Κατά το 1998 το σύνολο των οικονομικών ενισχύσεων παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.1.

Πίνακας 2.1 Το ύψος των οικονομικών ενισχύσεων το 1998

	δισεκ. δρχ	εκατ. ευρώ
♦ Εθνικά διαρθρωτικά προγράμματα και μέτρα	65	196
♦ Κοινοτικά διαρθρωτικά προγράμματα με εθνική συμμετοχή	234	705
♦ Κοινοτικό Γεωργικό Ταμείο-Τομέας Εγγυήσεων (γεωργικά προϊόντα)	793	2392
Σύνολο	1.092	3.294

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Στα ποσά αυτά δεν συμπεριλαμβάνεται η επιχορήγηση του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων από 460 δισεκ. δρχ. για το ίδιο έτος δεδομένου ότι καλύπτει όλους τους κατοίκους της υπαιθρου οι οποίοι δεν είναι ασφαλισμένοι σε άλλον φορέα. Πρόκειται για ένα μη ανταποδοτικό σύστημα ασφάλισης. Συνεπώς αντιμετωπίζεται σαν μέτρο κοινωνικής και όχι αγροτικής πολιτικής.

Σε κάθε περίπτωση το δημοσιονομικό κόστος στήριξης του πρωτογενούς μας τομέα, το οποίο στο μεγαλύτερο μέρος του καλύπτεται από κοινοτικούς πόρους είναι ιδιαίτερα υψηλό. Για λόγους σύγκρισης υπενθυμίζεται ότι η ακαθάριστη αξία της γεωργικής παραγωγής ήταν κατά το ίδιο έτος ήταν 2.743_δισεκ.ατομμύρια δραχμές όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.2.

Πίνακας 2.2 Ακαθάριστη αξία γεωργικής παραγωγής κατά το 1998

	σε εκατομ. δρχ.
Δημητριακά	171
Ρύζι	24
Βαμβάκι	336
Καπνός	65
Τεύτλα	36
Κηπευτικά	350
Εσπεριδοειδή	59
Σταφύλια	48
Φρούτα (λοιπά)	217
Μούστος	48
Ελαιόλαδο	317
Βόειο	74
Χοίρειο	81
Αιγοπρόβειο	190
Πουλερικά	69
Γάλα	312
Αυγά	62
Σύνολο	2743

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Για τον υπολογισμό της στήριξης που παρέχεται στο γεωργικό τομέα δεν αρκεί η διαίρεση του ποσού των πάσης φύσεως οικονομικών ενισχύσεων δια της αξίας της παραγωγής. Το μέγεθος που θα προέκυπτε θα οδηγούσε σε εσφαλμένα συμπεράσματα, διότι αφ' ενός ορισμένες δαπάνες -π.χ. για την έρευνα ή την πληροφόρηση- δεν οδηγούν άμεσα σε εισοδηματικό όφελος υπέρ των παραγωγών και αφ' ετέρου αγνοείται το αντίστοιχο όφελος των παραγωγών που προκύπτει από τις υψηλότερες τιμές των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων που καλείται να καταβάλει ο καταναλωτής σε σύγκριση με τις διεθνείς τιμές.

The first part of the paper discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. This is essential for ensuring the integrity of the financial statements and for providing a clear audit trail. The second part of the paper focuses on the various methods used to calculate the cost of goods sold, including the first-in, first-out (FIFO) method, the last-in, first-out (LIFO) method, and the weighted average cost method. Each method has its own advantages and disadvantages, and the choice of method can significantly impact the reported profit.

In addition, the paper examines the impact of inflation on the different cost accounting methods. During periods of high inflation, the LIFO method tends to result in lower reported profits compared to the FIFO method, as it uses the most recent (and therefore more expensive) costs for the cost of goods sold. Conversely, the FIFO method uses the oldest (and therefore less expensive) costs, which results in higher reported profits. The weighted average cost method provides a middle ground by averaging the costs over the period.

Finally, the paper discusses the importance of proper inventory management and the role of the physical inventory count. The physical count is a critical component of the cost accounting process, as it provides a direct measure of the quantity of inventory on hand. Any discrepancies between the physical count and the book inventory can indicate potential issues such as theft, loss, or errors in recording.

3. Ο δανεισμός ως μέσο χρηματοδότησης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

3.1. Κύρια χαρακτηριστικά δανείων

Τα κύρια στοιχεία που χαρακτηρίζουν κάθε δάνειο είναι το ύψος, το επιτόκιο και η διάρκειά του. Οι όροι και οι προϋποθέσεις δανεισμού, που σε μεγάλο βαθμό είναι κοινοί για όλες τις κατηγορίες των δανείων, αποτελούν το πλαίσιο δανειοδότησης που εφαρμόζει ο κάθε δανειστής και χαρακτηρίζει τη δανειοδοτική του πολιτική. Σε φορείς που κύρια δραστηριότητά τους είναι η δανειοδότηση –όπως οι Τράπεζες–, το πλαίσιο δανειοδότησης είναι σε μεγάλο βαθμό σταθερό, προκαθορισμένο και ενιαίο, ενώ στους υπόλοιπους –εμπόρους, ιδιώτες– είναι έντονα διαφοροποιημένο, επηρεάζεται από υποκειμενικούς παράγοντες καθώς και από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε συγκεκριμένου δανειζόμενου.

Το ύψος του δανείου εκφράζει το ποσό των χρημάτων που δίνει ο δανειστής στο δανειζόμενο. Σε μερικές περιπτώσεις στο ύψος του δανείου περιλαμβάνονται και οι τόκοι μέχρι τη λήξη, οπότε εκφράζει το ποσό των χρημάτων που υποχρεούται ο δανειζόμενος να επιστρέψει στο δανειστή στη λήξη του δανείου. Σε γενικές γραμμές, ο τρόπος καθορισμού της πιστωτικής επιράνειας, η κατανομή των διαθέσιμων κεφαλαίων στους διάφορους τομείς και πιστούχους και γενικότερα οι όροι και προϋποθέσεις δανεισμού αποτελούν την πιστωτική πολιτική του κάθε δανειστή, η οποία επηρεάζει καθοριστικά το ύψος των δανείων. Σε ορισμένες κατηγορίες δανείων το ανώτατο ύψος του δανείου που επιτρέπεται να χορηγηθεί καθορίζεται με αποφάσεις των Νομισματικών Αρχών. Οι περιορισμοί αυτοί αφορούν μόνο στον τραπεζικό δανεισμό και δημιουργούν την υποχρέωση στο δανειζόμενο να καλύψει με τα δικά του διαθέσιμα ένα μέρος της δανειοδοτούμενης δαπάνης

Το επιτόκιο εκφράζει τον τόκο των 100 ευρώ για ένα χρόνο και αναφέρεται ως ποσοστό. Σε κάθε οικονομική δραστηριότητα το κόστος του χρήματος, δηλαδή το επιτόκιο δανεισμού, διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο (βλ. Πίνακας 1, Παράρτημα Ι) Οι αγρότες, οι συνεταιριστικές οργανώσεις και οι γεωργικές βιομηχανίες απευθύνονται σε τακτά ή έκτακτα χρονικά διαστήματα στην Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος για άντληση των απαραίτητων κεφαλαίων. Η Αγροτική Τράπεζα από την πλευρά της, είναι αναγκασμένη να σέβεται τα επιτόκια που επιβάλλει η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία με τη σειρά της καθορίζει τα επιτόκια, συναρτήσει της όλης κατάστασης της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή του πληθωρισμού, των ελλειμμάτων κ.λπ., και των αποφάσεων της Ε.Ε..

Η διάρκεια του δανείου εκφράζει το χρονικό διάστημα που ο δανειζόμενος μπορεί να χρησιμοποιήσει τα χρήματα και προσδιορίζει τη λήξη του δανείου, δηλαδή την ημερομηνία που ο δανειζόμενος πρέπει να επιστρέψει τα χρήματα στο δανειστή. Η μέγιστη διάρκεια των δανείων καθορίζεται από τη διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας ή τη διάρκεια της παραγωγικής ζωής του περιουσιακού στοιχείου που αποκτάται. Σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της διάρκειας έχει επίσης η κατάσταση ρευστότητας του δανειστή και η γενικότερη δανειοδοτική πολιτική του.

3.2. Ο ρόλος της ΑΤΕ και το τραπεζικό σύστημα

3.2.1. Η ΑΤΕ έως το 1990

Για μία μεγάλη χρονική περίοδο το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα λειτούργησε με βάση το πολύπλοκο σύστημα εξειδικευμένων πιστωτικών κανόνων και περιορισμών που εφαρμόστηκαν σταδιακά κατά τη μεταπολεμική περίοδο.

Κύριος στόχος του συστήματος αυτού που εφαρμόστηκε μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 ήταν η προσπάθεια διοχέτευσης των διαθέσιμων αποταμιευτικών πόρων μέσω ενός συστήματος δεσμεύσεων και αποδεσμεύσεων με προτεραιότητα στους κλάδους που εθεωρείτο ότι συντελούσαν στην ανάπτυξη της χώρας και κυρίως στη βιομηχανία και τη βιοτεχνία. Αντίθετα, αποτρεπόταν η χρηματοδότηση άλλων τομέων και δραστηριοτήτων, όπως των εισαγωγών, του εσωτερικού εμπορίου και της καταναλωτικής πίστης με την επιβολή υψηλών επιτοκίων και πιστωτικών ορίων.

Κατά την περίοδο αυτή, η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (ΑΤΕ) ήταν ο αποκλειστικός δανειοδότης του αγροτικού τομέα μέσα όμως σε αυστηρά πλαίσια και κανόνες που καθόριζαν η Πολιτεία και η Τράπεζα της Ελλάδος. Τα σημαντικότερα σημεία της κρατικής παρέμβασης στη δανειοδότηση του αγροτικού τομέα ήταν τα ακόλουθα:

- Μέχρι το 1991 δεν επιτρεπόταν στην ΑΤΕ να δανειοδοτεί άλλους τομείς της οικονομίας. Αυτό δεν επέτρεψε στην Τράπεζα να μειώσει εγκαίρως τους χρηματοπιστωτικούς κινδύνους που διέτρεχε, διαφοροποιώντας το χαρτοφυλάκιο των δανείων της.
- Μέχρι το 1975, το σύνολο σχεδόν των πόρων της προερχόταν από την Τράπεζα της Ελλάδος η οποία χορηγούσε τους πόρους αυτούς με σχετικά ευνοϊκούς όρους (χαμηλά επιτόκια κ.λπ.). Στη συνέχεια, η χρηματοδότηση του πιστωτικού προγράμματος της ΑΤΕ στηριζόταν (σε σταδιακά αυξανόμενο ποσοστό) στις καταθέσεις που αντλούσε, το κόστος των οποίων επιδοτούσε το Δημόσιο.

- Οι βασικές αρχές της πιστωτικής πολιτικής στον αγροτικό τομέα (ρυθμίσεις χρεών, ύψος επιτοκίων, κατανομή χορηγήσεων κατά κλάδο κ.λπ.) καθορίζονταν από την Πολιτεία και την Τράπεζα της Ελλάδος.

Το χαμηλό κόστος άντλησης των κεφαλαίων καθώς και ορισμένα άλλα προνόμια που είχαν παραχωρηθεί από την πολιτεία στην ΑΤΕ, έδιναν την ευχέρεια δανειοδότησης του αγροτικού τομέα με ευνοϊκούς όρους και κριτήρια. Η εφαρμογή ευνοϊκού πλαισίου δανειοδότησης κρίθηκε σκόπιμη λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του αγροτικού τομέα, που όπως είναι γνωστό περιλαμβάνουν το μικρό μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και τη συνεπαγόμενη ανεπαρκή κεφαλαιακή τους βάση, τη μεγάλη διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας που επιβαρύνει σημαντικά το κόστος παραγωγής με τόκους, τη χαμηλή απόδοση των επενδύσεων στη γεωργία και την εξάρτηση της παραγωγής από απρόβλεπτους καιρικούς και βιολογικούς παράγοντες που αυξάνουν τον επιχειρηματικό κίνδυνο.

Κύρια εργαλεία ενίσχυσης της δανειοδότησης του αγροτικού τομέα αποτέλεσαν τα ακόλουθα:

α) Ευνοϊκοί όροι:

- Χαμηλότοκα δάνεια.
- Μειωμένες εμπράγματα διασφαλίσεις.
- Μεγάλη διάρκεια επενδυτικών δανείων.
- Μειωμένες απαιτήσεις για ίδια συμμετοχή των αγροτών, συνεταιρισμών κ.λπ. στο κόστος εκτέλεσης των επενδύσεων.

β) Ευνοϊκά κριτήρια:

- Χορήγηση επενδυτικών δανείων λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνο τραπεζικά αλλά γενικότερα αναπτυξιακά κριτήρια (εκσυγχρονισμός εκμεταλλεύσεων, χρήση προηγμένης τεχνολογίας, διάδοση νέων παραγωγικών διαδικασιών κ.λπ.).
- Ελαστική αντιμετώπιση γεωργικών εκμεταλλεύσεων που αντιμετωπίζουν προβλήματα προερχόμενα από δυσμενείς εξωτερικές επιδράσεις (δυσμενείς καιρικές συνθήκες, ασθένειες κ.λπ.).

Το ευνοϊκό αυτό πλαίσιο συνέβαλε αποφασιστικά στην ενίσχυση της ανάπτυξης που εμφάνισε ο αγροτικός τομέας της χώρας, μετά τον πόλεμο και ιδιαίτερα στις δεκαετίες του '50 και '60. Σταδιακά όμως και ιδιαίτερα μετά το 1981, η αγροτική πίστη χρησιμοποιήθηκε από την Πολιτεία ως μέσο για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής και τη στήριξη προβληματικών μονάδων και κλάδων. Για το σκοπό αυτόν, εξαγγέλθηκαν πλήθος γενικών

ρυθμίσεων και επαναδανειοδοτήσεων με ελαστικούς όρους που συχνά ήταν και αντίθετες με τα όσα προβλέπει η νομοθεσία περί ανταγωνισμού στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα μέτρα αυτά μείωσαν σταδιακά το κόστος της συναλλακτικής ασυνέπειας, με αποτέλεσμα τη γενικότερη χαλάρωση της συναλλακτικής τάξης ενός συνεχώς αυξανόμενου αριθμού πιστούχων της ΑΤΕ, οι οποίοι απέφευγαν συστηματικά την τακτοποίηση των οφειλών τους, περιμένοντας την εξαγγελία νέων ρυθμίσεων από την Πολιτεία.

Ο τρόπος αυτός άσκησης της αγροτικής πίστης σε συνδυασμό και με τους αυξημένους κινδύνους που εμφανίζει γενικά η αγροτική παραγωγή, οδήγησαν στη διόγκωση των επισφαλών απαιτήσεων της ΑΤΕ και στη δημιουργία σημαντικών ζημιών για την Τράπεζα.

Για την κάλυψη των ζημιών αυτών η αύξηση του επιτοκίου χορηγήσεων ήταν αναγκαία ώστε να σχηματιστεί επαρκές αποθεματικό και η Τράπεζα να διατηρήσει την κεφαλαιακή της επάρκεια. (βλ. Πίνακας 2, Παράρτημα Ι)

Η σταδιακή διόγκωση των επισφαλών απαιτήσεων σε συνδυασμό και με την κατάργηση της κρατικής επιδότησης στις καταθέσεις της ΑΤΕ από 1.7.1988, περιόρισε τη δυνατότητα της Τράπεζας να χορηγεί δάνεια με μειωμένα επιτόκια στον αγροτικό τομέα, με αποτέλεσμα τη βαθμιαία σύγκλιση των αγροτικών και εξωαγροτικών επιτοκίων (βλ. Πίνακας 3, Παράρτημα Ι).

Η εξέλιξη αυτή περιορίζει, σε σημαντικό βαθμό, τις αναπτυξιακές δυνατότητες της αγροτικής πίστης, η οποία πλέον χρησιμοποιείται κυρίως για την εφαρμογή κοινωνικής και παρεμβατικής πολιτικής.

3.2.2. Οι εξελίξεις στον τραπεζικό χώρο

Η απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος άρχισε σταδιακά από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, επηρεαζόμενο κυρίως από τις μεταβολές που έγιναν στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και από τις γενικότερες ανάγκες της εποχής. Τα επιτόκια των χορηγήσεων και των καταθέσεων απελευθερώθηκαν σταδιακά και σήμερα οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα, χωρίς περιορισμούς, να χρηματοδοτούν όλες σχεδόν τις δραστηριότητες με όρους που καθορίζουν οι ίδιες. Το σύστημα δεσμεύσεων και αποδεσμεύσεων έχει περιοριστεί σημαντικά κοντά στα επίπεδα που είναι απαραίτητα για τη διατήρηση της ρευστότητας του τραπεζικού συστήματος, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη έντονου ανταγωνισμού μεταξύ των κλάδων της οικονομίας για την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων.

Η απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς δημιούργησε επίσης πρόσφορο έδαφος για την ίδρυση αρκετών μικρών ιδιωτικών τραπεζών. Παρά την εξέλιξη αυτή το τραπεζικό σύστημα

στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από ολιγοπωλιακή μορφή, αφού οι 5 μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες κατέχουν το 71% του συνόλου του ενεργητικού των εμπορικών τραπεζών, 65% του συνόλου των χορηγήσεων και 75% του συνόλου των καταθέσεων. Στην άλλη άκρη υπάρχουν 35 περίπου τράπεζες με πολύ μικρότερα μερίδια που δεν υπερβαίνουν το 1% η καθεμία κατά μέσο όρο.

Παρά την ολιγοπωλιακή μορφή του τραπεζικού συστήματος, υπάρχει αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών. Ο ανταγωνισμός αυτός, που αποτελεί διεθνές φαινόμενο (ο τραπεζικός κλάδος θεωρείται από τους πλέον ανταγωνιστικούς στις Δυτικές Χώρες), οδηγεί σε αναζήτηση οικονομιών κλίμακας⁶ που επιτυγχάνονται ταχύτερα με εξαγορές και συγχωνεύσεις. Την τάση αυτή ενισχύουν επίσης η διεθνοποίηση των αγορών καθώς και η επέκταση των δραστηριοτήτων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε ποικίλες αγορές και προϊόντα. Σημειώνεται ότι κατά την περίοδο 1991-1997 πραγματοποιήθηκαν διεθνώς 251 συγχωνεύσεις χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αξίας 562 δεσεκατομμυρίων δολαρίων.

Στην Ελλάδα, οι ιδιωτικοποιήσεις των Τραπεζών Μακεδονίας-Θράκης, Κρήτης και Κεντρικής Ελλάδος καθώς και η πώληση της Ιονικής Τράπεζας, αποτελούν τα πρώτα βήματα των διαρθρωτικών μεταβολών που οδηγούν στην πιο ορθολογική οργάνωση του τραπεζικού συστήματος. Πίεση όμως για ορθολογικοποίηση της λειτουργίας τους υφίστανται και οι κρατικές τράπεζες. Οι τράπεζες αυτές χαρακτηρίζονται, παρά τη σημαντική πρόοδο που συντελείται, από υψηλό λειτουργικό κόστος, χαμηλή παραγωγικότητα, συχνές αλλαγές στη διοίκηση και υψηλό βαθμό επισφαλειών.

Μέσα στα πλαίσια αυτά πραγματοποιήθηκε και η συγχώνευση της Εθνικής με τη θυγατρική της Κτηματική Τράπεζα. Παρά την ένταση του ανταγωνισμού στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, το περιθώριο επιτοκίων, δηλαδή η διαφορά μεταξύ επιτοκίου χορηγήσεων και καταθέσεων στην Ελλάδα, παραμένει υψηλό, αλλά μετά το 1994, παρουσιάζει σημαντική μείωση(βλ. Πίνακας 3. Παράρτημα Ι)

3.2.3. Το νέο τραπεζικό περιβάλλον και η άσκηση της αγροτικής πίστης

Τα μέτρα και οι εξελίξεις που αναφέρθηκαν πιο πάνω επηρεάζουν άμεσα την άσκηση της αγροτικής πίστης στη χώρα μας. Εκτός από την εμφάνιση μεγαλύτερης ποικιλίας και καλύτερης ποιότητας προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, διαμορφώνονται σταδιακά και χαμηλότερα επίπεδα επιτοκίων. Η μείωση αυτή των επιτοκίων αναμένεται ότι θα συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια, δεδομένου ότι προς την κατεύθυνση αυτή επιδρούν οι ακόλουθοι παράγοντες:

⁶ Με τον όρο οικονομία κλίμακας ονομάζουμε τους παράγοντες που οδηγούν στη μείωση του κόστους μέσω της εξειδίκευσης και της χρησιμοποίησης πιο αποδοτικής τεχνολογίας.

- Η ένταση του τραπεζικού ανταγωνισμού θα μειώσει ακόμα περισσότερο το περιθώριο μεταξύ επιτοκίου χορηγήσεων και επιτοκίου καταθέσεων.
- Η μείωση του πληθωρισμού επιτρέπει τη σύγκλιση των ελληνικών με τα ευρωπαϊκά επιτόκια σε επίπεδα πολύ χαμηλά.
- Η εισαγωγή του ευρώ επέτρεψε τη μείωση της διαφοράς στο κόστος δανεισμού, στις διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράλληλα με τις πιο πάνω ευνοϊκές επιδράσεις, η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα δημιουργεί ένα περισσότερο μεταβλητό και ανταγωνιστικό περιβάλλον δανειοδότησης του αγροτικού τομέα. Ήδη η ΑΤΕ από το 1991 άρχισε να δανειοδοτεί και άλλους, πλην του αγροτικού, τομείς της οικονομίας και ανταγωνίζεται με τους ίδιους όρους τις εμπορικές τράπεζες για την άντληση των αναγκαίων πόρων, προσαρμόζει δε την οργάνωση και τη δομή της προς την κατεύθυνση αυτή. Συγχρόνως έχει επιτραπεί στις εμπορικές τράπεζες η παροχή πιστωτικών υπηρεσιών προς τους αγρότες και τους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

Ως αποτέλεσμα των μεταβολών αυτών, η δανειοδότηση του αγροτικού τομέα θα επηρεάζεται στο μέλλον από τις εκάστοτε αναδιαρθρώσεις που πραγματοποιούν οι τράπεζες στα χαρτοφυλάκια των δανείων τους. Είναι γνωστό, ότι οι τράπεζες εφαρμόζοντας μεθόδους διαχείρισης κινδύνων (Risk management) πραγματοποιούν συχνά σημαντικές αναδιαρθρώσεις στα χαρτοφυλάκιά τους, αυξάνοντας τις τοποθετήσεις τους στους τομείς που εμφανίζουν βελτιωμένες προοπτικές, και μειώνουν αντίστοιχα τις δανειοδοτήσεις τους σε τομείς που εμφανίζουν χειροτέρευση.

Παράλληλα, η ΑΤΕ που είχε το σύνολο σχεδόν του ενεργητικού της συγκεντρωμένο στον αγροτικό τομέα, διαφοροποιεί σταδιακά το χαρτοφυλάκιο των δανείων της, αυξάνοντας το ποσοστό των τοποθετήσεών της σε άλλους τομείς.

Οι αναδιαρθρώσεις αυτές, που ίσως έχουν μεσομακροχρόνιο χαρακτήρα, θα προκαλέσουν σημαντικές μετακινήσεις κεφαλαίων μεταξύ των διαφόρων τομέων της οικονομίας, με τελικό αποτέλεσμα άλλοι τομείς να εμφανίσουν ευχερέστερη χρηματοδότηση λόγω καθαρής εισροής κεφαλαίων, ενώ αντίθετα σε άλλους να παρουσιαστούν δυσχέρειες και περιορισμοί στη χρηματοδότηση. Το τελικό αποτέλεσμα εξαρτάται από τη σχέση απόδοσης και κινδύνου που παρουσιάζει ο κάθε τομέας για τις τράπεζες, το ύψος των διαθέσιμων αποταμιευτικών πόρων σε σχέση με τις συνολικές ανάγκες, την κατανομή των πόρων αυτών μεταξύ των τραπεζών, τις προτιμήσεις και συνήθειες των τραπεζών κ.λπ.

Στον ανταγωνισμό αυτόν μεταξύ των διαφόρων τομέων για την ικανοποίηση των αναγκών τους σε δάνεια, ο αγροτικός τομέας, λόγω των βασικών του χαρακτηριστικών που

αναφέρθηκαν προηγουμένως, θα εμφανίσει ίσως συγκριτικό μειονέκτημα, εξαιτίας της χαμηλής απόδοσης των αγροτικών δανείων σε σχέση με το σχετικά υψηλό κίνδυνο πιστοδότησης. Η σχέση αυτή συνήθως είναι περισσότερο δυσμενής στην περίπτωση των μικρών και μεσαίων αγροτικών εκμεταλλεύσεων και ιδιαίτερα για τα μακροπρόθεσμα επενδυτικά δάνεια. Αυτό συμβαίνει λόγω έλλειψης λοιπών, πλην της δανειοδότησης, τραπεζικών εργασιών, του υψηλού μέσου κόστους δανειοδότησης (μικρές εκμεταλλεύσεις-μικρά δάνεια) και των υψηλών κινδύνων που χαρακτηρίζουν τα μακροπρόθεσμα δάνεια.

Αποτέλεσμα των πιο πάνω παραγόντων είναι ότι η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος μπορεί να οδηγήσει σε περιορισμό της δανειοδότησης των μικρών και μεσαίων αγροτικών εκμεταλλεύσεων, ιδιαίτερα όσον αφορά στα επενδυτικά δάνεια, με αποτέλεσμα την επιβράδυνση του εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξής τους. Η προσέλκυση εξάλλου πελατών με ικανοποιητικό βαθμό φερεγγυότητας στους τομείς αυτούς, είναι δύσκολη λόγω του έντονου ανταγωνισμού που επικρατεί μεταξύ των τραπεζών και των απαιτήσεων που έχουν οι πελάτες αυτοί, για παροχή σύγχρονων υψηλής ποιότητας υπηρεσιών.

Η απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος επιταχύνει τη διαδικασία εξέλιξης του θεσμού της αγροτικής πίστης στη χώρα μας καθώς με τον τρόπο αυτό θα φανούν πιο έντονα οι αδυναμίες αλλά και οι δυνατότητες του αγροπιστωτικού μας συστήματος και συνεπώς θα γίνουν πιο επιτακτικές και άμεσες οι αναγκαίες προσαρμογές. Πάντως, η τελική μορφή που θα λάβει ο θεσμός της αγροτικής πίστης στη χώρα μας είναι δύσκολο να προβλεφθεί λόγω των πολλών παραγόντων που θα επηρεάσουν τη διαμόρφωσή του.

Εκτός από την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, σημαντική επίδραση μπορεί να έχει και η μείωση της προστασίας των αγροτικών προϊόντων (συμφωνία GATT κ.λπ.), η οποία θα προκαλέσει μείωση στις πραγματικές τιμές πολλών προϊόντων καθώς και αύξηση του κόστους σημαντικών αγροτικών εισροών. Η πίεση αυτή μπορεί να είναι ιδιαίτερα ισχυρή και οι επιπτώσεις στη διαμόρφωση του θεσμού της αγροτικής πίστης σημαντικές, εάν η Πολιτεία αποφασίσει να χρησιμοποιήσει την πιστωτική πολιτική (χορήγηση νέων δανείων με ευνοϊκούς όρους, ρυθμίσεις παλαιών δανείων κ.λπ.) προκειμένου να περιορίσει το κόστος που συνεπάγεται για τον αγροτικό τομέα η μείωση της προστασίας των αγροτικών προϊόντων. Ανάλογες επιδράσεις μπορεί να έχει και η φορολόγηση των αγροτών.

3.3. Δάνεια από ιδιώτες

Η πηγή αυτή περιλαμβάνει τα δάνεια που χορηγούνται στους αγρότες από συγγενείς, φίλους ή άλλους ιδιώτες. Τα εν λόγω δάνεια είναι συνήθως μικρού ύψους και μικρής

διάρκειας. Η σημασία της πηγής αυτής είναι περιορισμένη και καλύπτει κυρίως μικρό μέρος των αναγκών για τη συντήρηση της οικογένειας και για στοιχεία του κυκλοφοριακού κεφαλαίου.

Το κόστος και οι λοιποί όροι των δανείων από ιδιώτες ποικίλλουν ευρύτατα. Μπορεί να είναι άτοκα, όταν χορηγούνται από συγγενείς και φίλους, αλλά και με υψηλότατο τόκο όταν προέρχονται από τρίτους (τοκογλύφους). Μερικές φορές, μάλιστα, δημιουργούν εξαρτήσεις και έμμεσες επιβαρύνσεις, ο κίνδυνος δε από τη μη έγκαιρη εξόφλησή τους ποικίλλει. Στην περίπτωση των συγγενών και φίλων, οι συνέπειες μπορεί να είναι ελάχιστες ή μηδαμινές, ενώ αντίθετα μπορεί να είναι βαρύτερες όταν τα δάνεια χορηγούνται από τρίτους

Μέρος II

Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Κεφάλαιο 1

Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο χώρο της γεωργίας

Εισαγωγή

Η γεωργία κατείχε σημαντική θέση στην ημερήσια διάταξη των επιτελών για τη χάραξη της ευρωπαϊκής πολιτικής, επειδή ήταν ακόμα νωπές οι μνήμες από τις ελλείψεις τροφίμων μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, και συνεπώς η γεωργία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο από την αρχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

Η συνθήκη της Ρώμης έθεσε τους γενικούς στόχους της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΑΠ), αρχές της οποίας καθορίστηκαν κατά τη διάρκεια της διάσκεψης στην πόλη Stressa της Ιταλίας, τον Ιούλιο του 1958. Το 1960 τα έξι ιδρυτικά μέλη ενέκριναν τους μηχανισμούς της και δύο χρόνια αργότερα, το 1962, η ΚΑΠ άρχισε να ισχύει.

1. Ορισμός και μέσα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής

Η κοινή γεωργική πολιτική αποτελείται από ένα σύνολο κανόνων και μηχανισμών που ρυθμίζουν την παραγωγή, το εμπόριο και την επεξεργασία των γεωργικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), δίνοντας όλο και μεγαλύτερη προσοχή στην ανάπτυξη της υπαίθρου.

Οι στόχοι της ΚΓΠ, όπως καθορίζονται στο άρθρο 33 της συνθήκης της Ε.Ε., είναι οι εξής:

- Να αυξάνει την παραγωγικότητα της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου και την εξασφάλιση της ορθολογικής ανάπτυξης της γεωργικής παραγωγής, καθώς και της άριστης χρησιμοποίησης των συντελεστών παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού.
- Να εξασφαλίζει κατ' αυτό τον τρόπο ένα δίκαιο βιοτικό επίπεδο στο γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία.
- Να σταθεροποιεί τις αγορές.
- Να εξασφαλίζει τον εφοδιασμό των αγορών.
- Να διασφαλίζει λογικές τιμές κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών το άρθρο 34 της συνθήκης προβλέπει κοινή οργάνωση των αγορών (Κ.Ο.Α.), η οποία ανάλογα με το προϊόν λαμβάνει μία από τις ακόλουθες μορφές:

- Κοινούς κανόνες ανταγωνισμού.
- Υποχρεωτικός συντονισμός των διαφόρων εθνικών οργανώσεων αγοράς.
- Ευρωπαϊκή οργάνωση της αγοράς.

Οι Κ.Ο.Α. δημιουργήθηκαν σταδιακά και τώρα υπάρχουν για όλα τα γεωργικά προϊόντα της Ε.Ε., αποτελώντας τα βασικά μέσα της κοινής γεωργικής αγοράς, καθώς καταργούν τους φραγμούς για το ενδοκοινοτικό εμπόριο γεωργικών προϊόντων και διατηρούν κοινούς τελωνιακούς φραγμούς όσον αφορά στις τρίτες χώρες.

Τρεις βασικές αρχές που καθορίστηκαν το 1962 χαρακτηρίζουν την κοινή γεωργική αγορά και επομένως και τις Κ.Ο.Α.:

- Ενοποιημένη αγορά, ελεύθερη δηλαδή κυκλοφορία των γεωργικών προϊόντων μέσα στην επικράτεια των κρατών-μελών. Για την οργάνωση της ενοποιημένης αγοράς πρέπει να χρησιμοποιηθούν κοινά μέσα και κοινοί μηχανισμοί σε όλη την Ε.Ε.
- Κοινοτική προτίμηση, βάσει της οποίας δίνεται προτίμηση και τιμολογιακό πλεονέκτημα στα γεωργικά προϊόντα της Ε.Ε σε σχέση με τα εισαγόμενα. Επίσης, διασφαλίζεται η προστασία της εσωτερικής αγοράς από προϊόντα που εισάγονται από τρίτες χώρες σε χαμηλές τιμές και από σημαντικές διακυμάνσεις στην παγκόσμια αγορά.
- Οικονομική αλληλεγγύη, με την οποίαν όλες οι δαπάνες και τα έξοδα που απορρέουν από την εφαρμογή της ΚΓΠ καλύπτονται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό ανάλογα με το παραγωγικό δυναμικό κάθε Κ-Μ και τις ανάγκες τους για διαρθρωτικές προσαρμογές, και όχι κατ' αντιστοιχία με τις συνεισφορές τους στον κοινοτικό προϋπολογισμό.

Από το 1979 προστέθηκε και μία τέταρτη αρχή, αυτή της συνυπευθυνότητας, που υποχρεώνει όλους τους αγρότες να συμβάλλουν εν μέρει στις δαπάνες πολιτικής που οφείλονται στην υπερπαραγωγή ενός προϊόντος.

2. Οι μηχανισμοί της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής

Κάθε χρόνο εκδίδονται περίπου 1.500 κοινοτικοί Κανονισμοί και Οδηγίες που αφορούν στην εφαρμογή της ΚΓΠ. Πρόκειται για νομοθετικά κείμενα που υπερισχύουν και της εθνικής νομοθεσίας αναγκάζοντας τα Κ-Μ να προσαρμοστούν στην πλήρη εφαρμογή τους. Προς τούτο συνέρχονται περί τις 4 ή 5 επιτροπές γεωργικού ενδιαφέροντος την ημέρα,

ή πάνω από 1.000 το χρόνο, όπου συμμετέχουν οι εκπρόσωποι των διοικήσεων των κρατών-μελών.

Τα μέτρα αυτά μπορούμε να τα διαχωρίσουμε σε τρεις ενότητες:

Στην πρώτη ενότητα εντάσσονται όλα εκείνα που δεν έχουν σχέση ούτε με την παραγωγή και εμπορία των γεωργικών προϊόντων και ούτε με τους παραγωγικούς συντελεστές. Πρόκειται για μέτρα που καλύπτουν τους τομείς της κτηνιατρικής, της φυτοπροστασίας, της σποροπαραγωγής, της νομοθεσίας των τροφίμων, της έρευνας του συνεταιρισμού κ.ά. Ουσιαστικά τα κύρια μέτρα διέπονται από τις εθνικές νομοθεσίες των Κ-Μ. Η κοινοτική προσπάθεια συνίσταται στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών, ώστε να μην τίθενται εμπόδια στις συναλλαγές στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω διαφορετικών κανόνων. Η κοινοτική δαπάνη είναι ελάχιστη ή αμελητέα και επομένως δεν επηρεάζεται από την οικονομική και νομισματική ενοποίηση.

Στη δεύτερη ενότητα εντάσσονται τα μέτρα πολιτικής που σχετίζονται με τους παραγωγικούς συντελεστές. Πρόκειται για δράσεις συνδεδεμένες με την αγροτική γη, το επενδεδυμένο κεφάλαιο και τη γεωργική εργασία. Αποδίδονται με τον όρο «διαρθρωτική πτυχή της Κ.Γ.Π.» και συγχρηματοδοτούνται από τον κοινοτικό και τους εθνικούς προϋπολογισμούς.

Στην τρίτη ενότητα, που είναι και η σημαντικότερη, περιλαμβάνονται όλα εκείνα τα μέτρα που αφορούν άμεσα στη γεωργική παραγωγή. Πρόκειται για εγγυημένες τιμές στον παραγωγό, ενισχύσεις ανά στρέμμα, δέντρο ή ζώο, εξαγωγικές επιδοτήσεις ή εισαγωγικά τέλη, ακόμη και τέλη στην παραγωγή.

Το πρόβλημα που έρχεται να αντιμετωπίσει αυτή η ενότητα συνίσταται στο πολύ χαμηλό επίπεδο των διεθνών τιμών των αγροτικών προϊόντων. Γεγονός είναι πάντως ότι εάν δεν εφαρμοζόταν κανένα μέτρο γεωργικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η κοινοτική παραγωγή θα είχε περιοριστεί σημαντικά, δεδομένου του υψηλότερου κόστους των παραγωγικών συντελεστών και των γεωργικών εισροών, με τα συνακόλουθα προβλήματα.

Η Κ.Γ.Π. στοχεύει στην εφαρμογή μηχανισμών που να οδηγούν την ακαθόριστη πρόσοδο του κοινοτικού παραγωγού σε υψηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με τις διεθνείς τιμές. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται μέσω δύο μηχανισμών στήριξης εναλλακτικά ή αθροιστικά: «το κλασικό σύστημα» επιδοτήσεων-φόρων στο εξωτερικό εμπόριο και «το σύστημα των ενισχύσεων στην παραγωγή».

Σύμφωνα με το «κλασικό σύστημα», η διαφορά μεταξύ των επιθυμητών υψηλών εσωτερικών τιμών των γεωργικών προϊόντων και των χαμηλών διεθνών διασφαλίζεται επιδρώντας στο εξωτερικό εμπόριο. Οι εξαγωγές επιδοτούνται με μία εξαγωγική επιστροφή,

ενώ οι εισαγωγές επιβαρύνονται με ένα εισαγωγικό τέλος. Έτσι εάν η διεθνής τιμή του σίτου είναι για παράδειγμα 0,30 ευρώ/κίλο και θέλουμε να στηρίξουμε μία τιμή 0,45 ευρώ/κίλο σε επίπεδο κοινοτικού σιτοπαραγωγού, επιδοτούμε τις κοινοτικές εξαγωγές και επιβαρύνουμε τις εισαγωγές με τη διαφορά τους, δηλαδή με 0,15 ευρώ/κίλο. Ο εισαγωγέας έχει κόστος απόκτησης του προϊόντος από 0,30 ευρώ/κίλο το οποίο με την επιβάρυνση των 0,15 ευρώ/κίλο τον οδηγεί στην τιμή προσφοράς των 0,45 ευρώ/κίλο, όσο δηλαδή και η επιθυμητή τιμή στο εσωτερικό της Ένωσης. Αντίθετα, ο εξαγωγέας έχει κόστος απόκτησης του προϊόντος 0,45 ευρώ/κίλο. Μετά την εισπραξη της εξαγωγικής επιδότησης των 0,15 ευρώ/κίλο μπορεί να προσφέρει το προϊόν του στη διεθνή αγορά στην τιμή των 0,30 ευρώ/κίλο και να αντιμετωπίσει με ίσους όρους τους ανταγωνιστές του.

Σύμφωνα με το «σύστημα των ενισχύσεων στην παραγωγή» δεν υπάρχουν φραγμοί στα σύνορα. Οι τιμές του κοινοτικού παραγωγού εξισώνονται με τις χαμηλές διεθνείς τιμές. Για να αυξηθεί όμως η πρόσδοδος του κοινοτικού παραγωγού, η παραγωγή του επιδοτείται με ένα ποσό που αποφασίζεται στα πλαίσια της ΚΓΠ. Για παράδειγμα, εάν στο βαμβάκι η διεθνής τιμή είναι 1 ευρώ/κίλο, δεδομένου ότι δεν εφαρμόζονται φραγμοί στα σύνορα και στο εσωτερικό της Ένωσης, η τιμή του παραγωγού θα είναι ίδια. Εφόσον όμως επιθυμούμε η ακαθάριστη πρόσδοδος του κοινοτικού παραγωγού να ανέλθει για παράδειγμα στις 3 ευρώ/κίλο τον επιδοτούμε με τη διαφορά, δηλαδή με 2 ευρώ/κίλο.

Σύμφωνα με το «κλασικό σύστημα», ο κοινοτικός προϋπολογισμός εμπλέκεται μόνο κατά το εξωτερικό εμπόριο των γεωργικών προϊόντων, καλύπτοντας δαπάνες κατά την εξαγωγή και εισπράττοντας τέλη κατά την εισαγωγή τους. Ο κοινοτικός καταναλωτής επιβαρύνεται με τις υψηλές τιμές, στις οποίες οδηγούν οι φραγμοί στα εξωτερικά σύνορα. Αντίθετα, στην περίπτωση των «ενισχύσεων στην παραγωγή» ο κοινοτικός καταναλωτής απολαμβάνει τις χαμηλές διεθνείς τιμές. Όμως ο προϋπολογισμός φέρει το βάρος της στήριξης ολόκληρου του εύρους της παραγωγής

Η εν λόγω ενότητα μέτρων της ΚΓΠ είναι η σημαντικότερη και απορροφά το 90% των κοινοτικών γεωργικών δαπανών. Στην ενότητα αυτή απαγορεύεται κάθε εθνική δράση ή δαπάνη διότι θα διατάρασσε τον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών-μελών και θα οδηγούσε στην κατάρρευση της ΚΓΠ.

3. Τα αποτελέσματα και η εξέλιξη της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής

Τέσσερις δεκαετίες εφαρμογής της Κ.Γ.Π. έχουν κάνει ορατές τις επιπτώσεις της στην κατάσταση της κοινοτικής γεωργίας. Στη δεκαετία του 1960, η Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν ελλειμματική στα περισσότερα γεωργικά προϊόντα. Κατά τη δεκαετία του 1980 μετατράπηκε

σε πλεονασματική για πολλά από αυτά. Ο όγκος της παραγωγής αυξανόταν με ρυθμό 2% κατ' έτος, ενώ η κατανάλωση μόνο κατά 0,5%. Το αποτέλεσμα ήταν η συσσώρευση σημαντικών αποθεμάτων, που ανέρχονται σε δεκάδες εκατομμύρια τόνους, τα οποία για να εκποιηθούν στην εξωτερική αγορά απαιτούσαν σημαντικές πιστώσεις ως εξαγωγικές επιδοτήσεις. Οι γεωργικές δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού αυξήθηκαν από 5 δισεκ. ευρώ το 1975 σε 41 δισεκ. το 1997.

Όμως, η αύξηση της παραγωγής και των επακόλουθων δαπανών δεν ήταν αποτέλεσμα της δραστηριότητας όλων των αγροτών της Ένωσης. Μόνο οι μεγάλοι παραγωγοί συνεχίζουν να αυξάνουν σημαντικά την παραγωγή τους: Σε μερικά προϊόντα, το 10% των παραγωγών της κοινότητας καλύπτει το 60% της προσφοράς, οι γεωργικές δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού κατανέμονται εξίσου άνισα και έτσι υπάρχουν περιπτώσεις που το 20% των παραγωγών εισπράττει το 80% των κοινοτικών ενισχύσεων.

Σε γενικές γραμμές μπορεί να λεχθεί ότι η παραγωγικότητα αυξήθηκε, το βιοτικό επίπεδο των αγροτών διαφυλάχθηκε, η επάρκεια σε τρόφιμα διασφαλίστηκε και οι τιμές του καταναλωτή δεν είναι παράλογες. Δεν μπορεί όμως να λεχθεί το ίδιο για την ισορροπία των αγορών και την περιφερειακή ανάπτυξη. Οι ανισότητες σε κοινοτικό επίπεδο παραμένουν.

Κάτω από τις συνθήκες αυτές, διαχρονικά αναπτύχθηκε μία κριτική κατά της Κ.Γ.Π. τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της Ένωσης. Στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα Κ-Μ που συνεισφέρουν καθαρά στον προϋπολογισμό ή που διαθέτουν περιορισμένο γεωργικό τομέα, αντιδρούν για τις υψηλές δαπάνες που συνεπάγεται η εφαρμογή της Κ.Γ.Π.. Ο καθένας που πληρώνει θέλει να γνωρίζει γιατί πληρώνει, ποιος εισπράττει και ποια είναι τα αποτελέσματα των υπέρογκων δαπανών. Οι καταναλωτές επίσης αντιδρούν μπροστά στις τιμές των τροφίμων που καλούνται να καταβάλουν, σε σύγκριση με τις διεθνείς χαμηλές τιμές. Η ασφάλεια των τροφίμων από πλευράς δημόσιας υγείας και η προστασία του περιβάλλοντος δημιουργούν επίσης ερωτηματικά.

Στο εξωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι διεθνείς μας εταίροι επίσης αντιδρούν, όταν βλέπουν να περιορίζεται συνεχώς το μερίδιό τους στις διεθνείς και τις κοινοτικές αγορές λόγω της αύξησης της κοινοτικής παραγωγής.

Κάτω από τις πιέσεις αυτές, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγκάστηκε ήδη να προβεί σε σημαντικές προσαρμογές της Κ.Γ.Π. ως εξής:

A) 1979 -1987

Ήδη, από τη θέσπιση των πρώτων μέτρων υπέρ του τομέα της ζάχαρης κατά τη δεκαετία του 1960, η στήριξη μέσω των υψηλών εσωτερικών τιμών σε σχέση με τις διεθνείς

δεν ήταν απεριόριστη αλλά αφορούσε συγκεκριμένες ποσότητες ανά εργοστάσιο ζάχαρης (ποσόστωση), συνεπώς και τεύτλων ανά περιοχή. Κατά το 1979 υιοθετήθηκε το δεύτερο περιοριστικό μέτρο της Κ.Γ.Π. για να αντιμετωπιστεί η συνεχώς αυξανόμενη παραγωγή γάλακτος και οι συνακόλουθες δημοσιονομικές δαπάνες: το τέλος συνυπευθυνότητας, ένα τέλος δηλαδή που επιβάρυνε όλους τους κτηνοτρόφους για κάθε κιλό παραγόμενου αγελαδινού γάλακτος. Κατά την Πράξη Προσχώρησης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με το συνημμένο σε αυτή Πρωτόκολλο 4 περί βάμβακος θεσπίστηκε «κατώφλι» στην παραγωγή του. Οι ποσοστώσεις στην παραγωγή επεκτάθηκαν το 1984 στο αγελαδινό γάλα ενώ από το 1986 επιβλήθηκε εισφορά συνυπευθυνότητας και στον τομέα των σιτηρών. Υπήρξαν και άλλα μεμονωμένα παραδείγματα περιοριστικών μέτρων στην αύξηση της παραγωγής και των δαπανών με αποκορύφωμα εκείνα του 1988, τα οποία αποδίδονται με τον όρο «σταθεροποιητές» και μπορούν να πάρουν τη μορφή των κατωφλίων⁷ ή των ποσοστώσεων⁸.

B) Το Πρώτο Πακέτο Delors-1989

Το 1989 αυξήθηκαν οι συνολικοί πόροι του κοινοτικού προϋπολογισμού από 1% σε 1,2% του κοινοτικού ΑΕΠ. Οι δαπάνες υπέρ της διαρθρωτικής πτυχής της Κ.Γ.Π. αυξήθηκαν σημαντικά. Αντίθετα, οι δαπάνες για τη στήριξη των γεωργικών προϊόντων θα μπορούσαν μεν να αυξάνονται αλλά με ρυθμό όχι μεγαλύτερο του 74% της αύξησης του κοινοτικού ΑΕΠ σε ετήσια βάση. Εάν, δηλαδή, κατά τη διάρκεια ενός έτους η αύξηση του ΑΕΠ ήταν 2%, η αύξηση των γεωργικών δαπανών του κοινοτικού προϋπολογισμού δεν μπορούσε να υπερβεί το 1,48%. Η ρύθμιση αυτή αποδίδεται με τον όρο «δημοσιονομική πειθαρχία» και ήταν το πρώτο οριζόντιο μέτρο περιορισμού της αύξησης των κοινοτικών γεωργικών δαπανών.

Γ) Η αναθεώρηση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής του 1992

Με στόχο την απεμπλοκή των διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης αλλά και την αντιμετώπιση των περιορισμών που αυτή θα επέφερε, η Ευρωπαϊκή Ένωση προέβη το 1992 στην αναθεώρηση της Κ.Γ.Π. Πρόκειται για τη μείωση των τιμών παραγωγού για τα

⁷ Κατώφλι παραγωγής είναι ένα όριο στην παραγωγή ή στην έκταση που καλλιεργείται ένα προϊόν. Η υπέρβασή του επιφέρει ως ποινή χαμηλότερες εγγυημένες τιμές παραγωγού ή ενισχύσεις.

⁸ Η ποσόστωση αποτελεί επίσης ένα όριο παραγωγής το οποίο όμως κατανέμεται κατά κράτος-μέλος και στη συνέχεια κατά παραγωγή. Η υπέρβαση της ποσόστωσης δεν ενισχύεται καθόλου. Στην περίπτωση της ζάχαρης και του αμύλου πατάτας τυχόν επιπλέον ποσότητα εξάγεται αναγκαστικά προς τρίτες χώρες χωρίς εξαγωγική επιδότηση, ενώ στην περίπτωση του αγελαδινού γάλακτος φορολογείται με ποσό υψηλότερο της τιμής παραγωγού. Συνεπώς, παραγωγή πέραν του ορίου της ποσόστωσης είναι οικονομικά ασύμφορη.

σιτηρά, τους ελαιούχους σπόρους και το βόειο κρέας προοδευτικά μέσα σε μία τριετία. Για να μην επέλθει μείωση στο εισόδημα των παραγωγών, οι μειώσεις αυτές αντισταθμίστηκαν από άμεσες ενισχύσεις ανά στρέμμα ή ανά ζώο. Με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος εισήχθησαν ορισμένοι περιορισμοί στις γεωργικές πρακτικές. Εισήχθησαν επίσης ατομικές ποσοτώσεις στο πρόβειο κρέας και στον καπνό. Στον τομέα των διαρθρώσεων υιοθετήθηκαν οι δράσεις της πρόωρης συνταξιοδότησης και της αναδάσωσης γεωργικών εκτάσεων, όπως επίσης και τα γεωργικά προγράμματα υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος.

Δ) Το Δεύτερο Πακέτο Delors-1992

Το 1992 αποφασίστηκε η περαιτέρω αύξηση των ιδίων πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού από 1,2% σε 1,27% του κοινοτικού ΑΕΠ, γεγονός που αύξησε και τις διαθέσιμες πιστώσεις υπέρ της διαρθρωτικής πτυχής της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής.

Ε) Η ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς από το 1993

Μία από τις ρυθμίσεις, αφορούσε την αναθεώρηση του αγρονομισματικού συστήματος της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, με στόχο την κατάργηση των Νομισματικών Εξισωτικών Ποσών που λειτουργούσαν ως επιδότηση στις εισαγωγές μας και ως επιβάρυνση στις εξαγωγές μας, όπως θα αναφερθεί διεξοδικά στο Κεφαλαίο 4, κατωτέρω.

ΣΤ) Η γεωργική πτυχή της Συμφωνίας του Γύρου Ουρουγουάης σε επίπεδο Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίας -1994

Βασικός μακροπρόθεσμος στόχος όπως αναφέρεται στο προσέμιο της συμφωνίας, είναι η συντονισμένη και ριζική μεταρρύθμιση των γεωργικών πολιτικών. Η συμφωνία, με εξαετή περίοδο εφαρμογής από το 1995/1996 ως το 2000/2001, αφορούσε όλα τα γεωργικά προϊόντα, εξαιρουμένων των δασικών και των αλιευμάτων.

Η ιδιαίτερη σημασία της έγκειται σε δύο παράγοντες:

- Πρώτον, γιατί με αυτήν εισάγονται ουσιώδεις καινοτομίες και αλλαγές που επηρεάζουν δραστικά: α) Τους τρόπους και τις μεθόδους άσκησης του γεωργικού προστατευτισμού. Όλα τα μη δασμολογικά μέτρα μετατρέπονται σε ισοδύναμους δασμούς (δασμοποίηση), δεσμεύεται το ύψος τους στην GATT (δηλ. δεν είναι δυνατή η αύξηση τους) και απαγορεύεται η επαναφορά τους. β) Τη διαμόρφωση και εφαρμογή των γεωργικών πολιτικών. Τα μέτρα εσωτερικής στήριξης διακρίνονται σε ουδέτερα (δηλ. μέτρα που έχουν μηδενική ή ελάχιστη επίδραση στην παραγωγή και το εμπόριο) και σε μη-ουδέτερα (δηλ. μέτρα που επηρεάζουν τις αποφάσεις των

παραγωγών για το τι, πώς και πόσο θα παράγουν). Για τη στήριξη του γεωργικού εισοδήματος προκρίνονται τα ουδέτερα έναντι των μη-ουδέτερων μέτρων (δηλ. επιβάλλεται σταδιακή στροφή στις άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις). Παράλληλα, οι ποσοτικές δεσμεύσεις περιορίζουν, μακροπρόθεσμα, τα περιθώρια και τις δυνατότητες απόκλισης μεταξύ εσωτερικών και διεθνών τιμών.

- Δεύτερον, αναλαμβάνονται συγκεκριμένες δεσμεύσεις μείωσης οι οποίες αναφέρονται σε τρία επίπεδα: α) Στην πρόσβαση στην αγορά (προστασία απ' τον εξωτερικό ανταγωνισμό). β) Στις επιδοτούμενες εξαγωγές. γ) Στην εσωτερική στήριξη.

Οι υποχρεώσεις στο επίπεδο της πρόσβασης στην αγορά αφορούν στα εξής επιμέρους στοιχεία:

Α) Τη μετατροπή όλων των μη δασμολογικών μέτρων σε ισοδύναμους δασμούς (δασμοποίηση). Δασμοί και ισοδύναμοι δασμοί μειώνονται σταδιακά στην εξαετία 1995/96 - 2000/01 κατά 36% σε σύγκριση με τα επίπεδα της περιόδου βάσεως 1986-1988. Η ελάχιστη μείωση ανά δασμολογική γραμμή καθορίζεται σε 15%. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η ελάχιστη μείωση υιοθετήθηκε στο 20%.

Β) Τη διατήρηση της τρέχουσας πρόσβασης. Η υποχρέωση αυτή έχει δύο πτυχές: αφενός τη μη επιδείνωση των όρων και συνθηκών εισαγωγής που ίσχυαν πριν από τη δασμοποίηση και αφετέρου, τη διατήρηση σε ισχύ των τυχόν ειδικών συνθηκών πρόσβασης που είχαν συνομολογηθεί στο παρελθόν, βάσει διμερών συμφωνιών, και εξακολουθούσαν να βρίσκονται σε ισχύ (π.χ. για την Ε.Ε. οι συμφωνίες με τη Ν. Ζηλανδία για το βούτυρο, με την Αυστραλία για το αιγοπρόβειο κρέας, με τις ΗΠΑ για τα ζυμαρικά κ.ά.).

Γ) Τη διασφάλιση ελάχιστης πρόσβασης. Η υποχρέωση αυτή αφορά στα προϊόντα των οποίων οι εισαγωγές κατά την περίοδο βάσης (1986-1988) ήταν μικρότερες από το 5% της εσωτερικής κατανάλωσης. Για τα προϊόντα αυτά ανοίγονται δασμολογικές ποσοστώσεις που αντιστοιχούν στο 3% της εσωτερικής κατανάλωσης της περιόδου βάσης κατά το πρώτο έτος εφαρμογής της συμφωνίας, και αυξάνονται σταδιακά για να φθάσουν το 5% κατά το τελευταίο έτος εφαρμογής. Εντός των δασμολογικών ποσοστώσεων ελάχιστης πρόσβασης, ο δασμός είναι ίσος με το 32% του εκάστοτε ισχύοντος δασμού (μείωση κατά 68%).

Την ειδική ρήτρα διασφάλισης, η οποία εφαρμόζεται στα προϊόντα που υπόκεινται σε δασμοποίηση και επιτρέπει την εφαρμογή πρόσθετου δασμού υπό τις εξής προϋποθέσεις:

1) Όταν η τρέχουσα τιμή εισαγωγής ενός προϊόντος είναι μικρότερη κατά ποσοστό μεγαλύτερο από 10% από τη μέση τιμή εισαγωγής της περιόδου βάσεως (1986-88), που ονομάζεται τιμή ενεργοποίησης. Στην περίπτωση αυτή ο πρόσθετος δασμός επιβάλλεται ανά φορτίο και το ύψος του κλιμακώνεται ανάλογα με τη διαφορά των τιμών.

2) Όταν οι ποσότητες εισαγωγής σε μία περίοδο υπερβαίνουν κατά ένα ορισμένο ποσοστό το μέσο όρο των εισαγωγών των τριών προηγούμενων ετών (ποσότητες ενεργοποίησης). Στην περίπτωση αυτή ο πρόσθετος δασμός εφαρμόζεται βάσει της ρήτρας του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους, διατηρείται σε ισχύ μόνο μέχρι το τέλος του έτους για το οποίο έχει επιβληθεί και το ύψος του δεν μπορεί να υπερβεί το 1/3 του εκάστοτε ισχύοντος δασμού.

Στο επίπεδο των επιδοτούμενων εξαγωγών οι υποχρεώσεις αφορούν επίσης σε τρία στοιχεία:

- ♦ Αλαγόρευση χορήγησης εξαγωγικών επιδοτήσεων στα προϊόντα εκείνα τα οποία στην περίοδο βάσης (1986-1990) δεν απολάμβαναν εξαγωγικών επιδοτήσεων.
- ♦ Σταδιακή μείωση των ανά προϊόν δαπανών εξαγωγικών επιδοτήσεων μεταξύ των ετών 1995/96 - 2000/01 κατά 36%, συγκριτικά με τα επίπεδα της περιόδου βάσεως (1986-1990).
- ♦ Σταδιακή μείωση του όγκου των επιδοτούμενων εξαγωγών, μεταξύ των ετών 1995/96-2000/01, κατά 21%, συγκριτικά με τα επίπεδα της περιόδου βάσεως.

Στο επίπεδο της εσωτερικής στήριξης καθορίζονται δύο είδη υποχρεώσεων: μία ποιοτική και μία ποσοτική. Η ποιοτική υποχρέωση αναφέρεται στα μέτρα εσωτερικής στήριξης που δεν υπόκεινται σε μειώσεις. Στη συμφωνία προσδιορίζονται τρεις τύποι τέτοιων μέτρων:

- ♦ Μέτρα ουδέτερα (πράσινο κουτί), δηλαδή μέτρα που έχουν ελάχιστη ή μηδενική επίπτωση στην παραγωγή και στο εμπόριο. Τα μέτρα αυτά πρέπει να πληρούν τους γενικούς και ειδικούς όρους ουδετερότητας και ενδεικτικά καταγράφονται στο παράρτημα 2 της συμφωνίας. Τα μέτρα της κατηγορίας αυτής δεν υπόκεινται σε μείωση αλλά μόνο σε επιτήρηση για να διαπιστωθεί αν πληρούν ή όχι τους σχετικούς όρους ουδετερότητας.

1. Μέτρα που εμπίπτουν στη «ρήτρα ελαχίστου». Βασική προϋπόθεση εδώ είναι η στήριξη που προσφέρεται να μην υπερβαίνει το 5% της αξίας της παραγωγής του συγκεκριμένου προϊόντος ή της συνολικής αξίας παραγωγής του γεωργικού τομέα, εφόσον πρόκειται για μέτρα που έχουν γενική εφαρμογή.
2. Άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις στο πλαίσιο προγραμμάτων περιορισμού της παραγωγής (μπλε κουτί), εφόσον οι σχετικές πληρωμές βασίζονται σε σταθερές εκτάσεις, αποδόσεις, κεφαλές ζώων ή δεν υπερβαίνουν το 85% του βασικού επιπέδου παραγωγής. Τα μέτρα αυτά εξαιρούνται από τις υποχρεώσεις μειώσεων μόνο για την εξαετία εφαρμογής της συμφωνίας.

Η ποσοτική υποχρέωση επιβάλλει τη σταδιακή μείωση της στήριξης που προσφέρεται στο γεωργικό τομέα συνολικά, μέσω των μη-ουδέτερων μέτρων και πολιτικών, κατά 20%

στην εξαετία 1995/96-2000/01 συγκριτικά με τα επίπεδα της περιόδου βάσεως (1986-1988). Το γεγονός ότι οι υποχρεώσεις μείωσης δεν είναι ανά προϊόν αλλά αφορούν στο γεωργικό τομέα ως σύνολο, αφήνει στις κυβερνήσεις ορισμένα περιθώρια ευελιξίας. Ωστόσο, η ευελιξία αυτή περιορίζεται μέσω της «ρήτρας ειρήνης», η οποία δεν επιτρέπει το ύψος της ανά προϊόν στήριξης, που παρέχεται μέσω μη-ουδέτερων μέτρων και μέτρων που εντάσσονται στο μπλε κουτί, να υπερβαίνει τα επίπεδα του 1992. Η ρήτρα ειρήνης, που φέρει τον τίτλο «δέουσα μετριοπάθεια», καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα μέτρα εσωτερικής στήριξης και εξαγωγικών επιδοτήσεων, κατά παρέκκλιση των διατάξεων της GATT του 1994 και της συμφωνίας για τις επιδοτήσεις και τα αντισταθμιστικά μέτρα, δεν μπορούν να προσβληθούν στην GATT/WTO. Η ισχύς της δεν περιορίζεται στην εξαετία εφαρμογής της συμφωνίας, αλλά επεκτείνεται και πέραν αυτής, καλύπτοντας εννεαετή περίοδο, δηλαδή ως το 2003/2004. Προβλέπει ειδικότερα τα εξής:

Τα μέτρα εσωτερικής στήριξης που είναι ουδέτερα δεν μπορούν να αποτελέσουν αιτία επιβολής αντισταθμιστικών δασμών.

Τα μέτρα εσωτερικής στήριξης που δεν είναι ουδέτερα, περιλαμβανομένων και των άμεσων ενισχύσεων που συνδέονται με προγράμματα μείωσης της παραγωγής (μπλε κουτί), μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επιβολής αντισταθμιστικών δασμών μόνο εφόσον αποδεικνύεται πρόκληση ή απειλή πρόκλησης ζημίας. Εξαιρούνται, επιδοτήσεις, υπό την προϋπόθεση ότι η στήριξη που εξασφαλίζεται στο συγκεκριμένο προϊόν δεν υπερβαίνει τα επίπεδα του 1992.

Οι εξαγωγικές επιδοτήσεις, κατά το βαθμό που τηρούνται οι υποχρεώσεις, δεν υπόκεινται σε αντισταθμιστικούς δασμούς παρά μόνο εφόσον αποδεικνύεται πρόκληση ή απειλή πρόκλησης ζημίας.

Η ρήτρα περιελήφθη στη συμφωνία με πρωτοβουλία της Ε.Ε. και η σημασία της έγκειται σε τρεις παράγοντες: Πρώτον, οι εθνικές γεωργικές πολιτικές τίθενται σ' ένα είδος προστατευτικού κελύφους, υπό τον όρο ότι η ανά προϊόν στήριξη δεν υπερβαίνει τα επίπεδα του 1992. Διασφαλίζεται έτσι εν μέρει η διάρκεια και σταθερότητα των εθνικών γεωργικών πολιτικών. Δεύτερον, συνιστά ένα είδος σταθερότητας για την τριετία μετά τη λήξη ισχύος της συμφωνίας, οπότε θα διεξάγονται νέες διαπραγματεύσεις. Τρίτον, καθορίζει εμμέσως το χρονικό όριο για την ολοκλήρωση των νέων διαπραγματεύσεων.

Η ρήτρα συνέχισης εκφράζει ουσιαστικά το μακροπρόθεσμο σκοπό που είναι η μεταρρύθμιση των γεωργικών πολιτικών προς την κατεύθυνση της προσαρμογής τους στην αγορά και προβλέπει έναρξη νέων διαπραγματεύσεων ένα χρόνο πριν από το τέλος της περιόδου εφαρμογής, δηλαδή το 1999.

Z) Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το γεωργικό παραγωγικό δυναμικό των 10 νέων χωρών είναι περίπου ίσο με το 50% του αντίστοιχου δυναμικού των 15 Κ-Μ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνεπώς, θα ανέμενε κανείς ότι η επικείμενη διεύρυνση θα επιβάρυνε τις δαπάνες για την εξυπηρέτηση της Κ.Γ.Π. κατά αντίστοιχο ποσοστό. Δυστυχώς, κατά τις διαπραγματεύσεις για την Agenda 2000, έγινε σαφές ότι τα περισσότερα Κ-Μ δεν επιθυμούν την αύξηση των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού επειδή το κόστος της διεύρυνσης υπολογίζεται ότι θα ανέλθει σε 45 δις ευρώ. Ακόμα, ενώ οι παραγωγοί των σημερινών Κ-Μ θα λαμβάνουν αντισταθμίσεις για απώλειες εισοδήματος από τις μειώσεις τιμών, το καθεστώς αυτό δεν θα εφαρμοστεί για τους παραγωγούς των νέων χωρών με το σκεπτικό ότι οι τιμές των προϊόντων τους είναι ήδη πιο χαμηλές από τις διεθνείς τιμές.

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι μετά από κάθε νέα διεύρυνση η δημοσιονομική στενότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα αυξάνεται. Από την άλλη πλευρά, ο γεωργικός τομέας των υπό ένταξη χωρών είναι συμπληρωματικός και όχι ανταγωνιστικός του ελληνικού. Συνεπώς, η προοπτική για αύξηση των εξαγωγών μας είναι εύλογη. Ήδη, οι εξαγωγές των γεωργικών μας προϊόντων προς τις χώρες του τέως Ανατολικού μπλοκ έχουν αυξηθεί σημαντικά.

Η) Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση

Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση έχει ήδη οδηγήσει στην κατάργηση του Αγρονομισματικού Συστήματος της Κ.Γ.Π. από 1.1.1999, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την ελληνική γεωργία, όπως θα περιγραφεί αναλυτικά στο επόμενο κεφάλαιο.

Θ) Agenda 2000

Το πέρας της εφαρμογής του δευτέρου πακέτου Delors κατά το 1999, οι δεσμεύσεις σε επίπεδο GATT μέχρι το 2000, ιδίως όσον αφορά τον περιορισμό του όγκου των επιδοτούμενων εξαγωγών, η επικείμενη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και τα προσφάτως εμφανιζόμενα πλεονάσματα στους τομείς των σιτηρών, του βόειου κρέατος και του γάλακτος, οδήγησαν την Επιτροπή στην υποβολή ενός πακέτου προτάσεων για το σύνολο των κοινοτικών πολιτικών, με εφαρμογή από το 2000 έως το 2006. Το Συμβούλιο Κορυφής αποφάσισε σχετικά τον Μάρτιο του 1999 στο Βερολίνο μετά από διαπραγματεύσεις που διήρκεσαν σχεδόν δύο έτη και οι αποφάσεις που αφορούν στην Κ.Γ.Π. έχουν ως εξής:

- Οι ίδιοι πόροι του κοινοτικού προϋπολογισμού ως ποσοστό του ΑΕΠ θα παραμείνουν στο 1,27% παρά την επικείμενη διεύρυνση. Για να πραγματοποιηθεί ο στόχος αυτός,

οι δαπάνες υπέρ της στήριξης των γεωργικών προϊόντων στα πλαίσια της Κ.Γ.Π. θα παγώσουν στα 36,6 δισεκ. ευρώ ανά έτος σε πραγματικούς όρους, για ολόκληρη την περίοδο μέχρι το 2006.

- Όπως κατά την αναθεώρηση του 1992, οι τιμές παραγωγού για τα σιτηρά, το βόειο κρέας και το αγελαδινό γάλα θα μειωθούν σταδιακά, ενώ για να αντισταθμιστεί η απώλεια εισοδήματος των παραγωγών θα αυξηθούν οι υφιστάμενες ενισχύσεις στην παραγωγή παρά το πάγωμα των συνολικών πιστώσεων. Μάλιστα, στον τομέα του γάλακτος εισάγεται μία νέα ενίσχυση. Οι ενισχύσεις όμως αυτές δεν θα αντισταθμίζουν πλήρως την απώλεια του εισοδήματος λόγω μείωσης των τιμών, αλλά μόνο ένα τμήμα της.
- Οι ενισχύσεις δεν θα χορηγηθούν στους αγρότες των νέων χωρών μετά από τη διεύρυνση.
- Η ελληνική ποσόστωση του αγελαδινού γάλακτος αυξάνεται κατά 70.000 τόνους.
- Θα εισαχθούν νέοι περιορισμοί στις γεωργικές πρακτικές, με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος.

Δ) Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο στήριξης 2000-2006

Το Γ' ΚΠΣ αναλύεται σε παρακάτω ενότητα.

4. Το Γ' ΚΠΣ

Το Γ' ΚΠΣ καταρτίστηκε με βάση το Σχέδιο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΣΠΑ) που υποβλήθηκε από την Ελλάδα στην Επιτροπή στις 29 Σεπτεμβρίου 1999. Η εφαρμογή του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης στην Ελλάδα πραγματοποιείται μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Εκτός από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία συγχρηματοδοτούν την εφαρμογή τεσσάρων (4) Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, τα επιλέξιμα μέτρα των οποίων ορίζονται στους στρατηγικούς προσανατολισμούς της Επιτροπής.

Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000 – 2006 διαρθρώνεται σε επτά (7) άξονες προτεραιότητας που περιλαμβάνουν είκοσι πέντε (25) επιχειρησιακά προγράμματα για την υλοποίηση των οποίων έχει εξασφαλισθεί η συνδρομή των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Συγκεκριμένα, η κατανομή των επιχειρησιακών προγραμμάτων ανά Άξονα Προτεραιότητας έχει ως εξής:

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ I: Ανάπτυξη Ανθρώπινων Πόρων

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ II: Μεταφορές

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ III: Ανταγωνιστικότητα

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ IV: Ανάπτυξη της Υπαίθρου & Αλιεία

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ V: Ποιότητα Ζωής

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ VI: Κοινωνία της Πληροφορίας

ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ VII: Περιφερειακή Ανάπτυξη

Οι τέσσερις (4) Κοινοτικές Πρωτοβουλίες των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων για το χρονικό διάστημα 2000-2006 είναι:

1) INTERREG III, η οποία προωθεί διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία που αποβλέπει στην τόνωση της ανάπτυξης και σε ισόρροπη και αρμονική διευθέτηση του ευρωπαϊκού εδάφους.

2) LEADER+, η οποία προωθεί την ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων και συνεργασίας ομάδων τοπικής δράσης. Το συνολικό κόστος του Επιχειρησιακού Προγράμματος εκτιμάται να ανέλθει στα 392,6 εκ. Ευρώ περίπου, ενώ το ύψος της Δημόσιας Δαπάνης ανέρχεται σε 251,18 εκ. Ευρώ, από τα οποία τα 182,90 εκ. Ευρώ αποτελούν την κοινοτική συμμετοχή (ταμείο ΕΓΤΠΕ-Π).

3) URBAN II, η οποία προωθεί την οικονομική και κοινωνική ανασυγκρότηση των πόλεων και των συνοικιών που αντιμετωπίζουν κρίση, ώστε να προωθηθεί η βιώσιμη αστική ανάπτυξη.

4) EQUAL, η οποία σχεδιάστηκε για να ενισχύσει την ευρωπαϊκή στρατηγική απασχόλησης. Είναι ένα πεδίο πειραματισμού πάνω σε νέες μορφές συνεργασίας σε τοπικό, τεχνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο με στόχο την αντιμετώπιση των διακρίσεων και των ανισοτήτων στην αγορά εργασίας. Χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο με 2.847.000.000 ευρώ. Το ποσό που αντιστοιχεί στην Ελλάδα είναι 104,1 εκ. ευρώ.

Για την τρέχουσα περίοδο (2000-2006) το 5,35 % της συνολικής συνδρομής των διαρθρωτικών ταμείων διατίθεται για τις κοινοτικές πρωτοβουλίες.

Οι συνολικοί πόροι του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και του Ταμείου Συνοχής ανέρχονται σε 47,54 δις ευρώ (16,2 τρις δρχ.). Η δημόσια δαπάνη, εθνική και κοινοτική, ανέρχεται σε 36,68 δις ευρώ (12,5 τρις δρχ.). Η εκτιμώμενη ιδιωτική συμμετοχή ανέρχεται σε 10,86 δις ευρώ (3,7 τρις δρχ.). Παράλληλα σημαντικοί πόροι ύψους 400 δις. δρχ. θα αντληθούν μέσω των τεσσάρων Κοινοτικών πρωτοβουλιών (INTERREG, LEADER, EQUAL και URBAN). Επισημαίνεται ότι παραμένουν ως αποθεματικά (επίδοσης και προγραμματισμού) μη κατανομημένοι πόροι για Το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ύψους 2,29 δις ευρώ (780 δις δρχ.) που θα κατανομηθούν κατά τη διάρκεια της νέας προγραμματικής περιόδου με συγκεκριμένα κριτήρια επίδοσης και αποτελεσματικότητας. Το

επιχειρησιακό πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη- Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006» (Ε.Π. Α.Α-Α.Υ.) θα φτάσει τα 3,1 δις. ευρώ (δηλαδή ποσοστό 6,5% του Γ'ΚΠΣ)

Η συνολική κοινοτική συμμετοχή τόσο για το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης όσο και για το Ταμείο Συνοχής και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες ανέρχεται σε 25 δις Ευρώ (σε τιμές '99).

4.1 Η οικονομική αξία του προγράμματος.

Όπως ήδη αναφέρθηκε το κοινοτικό πρόγραμμα στο τομέα της γεωργίας αγγίζει τα 3,1 δις. ευρώ. Το πρόγραμμα διαιρείται σε 7 άξονες, 8 αν υπολογίσουμε την Τεχνική Στήριξη. Οι άξονες αυτοί είναι:

Άξονας I: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε επίπεδο αγροτικής εκμετάλλευσης

Άξονας II: Παρεμβάσεις στο επίπεδο μεταποίησης και εμπορίας του αγροτικού και δασικού προϊόντος

Άξονας III: Βελτίωση ηλικιακής σύνθεσης αγροτικού πληθυσμού

Άξονας IV: Βελτίωση των υποστηρικτικών μηχανισμών και της ενημέρωσης του αγροτικού πληθυσμού με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών

Άξονας V: Παρεμβάσεις στο γεωργικό προϊόν

Άξονας VI: Ανάπτυξη και προστασία φυσικών πόρων και περιβάλλοντος

Άξονας VII: Προγράμματα ανάπτυξης αγροτικού χώρου

Άξονας VIII: Τεχνική Στήριξη

Στον πίνακα 1.1 παρουσιάζονται οι άξονες και το κόστος κάθε άξονα.

Πίνακας 1.1. Χρηματοδοτικός πίνακας προγράμματος “Αγροτική Ανάπτυξη-Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000-2006” κατά μέτρο (σε εκατ. ευρώ)

	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ (1)=(2)+(5)	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ			ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ (5)
		ΣΥΝΟΛΟ (2)	Κοινοτική Συμμετοχή (3)	Εθνική Συμμετοχή (4)	
1ης προτεραιότητας 1	826,866075	380,366917	265,567794	114,799123	446,499158
2ης προτεραιότητας 2	871,697587	392,263914	271,995120	120,268794	479,433673
3ης προτεραιότητας 3	291,208224	254,957432	176,747684	78,209748	36,250792
4ης προτεραιότητας 4	81,195413	81,195413	56,417961	24,777452	0,000000
5ης προτεραιότητας 5	37,102987	35,410799	24,548319	10,862480	1,692188
6ης προτεραιότητας 6	294,617563	294,617563	204,241830	90,375733	0,000000
7ης προτεραιότητας 7	581,971621	311,903185	216,224981	95,678204	270,068436
Σύνολο	2.984,659470	1.750,815223	1.215,743689	534,971534	1.233,944247
Κτή Στήριξη	25,495800	25,495800	17,674808	7,820992	0,000000
Σύνολο προγράμματος	3.010,155270	1.776,211023	1.233,418497	542,792526	1.233,944247

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

4.2. Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα(Π.Ε.Π.)

Στην χώρα μας πραγματοποιούνται 13 προγράμματα τα οποία καλύπτουν ολόκληρη την επικράτεια . Η διαφορά τους από τα τομεακά προγράμματα είναι ότι δεν αναφέρονται σε ένα συγκεκριμένο τομέα της οικονομίας (π.χ. γεωργία) αλλά αποσκοπούν συνολικά στην ανάπτυξη μίας περιφέρειας οικονομικά, πολιτιστικά κ.τ.λ. Στον πίνακα 1.2. παρουσιάζονται τα Π.Ε.Π. και το κόστος καθενός.

Πίνακας 1.2. Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα 2000-2006 (σε ευρώ)

Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	Συνολική Δαπάνη
Π.Ε.Π. Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	733.349.922
Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας	903.378.927
Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας	372.170.924
Π.Ε.Π. Ηπείρου	435.984.928
Π.Ε.Π. Θεσσαλίας	563.384.920
Π.Ε.Π. Ιονίων Νήσων	244.684.921
Π.Ε.Π. Δυτικής Ελλάδας	478.450.924
Π.Ε.Π. Στερεάς Ελλάδας	531.615.920
Π.Ε.Π. Αττικής	1.119.959.625
Π.Ε.Π. Πελοποννήσου	457.199.922
Π.Ε.Π. Βορείου Αιγαίου	361.591.924
Π.Ε.Π. Νοτίου Αιγαίου	372.218.824
Π.Ε.Π. Κρήτης	467.745.949
Σύνολο	7.041.737.630

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας.

4.3. Η απορροφητικότητα του τομεακού προγράμματος της γεωργίας και των Π.Ε.Π.

Από το 1999 όπου η χώρα μας κατέθεσε το Σ.Π.Α., βάση του οποίου εγκρίθηκαν τα κονδύλια για το Γ' ΚΠΣ, το υπουργείο Γεωργίας κατάρτισε ένα μεγαλόπνοο χρονοδιάγραμμα με σκοπό την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη απορροφητικότητα του τομεακού προγράμματος. Βάση του χρονοδιαγράμματος, το 67,8% των κονδυλίων, θα έπρεπε να είχε δεσμευθεί και απορροφηθεί έως το τέλος του 2003. Αν και η προσπάθεια ξεκίνησε με τους καλύτερους οiwονούς, τόσο λόγω της εμπειρίας από το Β' ΚΠΣ, όσο και από το γεγονός ότι πολλά υποπρογράμματα εξαγγέλθηκαν από την αρχή του 2000, παράλληλα με τη συνέχιση του Β' ΚΠΣ. Παρ' όλα αυτά η χώρας μας δεν κατάφερε να ακολουθήσει το χρονοδιάγραμμα αυτό. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα που δημοσιοποίησε η επιτροπή παρακολούθησης του προγράμματος στις 31/1/2005 μόνο το 30% έχει απορροφηθεί, ενώ έχει προκηρυχθεί το 84% της Δημόσιας Δαπάνης (για περισσότερες πληροφορίες βλέπε Παράρτημα ΙΙ). Ένα άλλο συμπέρασμα της επιτροπής παρακολούθησης είναι ότι είναι ορατός ο κίνδυνος για πολλά από αυτά να χαθούν με βάση τον κανόνα $v+2$ που θα αναλυθεί παρακάτω. Στον πίνακα 1.3 παρουσιάζεται η πορεία απορρόφησης ανά άξονα.

Πίνακας 1.3 Η πορεία απορρόφησης του τομεακού προγράμματος της Γεωργίας στις 31/1/2005(σε ευρώ)

Άξονας Επιχειρησιακού Προγράμματος	Δημόσια Δαπάνη	Ποσοστό Ενταγμένων Έργων	Ποσό Δαπανών	Ποσοστό Δαπανών
Άξονας I	398.132.460	97%	201.107.618	51%
Άξονας II	432.263.915	102%	97.902.619	23%
Άξονας III	234.957.432	96%	138.441.520	59%
Άξονας IV	59.490.117	78%	987.753	2%
Άξονας V	35.410.799	100%	2.394.472	7%
Άξονας VI	278.557.317	107%	42.217.639	15%
Άξονας VII	311.903.185	82%	13.740.692	4%
Άξονας VIII	25.495.801	25%	4.100.980	16%
Σύνολο	1.776.211.026	95%	500.893.293	28%

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Η ίδια εικόνα παρουσιάζεται και όσο αφορά την πορεία υλοποίησης των Π.Ε.Π. Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 1.4 μόνο το 24,08% των κονδυλίων έχει απορροφηθεί ενώ υπάρχουν αρκετές περιφέρειες με ακόμα μικρότερη απορροφητικότητα, όπως η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου με ποσοστό 17,18%. Εδώ θα πρέπει να τονισθεί και η χαμηλή απορροφητικότητα του Π.Ε.Π Ηπείρου με 17,91% παρ' όλο που είναι γνωστό ότι η Ηπειρος είναι η φτωχότερη περιφέρεια της Ευρώπης.

Πίνακας 1.4 Πορεία απορροφητικότητας των Π.Ε.Π. έως τις 31/11/2004 (σε ευρώ)

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Προϋπολογισμός Κοινοτικής Συνδρομής 2000-2006	Εισροές έως 11/2004	Ποσοστό εισροών
Π.Ε.Π. Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	733.349.922	181.460.807	24,74%
Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας	903.378.927	214.300.961	23,72%
Π.Ε.Π. Δυτικής Μακεδονίας	372.170.924	109.096.636	29,31%
Π.Ε.Π. Ηπείρου	435.984.928	78.067.629	17,91%
Π.Ε.Π. Θεσσαλίας	563.384.920	140.610.650	24,96%
Π.Ε.Π. Ιονίων Νήσων	244.684.921	54.261.610	22,18%
Π.Ε.Π. Δυτικής Ελλάδας	478.450.924	177.055.289	37,01%
Π.Ε.Π. Στερεάς Ελλάδας	531.615.920	89.076.033	16,76%
Π.Ε.Π. Αττικής	1.119.959.625	393.790.234	35,16%
Π.Ε.Π. Πελοποννήσου	457.199.922	92.588.939	20,25%
Π.Ε.Π. Βορείου Αιγαίου	361.591.924	62.121.677	17,18%
Π.Ε.Π. Νοτίου Αιγαίου	372.218.824	74.415.840	19,99%
Π.Ε.Π. Κρήτης	467.745.949	155.626.017	33,27%
Σύνολο	7.041737.630	1.822.632.168	24,08%

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας.

4.4.Ο κανόνας n+2.

Σύμφωνα με τον κανόνα n+2 όποια χώρα δεσμεύσει κονδύλια αλλά δεν μπορεί να τα απορροφήσει τα πρώτα 2 χρόνια τότε τα χάνει και μπορεί να τα δεσμεύσει μια άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στον πίνακα 1.5 παρουσιάζονται τα κονδύλια κατά έτος που έχει δεσμεύσει η χώρα μας. Ο πίνακας είναι ελλιπής αφού το επιχειρησιακό πρόγραμμα συνεχίζεται και στοιχεία υπάρχουν μόνο έως το 2006 ενώ το πρόγραμμα θα συνεχιστεί έως το 2008.

Πίνακας 1.5. Η επίδραση του κανόνα v+2 στην απορροφητικότητα κονδυλίων του τομεακού προγράμματος της Γεωργίας 2000-2006 (σε εκατ. ευρώ)

Έτος	Προϋπολογισμός Ετησίως	Προϋπολογισμός Αθροιστικά	Κανόνας v+2	Υπόλοιπο
2000	-	-	-	-
2001	212,196	212,196	-	212,196
2002	222,320	435,516	-	434,516
2003	203,908	638,424	212,196	420,228
2004	284,841	923,295	434,516	488,749
2005	286,372	1.209,638	638,424	571,213
2006	273,118	1.482,755	923,265	559,490
2007	-	1.482,755	1.209,638	273,118
2008	-	1.482,755	1.482,755	0

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Κεφάλαιο 2

Τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εισαγωγή

Τα ΚΠΣ (Πακέτα Ντελόρ) αποτελούν συμφωνίες χρηματοδότησης από την Ε.Ε. προς τα Κ-Μ. Βοηθούν στην οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών που μειονεκτούν, έχουν συγκεκριμένο κόστος, τρόπο χρηματοδότησης, καθώς και χρονικά όρια εφαρμογής. Οι πηγές άντλησης των χρημάτων τους είναι:

α) Τα διαρθρωτικά Ταμεία:

α1) Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), όπου τα χρηματοδοτούμενα έργα αφορούν κυρίως στους τομείς της παιδείας, της υγείας και της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης.

α2) Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), του οποίου τα χρηματοδοτούμενα έργα αφορούν στην καταπολέμηση της ανεργίας και την ενίσχυση της επαγγελματικής ένταξης των νέων και των μειονεκτούντων ατόμων, καθώς και στην ισότητα των δύο φύλων.

α3) Το Τμήμα Προσανατολισμού του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού & Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ ή FEOGA), όπου χρηματοδοτούνται έργα που αφορούν στη γεωργία.

β) Το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας, με το οποίο χρηματοδοτούνται έργα που αφορούν στον τομέα της αλιείας, στις υδατοκαλλιέργειες και στην εμπορία και μεταποίηση των αντίστοιχων προϊόντων.

γ) Το Ταμείο Συνοχής, από το οποίο συγχρηματοδοτούνται έργα περιβάλλοντος και υποδομής μεταφορών.

1. Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) έχει στόχο την προώθηση της απασχόλησης και τη γεωγραφική και επαγγελματική κινητικότητα των εργαζομένων στην Κοινότητα. Είναι η βάση της κοινωνικής πολιτικής της Ε.Ε., αποτελεί δε το βασικό χρηματοδοτικό μηχανισμό της Ένωσης για την επένδυση στον άνθρωπο, εφαρμόζει την αρχή της κοινής

χρηματοδότησης για την υποστήριξη των ενεργειών των Κ-Μ όσον αφορά στη βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης των πολιτών και στην ανάπτυξη των προσόντων τους.

Στο Β' ΚΠΣ της χώρας μας, το ΕΚΤ συγχρηματοδοτούσε παρεμβάσεις σε 9 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Στο Γ' ΚΠΣ, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) συγχρηματοδοτεί δράσεις στο πλαίσιο πέντε (5) Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, όπως επίσης αντίστοιχες δράσεις στα δεκατρία (13) Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

2. Ταμείο Συνοχής

Το Ταμείο Συνοχής ιδρύθηκε με τον κανονισμό 1164/94 στις 16 Μαΐου 1994. Το Ταμείο Συνοχής προβλέπει την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής της Κοινότητας με την ισορροπημένη χρηματοδότηση των έργων, των έργων που από τεχνική και οικονομική άποψη είναι ανεξάρτητα, και των ομάδων έργων που αποτελούν ένα συνεκτικό σύνολο στον τομέα του περιβάλλοντος και στον τομέα των διευρωπαϊκών δικτύων υποδομής των μεταφορών. Τα έργα αυτά, πριν το 1994 και την ίδρυση του Ταμείου Συνοχής, χρηματοδοτούνταν μέσω των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (Μ.Ο.Π.), τα οποία θεσμοθετήθηκαν ύστερα από πρωτοβουλία της Ελλάδας.

Τα Κ-Μ που επιλέγονται να χρηματοδοτηθούν από το Ταμείο Συνοχής είναι αυτά όπου α) το κατά κεφαλή ακαθάριστο εθνικό προϊόν τους (ΑΕΠ), είναι χαμηλότερο από 90% του κοινοτικού μέσου όρου και β) που έχουν εφαρμόσει πρόγραμμα με στόχο να ικανοποιηθούν τα οικονομικά κριτήρια σύγκλισης, που καθορίζονται στο άρθρο 104 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Αυτή τη στιγμή η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία μπορούν να καλυφθούν από το Ταμείο Συνοχής.

Οι διαθέσιμοι πόροι για την περίοδο 2000-2006 (σε τιμές 1999) είναι 18 δισεκατομύρια ευρώ. Οι ετήσιες πιστώσεις παρουσιάζονται στον πίνακα:

Πίνακας 2.1.: Ετήσιες πιστώσεις Ταμείου Συνοχής για την περίοδο 2000-2006 (σε δισεκ. ευρώ)

Έτος	Ετήσιες Πιστώσεις
2000-2003	2,615
2004	2,515
2005	2,515
2006	2,510
Σύνολο	18,000

Πηγή: Eurostat

Η ενδεικτική κατανομή των συνολικών πόρων του Ταμείου στα Κ-Μ εξαρτάται από διάφορα κριτήρια: τον πληθυσμό και την επιφάνεια του Κράτους, το Εθνικό ακαθάριστο προϊόν ανά κάτοικο και κοινωνικό-οικονομικούς παράγοντες όπως τα κονδύλια υποδομών. Η ενδεικτική κατανομή των συνολικών πόρων του Ταμείου μεταξύ των Κ-Μ είναι η εξής:

Πίνακας 2.2.: Κατανομή συνολικών πόρων του Ταμείου Συνοχής μεταξύ των Κ-Μ για την περίοδο 2000-2006 :

Χώρα	Ποσοστό
Ελλάδα	16-18%
Ισπανία	61-63,5%
Πορτογαλία	16-18%
Ιρλανδία	2-6%

Πηγή: Eurostat

Το Ταμείο Συνοχής καλύπτει μεταξύ 80% και 85% των δημόσιων δαπανών των έργων. Ωστόσο από την 1η Ιανουαρίου 2000, το ποσοστό αυτό μπορεί να μειωθεί λαμβάνονται υπόψη τα ενδεχόμενα έσοδα που προκύπτουν από το έργο, καθώς και από την εφαρμογή της αρχής "ο ρυπαίνων πληρώνει". Τέλος, οι δαπάνες των έργων δεν μπορούν να καλύπτονται ταυτόχρονα από το Ταμείο Συνοχής και από ένα διαρθρωτικό ταμείο.

2.1.Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.)

Μέχρι την έναρξη των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, η Κοινότητα προωθούσε δύο κατηγορίες ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων. Πρώτον, τα ειδικά γεωργικά προγράμματα που αφορούσαν σε ορισμένες έντονα προβληματικές περιοχές με χαρακτηριστικά την αργή

οικονομική ανάπτυξη, το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων και γενικά όλα εκείνα τα στοιχεία που δεν επιδέχονται βελτιώσεις με τα θεσπισμένα κοινοτικά μέσα.

Για την Ελλάδα ίσχυε ο κανονισμός 1975/82, ο οποίος επρόκειτο για ένα ειδικό πρόγραμμα γεωργικής ανάπτυξης των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών 22 νομών της ΒΔ. Ελλάδας και της Πελοποννήσου. Το όλο πρόγραμμα είχε διάρκεια 5 χρόνων και στοίχιζε περί τα 40 δισεκατομμύρια δραχμές (400 εκατομμύρια ECU - Ευρωπαϊκές Νομισματικές Μονάδες - περίπου). Η συμμετοχή του Κοινοτικού Γεωργικού Ταμείου (Feoga) στο πρόγραμμα αυτό ανήλθε τελικά στα 200 εκατομ. ECU. Το πρόγραμμα αυτό στη συνέχεια επεκτάθηκε και στους υπόλοιπους 29 νομούς της χώρας.

Το πρόγραμμα αφορούσε τους εξής τομείς:

- ♦ Τη βελτίωση της βασικής υποδομής των νομών (αγροτική οδοποιία, εξηλεκτρισμός, υδροδότηση).
- ♦ Την άρδευση.
- ♦ Τα εγχειοβελτιωτικά έργα (βοσκότοποι, αντιδιαβρωτικά έργα κ.λπ.).
- ♦ Την εκτροφή βοοειδών, προβατοειδών και αιγοειδών.
- ♦ Τη γεωργική επιμόρφωση.
- ♦ Τη δασική βελτίωση.

Πρώτον, τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) που εφαρμόστηκαν σε Ελλάδα, Γαλλία και Ιταλία, μπορούμε να τα χαρακτηρίσουμε ως πολυτομεακά, γιατί απέβλεπαν στην ανάπτυξη πολλών τομέων της οικονομίας.

Βασικός στόχος των ΜΟΠ για την Ελλάδα ήταν να προωθήσουν την ανάπτυξη των μη αστικών περιοχών της χώρας, με δύο κυρίως τρόπους: α) τον εκσυγχρονισμό της γεωργίας και της αλιείας, βελτιώνοντας την παραγωγικότητα και τα εισοδήματα με παράλληλη βελτίωση των δομών της αγοράς και β) τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης σε μη αστικές περιοχές και σε τομείς μη γεωργικούς.

Τα ΜΟΠ στόχευαν στην ανάπτυξη ή στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και βιοτεχνιών, στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού και την εκμετάλλευση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως αιολική, υδροηλεκτρική, γεωθερμική, ηλιακή. Όσον αφορά στην υποδομή επιδιώκετο ο αναδασμός πάνω σε εθελοντική βάση και η δημιουργία νέων αρδευτικών και αποξηραντικών έργων, φραγμάτων, αγωγών κ.λπ., καθώς και έργων που αποσκοπούσαν στον περιορισμό της διάβρωσης και στη βελτίωση της παραγωγικότητας της γης.

Αναφορικά με τα δάση, ο κανονισμός 1975/82 προέβλεπε βελτιώσεις δασών και προστασία από πυρκαγιές μόνο για τους 22 νομούς. Με το ΜΟΠ αυτές οι ενέργειες

επεκτάθηκαν σ' ολόκληρη τη χώρα και επιπλέον προβλέφθηκαν τρόποι για φύτευση καστανιών, και τη γενικότερη αύξηση του δασικού πλούτου της χώρας.

Στον τομέα του οίνου προβλέφθηκε η εφαρμογή σχεδίου αναδιάρθρωσης της αμπελοκαλλιέργειας, με σκοπό την παραγωγή προϊόντος ονομασίας προέλευσης. Για τις σταφίδες σχεδιάστηκε η ανακατανομή της καλλιέργειας σε πλουσιότερα εδάφη και σε ορισμένες περιπτώσεις η αντικατάσταση με άλλου είδους καλλιέργειες.

Στον τομέα του ελαιολάδου δόθηκαν ενισχύσεις για αντικατάσταση ή ανανέωση των ελαιώνων, κυρίως σε νησιώτικες περιοχές.

Τέλος, σχετικά με τα φρούτα και τα λαχανικά, ελήφθησαν μέτρα για τη βελτίωση και τυποποίηση της ποιότητας. Επίσης ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην καλλιέργεια και αξιοποίηση των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών, ενώ προβλέφθηκαν αναδιαρθρώσεις καλλιεργειών, όπως στα ροδάκινα, τα μήλα και τ' αχλάδια, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της αγοράς.

2.1.1. Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια

Όπως και στην περίπτωση της γεωργίας, τα μέτρα που προβλέφθηκαν για την αλιεία αποσκοπούσαν στην αύξηση της παραγωγικότητας του τομέα και στην αύξηση του εισοδήματος των ψαράδων. Σημαντικότερα από αυτά ήταν τα εξής:

- ◆ Κατασκευή λιμανιών.
- ◆ Βελτίωση και εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων ιχθυοσκαλών.
- ◆ Έργα υποδομής σε λίμνες.
- ◆ Βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων λιμνών.

Εξάλλου, ο αλιευτικός στόλος της χώρας ήταν απαρχαιωμένος, αφού το 75% των πλοιαρίων είναι ηλικίας άνω των 20 ετών. Τα μέτρα που ελήφθησαν στον τομέα αυτό ήταν οι ναυπηγήσεις νέων σκαφών με σύγχρονο εξοπλισμό, τόσο για την άσκηση της αλιείας και σπογγαλιείας όσο και για καλύτερες συνθήκες αποθήκευσης και ψύξης των αλιευμάτων καθώς και βελτίωση των συνθηκών ασφαλείας και εργασίας των πληρωμάτων.

2.1.2. Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός θεωρείται, μετά τη γεωργία, ως μία δραστηριότητα που μπορεί να κρατήσει τον αγροτικό πληθυσμό στις εστίες του, ακόμη και στις αραιοκατοικημένες περιοχές, συμβάλλοντας, εκτός από την εξασφάλιση επιπρόσθετου εισοδήματος, στην ανακαίνιση και τον εκσυγχρονισμό των κατοικιών καθώς και στη διατήρηση ενός επιπέδου υπηρεσιών.

Τα μέτρα που προβλέφθηκαν για τον αγροτουρισμό ήταν:

- ♦ Κατασκευή ή μετατροπή μικρών ξενοδοχείων και ανάπτυξη δραστηριοτήτων όπως π.χ. το κάμπινγκ.
- ♦ Ίδρυση ή ανάπτυξη οργανισμών που θα παρέχουν κοινές εξυπηρετήσεις, όπως διαφήμιση και γενικά ένα καλό συλλογικό management. Ιδίως σε νησιά με χαμηλή τουριστική κίνηση προβλέφθηκε η ανάπτυξη τουριστικών κυκλωμάτων που πιθανόν να ελκύσουν περισσότερους τουρίστες.
- ♦ Δημιουργία μεταφορικών ευκολιών και ανακαίνιση ορισμένων αρχαιολογικών στοιχείων, για να γίνονται περισσότερο ελκυστικές αυτές οι περιοχές από τους τουρίστες.

2.1.3. Υποδομή για τη βιωσιμότητα των αγροτικών περιοχών

- ♦ Δημιουργία μικρών υγειονομικών και ιατρικών σταθμών.
- ♦ Βελτίωση του εθνικού οδικού δικτύου που θα συνδέει αυτές τις περιοχές με τα μεγάλα αστικά κέντρα.
- ♦ Αγροτικοί δρόμοι, ηλεκτροδότηση και αγροτικοί οικισμοί ήταν ορισμένα από τα μέτρα που προβλέφθηκαν από το 1975/82 και τα οποία επεκτάθηκαν σ' ολόκληρη την ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα.

**Πίνακας 2.3. Κόστος Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (εκατομ. ECU)
1986-1993**

	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΓΑΛΛΙΑ	Σύνολο	% ΕΛΛΑΔΑΣ
Γεωργία	1.444	1.196	544	3.184	48%
Δάση	120	190	50	360	5,5%
Αλιεία	156	187	64	407	6%
Έργα γενικής οικονομικής ανάπτυξης	822	1378	477	2.677	40,5%
Σύνολα %	2.542(38,4%)	2.951(44,5)	1.135(17,1)	6.628(100%)	100%
Γεωργία Γενικού χαρακτήρα					
Αναδασμός	20	35	28	83	
Ενημέρωση	118	85	45	248	
Ομάδες Παραγωγών	7	7	3	17	
Αρδευση	340		176	516	
Σύνολο	485	127	252	864	
Κοινωνικοδιαρθρωτικά					
Παύση δραστηριότητας	173	160	25	358	
Αποζημιώσεις	166	144	49	359	
Σύνολο	339	304	74	717	
Ειδικά μέτρα ορεινών περιοχών					
Υποδομή	84	163	25	272	
Προστασία διάβρωσης	14	172	32	218	
Κτηνοτροφία	131	72	22	225	
Άλλες παραγωγές	93	163	15	271	
Σύνολο	322	570	94	986	
Ειδικά μέτρα για πεδιάδες					
Κτηνοτροφία και παραγωγή ζωοτροφών	212	105	25	342	
Αμπελουργία	13	30	69	112	
Ελαιοκαλλιέργεια και μόνιμες καλλιέργειες	69	50	28	147	
Ετήσιες καλλιέργειες	4	10	2	16	
Σύνολο	298	195	124	617	
Σύνολο Γεωργίας	1.444	1.196	544	3.184	

(Πίνακας 2.3. συνέχεια)

Αλιεία				
Υποδομή	20	37	8	65
Υδροκαλλιέργεια	78	100	36	214
Στόλος-Ερευνα	48	32	18	98
Τεχνική βοήθεια	91	135	11	237
Σύνολο	156	187	64	407
Έργα γενικής οικονομικής ανάπτυξης. Υποδομή γενικά				
Δημιουργία απασχόλησης	87	109	23	219
Βελτίωση των αγροτικών περιοχών	100	80	-	180
Σύνολο	187	189	23	399
Αγορά εργασίας-Βιομηχανίες				
Αγροτικών προϊόντων	154	197	43	394
Προϊόντων αλιείας	11	31	17	59
Σύνολο	165	228	60	453
Λοιπά έργα δημιουργίας απασχόλησης				
Μ.Μ.Ε.	220	558	257,5	1.035,5
Αγροτουρισμός	68	107	38,5	213,5
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας	39	67	36,5	142,5
Οικονομική εμπύχωση	3	8	3,5	14,5
Σύνολο	330	740	336	1406

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

3. Ταμείο FEOGA-Προσανατολισμού

Πρόκειται για τη δεύτερη ενότητα των μέτρων που αναφέρθηκαν στους μηχανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία σχετίζονται με τους παραγωγικούς συντελεστές που ενεργοποιούνται στο γεωργικό τομέα και συγχρηματοδοτούνται από τον εθνικό και τον κοινοτικό προϋπολογισμό.

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 τα εν λόγω μέτρα ήταν αποσπασματικά. Άλλες Οδηγίες αναφέρονταν στην ορεινή γεωργία, άλλες στην ενίσχυση των επενδύσεων κ.ο.κ. Το

μόνο κοινό σημείο ήταν η συγχρηματοδότηση τους από συγκεκριμένο τμήμα του κοινοτικού προϋπολογισμού, γνωστού ως Γεωργικό Ταμείο - Τμήμα Προσανατολισμού. Από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας και για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της Κοινότητας, τα διαρθρωτικά μέτρα της Κ.Γ.Π. εντάχθηκαν σε γενικότερα προγράμματα-πλαίσια, γνωστά ως Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα. Τα προγράμματα αυτά, εκτός από το γεωργικό τομέα, κάλυπταν επίσης τον κοινωνικό τομέα και τον τομέα της περιφερειακής ανάπτυξης της Κοινότητας με συνδυασμένες δράσεις. Στη συνέχεια, για την περίοδο 1989-1993, με την υιοθέτηση του «πρώτου πακέτου Delors», όπως συνηθίζεται να αποκαλείται από το όνομα του πρώην προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και για την περίοδο 1994-1999, με το «δεύτερο πακέτο Delors», σχεδόν όλα τα μέτρα της κοινοτικής πολιτικής για την περιφερειακή ανάπτυξη, για τον κοινωνικό τομέα και για τις γεωργικές διαρθρώσεις εκάστου Κ-Μ εντάχθηκαν σε ένα ενιαίο σύνολο αποκαλούμενο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Εφαρμόστηκαν επίσης δύο Ευρωπαϊκές Πρωτοβουλίες τοπικής ανάπτυξης και τρεις Ανεξάρτητες δράσεις.

3.1. Το Α' και Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Η περίοδος εφαρμογής του Α' Κ.Π.Σ. ήταν το διάστημα 1988- 1993. Επειδή την περίοδο εκείνη η πολιτική κατάσταση της χώρας μας κάθε άλλο παρά ήρεμη ήταν λόγω των συνεχών εκλογικών αναμετρήσεων (1989-1990) και τη μη δυνατότητα σχηματισμού αυτοδύναμης κυβέρνησης, δεν καταφέραμε να απορροφήσουμε κονδύλια από το Α' Πακέτο Delors.

Για την περίοδο 1994-1999 οι κοινοτικές δράσεις για τον τομέα των γεωργικών διαρθρώσεων έχουν περιληπτικά ως εξής:

α) Το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης: περιλαμβάνει το Λειτουργικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του τομέα γεωργίας που εφαρμόζεται σε εθνικό επίπεδο και τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα για τις αντίστοιχες περιφέρειες της χώρας.

- ♦ Το Λειτουργικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του τομέα γεωργίας είχε συνολικό κόστος για την εξαετία 1994-1999 2.827 εκατ. ευρώ, με δημόσια δαπάνη 65% και ιδιωτική συμμετοχή 35%. Περιλάμβανε μία σειρά από υποπρογράμματα με κυριότερες δράσεις τις εξής:
- ♦ Διαρθρωτικές προσαρμογές: ενίσχυση επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις (50.000 εκμεταλλεύσεις), ενισχύσεις στην εγκατάσταση νέων αγροτών (14.000 άτομα), ενισχύσεις στις εκμεταλλεύσεις προβληματικών περιοχών ανά εκτάριο ή ζωική μονάδα (250.000 δικαιούχοι), ενισχύσεις επενδύσεων στον τομέα των

ζωοτροφών και της βελτίωσης των βοσκοτόπων (650.000 στρ.) και ενισχύσεις σύστασης και λειτουργίας ομάδων παραγωγών και ενώσεών τους. Συνολικό κόστος 1.675 εκατ. ευρώ.

- ♦ Ενίσχυση των επενδύσεων στους τομείς της μεταποίησης και της εμπορίας των εξής προϊόντων:

κρέας, γάλα, πτηνοτροφία, μέλι, σηροτροφία, σιτηρά, ελαιόλαδο, οίνος, οπωροκηπευτικά, ανθοκομία, πατάτες, ζωοτροφές και δασικά προϊόντα. Κόστος 576 εκατ. ευρώ.

- ♦ Φυτική παραγωγή: δράσεις σχετικά με το πολλαπλασιαστικό υλικό, τις αμπελουργικές διαρθρώσεις και τη φυτοπροστασία. Κόστος 24 εκατ. ευρώ.
- ♦ Ζωική παραγωγή: γενετική βελτίωση των ζώων. Κόστος 256 εκατ. ευρώ.
- ♦ Δασικά μέτρα: ανάπτυξη και προστασία δασών. Κόστος 126 εκατ. ευρώ.
- ♦ Υποχρεώσεις της περιόδου 1989-1993: Κόστος 83 εκατ. ευρώ.
- ♦ Δράσεις υποβοήθησης: έρευνα, αγρομετεωρολογικοί σταθμοί, εκπαίδευση, προώθηση εξαγωγών. Κόστος 55 εκατ. ευρώ.
- ♦ Τεχνική στήριξη: Κόστος 11 εκατ. ευρώ.

Τα ΠΕΠ καλύπτουν σχεδόν το σύνολο των τομέων και αρκετές πολιτικές πέραν της γεωργικής. Το τμήμα των Προγραμμάτων που αναφέρεται στην πρωτογενή παραγωγή χρηματοδοτήθηκε με 1.020 εκατ. ευρώ και οι δράσεις τους αφορούσαν τοπικά εγχειροβελτιωτικά έργα, αναδιάρθρωση της παραγωγής, προστασία του περιβάλλοντος, μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων, προώθηση των βιολογικών προϊόντων, βελτίωση της ποιότητας, ήπιες μορφές ενέργειας κ.λπ.

β) Οι δύο Ευρωπαϊκές Πρωτοβουλίες τοπικής ανάπτυξης ήταν το LEADER Π για την περίοδο 1994-1999 και το INTERREG Π για την περίοδο 1996-1999. Η γεωργική τους πτυχή αφορούσε σε μέρος μόνο του συνόλου τους. Κάλυπταν δράσεις όπως κατάρτιση-εκπαίδευση, αγροτουρισμό, μικρές μεταποιητικές μονάδες, προστασία περιβάλλοντος, υδάτινους πόρους, εργαστήρια κ.λπ.

γ) Υπήρχαν τέλος και τρεις ανεξάρτητες δράσεις της Κ.Γ.Π., υπό την έννοια ότι δεν εντάσσονταν στα ανωτέρω προγράμματα. Επρόκειτο για τις εξής:

- ♦ Πρόωρη συνταξιοδότηση, με δικαιούχους περί τους 50.000 αγρότες και στόχο την ταχύτερη διαδοχή και τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων με κόστος για το 1996, 36 εκατ. ευρώ.
- ♦ Δάσωση γεωργικών εκτάσεων, με στόχο τη μείωση της προσφοράς και την προστασία του περιβάλλοντος, με κόστος για το 1996, 11 εκατ. ευρώ.

- ♦ Προστασία του περιβάλλοντος - βιολογική γεωργία, με κόστος για το 1996, 2 εκατ. ευρώ.

Οι εισροές της ελληνικής γεωργίας από το Γεωργικό Ταμείο - Τμήμα Προσανατολισμού εμφανίζονται στον Πίνακα 2.4.

Πίνακας 2.4. Εισροές της ελληνικής γεωργίας από το γεωργικό ταμείο- Τμήμα Προσανατολισμού

Έτος	Ποσό	
	σε δισεκ. δρχ.	σε εκατ. ευρώ
1990	45	223
1991	59	262
1992	99	401
1993	124	463
1994	112	390
1995	96	320
1996	102	339
1997	111	360

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

4. Ταμείο FEOGA –Εγγυήσεων

Πρόκειται για την τρίτη ενότητα των μέτρων που αναφέρθηκαν στους μηχανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. Πίνακες 4,5,6,Παράρτημα Ι). Αφορούν στην άμεση στήριξη των γεωργικών προϊόντων, οδηγούν το εισόδημα του παραγωγού σημαντικά υψηλότερα από τις διεθνείς τιμές, χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από τον κοινοτικό προϋπολογισμό δεδομένου ότι οι εθνικές ενισχύσεις υπέρ της παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινοτική πολιτική και απορροφούν το 90% (στο Β' ΚΠΣ) των πιστώσεων υπέρ της Κ.Γ.Π. Το τμήμα του κοινοτικού προϋπολογισμού που καλύπτει τις δαπάνες αυτές ονομάζεται «Γεωργικό Ταμείο - Τμήμα Εγγυήσεων». Στον πίνακα 2.5 εμφανίζονται οι εισροές της ελληνικής γεωργίας από το Ταμείο αυτό στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ. Όπως θα δούμε στο Κεφάλαιο 4, η στήριξη που παρέχεται από τα εν λόγω μέτρα επηρεάζεται άμεσα από την Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Ακολουθεί η περιγραφή των μηχανισμών στήριξης που ισχύουν κατά προϊόν (οι διάφορες εγγυημένες τιμές και ενισχύσεις εκφράζονται σε ευρώ).

Πίνακας 2.5. Εισροές της ελληνικής γεωργίας από το γεωργικό ταμείο τμήμα Εγγυήσεων, κατά προϊόν, στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ (σε εκατ.ευρώ)

σε δισεκ. δρχ.			
	1996	1997	1998
Σιτηρά - ρύζι	129	140	147
Ελαιόλαδο	162	193	171
Βαμβάκι	212	196	184
Οπωροκηπευτικά	121	126	82
Καπνός	112	108	118
Βόειο	16	15	14
Αιγοπρόβειο	75	57	52
Λοιπά προϊόντα και τομείς μείον εκκαθαρίσεις δαπανών	39	5	53
Σύνολο	866	840	821
Σύνολο σε εκ. ευρώ	2.872	2.724	2.477

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

4.1. Σιτηρά

Εφαρμόζεται ένας συνδυασμός του «κλασικού συστήματος» προστασίας στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω εξαγωγικών επιδοτήσεων και εισαγωγικών τελών, και του συστήματος «ενισχύσεων στην παραγωγή». Εφαρμόζεται επίσης ο μηχανισμός της παρέμβασης. Στην Ελλάδα γίνεται χρήση της παρέμβασης μόνο στην περίπτωση του σκληρού σίτου, του ρυζιού και του ελαιόλαδου. Είναι προφανές, ότι η τιμή παραγωγού δεν θα πέσει ποτέ κάτω από την τιμή Παρέμβασης⁹.

Χορηγείται επίσης μία Ενίσχυση ανά στρέμμα που καλλιεργείται με σιτηρά. Η ενίσχυση προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό της μέσης στρεμματικής απόδοσης (κλά/στρέμμα) επί ένα Βασικό Ποσό ύψους 54 ευρώ/τόν. Συνολικά μπορεί να ενισχύεται μία μέγιστη έκταση από 14,9 εκατ. στρέμματα για την Ελλάδα, της οποίας μέχρι σήμερα δεν έχει σημειωθεί υπέρβαση. Ειδικά για το σκληρό σιτάρι, χορηγείται και μία Συμπληρωματική Ενίσχυση από 34 ευρώ/στρέμμα. Συνολικά μπορούν να ενισχυθούν πλήρως 6,17 εκατομ. στρέμματα σκληρού σίτου. Εάν, όμως, έχουμε υπέρβαση, τότε η ενίσχυση μειώνεται κατά ανάλογο ποσοστό.

⁹ Με τον όρο Παρέμβαση νοείται η υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αγοράζει τις ποσότητες που προσφέρονται από τους παραγωγούς σε μία κατώτατη τιμή, την τιμή Παρέμβασης. Στη συνέχεια το προϊόν εκποιείται στην εσωτερική ή εξωτερική αγορά με κόστος που βαρύνει τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι μεγάλοι παραγωγοί, αυτοί δηλαδή που παράγουν πάνω από 92 τόν. σιτηρών, είναι υποχρεωμένοι να αφήνουν ένα ποσοστό της επιφάνειας της εκμετάλλευσής τους ακαλλιέργητο. Το ποσοστό αυτό μπορεί να φθάσει το 10%.

Στα πλαίσια της Agenda 2000 αποφασίστηκε ότι προοδευτικά μέχρι το έτος 2001:

- η τιμή Παρέμβασης θα μειωθεί από 119 ευρώ/τόν. σε 101 ευρώ/τόν.
- το Βασικό Ποσό θα αυξηθεί σε 63 ευρώ/τόν., αντισταθμίζοντας έτσι μερικώς την απώλεια του εισοδήματος από τη μείωση της τιμής Παρέμβασης.

4.2. Ελαιούχοι σπόροι

Χορηγείται επίσης μία στρεμματική ενίσχυση η οποία από το έτος 2002 εξισώθηκε με αυτή των σιτηρών. Δεν εφαρμόζεται Παρέμβαση.

4.3. Ρόζι

Ισχύει εν πολλοίς ό,τι αναφέρθηκε για τον τομέα των σιτηρών. Στην περίπτωση όμως του ρυζιού:

η τιμή Παρέμβασης είναι 298 ευρώ/τόν.,

η στρεμματική Ενίσχυση είναι 39 ευρώ/στρέμμα,

η μέγιστη ενισχυμένη έκταση για την Ελλάδα είναι 249 χιλ. στρέμματα.

Σε περίπτωση υπέρβασης της μέγιστης ενισχυμένης έκτασης, η Ενίσχυση μειώνεται κατά πολλαπλάσιο ποσοστό. Έτσι, όταν η υπέρβαση φθάσει το 17% η Ενίσχυση μηδενίζεται.

4.4. Ζάχαρη - τεύτλα

Εφαρμόζεται το «κλασικό σύστημα» των εξαγωγικών επιδοτήσεων και εισαγωγικών τελών στο εμπόριο ζάχαρης με τις τρίτες χώρες. Εφαρμόζεται επίσης καθεστώς Παρέμβασης, με τιμή Παρέμβασης ίση προς 632 ευρώ/τόν. Η ζαχαροβιομηχανία είναι υποχρεωμένη να καταβάλλει στους παραγωγούς τεύτλων τουλάχιστον 48 ευρώ/τόν.

Στον τομέα της ζάχαρης ισχύουν ποσοτικοί περιορισμοί με τη μορφή των ποσοστώσεων¹⁰ σε κάθε ζαχαροβιομηχανία. Παραγωγή πέραν της ποσόστωσης εξάγεται υποχρεωτικά προς τις τρίτες χώρες χωρίς εξαγωγική επιδότηση. Σημειώνεται ότι η σχέση των διεθνών προς τις κοινοτικές τιμές είναι περίπου 1 προς 4.

¹⁰ Η ποσόστωση κάθε βιομηχανίας διακρίνεται σε ποσόστωση Α για την εγχώρια αγορά και σε ποσόστωση C για την παγκόσμια αγορά. Για την Ελλάδα όπου λειτουργεί μία μόνο επιχείρηση παραγωγής ζάχαρης, η ποσόστωση Α είναι 290.000 τόνοι και η C 29.000 τόνοι. Οι ποσοστώσεις επιβαρύνονται με ένα τέλος κατά την παραγωγή ίσο προς το 2% της τιμής Παρέμβασης για την ποσόστωση Α και 39,5% για την ποσόστωση C. Η βιομηχανία με τη σειρά της μετακυλύει μέρος του τέλους παραγωγής στους τευτλοπαραγωγούς.

Τα έσοδα του κοινοτικού προϋπολογισμού από τα τέλη παραγωγής ζάχαρης καλύπτουν το κόστος των εξαγωγικών επιδοτήσεων του τομέα. Εάν δεν είναι επαρκή μπορούν να προσαυξηθούν πέραν του ποσοστού 39,5% που προαναφέρθηκε. Υπάρχει ακόμη ένας μηχανισμός στον τομέα της ζάχαρης, μικρότερης σημασίας από τους προηγούμενους: κάθε παραγωγός ζάχαρης καταβάλλει στον κοινοτικό προϋπολογισμό ένα ποσό ανά τόνο παραγωγής που το μετακυλύει στον καταναλωτή και το οποίο στη συνέχεια διανέμεται σε καθέναν που κατέχει ζάχαρη στις αποθήκες του για να αντεπεξεέλθει το κόστος αποθεματοποίησης.

4.5. Βαμβάκι

Οι εισαγωγές και οι εξαγωγές του προϊόντος είναι ελεύθερες. Χορηγείται όμως μία Ενίσχυση στην Παραγωγή, έτσι ώστε η απολαμβανόμενη συνολική πρόσδοδος από τον παραγωγό να είναι περίπου τετραπλάσια της διεθνούς τιμής. Πρόκειται δηλαδή για ένα σύστημα «ενίσχυσης στην παραγωγή».

Η Ενίσχυση, για λόγους διοικητικής διευκόλυνσης, χορηγείται στον εκκοκκιστή υπό την προϋπόθεση ότι θα καταβάλλει στον παραγωγό τουλάχιστον μία Ελάχιστη Τιμή Παραγωγού, η οποία σε γενικές γραμμές ισούται με το άθροισμα της διεθνούς τιμής και της Ενίσχυσης.

Όμως, εφαρμόζεται και ένας περιορισμός, το «κατώφλι» στην παραγωγή: η Ελάχιστη Τιμή Παραγωγού χορηγείται πλήρως μέχρι του επιπέδου παραγωγής των 782.000 τόν. κατ' έτος. Εάν η παραγωγή υπερβεί το όριο αυτό, τότε η Ελάχιστη Τιμή Παραγωγού και η Ενίσχυση μειώνονται κατά το ήμισυ του ποσοστού της υπέρβασης.

Για διοικητικούς λόγους χορηγείται προκαταβολή στον παραγωγό, και μετά το τέλος της εμπορικής περιόδου, οπότε διαπιστώνεται η υπέρβαση, γίνεται και η εξόφληση.

Κατά τις τελευταίες εμπορικές περιόδους, η Ελάχιστη Τιμή Παραγωγού έχει καθοριστεί στα 1.010 ευρώ/τόν. Σημειώνεται όμως παράλληλα υπέρβαση του «κατωφλίου» των 782.000 τόν. κατά 50% περίπου, με αποτέλεσμα η Ελάχιστη Τιμή Παραγωγού να μειώνεται κατά 25% όπως επίσης και η Ενίσχυση κατά το ίδιο ποσό.

4.6. Αποξηραμένες ζωοτροφές

Πρόκειται για τη μηδική, τις χορτονομές κ.λπ. Εφαρμόζεται και εδώ το σύστημα των «ενισχύσεων στην παραγωγή», ενώ το εξωτερικό εμπόριο είναι ελεύθερο.

Η Ενίσχυση ανέρχεται σε: 69 ευρώ/τόν. για τεχνητά αφυδατωμένες ζωοτροφές, και σε 39 ευρώ/τόν. για αποξηραμένες στον ήλιο.

Επιπλέον, εφαρμόζεται «κατώφλι» στην παραγωγή:

32.000 τόν. αφυδατωμένων ζωοτροφών, και

5.000 τόν. αποξηραμένων στον ήλιο.

Εάν η παραγωγή μας υπερβεί τα εν λόγω «κατώφλια», τότε η ενίσχυση μειώνεται κατά το ίδιο ποσοστό.

4.7. Καπνός

Στον τομέα του καπνού εφαρμόζεται επίσης το σύστημα των «ενισχύσεων στην παραγωγή», συνοδευόμενο μάλιστα με ατομικές ποσοτώσεις. Οι εισαγωγές δεν επιβαρύνονται από τέλη και οι εξαγωγές δεν επιδοτούνται. Οι τιμές παραγωγού είναι ελεύθερες και προσαρμόζονται στη διεθνή προσφορά και ζήτηση.

Χορηγείται όμως μία σημαντική ενίσχυση στην παραγωγή, η Πριμοδότηση κατά ομάδα ποικιλιών καπνού. Οι ποσότητες που μπορούν να επωφεληθούν της πριμοδότησης στην Ελλάδα ανέρχονται περίπου σε 126.000 τόν. Η συνολική αυτή ποσότητα έχει κατανομηθεί σε καθέναν καπνοπαραγωγό, συναρτήσει της ιστορικής του παραγωγής. Πρόκειται για τις ατομικές ποσοτώσεις των παραγωγών. Η πριμοδότηση είναι πολλαπλάσια της εμπορικής τιμής του προϊόντος. Συνεπώς η υπέρβαση της ποσόστωσης, δεδομένου ότι δεν ενισχύεται, είναι ασύμφορη.

Μεταξύ των ομάδων ποικιλιών, υπάρχει η δυνατότητα μεταφοράς αδιάθετων ποσοτώσεων. Ο παραγωγός, επίσης, μπορεί να μεταφέρει την πλεονασματική του παραγωγή μίας εσοδείας και με όριο το 10% της ποσόστωσής του, στο επόμενο έτος, με αντίστοιχη μείωση της ποσόστωσης της επόμενης εσοδείας.

Από την εσοδεία 1999 η πριμοδότηση διακρίνεται στα εξής τρία μέρη:

1) ένα σταθερό μέρος,

2) ένα μεταβλητό μέρος, το οποίο αντιπροσωπεύει ποσοστό μεταξύ 30% και 45% του συνόλου της Πριμοδότησης, και

3) μία Ειδική Ενίσχυση υπέρ των ομάδων παραγωγών, η οποία μπορεί να φθάσει το 2% της συνολικής πριμοδότησης.

Το σταθερό μέρος καταβάλλεται κατευθείαν στους παραγωγούς, μέλη ή μη μίας Ομάδας Παραγωγών. Το μεταβλητό μέρος καταβάλλεται μόνο στις Ομάδες Παραγωγών οι οποίες με τη σειρά τους το μετακυλύουν στα μέλη τους ανάλογα με την ποιότητα του προϊόντος κάθε παραγωγού. Η Ειδική Ενίσχυση καταβάλλεται στις ομάδες παραγωγών για δράσεις υπέρ της βελτίωσης της διαχείρισης της Ομάδας, της προστασίας του περιβάλλοντος

ή της ποιότητας του προϊόντος. Συνεπώς, οι Ομάδες των Παραγωγών, δηλαδή η συνεταιριστική ιδέα, ενθαρρύνεται ενεργώς από το κοινοτικό καθεστώς.

Οι πριμοδοτήσεις, όπως επίσης και το σύνολο των ατομικών ποσοστώσεων για την τριετία 1999-2001, έχουν ως εξής:

Πίνακας 2.6. Πριμοδοτήσεις και προσωπικές ποσοστώσεις στα καπνά, 1999-2001

Ομάδες	Πριμοδότηση	Ποσοστώσεις (τόν.)		
		Εσοδεία	Εσοδεία	Εσοδεία
ποικιλιών	ευρώ/κίλο	1999	2000	2001
Virginia	2,98062	30.700	31.200	31.900
Burley	2.38423	12.400	12.400	12.400
Τσειπέλια				
Μαύρα	2.38423	14.800	12.640	11.000
Καμπά Κουλάκ μη κλασικά				
Μπασμάς	4,12957	26.100	26.330	26.330
Κατερίνη	3.50395	22.250	22.750	23.270
Καμπά Κουλάκ κλασικά				
Ελασσόνα	2.50377	20.407	20.788	20.788
Μυρωδάτα				
Αγοινίου				
Ζιχνομυρωδάτα				
Σύνολο		126.657	126.108	125.688

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Τέλος, κατά τις επόμενες εσοδείες καπνού, θα εφαρμοστεί ένα πρόγραμμα εγκατάλειψης της παραγωγής καπνού συνοδευόμενο από αποζημιώσεις προς τους παραγωγούς. Θα ιδρυθεί επίσης κοινοτικό ταμείο καπνού το οποίο θα χρηματοδοτείται από κρατήσεις ίσες με το 2% των Πριμοδοτήσεων. Το ταμείο αυτό θα χρηματοδοτεί δράσεις όπως η καταπολέμηση του καπνίσματος και η στροφή των παραγωγών προς εναλλακτικές καλλιέργειες.

4.8. Οίνος

Η εσωτερική αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης προστατεύεται από τον ανταγωνισμό των οίνων τρίτων χωρών, μέσω τελών κατά την εισαγωγή και επιδοτήσεων κατά την εξαγωγή.

Στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν εφαρμόζεται παρέμβαση, δεδομένου ότι πρόκειται περί ιδιόμορφου προϊόντος, για την εμπορία του οποίου απαιτείται επωνυμία και

εμφιάλωση. Αντ' αυτής, η πλεονασματικότητα της αγοράς αντιμετωπίζεται με μία σειρά από προληπτικές και υποχρεωτικές αποστάξεις οίνου, οι οποίες ενισχύονται. Ενισχύεται επίσης η «ιδιωτική αποθεματοποίηση», η χρήση συμπυκνωμένου γλεύκους για την αύξηση του αλκοολικού τίτλου των οίνων και η παρασκευή χυμού σταφυλιών. Με τον όρο «ιδιωτική αποθεματοποίηση» αποδίδεται η αποθήκευση του προϊόντος σε ιδιωτικές εγκαταστάσεις του παραγωγού, του συνεταιρισμού ή του εμπόρου, η οποία ενισχύεται με συγκεκριμένο ποσό ανά εκατόλιτρο και ημέρα αποθήκευσης.

Τέλος, για τη συγκράτηση της πλεονασματικής προσφοράς απαγορεύονται οι νέες φυτεύσεις οιναμπέλων και χορηγούνται κίνητρα για την οριστική εγκατάλειψή τους. Στα πλαίσια της Agenda 2000, χορηγήθηκαν περιορισμένα δικαιώματα νέων φυτεύσεων, περί το 1% των καλλιεργούμενων με αμπέλια εκτάσεων, κίνητρα αναδιάρθρωσης αμπελώνων και μέτρα υπέρ των Οργανώσεων Παραγωγών και των Διεπαγγελματικών Οργανώσεων.

4.9. Ελαιοκαλλιέργεια

Για μία μεταβατική περίοδο, μεταξύ 1ης Νοεμβρίου του 1998 και 31ης Οκτωβρίου του έτους 2001, εφαρμόζοταν ένας συνδυασμός μεταξύ «κλασικού συστήματος» και συστήματος «ενισχύσεων στην παραγωγή».

Οι εξαγωγές ελαιόλαδου, της Ε.Ε. επιδοτούνται και οι εισαγωγές επιβαρύνονται με εισαγωγικά τέλη. Από την άλλη πλευρά, η κοινοτική παραγωγή ελαιόλαδου επιδοτείται με μία Ενίσχυση στην παραγωγή από 1.322 ευρώ/τόν. Η Ενίσχυση χορηγείται πλήρως εάν η ελληνική παραγωγή είναι μικρότερη των 420 χιλ.τόν. Εάν η παραγωγή μας είναι υψηλότερη, τότε η Ενίσχυση μειώνεται κατά το ποσοστό της υπέρβασης.

Μέρος του συνολικού ποσού της Ενίσχυσης των 420 χιλ. τόν. X 1.322 ευρώ/τόν. μπορεί να παραχωρηθεί στη στήριξη της επιτραπέζιας ελιάς, βάσει εθνικού προγράμματος. Το 1,4% της Ενίσχυσης παρακρατείται υπέρ κοινοτικών δράσεων για τη βελτίωση της ποιότητας του προϊόντος, ενώ το 0,8% υπέρ των Οργανώσεων των Παραγωγών, οι οποίες εμπλέκονται στη διανομή της Ενίσχυσης στους ελαιοπαραγωγούς. Εφαρμόζεται επίσης το μέτρο της «ιδιωτικής αποθεματοποίησης». Επιδοτείται, δηλαδή, υπό όρους η αποθήκευση του προϊόντος από ιδιώτες στις αποθήκες τους ανά τόνο και ανά ημέρα.

4.10. Νωπά οπωροκηπευτικά

Στα νωπά οπωροκηπευτικά εφαρμόζονται ποιοτικά πρότυπα με λεπτομερείς κανόνες. Ως συστατικό στοιχείο των μέτρων της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής λειτουργούν οι Οργανώσεις Παραγωγών και οι Διεπαγγελματικές Οργανώσεις και Συμφωνίες καθώς επίσης

και το «κλασικό σύστημα» προστασίας της παραγωγής με εξαγωγικές επιδοτήσεις και εισαγωγικά τέλη. Από το 1997, με στόχο την εκτόνωση της προσφοράς εφαρμόζεται πρόγραμμα εκρίζωσης σε 6.000 στρ. μηλιάς και αχλαδιάς και σε 28.000 στρ. ροδακινιάς και νεκταρινιάς.

Οι Διεπαγγελματικές Οργανώσεις και Συμφωνίες είναι νομικά πρόσωπα τα οποία συγκεντρώνουν εκπροσώπους των παραγωγών, των μεταποιητών και των εμπόρων οπωροκηπευτικών με πολλαπλούς στόχους, κυριότερες των οποίων είναι ο συντονισμός της διάθεσης. Οι αποφάσεις τους μπορεί να γίνουν υποχρεωτικές και από μη μέλη τους.

Οι Ομάδες Παραγωγών είναι νομικά πρόσωπα που συνιστώνται με πρωτοβουλία των παραγωγών με στόχους: α) τον προγραμματισμό της παραγωγής, β) τη διάθεση της παραγωγής, γ) τη μείωση του κόστους, δ) τη ρύθμιση των τιμών και ε) το σεβασμό του περιβάλλοντος. Από την άλλη πλευρά τα μέλη των Ομάδων Παραγωγών είναι υποχρεωμένα να σέβονται τους κοινούς κανόνες και να διαθέτουν την παραγωγή τους μέσω της Ομάδας.

Οι δράσεις των Ομάδων Παραγωγών περιλαμβάνονται στα λεγόμενα Επιχειρησιακά τους Προγράμματα διάρκειας 3 έως 5 ετών, τα οποία χρηματοδοτούνται από αντίστοιχα Επιχειρησιακά Ταμεία. Η χρηματοδότηση των Επιχειρησιακών Ταμείων προέρχεται κατά 50% από τα μέλη της Ομάδας και κατά 50% από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Η κοινοτική συμμετοχή δεν μπορεί να υπερβαίνει το 4,5% του κύκλου εργασιών της Ομάδας, ούτε το 2,5% του συνολικού κύκλου εργασιών όλων των Ομάδων Παραγωγών της Ε.Ε.

Ένα ακόμη σημαντικό μέτρο της κοινοτικής πολιτικής στον τομέα των νωπών οπωροκηπευτικών είναι η δυνατότητα της απόσυρσης. Η απόσυρση αποτελεί μέτρο ανάλογο της Παρέμβασης η οποία ισχύει σε ορισμένα άλλα προϊόντα. Αιτία είναι η μεγάλη φθαρτότητα των οπωροκηπευτικών, δηλαδή η αδυναμία αποθεματοποίησης τους. Με τον όρο Απόσυρση νοείται η δυνατότητα των Ομάδων Παραγωγών να μη διαθέτουν προς πώληση ορισμένα προϊόντα για ποσότητες και περιόδους που οι ίδιες θεωρούν σκόπιμο. Το μέτρο ενεργοποιείται ως μέσο εκτόνωσης της προσφοράς. Οι αποσυρόμενες ποσότητες δεν μπορεί να είναι περισσότερες από το 10% των ποσοτήτων τις οποίες κάθε Ομάδα Παραγωγών διαθέτει στο εμπόριο. Στη συνέχεια, τα αποσυρόμενα προϊόντα είτε θα διανέμονται δωρεάν κατά τρόπο που δεν θα διαταράσσει τον ανταγωνισμό, π.χ. σε φιλανθρωπικά ιδρύματα, κατασκηνώσεις, νοσοκομεία κ.λπ., είτε θα οδηγούνται στη βιολογική αποσύνθεση ή τη λιπασματοποίηση. Οι αποσυρόμενες ποσότητες θα αποζημιώνονται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, ενώ οι τιμές απόσυρσης μειώνονταν έως το έτος 2002 όπου σταθεροποιήθηκαν στις τιμές που παρουσιάζονται στον πίνακα 2.7.

Πίνακας 2.7. Τιμές απόσυρσης νωπών οπωροκηπευτικών, μετά το 2002

Προϊόντα	ευρώ/τόν.
Μελιτζάνες	39,7
Κουνουπίδια	70,1
Τομάτες	48,3
Μήλα	88,1
Σταφύλια	80,2
Βερίκοκα	141,7
Νεκταρίνια	130,4
Ροδάκινα	109,9
Αχλάδια	83,9
Πεπόνια	40,0
Καρπούζια	40,0
Πορτοκάλια	140,0
Μανταρίνια	130,0
Κλημεντίνες	130,0
Λεμόνια	130,0

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Σημείωση: Οι πατάτες δεν καλύπτονται από κανένα μέτρο πολιτικής.

4.11. Μεταποιημένα οπωροκηπευτικά

Σε αντίθεση με τον τομέα των νωπών, στα μεταποιημένα οπωροκηπευτικά εφαρμόζεται το σύστημα των «ενισχύσεων στην παραγωγή». Προς τούτο ενισχύεται η μεταποιημένη τομάτα, οι κονσέρβες ροδάκινων και αχλαδιών, οι χυμοί εσπεριδοειδών, οι σταφίδες και τα ξερά σύκα.

Στη μεταποιημένη τομάτα, στις κονσέρβες ροδάκινων και αχλαδιών και στα ξερά σύκα, χορηγείται μία Ενίσχυση στο μεταποιητή, υπό την προϋπόθεση ότι και αυτός με τη σειρά του θα σεβαστεί μία Ελάχιστη Τιμή Παραγωγού. Στην περίπτωση των χυμών εσπεριδοειδών χορηγείται μία Ενίσχυση κατευθείαν στους παραγωγούς του νωπού προϊόντος, ενώ στις σταφίδες μία Στρεμματική Ενίσχυση στους σταφιδοπαραγωγούς.

Οι ανωτέρω Ενισχύσεις δεν χορηγούνται σε απεριόριστες ποσότητες μεταποιούμενης παραγωγής. Ισχύουν και εδώ «ποσοτώσεις» ή «κατώφλια παραγωγής».

Στις κονσέρβες ροδάκινων και αχλαδιών οι μέγιστες ενισχυμένες ποσότητες σε κοινοτικό επίπεδο είναι 582.000 τόνοι και 103.000 τόνοι καθαρού βάρους αντίστοιχα, ανά

τριετία. Εάν ο μέσος όρος παραγωγής κάθε κυλιόμενης τριετίας υπερβεί τα όρια αυτά, τότε η Ενίσχυση μειώνεται ανάλογα κατά την επόμενη περίοδο.

Στη μεταποιημένη τομάτα ισχύουν επιμέρους «ποσοτώσεις» ανά Κ-Μ και βιομηχανική μονάδα. Μέχρι και την περίοδο 1998/99 η συνολική ελληνική ποσόστωση ήταν 1.049.000 τόν. Στη συνέχεια, η ποσότητα αυτή επηρεάστηκε από την ποσότητα που πράγματι παρήχθη και ενισχύθηκε κατά την τριετία 97-99.

Στους χυμούς των εσπεριδοειδών εφαρμόζονται επιμέρους «κατώφλια» στην παραγωγή σε κοινοτικό και όχι εθνικό επίπεδο. Οι ποσότητες έχουν ως εξής:

Πίνακας 2.8. Κατώφλι παραγωγής σε χυμούς εσπεριδοειδών ανά τριετία

- λεμόνια	440.000 τόνοι
- γκρέιπ-φρουτ	6.000 τόνοι
- πορτοκάλια	1.189.000 τόνοι
- μανταρίνια	320.000 τόνοι

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Εάν η ενισχυθείσα παραγωγή εκάστης κυλιόμενης τριετίας υπερβεί τις ανωτέρω ποσότητες, η Ενίσχυση της επομένης περιόδου μειώνεται κατά το ποσοστό της υπέρβασης.

Στις σταφίδες εφαρμόζεται εθνικό «κατώφλι» ίσο με το μέσο όρο των εκτάσεων που καλλιεργήθηκαν με σταφίδαμπέλους κατά τις περιόδους 1987 έως και 1989. Μέχρι στιγμής δεν έχει γίνει υπέρβαση του «κατωφλίου».

Οι εφαρμοσθείσες εγγυημένες τιμές και ενισχύσεις για την περίοδο 1997/98 (ευρώ/στρέμμα) είχαν ως εξής:

Πίνακας 2.9. Εγγυημένες τιμές και προμοδοτήσεις για την περίοδο 1997/1998

σε ευρώ/ τόν.	
Τοματοπολτός	
Ελάχιστη Τιμή	94
Ενίσχυση	268
Ροδάκινα	
Ελάχιστη Τιμή	268
Ενίσχυση	81
Αχλάδια	
Ελάχιστη Τιμή	393
Ενίσχυση	155
Σύκα	
Ελάχιστη Τιμή	805
Ενίσχυση	280
Λεμόνια	
Ενίσχυση	108
Συνυπευθυνότητα	-36%
Πορτοκάλια	
Ενίσχυση	115
Συνυπευθυνότητα	-42%
Μανταρίνια	
Συνυπευθυνότητα	-7%
Σταφίδες	
Σουλτανίνα	240
Κορινθιακή	308

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Σημείωση: Η συνυπευθυνότητα στους χυμούς των εσπεριδοειδών οφείλεται στην υπέρβαση των «κατωφλίων».

4.12. Αγελαδινό γάλα

Εφαρμόζεται το «κλασικό σύστημα» χορήγησης επιδοτήσεων κατά τις εξαγωγές προς τις τρίτες χώρες και εισπραξης τελών κατά τις εισαγωγές. Έτσι, οι τιμές παραγωγού στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης διατηρούνται σε σημαντικά υψηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με τις διεθνείς τιμές, συμπαρασύροντας και τις τιμές καταναλωτή. Εφαρμόζεται επίσης το σύστημα της Παρέμβασης, της εξαγοράς δηλαδή από την Ευρωπαϊκή Ένωση και

με δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού των ποσοτήτων βουτύρου και σκόνης γάλακτος που θα προσφερθούν από τους παραγωγούς σε προκαθορισμένες τιμές. Εφαρμόζεται επίσης και η «ιδιωτική αποθεματοποίηση», η ενίσχυση δηλαδή όσων κρατούν βούτυρο ή σκόνη γάλακτος στις αποθήκες τους, ανά τόνο και ανά ημέρα, ως μέτρο εκτόνωσης της προσφοράς. Αντικείμενα της δημόσιας Παρέμβασης και της ιδιωτικής αποθεματοποίησης είναι μόνο το βούτυρο και η σκόνη γάλακτος και όχι το νωπό γάλα, δεδομένης της φθαρτότητας του νωπού προϊόντος.

Στα πλαίσια της Agenda 2000 αποφασίστηκε όπως οι τιμές παραγωγού αγελαδινού γάλακτος στην Κοινότητα μειωθούν προοδευτικά μεταξύ των ετών 2005 και 2007. Για να αντισταθμιστεί η απώλεια του εισοδήματος των παραγωγών θα χορηγηθεί μία ενίσχυση –η Πριμοδότηση Γαλακτοπαραγωγής– ως εξής:

ημερολογιακό έτος 2005:	5,75 ευρώ/τόν.
ημερολογιακό έτος 2006:	11,49 ευρώ/τόν.
ημερολογιακό έτος 2007	
και επόμενα:	17,24 ευρώ/τόν.

Τελικά θα εφαρμόζεται ένας συνδυασμός «κλασικού συστήματος» και «συστήματος ενισχύσεων στην παραγωγή».

Αποφασίστηκε επίσης όπως τα Κ-Μ προβαίνουν ετησίως σε Συμπληρωματικές Πληρωμές είτε ως συμπληρωματικά ποσά των Πριμοδοτήσεων Γαλακτοπαραγωγής είτε ως ενισχύσεις ανά στρέμμα μόνιμου βοσκότοπου. Οι συνολικές Συμπληρωματικές Πληρωμές για την Ελλάδα θα ανέρχονται σε:

1,6 εκατ. ευρώ για το έτος 2005
3,3 εκατ. ευρώ για το έτος 2006, και
4,9 εκατ. ευρώ για το έτος 2007 και μετέπειτα.

Επίσης, εφαρμόζονται προγράμματα ενίσχυσης της κατανάλωσης αγελαδινού γάλακτος ή βουτύρου στα σχολεία, σε μη κερδοσκοπικά ιδρύματα, στις ένοπλες δυνάμεις, στη ζαχαροπλαστική και στη βιομηχανία παγωτών, όπως επίσης της χρήσης σκόνης γάλακτος στις ζωοτροφές.

Ένα άλλο σημαντικό περιοριστικό μέτρο της κοινοτικής πολιτικής, ως προς την προσφορά λόγω υπερπαραγωγής, είναι οι «ποσοστώσεις» γάλακτος. Κατά Κ-Μ, γαλακτοβιομηχανία και παραγωγό έχει κατανεμηθεί μία ποσόστωση παραγωγής, ένα διοικητικό δηλαδή δικαίωμα στην παραγωγή γάλακτος. Εάν ο παραγωγός υπερβεί την ποσότητα αυτή, τότε επιβαρύνεται με ένα τέλος ίσο προς το 115% της τιμής του γάλακτος. Συνεπώς, η υπέρβαση της ατομικής ποσόστωσης καθίσταται οικονομικά απαγορευτική. Για

τη χώρα μας έχουν κατανεμηθεί 630.000 τόν. αγελαδινού γάλακτος, οι οποίοι μετά από ευνοϊκή ρύθμιση της Agenda 2000, αυξάνονται σε 675.000 τόν. κατά το έτος 2000 και σε 700.000 τόν. από το 2001. Μέρος των ποσοτήτων αυτών αποτελεί το λεγόμενο «εθνικό απόθεμα», για επαναδιανομή σε άλλους παραγωγούς, π.χ. μειονεκτικών περιοχών, μικρούς παραγωγούς και νέους κτηνοτρόφους. Οι ατομικές ποσοστώσεις μπορεί να μεταβιβαστούν από κτηνοτρόφο σε κτηνοτρόφο βάσει ιδιωτικής συμφωνίας.

4.13. Βόειο κρέας

Εφαρμόζεται, όπως και σε άλλα προϊόντα, το «κλασικό σύστημα» προστασίας στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω επιδότησης των εξαγωγών και επιβάρυνσης των εισαγωγών, με αποτέλεσμα οι εσωτερικές τιμές παραγωγού να παραμένουν σε υψηλότερα από τις διεθνείς τιμές επίπεδα.

Όπως και στον τομέα του αγελαδινού γάλακτος, εφαρμόζεται η «Παρέμβαση», η οποία όμως αποδυναμώθηκε σημαντικά έως το έτος 2002, ενώ αντίθετα χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο η «Ιδιωτική Αποθεματοποίηση».

Με τη μεταρρύθμιση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής του 1992 αλλά και με την πρόσφατη Agenda 2000, αποφασίστηκε η μείωση των τιμών παραγωγού μέσω της συμπίεσης της τιμής Παρέμβασης και της εξωτερικής προστασίας. Για να αντιμετωπιστεί όμως η προκαλούμενη απώλεια εισοδήματος των κτηνοτρόφων, εισήχθησαν ή και προσαυξάνονται έως το έτος 2002 μία σειρά από ενισχύσεις στον παραγωγό. Βασική προϋπόθεση χορήγησης των ενισχύσεων είναι ο σεβασμός ενός μέγιστου δείκτη πυκνότητας βόσκησης από 2 μεγάλα ζώα ανά 10 στρέμματα επιφανείας γης που χρησιμοποιείται για την παραγωγή ζωοτροφών. Η προϋπόθεση αυτή σχετίζεται άμεσα με την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι ενισχύσεις της βοοτροφίας είναι οι εξής:

α) Η Ειδική Πριμοδότηση.

Χορηγείται στους εκτροφείς των νεαρών αρσενικών βοοειδών, και ανέρχεται σε:

135 ευρώ/ζώο για το έτος 1999,

165 ευρώ/ζώο για το έτος 2000,

195 ευρώ/ζώο για το έτος 2001,

210 ευρώ/ζώο για το έτος 2002 και μετέπειτα.

Η εν λόγω πριμοδότηση χορηγείται μία φορά κατά τη διάρκεια ζωής του ζώου αφού συμπληρώσει την ηλικία των 9 μηνών. Συνήθως τα ζώα σφάζονται αμέσως μετά. Σε περίπτωση που ο κτηνοτρόφος διατηρήσει τα ζώα του πέραν της ηλικίας των 21 μηνών, τότε η ενίσχυση είναι κατά 25% περίπου χαμηλότερη, αλλά χορηγείται δύο φορές κατά τη διάρκεια

ζωής του ζώου. Εφαρμόζονται επίσης περιοριστικά όρια στην παραγωγή με τη μορφή περιφερειακών ορίων από 143.000 ζώα για τη χώρα μας. Εάν οι αιτήσεις υπερβούν το όριο αυτό, η ενίσχυση μειώνεται αντίστοιχα.

β) Η πριμοδότηση των θηλαζουσών αγελάδων.

Πρόκειται για τα ζώα κρεοπαραγωγικής και όχι γαλακτοπαραγωγικής κατεύθυνσης. Η πριμοδότηση ανέρχεται σε:

145 ευρώ/ζώο για το έτος 1999,

163 ευρώ/ζώο για το έτος 2000,

182 ευρώ/ζώο για το έτος 2001,

200 ευρώ/ζώο για το έτος 2002 και μετέπειτα.

Τα Κ-Μ μπορούν να χορηγούν Πρόσθετη Πριμοδότηση από 50 ευρώ/ζώο, από την οποία τα πρώτα 25 ευρώ χρηματοδοτούνται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό για ορισμένες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των οποίων και η ελληνική επικράτεια. Εφαρμόζονται και εδώ περιοριστικά μέτρα με τη μορφή ανώτατων ατομικών ορίων ανά κτηνοτροφική εκμετάλλευση. Πρόκειται για ατομικές ποσοστώσεις, το σύνολο των οποίων ανέρχεται σε 138.000 ζώα για την Ελλάδα. Όπως και στην περίπτωση του αγελαδινού γάλακτος, λειτουργεί εθνικό απόθεμα δικαιωμάτων για επαναδιανομή σε νέους κτηνοτρόφους, μειονεκτικές περιοχές κ.λπ. Προβλέπεται επίσης η μεταβίβαση των δικαιωμάτων από τον έναν κτηνοτρόφο στον άλλο, φυσικά με αντάλλαγμα. Δηλαδή, εάν, ένας παραγωγός υπερβεί το όριο που μπορεί να παράγει, τότε μπορεί να αγοράσει από άλλον παραγωγό μέρος από την ποσότητα που δικαιούται εκείνος να παράγει.

γ) Η πριμοδότηση εκτατικοποίησης

Η Ειδική Πριμοδότηση για τα αρσενικά βοοειδή και η Πριμοδότηση των θηλαζουσών αγελάδων μπορεί να προσανξηθεί με την Πριμοδότηση εκτατικοποίησης, αρκεί ο δείκτης πυκνότητας βόσκησης, δηλαδή ο αριθμός ζώων ανά 10 στρέμματα βοσκοτόπων, να είναι ακόμη χαμηλότερος από 2 που αποτελεί και βασική προϋπόθεση χορήγησης όλων των πριμοδοτήσεων. Από το έτος 2000 γίνεται 100 ευρώ/ζώο για δείκτη πυκνότητας μικρότερο του 1,4.

δ) Πριμοδότηση σφαγής

Η Πριμοδότηση αυτή χορηγείται από το έτος 2000, είτε κατά τη σφαγή των ζώων είτε κατά την εξαγωγή τους σε τρίτες χώρες. Σε ευρώ/ζώο έχει ως εξής:

έτος	2000	2001	2002 και μετέπειτα
μόσχοι κάτω των 7 μηνών	17	33	50
λοιπά βοοειδή	27	53	80

ε) Πρόσθετες Ενισχύσεις

Μέσα στα όρια συγκεκριμένων δημοσιονομικών ορίων τα Κ-Μ της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να χορηγήσουν Πρόσθετες Ενισχύσεις στη βοοτροφία τους, αρκεί να μην οδηγούν σε στρεβλώσεις τον ανταγωνισμό. Οι ενισχύσεις αυτές μπορούν να χορηγηθούν ανά κεφαλή ζώου ή ανά στρέμμα χρησιμοποιούμενου βοσκότοπου, καθορίζονται δε ανώτατα εθνικά όρια επιδοτούμενων ζώων ανά κράτος-μέλος. Για τη χώρα μας το σύνολο των πιστώσεων των Πρόσθετων Ενισχύσεων μπορούν να φθάσουν τα εξής όρια:

1,3 εκατ. ευρώ για το έτος 2000,

2,5 εκατ. ευρώ για το έτος 2001,

3,8 εκατ. ευρώ για το έτος 2002 και μετέπειτα.

Συνεπώς, μετά την εφαρμογή της Agenda 2000 η ισχύουσα πολιτική στο βόειο κρέας είναι ένας συνδυασμός μεταξύ «κλασικού συστήματος» και συστήματος «ενισχύσεων στην παραγωγή».

4.14. Αιγοπρόβειο κρέας

Εφαρμόζεται το σύστημα των «Ενισχύσεων στην Παραγωγή», χορηγείται δηλαδή μία ενίσχυση στους αιγοπροβατοτρόφους, ενώ το εξωτερικό εμπόριο είναι ελεύθερο, με αποτέλεσμα να υπάρχει σχετική εξίσωση μεταξύ των εσωτερικών και των εξωτερικών τιμών παραγωγού.

Δεν εφαρμόζεται το μέτρο της Παρέμβασης, αλλά όταν οι τιμές παραγωγού πέσουν κάτω από ένα όριο μπορεί να εφαρμοστεί η «Ιδιωτική Αποθεματοποίηση», η ενίσχυση δηλαδή όποιου διατηρεί το προϊόν στις αποθήκες του ανά τόνο και ημέρα, ως μέτρο εκτόνωσης της προσφοράς. Εφαρμόζεται μία επιθυμητή τιμή παραγωγού σε κοινοτικό επίπεδο, με Βασική Τιμή που ανέρχεται στα 5.041 ευρώ/τόνο. Εάν η μέση τιμή της κοινοτικής παραγωγής για μία περίοδο εμπορίας αποδειχθεί κατώτερη της Βασικής Τιμής, η διαφορά τους καλύπτεται από μία ενίσχυση στην παραγωγή, αποκαλούμενη «Πριμοδότηση».

Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες η τιμή παραγωγού ήταν πράγματι κατώτερη της Βασικής Τιμής, με αποτέλεσμα κάθε χρόνο να χορηγείται η Πριμοδότηση, η οποία φυσικά έχει κυμαινόμενο ύψος. Κατά το 1998 ανήλθε σε 18 ευρώ ανά προβατίνα ή αίγα.

Η Πριμοδότηση καλύπτει τη διαφορά τιμών παραγωγού μεταξύ εσωτερικής και εξωτερικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο κρέας. Όμως για λόγους διοικητικής απλούστευσης, η Πριμοδότηση χορηγείται ανά προβατίνα ή αίγα βάση συγκεκριμένων συντελεστών απόδοσης των ζώων αυτών σε κρέας ανά έτος.

Χορηγείται επίσης μία Ειδική Ενίσχυση υπέρ των παραγωγών των ορεινών και προβληματικών περιοχών, όπου εκτρέφεται το 82% του ζωικού κεφαλαίου των αιγοπροβάτων μας, από 6 ευρώ/κεφαλή.

Ο περιορισμός της επέκτασης της παραγωγής που ισχύει και στον τομέα της αιγοπροβατοτροφίας έχει τη μορφή *ατομικών ποσοτώσεων*. Σε κάθε κτηνοτρόφο έχει κατανεμηθεί αριθμός αιγοπροβάτων για τα οποία μπορεί να πριμοδοτηθεί, τα αποκαλούμενα *ατομικά δικαιώματα*. Η παραγωγή πέραν των «ατομικών δικαιωμάτων» δεν ενισχύεται. Το σύνολό τους για την Ελλάδα, ανέρχεται σε 11.023.000 προβατίνες - αίγες.

Όπως και στην περίπτωση άλλων προϊόντων, τα ατομικά δικαιώματα μπορούν να μεταβιβαστούν από κτηνοτρόφο σε κτηνοτρόφο. Υφίσταται επίσης εθνικό απόθεμα δικαιωμάτων με το οποίο τροφοδοτούνται ειδικές κατηγορίες παραγωγών.

4.15. Χοίρειο κρέας - Αβγά - Κρέας πουλερικών

Τα προϊόντα αυτά θεωρούνται ως προϊόντα μεταποίησης των σιτηρών. Δεδομένου ότι ο τομέας των σιτηρών στηρίζεται με το «κλασικό σύστημα» των επιδοτήσεων κατά την εξαγωγή και της επιβολής τελών κατά την εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουν προβλεφθεί συντελεστές ισοδυναμίας συγκεκριμένων ποσοτήτων σιτηρών που αντιστοιχούν στην παραγωγή ενός κιλού χοιρινού κρέατος, αυγών ή κρέατος πουλερικών. Συνεπώς, οι εξαγωγικές επιδοτήσεις και τα εισαγωγικά τέλη που ισχύουν για τις ποσότητες των σιτηρών αυτών εφαρμόζονται κατ' αντιστοιχία και στο εξωτερικό εμπόριο των τριών ζωικών προϊόντων, διατηρώντας τις τιμές παραγωγού στο εσωτερικό της Ένωσης στο επιθυμητό επίπεδο, υψηλότερο των διεθνών.

Στην περίπτωση του χοιρινού κρέατος εφαρμόζεται το μέτρο της «Ιδιωτικής Αποθεματοποίησης».

4.16. Λοιπά ζωικά προϊόντα

Στον τομέα της σηροτροφίας χορηγείται μία Ενίσχυση από 133 ευρώ ανά κιτίο χρησιμοποιούμενου σπόρου. Στο μέλι και στο αιγοπρόβειο γάλα δεν χορηγούνται ενισχύσεις ούτε και προβλέπονται μέτρα προστασίας από τα αντίστοιχα προϊόντα των τρίτων χωρών. Βέβαια, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η στήριξη της τιμής του αγελαδινού γάλακτος αποβαίνει έμμεσα υπέρ του αιγοπροβείου, δεδομένου ότι ο Έλληνας καταναλωτής καταβάλλει γι' αυτό πάντοτε τιμή υψηλότερη του αγελαδινού γάλακτος λόγω προτίμησης. Εννοείται, ότι όλοι οι τομείς των γεωργικών προϊόντων μπορούν να ενισχυθούν με τα μέτρα της Διαρθρωτικής πτυχής της Κ.Γ.Π.

4.17. Οριζόντιες ρυθμίσεις

Πρόκειται για ορισμένες ρυθμίσεις που αποφασίστηκαν στα πλαίσια της Agenda 2000 και οι οποίες θα εφαρμοστούν στο εγγύς μέλλον. Η κυριότερη εξ αυτών αναφέρεται στην προστασία του περιβάλλοντος: τα Κ-Μ θεσπίζουν τους δικούς τους κανόνες σχετικά με τη χρησιμοποίηση φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων ή πρακτικών, οι οποίες επιβαρύνουν το περιβάλλον και θέτουν ανώτατα όρια στη χρήση τους. Η παράβαση των κανόνων αυτών εκ μέρους των αγροτών θα επιφέρει ως ποινή κάποια ποσοστιαία μείωση των παρεχόμενων ενισχύσεων. Οι εξοικονομούμενοι πόροι θα διατίθενται υπέρ των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων της παραγράφου των μηχανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

“Επίσης, τα Κ-Μ θα θεσπίσουν κανόνες για να αντιμετωπίσουν τους λεγόμενους «κυνηγούς των επιδοτήσεων», εκείνους δηλαδή οι οποίοι δημιουργούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις χορήγησης των ενισχύσεων με τεχνητό τρόπο” (Μπουρδάρας, 2000 σελ. 73).

Κεφάλαιο 3

Το Αγρονομισματικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Το Διεθνές Νομισματικό Περιβάλλον

Κατά το 1944 οι οικονομίες των ευρωπαϊκών κρατών ήταν σχεδόν κατεστραμμένες από τον πόλεμο, με τα αποθέματά τους σε χρυσό να βρίσκονται στο Fort Knox, το αμερικανικό θησαυροφυλάκιο. Το πρόγραμμα για την οικονομική ανόρθωση της Ευρώπης είχε αρχίσει να ετοιμάζεται και ο ανταγωνισμός των λεγόμενων «δυτικού» και «ανατολικού» μπλοκ ήταν ορατός.

Κάτω από τις συνθήκες αυτές αποφασίστηκε ένα διεθνές νομισματικό σύστημα, το σύστημα Bretton Woods, από την ομώνυμη πόλη των ΗΠΑ, όπου έλαβε χώρα η σύσκεψη για την υπογραφή της αντίστοιχης Συμφωνίας, στις 22 Ιουλίου του 1944. Το σύστημα αυτό εφαρμόστηκε επί 27 περίπου έτη¹¹.

Επίσημη αρχή του συστήματος ορίστηκε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.), στο οποίο κάθε χώρα κατέθετε ένα μέρος από τα αποθεματικά της, δηλαδή συνάλλαγμα και χρυσό. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δάνειζε από την πλευρά του τις χώρες όταν παρουσιαζόταν ανάγκη, δηλαδή όταν είχαν έντονες ανισορροπίες στο ισοζύγιο πληρωμών τους. Το ποσό που κάθε χώρα μπορεί να δανειστεί από το Δ.Ν.Τ. ονομάζεται ονομάζονταν «Τραβηκτικό Δικαιώμα».¹² Για να ληφθεί απόφαση σε επίπεδο Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου απαιτείτο πλειοψηφία κατά 80%. Οι ΗΠΑ διαθέτοντας το 31% των ψήφων διατηρούσαν ένα είδος αρνησικυρίας.

Το σύστημα Bretton Woods ποτέ δεν εφαρμόστηκε απόλυτα. Από τις χώρες που συμμετείχαν σε αυτό, 44 αρχικά και 127 το 1971, μερικές δεν δήλωσαν ισοτιμίες και άλλες άφησαν το νόμισμά τους να κυμαίνεται σε διάστημα πολλαπλάσιο του ορίου $\pm 0,75\%$ χωρίς να λαμβάνουν μέτρα ή να ενδιαφέρονται για τυχόν μειώσεις. Οι ΗΠΑ από την πλευρά τους

¹¹ Βασικά σημεία του συστήματος ήταν τα εξής :

-Σταθερές ισοτιμίες των νομισμάτων των συμβεβλημένων χωρών με το δολάριο Η.Π.Α. το οποίο με τη σειρά του συνδέονταν με το χρυσό σύμφωνα με σταθερή σχέση των 35 δολαρίων ανά μια ουγγιά καθαρού χρυσού. Οι Η.Π.Α. ήταν υποχρεωμένες να ανταλλάσσουν δολάρια με χρυσό. Όλες οι χώρες έπρεπε να περιορίσουν τη διακύμανση των νομισμάτων τους στο διάστημα $\pm 0,75\%$ γύρω από την αρχική τους ισοτιμία με το δολάριο.

-Ελεύθερη μετατρεψιμότητα των νομισμάτων, δηλαδή άρση κάθε εμποδίου στην αγορά συναλλάγματος και στις κινήσεις των κεφαλαίων.

-Επιδίωξη ισορροπίας στο ισοζύγιο πληρωμών κάθε χώρας .

¹² Για τα Τραβηκτικά Δικαιώματα βλ. Μπουρδάρης Δημήτρης (2000), Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ σελ. 82

παρέβλεπαν τις παρατυπίες αυτές διότι ποτέ δεν ενδιαφέρθηκαν να εξισορροπήσουν το δικό τους ισοζύγιο πληρωμών, το οποίο με την πάροδο του χρόνου παρουσίαζε ένα διογκωμένο έλλειμμα που τροφοδοτούσε και τροφοδοτεί την παγκόσμια οικονομία με σημαντικότερα ποσά δολαρίων.

Εάν οι Κεντρικές Τράπεζες ζητούσαν να μετατρέψουν τα δολάρια που διέθεταν σε χρυσό θα ανάγκαζαν τις ΗΠΑ να παραδώσουν κάθε ποσότητα χρυσού που κατείχαν. Για να αποφύγουν μία παρόμοια κατάσταση, οι ΗΠΑ πέτυχαν το 1968 τη μη μετατρεψιμότητα του νομίσματός τους σε χρυσό, παρά μόνο μετά από διαβουλεύσεις με τις νομισματικές τους αρχές. Το τελικό αποτέλεσμα ήταν η μετατροπή του συστήματος Bretton Woods από «κανόνα χρυσού» σε «κανόνα δολαρίου».

Συνεπώς, οι ΗΠΑ ήταν η χώρα η οποία μπορούσε να τροφοδοτεί το εξωτερικό της έλλειμμα με το εθνικό της νόμισμα. Όμως, η αθρόα προσφορά δολαρίων στο εξωτερικό δημιούργησε φαινόμενα κερδοσκοπίας εις βάρος άλλων οικονομιών. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1960, ο όγκος των δολαρίων που είχε συγκεντρωθεί στην Ευρώπη άρχισε να χρησιμοποιείται από τους κερδοσκόπους για την αγορά ή την πώληση ευρωπαϊκών νομισμάτων, δημιουργώντας μία τεχνητή αύξηση της ζήτησης ή της προσφοράς τους. Οι Κεντρικές Τράπεζες βρέθηκαν πολλές φορές σε αδυναμία να αντεπεξέλθουν στις συνδυασμένες κινήσεις των κερδοσκόπων επ' άπειρον και αναγκάζονταν να προβούν σε υποτίμηση ή ανατίμηση του νομίσματός τους.

Τον Αύγουστο του 1971 ο πρόεδρος Νίξον ανήγγειλε επίσημα την κατάργηση της μετατρεψιμότητας του δολαρίου με το χρυσό. Η ισοτιμία του δολαρίου αφέθηκε να ορίζεται ελεύθερα στην αγορά συναλλάγματος. Αυτό ήταν και το τέλος του συστήματος Bretton Woods.

Έκτοτε έχουν γίνει κάποιες προσπάθειες για τη θέσπιση ενός νέου διεθνούς νομισματικού συστήματος αλλά χωρίς επιτυχία. Οι κυριότερες ήταν η Σμισθώνεια Συμφωνία, μόλις τον Δεκέμβριο του 1971, σχετικά με τη διεύρυνση του ορίου διακύμανσης των νομισμάτων $\pm 2,25\%$ έναντι του δολαρίου, η Συμφωνία της Τζαμάικα τον Ιανουάριο του 1976, σχετικά με την αναβάθμιση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, ευχή η οποία δεν πραγματοποιήθηκε, η Συμφωνία της Νέας Υόρκης του 1985, η Συμφωνία του Λούβρου του 1987 κ.λπ., σχετικά με τις οποίες λίγα έγιναν γνωστά. Αντίθετα, οι ενεργειακές κρίσεις της δεκαετίας του 1970 και οι χρηματιστηριακές κρίσεις των δύο τελευταίων δεκαετιών δημιουργούν περισσότερο την αίσθηση μίας διεθνούς νομισματικής αταξίας παρά ενός διεθνούς νομισματικού συστήματος.

Οι εκφράσεις ότι «το φτάρνισμα μίας οικονομίας μπορεί να δημιουργήσει κρουλόγημα σε μία άλλη» ή ότι «το πέταγμα μίας πεταλούδας μπορεί να ξεσηκώσει θύελλα στην άλλη άκρη της γης» (Μπουρδάρας, 2000, σελ 83) με όλη τη γλαφυρότητά τους αποδίδουν την αστάθεια και την αβεβαιότητα που δημιουργεί η ανυπαρξία μίας διεθνούς νομισματικής τάξης. Κατά περίεργο τρόπο, όλο και περισσότερο οι επιδιώξεις της διεθνούς κοινότητας στον οικονομικό τομέα επικεντρώνεται απλά και μόνο στην κατάργηση των εμπορικών και άλλων φραγμών στα σύνορα. Μόλις πέντε χρόνια μετά τον οκταετή Γύρο Ουρουγουάης, έχουμε την έναρξη του Γύρου της Χιλιετίας στο Seattle των ΗΠΑ. Δεν είναι μόνο οι κίνδυνοι από τους εξοπλισμούς, από τη μόλυνση του περιβάλλοντος ή από τον υπερπληθυσμό και την επακόλουθη ένδεια σε ευρύτερες περιοχές στον πλανήτη, που απειλούν σήμερα την υφήλιο. Η διεθνής νομισματική αταξία μπορεί να δημιουργήσει δραματικές καταστάσεις. Η δημιουργία ευρύτερων ζωνών με νομισματική σταθερότητα, όπως η ζώνη του ευρώ, αποκτούν ιδιαίτερη σημασία.

2. Οι νομισματικές εξελίξεις στον κοινοτικό χώρο

Στη Συνθήκη της Ρώμης και ιδιαίτερα στο άρθρο 3 και στον τίτλο II, γίνεται συχνή αναφορά στη συνεργασία και στις συντονισμένες δράσεις των Κ-Μ στους τομείς της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1960, όσο πιο φανερό γίνονταν οι αδυναμίες του διεθνούς νομισματικού συστήματος τόσο ενισχυόταν η ιδέα της δημιουργίας μίας οικονομικής και νομισματικής ένωσης στα πλαίσια της τότε ΕΟΚ, η οποία θα ενίσχυε και την ήδη υφισταμένη τελωνειακή ένωση.

Από το 1968 ο Raymond Barre υπέβαλε, εκ μέρους της Επιτροπής, ένα σχέδιο που τόνιζε την αναγκαιότητα για υποχρέωση των Κ-Μ να μη μεταβάλλουν την ισοτιμία του νομίσματος τους χωρίς προηγούμενη αμοιβαία συμφωνία, όπως επίσης και τον περιορισμό των ορίων διακύμανσης των τιμών συναλλάγματος των κοινοτικών νομισμάτων.

Το 1969 αποφασίστηκε η εφαρμογή ενός πιο προχωρημένου σχεδίου, του σχεδίου Werner, το οποίο προοδευτικά μέχρι το 1980 οδήγησε στη νομισματική και οικονομική ολοκλήρωση της ΕΟΚ, μέσω:

- σταθερής και αμοιβαίας μετατρεψιμότητας συναλλάγματος που θα οδηγούσε στη δημιουργία ενός ενιαίου νομίσματος,
- ενιαίας νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής,
- μεταβίβασης προς την Κοινότητα αρμοδιοτήτων σχετικά με τη νομισματική πολιτική απέναντι στις τρίτες χώρες,
- ενιαίας πολιτικής κεφαλαιαγοράς.

Η αποδιοργάνωση του διεθνούς νομισματικού συστήματος το 1971 ματαίωσε την εφαρμογή του σχεδίου αυτού. Η κρίση από την κερδοσκοπία συναλλάγματος τον Ιούνιο του 1971 οδήγησε το Γαλλικό φράγκο και το Γερμανικό μάρκο σε μία απόκλιση 7 ποσοστιαίων μονάδων. Τον επόμενο Δεκέμβριο η Σμισθώνεια Συμφωνία οδήγησε σε νέες ισοτιμίες νομισμάτων και στην υποχρέωσή τους να περιορίσουν τις αποκλίσεις μεταξύ τους στο $\pm 2,25\%$ έναντι του δολαρίου, δηλαδή να κινούνται μέσα σε ένα συνολικό εύρος από 4,5 ποσοστιαίες μονάδες. Αμέσως μετά, τον Μάρτιο του 1972, τα Κ-Μ της ΕΟΚ αποφάσισαν να περιορίσουν τις διακυμάνσεις των νομισμάτων τους μέσα σε ένα συνολικό εύρος από 2,25 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ τους. Η θεσμική αυτή κατάσταση αποδόθηκε με το χαρακτηρισμό «το φίδι μέσα στη σήραγγα», όπου «σήραγγα» ήταν το εύρος των 4,5 ποσοστιαίων μονάδων που έπρεπε να τηρούν τα κοινοτικά νομίσματα απέναντι στο δολάριο, και «φίδι» το εύρος των 2,25 ποσοστιαίων μονάδων που ίσχυε για τις μεταξύ τους διακυμάνσεις (Μπουρδάρης 2000).

Δυστυχώς, τον Μάρτιο του 1973 οι κερδοσκοπικές κινήσεις σε συνάλλαγμα ανάγκασαν το «φίδι» να εξέλθει από τη «σήραγγα», ενώ μέχρι τις αρχές του 1976 μόνο τα μισά κοινοτικά νομίσματα παρέμεναν εντός του εύρους του «φιδιού». Δύο δεκαετίες μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης, οι κοινοτικές προσπάθειες στο νομισματικό τομέα είχαν αποφέρει πενιχρά αποτελέσματα. Δεν ήταν λίγοι εκείνοι οι οποίοι έδειχναν προς την άλλη ακτή του Βόρειου Ατλαντικού ως εξήγηση της όλης κακοδαιμονίας. Η κατάσταση αυτή όχι μόνο εμπόδιζε την περαιτέρω ολοκλήρωση στο χώρο της Κοινότητας αλλά έθετε σε κίνδυνο και την Κοινή Γεωργική Πολιτική, η οποία ήταν η πρώτη και πλέον ολοκληρωμένη μεταξύ των κοινοτικών πολιτικών. Οι κίνδυνοι παρουσιάζονταν στο στάδιο όπου οι εκάστοτε εξαγγελλλόμενες τιμές και ενισχύσεις, μέσω της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, θα έπρεπε να μετατραπούν σε εθνικά νομίσματα και να εφαρμοστούν στο γεωργικό τομέα των Κ-Μ. Στα τέλη του 1978 οι αποκλίσεις των αγοραίων τιμών συναλλάγματος των κοινοτικών νομισμάτων είχε υπερβεί το 40%.

Παρά τη γενική απογοήτευση, στα τέλη του 1977 ο Roy Jenkins τόνισε σε έναν εμπνευσμένο λόγο του στη Φλωρεντία την ανάγκη δημιουργίας ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Οι διαβουλεύσεις άρχισαν αμέσως και το νέο σύστημα τέθηκε σε εφαρμογή στις 13 Μαρτίου του 1979, λίγο πριν την ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Το σύστημα αυτό εφαρμόστηκε επιτυχώς έως τις 31 Δεκεμβρίου του 1998 και ουσιαστικά αποτέλεσε τον πρόδρομο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) και του Ευρώ.

Όπως προαναφέρθηκε, από την περίοδο που τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη της Ρώμης έως την 31η Δεκεμβρίου του 1998 δεν υπήρξε ένα ενιαίο κοινοτικό νόμισμα. Υπήρχε όμως κοινοτικός προϋπολογισμός και κοινοτικές πολιτικές, τα μέτρα των οποίων υλοποιούνταν με συγκεκριμένα ποσά νομισματικών αξιών και τα οποία με τη σειρά τους χρειαζόνταν έναν κοινό παρονομαστή για να εκφραστούν. Αρχικά έγινε η σκέψη οι αξίες αυτές να εκφράζονται σε γερμανικά μάρκα ή σε δολάρια. Φυσικά η σκέψη αυτή δεν υλοποιήθηκε τελικώς, διότι κάτι τέτοιο θα προσέδιδε ιδιαίτερο κύρος σε ένα μόνο Κ-Μ της Κοινότητας ή σε μία τρίτη χώρα. Τελικά επελέγη η χρησιμοποίηση μίας θεωρητικής μονάδας νομισματικών αξιών, η οποία κατά καιρούς πήρε τις εξής μορφές:

A. Η Λογιστική Μονάδα Προϋπολογισμού για τις ανάγκες του κοινοτικού προϋπολογισμού.

B. Η EUR για τις στατιστικές ανάγκες της Κοινότητας.

Γ. Η Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα, για τις εγγραφές στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας.

Δ. Η Γεωργική Λογιστική Μονάδα που επινοήθηκε το 1962 με αξία 0,88867088 γραμμάρια χρυσού, όταν ακόμα ίσχυε το Σύστημα Bretton Woods. Ο γεωργικός τομέας ήταν αυτός που επηρεαζόταν περισσότερο από την έλλειψη νομισματικής σταθερότητας.

E. Η Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα του 1974 που αντικατέστησε τις προηγούμενες και αποτέλεσε τον πρόδρομο της ECU (Ευρωπαϊκή Λογιστική Μονάδα).

Z. Η ECU (θα αναλυθεί πιο κάτω).

Το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα του 1979 βασιζόταν στα εξής τρία στοιχεία: στην ECU, στο μηχανισμό των τιμών συναλλάγματος και στο μηχανισμό καθορισμού της χρηματοδοτικής αλληλεγγύης:

A. Η ECU ήταν ο ακρογωνιαίος λίθος του Συστήματος. Αποτελείτο από το άθροισμα συγκεκριμένων ποσών κοινοτικών νομισμάτων, π.χ. 0,828 μάρκα Γερμανίας, 1,15 φράγκα Γαλλίας, 109 λιρέτες Ιταλίας κ.λ.π. Τα ποσά αυτά δεν ήταν τυχαία, αλλά αντιπροσώπευαν το οικονομικό δυναμικό κάθε χώρας. Όταν η δραχμή εντάχθηκε στο «καλάθι» της ECU το 1984, το σχετικό ποσό ορίστηκε στις 1,15 δραχμές. Για να εκφραστεί η αξία της ECU σε ένα κοινοτικό νόμισμα ή ακόμη σε ένα νόμισμα τρίτης χώρας, τα ποσά των νομισμάτων που συμμετείχαν στο καλάθι μετατρέπονταν στο νόμισμα αυτό με τρέχουσα ισοτιμία και αθροίζονταν. Δεδομένου ότι οι ισοτιμίες των νομισμάτων μεταξύ τους μεταβάλλονταν καθημερινά, είχαμε ταυτόχρονα και μεταβολή της ισοτιμίας ECU/εθνικού νομίσματος.

B. Σύμφωνα με τον μηχανισμό καθορισμού των τιμών συναλλάγματος καθοριζόταν μία Κεντρική Ισοτιμία για κάθε κοινοτικό νόμισμα απέναντι στο ECU. Η σχέση Κεντρικών

Ισοτιμιών δύο νομισμάτων αποτελούσε τη Διμερή Κεντρική Ισοτιμία τους. Οι Κεντρικές Τράπεζες δύο χωρών ήταν υποχρεωμένες να διατηρούν την τρέχουσα αγοραία τιμή του συναλλάγματός τους στο διάστημα $\pm 2,25\%$ της Διμερούς Κεντρικής Ισοτιμίας.

Γ. Ο Μηχανισμός της χρηματοδοτικής αλληλεγγύης μεταξύ των Κεντρικών Τραπεζών των Κ-Μ, είχε ως στόχο την υποβοήθηση ενός Κ-Μ να τηρήσει τα περιθώρια του $\pm 2,25\%$ ή ακόμη και τη χρηματοδότηση των ελλειμμάτων στο ισοζύγιο πληρωμών. Χρήση του μηχανισμού αυτού έχει κάνει και η Ελλάδα.

Συνεπώς, η Κεντρική Ισοτιμία ενός νομίσματος και οι Διμερείς Κεντρικές Ισοτιμίες μεταξύ τους ήταν θέμα διοικητικής ρύθμισης, ενώ οι αγοραίες τιμές συναλλάγματος ήταν θέμα της αγοράς, δηλαδή της προσφοράς και της ζήτησης. Εάν ένα Κ-Μ δεν μπορούσε παρ' όλους τους παρεμβατικούς μηχανισμούς να τηρήσει το σεβασμό της διακύμανσης της αγοραίας τιμής συναλλάγματος στο $\pm 2,25\%$ των Διμερών Κεντρικών Ισοτιμιών του, έμπαινε σε λειτουργία η διαδικασία επανακαθορισμού της Κεντρικής του Ισοτιμίας πλησιέστερα στη νέα πραγματικότητα που εν τω μεταξύ είχε δημιουργηθεί. Όμως η οποιαδήποτε μεταβολή της Κεντρικής Ισοτιμίας δεν αποτελούσε εθνική απόφαση αλλά απαιτούσε τη σύμφωνη γνώμη των Διοικητών Κεντρικών Τραπεζών – Υπουργών Οικονομικών όλων των Κ-Μ. Η διαδικασία αυτή ονομάστηκε «Επανευθυγράμμιση» (Realignement). Οι επανευθυγραμμίσεις αποτέλεσαν εξαιρετικά ιδιότυπες διαπραγματεύσεις, κατά τη διάρκεια των οποίων οι χώρες με τον υψηλότερο πληθωρισμό και τα μεγαλύτερα ελλείμματα πίεζαν τις υπόλοιπες να ανατιμήσουν το νόμισμά τους, ενώ οι δεύτερες πίεζαν τις πρώτες για υποτίμηση. Το αποτέλεσμα ήταν πάντοτε προϊόν πολιτικού συμβιβασμού και όχι τεχνοκρατικών διεργασιών, με τις κινήσεις του γαλλικού φράγκου να συμπαρασύρουν ορισμένα ακόμη νομίσματα ενώ το γερμανικό μάρκο ορισμένα άλλα.

Από το 1979 έως το 1998 έλαβαν χώρα περί τις 20 Επανευθυγραμμίσεις. Η Ελλάδα ενώ συμμετείχε με τη δραχμή στο «καλάθι» της ECU δεν εφήρμοσε το μηχανισμό καθορισμού των τιμών συναλλάγματος. Συνεπώς δεν υπήρξε Κεντρική Ισοτιμία για τη δραχμή. Η μέση ετήσια ισοτιμία της δραχμής έναντι της ECU εμφανίζεται στον πίνακα 3.1.

Η τελευταία σημαντική τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τη νομισματική πολιτική είναι η Συνθήκη του Μάαστριχτ για την εγκαθίδρυση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, με κύριο στοιχείο τη δημιουργία του ευρώ και την παράλληλη κατάργηση των εθνικών νομισμάτων από 1ης Ιανουαρίου 1999.

Πίνακας 3.1. Μέση ετήσια Ισοτιμία ECU/ Δραχμής

1 ECU=... Δραχμές		
Ετος		Ισοτιμία
1981	:	61,7
82	:	65,2
83	:	78,1
84	:	88,5
1985	:	105,7
86	:	137,5
87	:	156,2
88	:	167,6
89	:	178,8
1990	:	202,0
91	:	225,4
92	:	246,6
93	:	268,0
94	:	287,2
1995	:	299,5
96	:	301,5
97	:	308,4
98	:	331,5
ECU/Δραχμή 1995/1981:		
299,5=4,85/61,7		

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

3. Το Αγρονομισματικό Σύστημα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής

Η παρούσα παράγραφος περιλαμβάνει σκοπίμως απλοποιήσεις και παραλήψεις, δεδομένου ότι το Αγρονομισματικό Σύστημα είναι εξαιρετικά περίπλοκο, με πληθώρα λεπτών νομικών και μαθηματικών εννοιών. Απαιτεί τη διεξαγωγή πολλαπλών αριθμητικών υπολογισμών οι οποίοι μόνο με τη βοήθεια Ηλεκτρονικών Υπολογιστών μπορούν να προσεγγισθούν. Η αναμόρφωσή του λόγω της εφαρμογής της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (Ο.Ν.Ε.) συμβάλλει σημαντικά στην απλοποίηση της Κ.Γ.Π.

Το Αγρονομισματικό Σύστημα είναι αποτέλεσμα ενός συνόλου θεσμικών προσπαθειών της τότε ΕΟΚ και μετέπειτα Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση μίας παράδοξης κατάστασης που ίσχυε έως τα τέλη του 1998. Η κατάσταση αυτή συνοψίζεται στα εξής :

- ♦ Η Κ.Γ.Π. και ιδίως η παρεχόμενη στήριξη υπέρ των αγροτικών προϊόντων υλοποιείται μέσω συγκεκριμένων εγγυημένων τιμών ή ενισχύσεων στον παραγωγό, το μεταποιητή ή τον έμπορο των προϊόντων αυτών.
- ♦ Στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα μέτρα πολιτικής υλοποιούνται σε τιμές εθνικού νομίσματος για κάθε Κ-Μ, αφού πρώτα θεσπιστούν σε τιμές των διαφόρων Λογιστικών Μονάδων που ίσχυσαν κατά καιρούς και πιο πρόσφατα σε ECU ή σε ευρώ.
- ♦ Η ισοτιμία Λογιστικών Μονάδων προς τα εθνικά νομίσματα δεν ήταν σταθερή ούτε και κατά τη διάρκεια μίας και μόνης γεωργικής περιόδου. Για την ακρίβεια, η σχέση τους με τα εθνικά νομίσματα μεταβάλλονταν καθημερινά για όλα τα Κ-Μ συμπαρασύροντας προς τα πάνω ή προς τα κάτω τις εγγυημένες τιμές και ενισχύσεις των παραγωγών. Η κατάσταση αυτή ήταν αντίθετη με τις βασικές πρακτικές της Κ.Γ.Π. που επιβάλλουν σταθερότητα στις τιμές, ισορροπία στις αγορές και ισότητα στους όρους ανταγωνισμού.

Το Αγρονομισματικό Σύστημα προσπάθησε να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες που προέρχονταν από έλλειψη ενός κοινού νομίσματος, οι οποίες με τη σειρά τους οφείλονταν στη διεθνή νομισματική αταξία που επικρατούσε και επικρατεί. Το πιο σημαντικό της όλης υπόθεσης συνίσταται στο ότι η λύση του κάθε νεοεμφανιζόμενου προβλήματος δημιουργούσε ένα νέο πρόβλημα, το οποίο με τη σειρά του απαιτούσε μία άλλη λύση κ.ο.κ. Η λογική του Αγρονομισματικού Συστήματος και η εξέλιξη του έχουν ως εξής: Πράσινες Ισοτιμίες, τα Νομισματικά Εξισωτικά Ποσά, ο μηχανισμός Switch over και οι αποφάσεις του 1994 (Μπουρδάρας, 2000, σελ. 90).

3.1. Οι Πράσινες Ισοτιμίες

Στις 8 Αυγούστου του 1969 παρουσιάστηκε το εξής πρόβλημα: στα πλαίσια του διεθνούς νομισματικού συστήματος Bretton-Woods - κανόνας δολαρίου, ένα γαλλικό φράγκο ισοδυναμούσε με 0,18 γραμμάρια χρυσού. Ήδη εφαρμοζόταν η Γεωργική Λογιστική Μονάδα σε επίπεδο ΕΟΚ για την εξυπηρέτηση της Κ.Γ.Π. με αξία αντίστοιχη των 0,88867088 γραμμαρίων χρυσού. Η σχέση των δύο ποσών οδηγούσε σε μία ισοτιμία από 4,94 γαλλικά φράγκα ανά Γεωργική Λογιστική Μονάδα. Ο Κανόνας Χρυσού οδηγούσε επίσης και σε μία σταθερότητα των τιμών και ενισχύσεων της ΚΓΠ θεσπιζόμενων σε Γεωργικές Λογιστικές Μονάδες και εφαρμοζόμενων σε γαλλικά φράγκα. Όμως στις 8 Αυγούστου του 1969 το γαλλικό φράγκο υποτιμήθηκε έναντι του χρυσού από 0,18 σε 0,16 γραμμάρια χρυσού ανά γαλλικό φράγκο. Συνεπώς και η ισοτιμία του με την κοινοτική Γεωργική Λογιστική Μονάδα

μεταβλήθηκε από 4,94 σε 5,55 φράγκα ανά Λογιστική Μονάδα ή αυξήθηκε κατά 12,3%. Οι εγγυημένες κοινές τιμές και ενισχύσεις παραγωγού σε φράγκα θα έπρεπε να αυξηθούν κατά το ίδιο ποσοστό. Όμως κάτι τέτοιο θα συμπαρέσυρε τις τιμές των τροφίμων και τον Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, κατάσταση ανεπιθύμητη για τη γαλλική Κυβέρνηση. Έτσι, μετά από αίτημά της, αποφασίστηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο όπως η παλαιά ισοτιμία των 4,94 γαλλικών φράγκων ανά Γεωργική Λογιστική Μονάδα συνεχίσει να εφαρμόζεται προσωρινά και μόνο για τις ανάγκες εφαρμογής της Κ.Γ.Π. στη γαλλική Δημοκρατία. Είχαμε δηλαδή μετά την 8η Αυγούστου του 1969 την εφαρμογή δύο ισοτιμιών Λογιστικής Μονάδας/γαλλικού φράγκου, τη νέα από 5,55 φράγκα ανά Λογιστική Μονάδα για λοιπές πολιτικές της τότε ΕΟΚ και την παλαιά, από 4,94 φράγκα, που εφαρμόζοταν μόνο για τις ανάγκες της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. Η δεύτερη ονομάστηκε Πράσινη ισοτιμία. Το 1971 το γερμανικό μάρκο ακολούθησε την αντίθετη κατεύθυνση, δηλ. της ανατίμησης, και μερικά χρόνια αργότερα για όλα τα νομίσματα των Κ-Μ της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχαμε διαφορετικές πραγματικές ισοτιμίες (αγοραίες) και διαφορετικές Πράσινες Ισοτιμίες έναντι της Λογιστικής μονάδας ή αργότερα της ECU.

Οι διαφορές μεταξύ Πραγματικής και Πράσινης Ισοτιμίας συνοψίζονται στα εξής :

– Η Πραγματική Ισοτιμία είναι μέγεθος που προκύπτει από την αγορά συναλλάγματος και μεταβάλλεται καθημερινά, έστω και ελάχιστα.

– Η Πράσινη Ισοτιμία είναι θεσμικό μέγεθος που αποφασίζεται από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας μετά από πρόταση της Επιτροπής και με ειδική πλειοψηφία. Παραμένει σταθερή έως ότου προκύψει νέα απόφαση του Συμβουλίου για επανακαθορισμό της.

3.2. Τα Νομισματικά Εξισωτικά Ποσά

Η θέσπιση των Πράσινων Ισοτιμιών έλυσε το πρόβλημα της καθημερινής διακύμανσης των εγγυημένων τιμών και ενισχύσεων της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, οι οποίες για να λειτουργήσουν εκφρασμένες σε εθνικό νόμισμα θα έπρεπε να είναι σταθερές τουλάχιστον για κάποιο εύλογο χρονικό διάστημα. Δημιουργήθηκε όμως αυτόματα ένα άλλο πρόβλημα, ανταγωνισμού αυτή τη φορά. Για παράδειγμα η κατάσταση που περιγράφεται στην προηγούμενη παράγραφο, θα οδηγούσε έναν Ιταλό εισαγωγέα στο να προτιμά τα γαλλικά προϊόντα έναντι των γερμανικών, δεδομένου ότι τα πρώτα θα ήσαν φθηνότερα από τις κοινές τιμές των αγροτικών προϊόντων, ενώ τα δεύτερα ακριβότερα. Διασπάστηκε δηλαδή ο ενιαίος χαρακτήρας των κοινοτικών προϊόντων. Η απάντηση δόθηκε με μία νέα προσαρμογή της ΚΓΠ μέσω της θέσπισης των Νομισματικών Εξισωτικών Ποσών (ΝΕΠ), που είχαν τη μορφή φόρων κατά τις εξαγωγές και επιδοτήσεων κατά τις εισαγωγές από και προς τη Γαλλία και το

αντίθετο για τη Γερμανία. Τα πρώτα, περίπτωση υποτίμησης, ονομάστηκαν αρνητικά ΝΕΠ, ενώ τα δεύτερα, περίπτωση ανατίμησης, θετικά. Με τον τρόπο αυτό η διαταραχθείσα ισοτιμία των τιμών και ενισχύσεων της ΚΓΠ επανερχόταν στα προηγούμενα κοινά επίπεδα. Στην περίοδο που ακολούθησε θεσπίστηκε μία ογκωδέστατη κοινοτική νομοθεσία σχετικά με Νομισματικά Εξισωτικά Ποσά¹³.

¹³ Υπήρξαν πάρα πολλά σημεία για πολιτική ή τεχνική ρύθμιση :

- A. Αρχικά τα Ν.Ε.Π. ήταν εκφρασμένα σε εθνικό νόμισμα βάσει του τύπου

$$\text{Ν.Ε.Π.} = \text{Νομισματικό Άνοιγμα (\%)} \times \text{Τιμή προϊόντος (ECU)} \times \text{Πράσινη Ισοτιμία (δρχ/ECU)}$$
- B.
$$\text{Νομισματικό Άνοιγμα (Ν.Α.)} = \left[\frac{\text{Πράσινη Ισοτιμία} - \text{Πραγματική Ισοτιμία}}{\text{Πράσινη Ισοτιμία}} \times 100 \right]$$

 Για να μην έχουμε καθημερινή μεταβολή των μεγεθών, αντί της Πραγματικής Ισοτιμίας λαμβάνονταν υπόψη ο μέσος εβδομαδιαίος όρος της και τα Ν.Ε.Π. εφαρμόζονταν σε εβδομαδιαία βάση.
- Γ. Αντί της Πραγματικής τιμής του προϊόντος στον τύπο Α ανωτέρω, λαμβάνονταν υπόψη η θεσμική τιμή συνήθως η Τιμή Παρέμβασης.
- Δ. Θεσπίστηκε μια πληθώρα συντελεστών για τον υπολογισμό των Νομισματικών Εξισωτικών Ποσών στα παράγωγα προϊόντα. Οι συντελεστές αυτοί αντιπροσώπευαν μια τεκμαρτή σχέση τιμών π.χ. μεταξύ σιτηρών και αλεύρων, μεταξύ ολόκληρου σφαγείου βοοειδούς και τεταρτημορίων σφαγείου, μεταξύ ζάχαρης και μαρμελάδας κ.λ.π. δεδομένου ότι μόνο στα κύρια προϊόντα, δηλαδή στα σιτηρά, στο βόειο κρέας και στη ζάχαρη υφίσταται τιμή παρέμβασης.
- Ε. Θεσπίστηκε μια σειρά από παρεκκλίσεις όπως η <<ατέλεια>>, ο κανόνας της <<μη σώρευσης>> και ο κανόνας των <<ελάχιστων διαφορών>> τα οποία είχαν σα στόχο τη μη συχνή τροποποίηση των Νομισματικών Εξισωτικών Ποσών. Με τον όρο <<Ατέλεια>> καθορίστηκε ότι όταν το νομισματικό Άνοιγμα είχε τιμή μεταξύ -1,5 και +1 ποσοστιαίων μονάδων δεν εφαρμόζονταν Ν.Ε.Π., δηλαδή εάν $-1,5 < \text{Ν.Α.} < +1$ τότε $\text{Ν.Ε.Π.} = 0$
 Με τον όρο <<μη σώρευση>> καθορίστηκε ο κανόνας ότι εάν το Ν.Α. μείον την Ατέλεια ήταν μεταξύ 0 και [0,5] τότε εφαρμοζόμενο Νομισματικό Άνοιγμα = 0
 Εάν το Ν.Α. μείον την Ατέλεια ήταν μεταξύ του [0,5] κατ' απόλυτου [1] τότε $\text{Ν.Α.} = [1]$
 Με τον όρο <<ελάχιστες διαφορές>> καθορίστηκε ο κανόνας ότι για να μεταβληθεί το Ν.Ε.Π. το Νομισματικό Άνοιγμα θα έπρεπε να μεταβληθεί κατά 1 τουλάχιστον ποσοστιαία μονάδα.
- Ζ. Στο ενδοκοινοτικό εμπόριο τα Νομισματικά Εξισωτικά Ποσά εφαρμόζονταν δύο φορές για κάθε παρτίδα διαμετακόμισης ενός γεωργικού προϊόντος. Μια φορά κατά την εξαγωγή από ένα κράτος μέλος και μια δεύτερη φορά κατά την εισαγωγή του προϊόντος στο άλλο κράτος μέλος. Θεσπίστηκε η δυνατότητα συμψηφισμού των δύο Νομισματικών Εξισωτικών Ποσών κατά τη διέλευση από μια μόνο τελωνειακή αρχή.

3.3. Ο μηχανισμός *Switch over*

Τα ΝΕΠ μπορούσαν –και έπρεπε– να μειωθούν ή να καταργηθούν, μέσω αντίστοιχης μείωσης του Νομισματικού Ανοίγματος, δηλαδή μέσω αναπροσαρμογής της Πράσινης Ισοτιμίας ενός νομίσματος από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας, ώστε να προσεγγίσουν την Πραγματική.

Στην περίπτωση των αρνητικών ΝΕΠ απαιτείτο υποτίμηση της Πράσινης Ισοτιμίας, η οποία με τη σειρά της οδηγούσε σε αύξηση των γεωργικών θεσμικών τιμών και ενισχύσεων εκφρασμένων σε εθνικό νόμισμα. Η αύξηση αυτή ήταν ευπρόσδεκτη από τους αγρότες παρότι έμμεσα οδηγούσε σε αύξηση της τιμής των τροφίμων.

Στην περίπτωση όμως των θετικών ΝΕΠ, απαιτείτο ανατίμηση της Πράσινης Ισοτιμίας, η οποία οδηγούσε σε μείωση των γεωργικών τιμών και ενισχύσεων. Η κατάσταση αυτή ήταν πολιτικά πολύ δύσκολη, και ειδικά για τους αγρότες απαράδεκτη. Έτσι κάθε φορά που η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων πρότεινε την ανατίμηση της Πράσινης Ισοτιμίας του γερμανικού μάρκου, η γερμανική αντίδραση ήταν σφοδρή και η δυστοκία του Συμβουλίου χαρακτηριστική.

Για την αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής, το 1984 υιοθετήθηκε ο μηχανισμός *Switch over*, βάσει του οποίου τα θετικά ΝΕΠ μίας χώρας μετατρέπονταν σε αρνητικά για όλα τα άλλα Κ-Μ και εξαλείφονταν με υποτίμηση των Πράσινων Ισοτιμιών.

- Έστω ότι για τη Γερμανία:

Πραγματική Ισοτιμία : 1 ECU = 1,96 DM

Πράσινη Ισοτιμία : 1 ECU = 2DM

Άρα γερμανικό Νομισματικό Άνοιγμα = $(2 - 1,96) / 1,96 = 2\%$

- Και για την Ελλάδα:

Πραγματική Ισοτιμία : 1 ECU = 103 δρχ.

Πράσινη Ισοτιμία : 1 ECU = 100 δρχ.

Άρα ελληνικό Νομισματικό Άνοιγμα = $(100 - 103) / 100 = -3\%$

Λόγω του μηχανισμού *Switch over*, το γερμανικό Νομισματικό Άνοιγμα γίνεται ίσο με $+2 - 2 = 0$, ενώ το ελληνικό ίσο με $-3 - 2 = -5\%$. Αυτό επιτρέπει την κατά 5% υποτίμηση της Πράσινης Ισοτιμίας της δραχμής, δηλαδή 1 ECU = 105 δρχ. ή κατά 2 μονάδες υψηλότερη της Πραγματικής Ισοτιμίας (1 ECU = 103 δρχ.). Στα τέλη του 1994 η Πράσινη Ισοτιμία ήταν 346,8 δρχ./ECU, ενώ η Πραγματική 287 δρχ./ECU. Αντίστοιχα, οι εγγυημένες τιμές και ενισχύσεις των γεωργικών προϊόντων ήταν για την Ελλάδα κατά 21% υψηλότερες, σε σύγκριση με την κατάσταση μη εφαρμογής του *Switch over*.

Αν και η ελληνική κοινή γνώμη, ιδίως οι αγρότες, ολίγα γνωρίζουν για τον μηχανισμό Switch over, η λειτουργία του υπήρξε σημαντική. Στο προηγούμενο παράδειγμα γίνεται φανερό ότι η υποτίμηση της Πράσινης Ισοτιμίας κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες είναι υψηλότερη από την προηγηθείσα υποτίμηση της Πραγματικής κατά 3 μονάδες. Από το 1984 έως το 1995, ο μηχανισμός Switch over οδήγησε σε υποτίμηση των Πράσινων Ισοτιμιών, όχι μόνο της δραχμής αλλά και των λοιπών κοινοτικών νομισμάτων κατά 21% πέραν των Πραγματικών Ισοτιμιών τους, λόγω αντίστοιχης ανατίμησης του γερμανικού μάρκου. Οι υποτιμήσεις αυτές ισοδυναμούσαν με την κατά 21% αύξηση των κοινοτικών τιμών και επιδοτήσεων της ΚΓΠ, με τις επακόλουθες επιπτώσεις στο εισόδημα των παραγωγών αλλά και στο δημοσιονομικό κόστος αυτής της πολιτικής. Έχει υπολογιστεί ότι η κατά 1% αύξηση των εγγυημένων τιμών και επιδοτήσεων στις αρχές της δεκαετίας του 1990, επιβάρυνε τον κοινοτικό προϋπολογισμό με 300 εκατομμύρια ECU. Συνεπώς η αντίστοιχη επίπτωση του μηχανισμού Switch over ανέρχεται σε 6 δισεκατομμύρια ECU ανά έτος (Μπουρδάρας, 2000, σελ. 95).

3.4. Οι αποφάσεις του 1994

Αν και κατά το 1994 η Συνθήκη του Μάαστριχτ είχε ήδη υπογραφεί, οι επιμέρους ρυθμίσεις της όσο αφορά το ευρώ θα υλοποιούνταν σε μεταγενέστερο στάδιο. Οι νομισματικές ανακατατάξεις κυρίως λόγω μάρκου μετά την ενοποίηση των Γερμανιών, βρίσκονταν ήδη σε ύφεση. Έτσι το Συμβούλιο μπόρεσε να πάρει σημαντικές αποφάσεις προς την κατεύθυνση της απλοποίησης του Αγρονομισματικού Συστήματος. Αναλυτικά, αποφασίστηκαν τα εξής, με θέση ισχύος από 1ης Φεβρουαρίου 1995:

A. Κατάργηση του μηχανισμού Switch over. Σε υλοποίηση της δέσμευσης αυτής οι Πράσινες Ισοτιμίες επανήλθαν στο ύψος των Πραγματικών, με την «πράσινη» δραχμή να ανατιμάται από 356 δρχ. ανά ECU στις 294 δρχ. ανά ECU δηλαδή κατά 21%. Παράλληλα για να μην επέλθει μείωση στο εισόδημα των παραγωγών, αποφασίστηκε η αύξηση όλων των θεσμικών τιμών και ενισχύσεων της ΚΓΠ σε ECU κατά το ίδιο ποσοστό. Επομένως το γινόμενο των τιμών και ενισχύσεων σε ECU επί την Πράσινη Ισοτιμία παρέμεινε το ίδιο.

B. Κατάργηση των Νομισματικών Εξισωτικών Ποσών. Μετά από 26 χρόνια εφαρμογής, η κατάργηση αυτή κατέστη δυνατή μέσω των αυτόματων εφεξής αναπροσαρμογών των Πράσινων Ισοτιμιών των κοινοτικών νομισμάτων στη βάση συγκεκριμένων κανόνων, δηλαδή:

-Σε περίπτωση υποτίμησης της Πραγματικής Ισοτιμίας και εμφάνισης αρνητικού Νομισματικού ανοίγματος μεγαλύτερου των -2 ποσοστιαίων μονάδων σε απόλυτες τιμές, η

Πράσινη Ισοτιμία αναπροσαρμολζόταν αυτόματα και χωρίς απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Γεωργίας, ώστε το Νομισματικό Άνοιγμα να περιοριστεί στο μισό. Έστω Πραγματική και Πράσινη Ισοτιμία 100 δρχ./ECU, υλοτίμηση της Πραγματικής Ισοτιμίας στις 103 δρχ./ ECU, προκύπτουν Νομισματικό Άνοιγμα -3%, αυτόματη αναπροσαρμογή στις 101,5 δρχ./ECU, νέο Νομισματικό Άνοιγμα: -1,5% (μικρότερο του -2%).

-Σε περίπτωση ανατίμησης της Πραγματικής Ισοτιμίας και εμφάνισης θετικού Νομισματικού ανοίγματος μεγαλύτερου των 5 ποσοστιαίων μονάδων, η Πράσινη Ισοτιμία αναπροσαρμολζόταν αντιστοίχως αυτόματα, ως ανωτέρω. Έστω Πραγματική και Πράσινη Ισοτιμία 100 δρχ./ ECU, ανατίμηση της Πραγματικής Ισοτιμίας στις 94 δρχ./ECU, προκύπτουν Νομισματικό Άνοιγμα +6%, αυτόματη αναπροσαρμογή τις Πράσινης Ισοτιμίας στις 97 δρχ./ECU, νέο Νομισματικό Άνοιγμα: +3% (μικρότερο του 5%).

-Σε περίπτωση που ανατιμάται η Πράσινη Ισοτιμία και για την αντιμετώπιση της απώλειας εισοδήματος των παραγωγών της συγκεκριμένης χώρας καταβάλλονται εισοδηματικές ενισχύσεις που συγχρηματοδοτούνται από τον κοινοτικό και τους εθνικούς προϋπολογισμούς.

Το σύστημα αυτό ίσχυσε έως τις 31 Δεκεμβρίου του 1998. Στον Πίνακα 3.2 αναγράφονται οι τιμές της Πράσινης Ισοτιμίας της δραχμής από 1ης Ιανουαρίου 1981 έως 31 Δεκεμβρίου 1998.

**Πίνακας 3.2. Η εξέλιξη της Πράσινης Ισοτιμίας της δραχμής
(κατά την έναρξη της εμπορικής περιόδου των σιτηρών)**

1 ECU	=	59,7	δρχ. από	1.1.1981
	=	66,6	δρχ. από	29.6.1982
	=	77,2	δρχ. από	1.7.1983
	=		εφαρμογή του switch over	
	=	90,5	δρχ. από	1.7.1984
	=	102,3	δρχ. από	1.7.1985
	=	116,7	δρχ. από	1.7.1986
	=	134,2	δρχ. από	1.7.1987
	=	156,7	δρχ. από	25.7.1988
	=	191,0	δρχ. από	1.7.1989
	=	224,7	δρχ. από	1.7.1990
	=	252,1	δρχ. από	1.7.1991
	=	274,6	δρχ. από	1.7.1992
	=	319,1	δρχ. από	1.7.1993
	=	346,8	δρχ. από	21.6.1994
κατάργηση του switch over και των Νομισματικών Εξισωτικών Ποσών				
	=	293,7	δρχ. από	1.2.1995
	=	311,8	δρχ. από	1.1.1996
	=	312,0	δρχ. από	26.5.1997
	=	349,7	δρχ. από	24.3.1998
				έως 31.12.1998

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

4. Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση

Οι μακροχρόνιες προσπάθειες των Barre, Werner και Jenkins οδήγησαν το 1979 στη θέσπιση του τότε Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Επρόκειτο για μεγάλη επιτυχία δεδομένου ότι στο εξής η αναπροσαρμογή της συναλλαγματικής ισοτιμίας ενός κοινοτικού νομίσματος δεν ήταν πλέον εθνική απόφαση αλλά κοινοτική. Η σχετική συναλλαγματική σταθερότητα που επέφερε το σύστημα αυτό, παρότι δεν έφτανε στη νομισματική ολοκλήρωση, συνέβαλε στην οικονομική σταθερότητα και ανάπτυξη. Πολλές χώρες εγκατέλειψαν τη μέθοδο της υποτίμησης ως μέσο για την επίλυση των οικονομικών ανισορροπιών, διότι συνειδητοποίησαν ότι η υποτίμηση δεν θα έλυne τα μακροχρόνια οικονομικά τους προβλήματα. Αντίθετα η χώρα μας, η οποία δεν συμμετείχε στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα και άφησε τη δραχμή να διολισθαίνει σημαντικά, δεν μπόρεσε να λύσει μέσω της πολιτικής αυτής τα δικά της οικονομικά προβλήματα. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.1, μεταξύ 1981 και 1995, οπότε σταμάτησε και η ταχεία διολίσθηση της δραχμής, η

τιμή του νομίσματός μας πενταπλασιάστηκε έναντι του ECU ή έχασε περίπου το 80% της αξίας του σχεδόν χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Οι προσπάθειες για περαιτέρω οικονομική και νομισματική ολοκλήρωση συνεχίστηκαν με την ίδια ένταση και κατά τη δεκαετία του 1980, με προεξάρχουσες αυτές των προέδρων Mitterrand/ Delors. Τελικά η Οικονομική και Νομισματική Ένωση θεσμοθετήθηκε μέσω της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκής Ένωσης ή Συνθήκης του Μάαστριχτ, όπως είναι περισσότερο γνωστή, τον Φεβρουάριο του 1992. Ήδη από την προηγούμενη δεκαετία, η Επιτροπή Delors είχε συστήσει μία διαδικασία τριών σταδίων μέχρι την ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, ενώ το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης του 1989 όρισε την 1η Ιουλίου του 1990 ως την ημερομηνία έναρξης του πρώτου σταδίου.

Η σημασία της Συνθήκης του Μάαστριχτ υπερβαίνει κατά πολύ τον οικονομικό τομέα. Θεσμοθέτησε την Ευρωπαϊκή Ένωση με τους τρεις λεγόμενους πυλώνες, προσθέτοντας στους τομείς των ήδη υφιστάμενων πολιτικών (1ος πυλώνας) τον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας (2ος πυλώνας) και τον τομέα συνεργασίας σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων (3ος πυλώνας). Οι διατάξεις για την ΟΝΕ και οι μετέπειτα βελτιώσεις τους έχουν ως εξής:

A. Ίσχυσαν τρία στάδια μέχρι την επίτευξη της νομισματικής ολοκλήρωσης:

Ιούλιος 1990 έως Δεκέμβριος 1993: άρση περιορισμών στις κινήσεις κεφαλαίων, ένταση προσπαθειών για οικονομική σύγκλιση.

Ιανουάριος 1994 έως Δεκέμβριος 1998: ίδρυση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ινστιτούτου και μετατροπή του σε Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα με έδρα τη Φραγκφούρτη. Επιλογή των Κ-Μ που θα συμμετέχουν, κλείδωμα διμερών ισοτιμιών εθνικών νομισμάτων.

Ιανουάριος 1999 έως α' εξάμηνο 2002: κατάργηση της ECU και δημιουργία του ευρώ με σχέση 1:1. Αμετάκλητη ισοτιμία εθνικών νομισμάτων-ευρώ. Λειτουργία του Ευρωπαϊκού Συστήματος κεντρικών Τραπεζών, αρμόδιου για την κοινή νομισματική πολιτική. Κυκλοφορία του ευρώ με λογιστική μορφή και ταυτόχρονα των εθνικών νομισμάτων. Στη συνέχεια, κυκλοφορία του ευρώ με φυσική μορφή και απόσυρση των εθνικών νομισμάτων κατά τη διάρκεια του α' εξαμήνου του 2002.

B. Τα λεγόμενα κριτήρια σύγκλισης που επιτρέπουν σε ένα Κ-Μ τη συμμετοχή του στο ευρώ είναι τα εξής:

Δημόσιο έλλειμμα μικρότερο του 3% του ΑΕΠ ή ουσιαστικής και σταθερής του μείωσης.

Δημόσιο χρέος μικρότερο του 60% του ΑΕΠ ή επαρκούς μείωσή του.

Πληθωρισμός ο οποίος να μην υπερβαίνει κατά 1,5 μονάδα το μέσο όρο των τιμών των τριών Κ-Μ με το χαμηλότερο πληθωρισμό.

Μακροπρόθεσμο επιτόκιο το οποίο να μην υπερβαίνει κατά 2 μονάδες το μέσο όρο των τιμών των τριών Κ-Μ με το μικρότερο πληθωρισμό.

Γ. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, το οποίο με ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των Βρυξελλών του 1998 θα ισχύσει και μετά την έναρξη του τρίτου σταδίου, δεσμεύει τα Κ-Μ για την επίτευξη στόχων όπως τα υγιή δημόσια οικονομικά, τη δημοσιονομική πειθαρχία και τα προγράμματα σταθερότητας. Προβλέπει επίσης κυρώσεις σε περιπτώσεις παρεκκλίσεων.

Δ. Ο Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών II, ο οποίος αντικατέστησε τον προηγούμενο, που ίσχυσε στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος από 1/1/1999, συνδέει τα κοινοτικά νομίσματα τα οποία δεν συμμετέχουν στη ζώνη του ευρώ μέσω μίας νέας Κεντρικής Ισοτιμίας με το ευρώ και με ανώτατα περιθώρια διακυμάνσεων.

5. Η αναπροσαρμογή του Αγρονομισματικού Συστήματος: Διοικητική απλοποίηση

Το Αγρονομισματικό Σύστημα ήταν μία λύση ανάγκης που θεσμοθετήθηκε στα πλαίσια της Κ.Γ.Π. για να αντιμετωπιστούν οι συναλλαγματικές διακυμάνσεις των νομισμάτων των Κ-Μ και οι οποίες με τη σειρά τους ήταν αποτέλεσμα της διεθνούς νομισματικής αταξίας. Με τη δημιουργία του ευρώ, το Σύστημα αυτό δεν είχε νόημα εφαρμογής. Οι Έλληνες αγρότες εισπράττουν σε ευρώ τις εγγυημένες τιμές και ενισχύσεις των γεωργικών προϊόντων, οι οποίες προηγουμένως έχουν θεσπιστεί ομοίως σε ευρώ.

Από το 1969 το Αγρονομισματικό Σύστημα ταλαιπώρησε τους αγρότες, τους πολιτικούς και τις διοικήσεις των Κ-Μ. Οι αγρότες δεν μπορούσαν να κατανοήσουν τη μεταβολή, από τον ένα χρόνο στον άλλο, των εγγυημένων τιμών και ενισχύσεων. Μόνιμο αίτημα τους ήταν η πλήρης κάλυψη του ετήσιου πληθωρισμού, αίτημα το οποίο εκ των πραγμάτων δεν ήταν δυνατόν να ικανοποιηθεί δεδομένου ότι η μεταβολή της Πράσινης Ισοτιμίας δεν αποτελούσε αυθαίρετη απόφαση της Διοίκησης ή της Κυβέρνησης, αλλά υπάκουε σε συγκεκριμένους κανόνες και περιορισμούς. Μόνο λίγοι πολίτες στα Κ-Μ και στους κόλπους της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ήταν γνώστες των λεπτομερειών του Συστήματος. Η Κ.Γ.Π. κατηγορήθηκε ότι «αποφασίζεται πίσω από κλειστές πόρτες» και ότι «φυλάσσεται σε κλειδωμένα συρτάρια» (Μπουρδάρας, 2000, σελ 106). Στην ελληνική Βουλή, ακόμη και σε επίπεδο αρχηγών κομμάτων, ήταν αρκετοί οι διαξιφισμοί σχετικά με την Πράσινη Ισοτιμία της δραχμής και τα Ν.Ε.Π. Στους κόλπους των εισαγωγέων ή εξαγωγέων γεωργικών προϊόντων επικρατούσε αβεβαιότητα, με αποτέλεσμα να συμπίεζονται

οι τιμές παραγωγού. Ακόμη και ο νόμος της ελληνικής Βουλής περί Ρύθμισης γεωργικών χρεών του 1997, αναφέρει στην εισηγητική του έκθεση τις «αρνητικές επιπτώσεις στο γεωργικό εισόδημα από τη μακροχρόνια εφαρμογή των Νομισματικών Εξισωτικών Ποσών παρά το γεγονός ότι αυτά είχαν καταργηθεί από τις αρχές του 1995»(Μπουρδάρας, 2000, σελ. 107).

Τα Συμβούλια Υπουργών Γεωργίας σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης αναδείχθηκαν ως τα πλέον χρονοβόρα σε σύγκριση με τα συμβούλια άλλων ομάδων Υπουργών, λόγω των μακροχρόνιων συνεδριάσεών τους για τον ετήσιο καθορισμό των εγγυημένων τιμών και ενισχύσεων καθώς και των Πράσινων Ισοτιμιών εκάστης περιόδου εμπορίας γεωργικών προϊόντων. Οι πενθήμερες συνεδριάσεις είχαν γίνει κανόνας.

Αλλά και το κόστος του Αγρονομισματικού Συστήματος ήταν σημαντικό. Έχει ήδη αναφερθεί ότι ο μηχανισμός Switch over έφθασε να επιβαρύνει τον κοινοτικό προϋπολογισμό με 6 δισεκατομμύρια ECU/έτος έως το 1995, οπότε και καταργήθηκε μαζί με τα ΝΕΠ. «Ακόμη και το σύστημα το οποίο ίσχυε έως τις 31/12/1998, προ της εφαρμογής του ευρώ, κοστολογείται με 1,2 δισεκατομμύρια ECU/έτος» (Μπουρδάρας, 2000, σελ 107).

Η μακροχρόνια εφαρμογή των Ν.Ε.Π. είχε ως αποτέλεσμα ακόμα ένα μειονέκτημα εις βάρος της ελληνικής γεωργίας, όπως άλλωστε και του γεωργικού τομέα χωρών με υποτιμημένο νόμισμα. Σε περίπτωση διολίσθησης της δραχμής, οι κοινοτικές θεσμικές τιμές και ενισχύσεις ήταν χαμηλότερες στην Ελλάδα σε σχέση με το κοινό επίπεδο, λόγω εφαρμογής μίας χαμηλότερης Πράσινης Ισοτιμίας σε σύγκριση με την Πραγματική. Η διαφορά αντισταθμιζόταν με τα αρνητικά ΝΕΠ που λειτουργούσαν ως φόρος στις εξαγωγές ή επιδότηση στις εισαγωγές των γεωργικών προϊόντων. Τα ποσά όμως αυτά δεν εφαρμόζονταν στις εισαγόμενες εισροές της γεωργικής παραγωγής, δηλαδή στο πετρέλαιο, στους σπόρους, στα λιπάσματα, στα γεωργικά μηχανήματα κ.λπ. με τη μορφή επιδότησης κατά την εισαγωγή. Έτσι οι τιμές των εισροών της ελληνικής γεωργίας ήταν στο ίδιο επίπεδο με τις αντίστοιχες τιμές των υπόλοιπων Κ-Μ, ενώ οι τιμές των γεωργικών προϊόντων χαμηλότερες. Συνεπώς εφαρμογή των ΝΕΠ λόγω διαφορετικής Πράσινης και Πραγματικής Ισοτιμίας δραχμής /ECU απέβαινε μακροχρόνια εις βάρος της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών γεωργικών προϊόντων.

Από κάθε άποψη η κατάργηση του Αγρονομισματικού Συστήματος που συνοδεύει την εφαρμογή του ευρώ, ισοδυναμεί με τη διοικητική απλούστευση και τη διαφάνεια της ΚΓΠ. Εξοικονομεί επίσης σημαντικούς πόρους οι οποίοι στηρίζουν άμεσα το εισόδημα των αγροτών ενώ καταργούνται ταυτόχρονα οι δυσμενείς επιπτώσεις από πλευράς ανταγωνισμού εις βάρος του γεωργικού τομέα χωρών με ασθενές νόμισμα.

6. Οι επιπτώσεις από το κοινό νόμισμα

Με την ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς που επετεύχθη μέσω της εφαρμογής της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (1993), καταργήθηκαν τα πάσης φύσεως εμπόδια και διατυπώσεις που ίσχυαν στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές. Οι τελωνειακές αρχές λειτουργούν πλέον μόνο για τις συναλλαγές των Κ-Μ με τις τρίτες χώρες.

Παρ' όλα αυτά, η ύπαρξη 15 διαφορετικών κοινοτικών νομισμάτων αποτελούσε ουσιαστικό παράγοντα απορύθμισης της ευρωπαϊκής αγοράς. Δεν υπήρχαν μόνο οι τιμές συναλλάγματος εκάστου νομίσματος έναντι των λοιπών 14, αλλά και οι διαφορετικές τιμές τραπεζογραμματίων. Δεν υπήρχαν μόνο οι τιμές αγοράς συναλλάγματος αλλά και οι τιμές πώλησης. Το δυσμενέστερο όλων ήταν ότι οι τιμές αυτές μεταβάλλονταν καθημερινά. Η συναλλαγματική αβεβαιότητα για τους συναλλασσόμενους, εμπόρους, γεωργικές βιομηχανίες και συνεταιριστικές οργανώσεις, δημιουργούσε ουσιαστικά εμπόδια στις οικονομικές τους δραστηριότητες στο εξωτερικό. Για παράδειγμα, άλλη ήταν η τιμή του προϊόντος την οποία συμφωνούσε ένας εξαγωγέας για κάποια παρτίδα εξαγωγής και άλλη η τιμή την οποία τελικά εισέπραττε όταν μεταγενέστερα πραγματοποιούσε την εξαγωγή. Προφανώς μετακύλυε, στα πλαίσια του δυνατού, το συναλλαγματικό κίνδυνο στην τιμή απόκτησης του προϊόντος, δηλαδή στην τιμή παραγωγού, συμπιέζοντάς την.

Η κατάργηση των εθνικών νομισμάτων και η αντικατάστασή τους με ένα ενιαίο νόμισμα καταργεί αυτόματα τέτοιου είδους αβεβαιότητες και θα λειτουργήσει προς όφελος των εμπορευομένων και των παραγωγών. Οι οικονομίες από την κατάργηση του διοικητικού κόστους και του κόστους μετατροπής συναλλάγματος λόγω της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης εκτιμάται σε 30 με 40 δισεκατομμύρια ευρώ. Με τη βοήθεια της πληροφορικής, ο παραγωγός είναι σε θέση κάθε ημέρα να γνωρίζει την τρέχουσα τιμή του προϊόντος που τον ενδιαφέρει σε όλες τις τοπικές αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να λαμβάνει τις κατάλληλες αποφάσεις, π.χ. εάν θα καταφύγει στην Παρέμβαση, στην ιδιωτική αποθεματοποίηση ή εάν θα παραδώσει αμέσως το προϊόν του στον έμπορο και σε ποια τιμή.

Το ίδιο ισχύει και για τις γεωργικές εισροές. Ο αγρότης είναι συγχρόνως και μεγάλος καταναλωτής ορισμένων ενδιάμεσων προϊόντων, όπως λιπάσματα, φυτοφάρμακα, εργαλεία, μηχανήματα κ.λπ. Η ενιαία έκφραση της τιμής τους σε ευρώ θα διευκολύνει τους παραγωγούς και κυρίως τις συνεταιριστικές οργανώσεις στον πλέον συμφέροντα εφοδιασμό τους με γεωργικές εισροές.

Το μόνο στοιχείο κέρδους που χάθηκε αφορά στις εμπορικές τράπεζες, λόγω μη είσπραξη της προμήθειας που εισέπρατταν κατά την αλλαγή συναλλάγματος.

7. Οι επιπτώσεις στο γεωργικό εισόδημα: διολίσθηση και πληθωρισμός

Ο γεωργικός μας τομέας επηρεάζεται σημαντικά από έναν ακόμη παράγοντα, ο οποίος με την είσοδο στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση θα εκλείψει. Πρόκειται για τη μεγάλη διαφορά κατά το παρελθόν μεταξύ πληθωρισμού και διολίσθησης, μία διαφορά η οποία, όπως θα φανεί στη συνέχεια, υπέσκαψε σημαντικά το αγροτικό εισόδημα κατά την τελευταία εικοσαετία.

Η ακαθάριστη πρόσοδος του παραγωγού επηρεάζεται, πλην του όγκου παραγωγής φυσικά, από δύο στοιχεία: από τις άμεσες ενισχύσεις υπέρ του παραγωγού και από την τιμή διάθεσης του προϊόντος δηλαδή την τιμή παραγωγού. Οι άμεσες ενισχύσεις είναι ένα μέγεθος το οποίο αποφασίζεται εξ ολοκλήρου σε επίπεδο Κ.Γ.Π. Αλλά και η τιμή παραγωγού επηρεάζεται άμεσα από αυτήν. Σε προηγούμενο κεφάλαιο έγινε αναφορά στο μηχανισμό της κοινοτικής Παρέμβασης, στην Ελάχιστη Τιμή Παραγωγού, στις εξαγωγικές επιδοτήσεις και στα εισαγωγικά τέλη. Όλα αυτά τα θεσμικά μεγέθη δημιουργούν έναν άξονα γύρω από τον οποίο διαμορφώνεται η τιμή παραγωγού για κάθε προϊόν. Φυσικά υπάρχουν και άλλοι παράγοντες, οι οποίοι την επηρεάζουν, όπως οι δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης, η ποιότητα και η τυποποίηση των προϊόντων, το επίπεδο του συνεργατισμού και το κύκλωμα της μεταποίησης και της εμπορικής διακίνησης των προϊόντων. Όμως οι μηχανισμοί της Κ.Γ.Π. είναι εκείνοι οι οποίοι καταρχήν στηρίζουν την πρόσοδο του παραγωγού αρκετές φορές σε διπλάσιο, τριπλάσιο ή πενταπλάσιο επίπεδο υπεράνω των διεθνών τιμών.

Οι θεσμικές τιμές και οι ενισχύσεις μέχρι το 1998, θεσπίζονταν σε ECU και εφαρμόζονταν σε δραχμές σύμφωνα με το Αγρονομισματικό Σύστημα που περιγράφηκε. Συνεπώς η διολίσθηση της δραχμής κατά το παρελθόν, δηλαδή η αντιστοιχία περισσότερων δραχμών ανά ECU, αύξανε αντίστοιχα και τις θεσμικές τιμές και ενισχύσεις σε δραχμές, άρα και την ακαθάριστη πρόσοδο του παραγωγού. Η Πράσινη Ισοτιμία έναντι της ECU από 61,7 δρχ./ECU στις αρχές του 1981 έφθασε τις 331,5 δρχ./ECU στα τέλη του 1998.

Από την άλλη πλευρά, ο ετήσιος πληθωρισμός υποσκάπτει διττά τα αποτελέσματα της όλης προσπάθειας των αγροτών: α) κατά την παραγωγική διαδικασία, αυξάνοντας το κόστος παραγωγής, αλλά και β) το στάδιο διάθεσης του εισοδήματος μειώνοντας το. Όσο υψηλότερος είναι ο πληθωρισμός τόσο δυσμενέστερη είναι η και η τελική εισοδηματική κατάσταση των παραγωγών.

Το συνδυασμένο αποτέλεσμα της διολίσθησης αφενός, η οποία αυξάνει την ακαθάριστη πρόσοδο του παραγωγού, και αφετέρου του πληθωρισμού, ο οποίος με τη σειρά του διαβρώνει το ετήσιο γεωργικό εισόδημα εμφανίζεται στη στήλη 3 του Πίνακα 3.3. Για την ακρίβεια αντί για τη διολίσθηση λαμβάνεται υπόψη η ετήσια μεταβολή της Πράσινης

Ισοτιμίας, η οποία έχει άμεση σχέση με το δραχμικό ύψος των θεσμικών τιμών και ενισχύσεων της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. Διευκρινίζεται, ωστόσο, ότι ο Πίνακας 3.3 δεν απεικονίζει ακριβώς την πραγματικότητα, διότι δεν συμπεριλαμβάνει τις μεταβολές των θεσμικών τιμών και ενισχύσεων σε ECU: μετά την ένταξή μας στην τότε ΕΟΚ είχαμε αυξήσεις των μεγεθών αυτών λόγω της προοδευτικής προσέγγισής τους στο κοινοτικό επίπεδο κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, όπως επίσης κατά τη δεκαετία του 1980 είχαμε συχνές αυξήσεις των θεσμικών τιμών και ενισχύσεων σε κοινοτικό επίπεδο μετά από αντίστοιχες αποφάσεις του Συμβουλίου Υπουργών Γεωργίας. Αντίθετα, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 είχαμε συχνές μειώσεις λόγω υπέρβασης των «κατωφλίων» παραγωγής. Για την ανάλυση όμως της επίπτωσης του πληθωρισμού και της διολίσθησης οι παράγοντες αυτοί απομονώνονται.

Τα αθροιστικά αποτελέσματα του Πίνακα 3.3 εμφανίζονται στον Πίνακα 3.4. Με τις τιμές του 1981, ως βάση=100, η διολίσθηση της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας ECU/δρχ. έφθασε τις 537 μονάδες κατά το 1998, ενώ η αντίστοιχη της Πράσινης στις 687 μονάδες. Η διαφορά τους οφείλεται στο συντελεστή Switch over, στη μετατροπή δηλαδή των θετικών Ν.Ε.Π. σε αρνητικά, γεγονός που επέτρεψε με τη σειρά του την κατά 21% ταχύτερη υποτίμηση της Πράσινης Ισοτιμίας σε σύγκριση με την πραγματική. Κατά το ίδιο όμως διάστημα, ο πληθωρισμός αυξήθηκε κατά 1.048%. Η διαφορά μεταξύ των 687 και των 1.048 μονάδων εκφράζει την αθροιστική απώλεια του εισοδήματος παραγωγού μεταξύ των ετών 1981 και 1998, η οποία οφείλεται στον υψηλότερο πληθωρισμό σε σύγκριση με την ισοτιμία της Πράσινης Ισοτιμίας.

Με την ένταξη στην ΟΝΕ και την κατάργηση της δραχμής, οι θεσμικές τιμές και ενισχύσεις των γεωργικών προϊόντων θεσπίζονται και εφαρμόζονται σε ευρώ. Έτσι θα εκλείψει το πρόσκαιρο όφελος της διολίσθησης. Το σημαντικότερο όμως είναι ότι ο ετήσιος πληθωρισμός θα κινείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Ήδη από 21 μονάδες το 1990 περιορίστηκε ως μέσος ετήσιος όρος στις 3,2 μονάδες το 1999. Πρόκειται πλέον για ένα τόσο χαμηλό επίπεδο, το οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί είτε με τη συνεχή βελτίωση της εφαρμοσμένης τεχνολογίας στη γεωργική παραγωγική διαδικασία είτε με τη βελτίωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των αγροτών. Σε κάθε περίπτωση όμως ο πληθωρισμός θα είναι μικρότερος από τη διαφορά πληθωρισμού – διολίσθησης του παρελθόντος.

Πίνακας 3.3. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές του γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή και της Πράσινης Ισοτιμίας της δραχμής

	% μέση ετήσια μεταβολή Γ.Δ.Τ.Κ	% ετήσια μεταβολή Π.Ι.	(2)-(1)
	(1)	(2)	(3)
1981	24,6	-	-
82	21,1	8,3	-12,3
83	20,2	16,1	-4,1
84	18,6	17,2	-1,4
1985	19,2	13,1	-6,1
86	23,1	14,0	-9,1
87	16,4	15,0	-1,4
88	13,5	16,8	+3,3
89	13,7	21,9	+8,2
1990	20,4	17,7	-2,7
91	19,5	12,2	-7,3
92	15,8	8,9	-6,9
93	14,4	14,5	+0,1
94	10,9	8,8	-2,1
1995	8,9	6,9	-2,0
96	8,2	3,0	-5,2
97	5,5	0,1	-5,4
98	4,8	12,1	+7,3
1999	3,2	-7,4	-10,6

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Σημείωση: Από το 1995 η Πράσινη Ισοτιμία έχει προσαυξηθεί με το συντελεστή switch over.

8. Οι ενδεχόμενοι κίνδυνοι

Υπήρχαν ορισμένα σημεία τα οποία σκίαζαν, έστω και σε μικρό βαθμό, τις θετικές επιπτώσεις των προηγούμενων παραγράφων. Πρόκειται για τη θεωρητική σύλληψη της ONE,

για την υποδοχή που επιφύλαξε ο διεθνής περίγυρος στο ευρώ και για τον κίνδυνο αναβίωσης του Αγρονομισματικού Συστήματος.

Κατ' αρχήν, θα ανέμενε κανείς ότι η πορεία προς την οικονομική και νομισματική ολοκλήρωση θα άρχιζε με την εμβάθυνση των κοινοτικών, οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών και τη μεταβίβαση ουσιαστικών αρμοδιοτήτων από εθνικό σε κοινοτικό επίπεδο. Αυτό άλλωστε συνέβη ευθύς εξαρχής στην περίπτωση της Κ.Γ.Π. Η προσέγγιση αυτή θα απαιτούσε και τη μεταβίβαση πόρων από τους εθνικούς στον κοινοτικό προϋπολογισμό. Αντ' αυτού, όμως, κατά τις κοινές διαβουλεύσεις που οδήγησαν στο δεύτερο πακέτο Delors, αλλά και στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, επικράτησε η λογική ότι οι πόροι του κοινοτικού προϋπολογισμού θα αυξάνονταν κατά ανώτατο όριο από το 1,2% στο 1,27% του κοινοτικού ΑΕΠ. Πρόκειται, δηλαδή, για μία αύξηση από μόλις 0,07 ποσοστιαίες μονάδες, η οποία μάλιστα δεν εξαντλήθηκε στην πράξη, όταν ένας ικανοποιητικός εθνικός προϋπολογισμός είναι της τάξης του 40% του εθνικού ΑΕΠ. Μία νέα αρχή με τις κοινοτικές πολιτικές έκανε την εμφάνισή της, η «αρχή της επικουρικότητας», σύμφωνα με την οποία οι κοινοτικές πρωτοβουλίες περιορίζονται στους τομείς εκείνους οι οποίοι δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο. Παράλληλα, με την υιοθέτηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ αποφασίστηκε όπως στη ζώνη του ευρώ ενταχθούν εκείνα τα Κ-Μ τα οποία μετά από παρέλευση κάποιου χρονικού διαστήματος θα ικανοποιούσαν τα τέσσερα μακροοικονομικά κριτήρια σχετικά με το δημόσιο χρέος, το ετήσιο έλλειμμα, τον πληθωρισμό και τα μακροχρόνια επιτόκια. Ο τρόπος όμως για την ικανοποίηση των κριτηρίων αυτών παρέμεινε στην εθνική πρωτοβουλία και πολιτική των Κ-Μ.

Τελικά, ο ουσιαστικός στόχος ήταν η δημιουργία μίας Νομισματικής Ένωσης και όχι μίας Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Το χειρότερο είναι ότι στα πλαίσια της Agenda 2000 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου το 1999 αποφάσισε όπως οι πόροι του κοινοτικού προϋπολογισμού παραμείνουν στο 1,27% του κοινοτικού ΑΕΠ μέχρι το 2006. Αυτό στην πραγματικότητα ισοδυναμεί με μείωση των διαθέσιμων πόρων υπέρ των υφιστάμενων 15 Κ-Μ, δεδομένης της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με 10 νέες χώρες. Η οριακή πλειοψηφία ορισμένων εθνικών δημοψηφισμάτων, μέσο των οποίων εγκρίθηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ και η εφαρμογή της ΟΝΕ σε μία γεωγραφική ζώνη διαφορετική από την αντίστοιχη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκαλεί σκεπτικισμό.

Στο σημείο αυτό αξίζει να τονισθεί ένα θετικό στοιχείο της καταργηθείσας ECU. Κατά το παρελθόν, είτε λόγω πραγματικών είτε κερδοσκοπικών λόγων, ορισμένα από τα καταργηθέντα ευρωπαϊκά νομίσματα ανατιμούνται, ενώ άλλα υποτιμούνται. Η ECU, σαν «καλάθι» των επιμέρους κοινοτικών νομισμάτων, απορροφούσε τις αντίθετες αυτές τάσεις

και παρουσίαζε μία χαρακτηριστική σταθερότητα. Το πλεονέκτημα αυτό χάθηκε με την αντικατάσταση της ECU με το ευρώ.

Το τελευταίο σημείο αφορά άμεσα στην Κ.Γ.Π. Μέχρι στιγμής στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης υφίσταται αφενός η ζώνη του ευρώ με 12 Κ-Μ και αφετέρου μία ζώνη εκτός ευρώ με 3 Κ-Μ. Εάν με τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα νομίσματα ορισμένων νέων Κ-Μ αποδειχθούν ασταθή, ίσως χρειαστεί να εφαρμοστεί ξανά το παλαιό Αγρονομισματικό Σύστημα με τις Πράσινες Ισοτιμίες και τα Ν.Ε.Π, έστω και μόνο για τις χώρες αυτές. Θα έχουμε τη δημιουργία τριών ζωνών: στην πρώτη θα εφαρμόζεται το ευρώ χωρίς αγρονομισματικές διατάξεις, στη δεύτερη ζώνη θα εφαρμόζονται τα εθνικά νομίσματα προσδεδεμένα στο ευρώ μέσω του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών II, ενώ τέλος, στην τρίτη ζώνη με τα ασταθή νομίσματα θα εφαρμόζονται οι παλαιές αγρονομισματικές διατάξεις. Μία παρόμοια κατάσταση θα αποβεί εις βάρος των ίσων όρων ανταγωνισμού των γεωργικών προϊόντων εντός της ίδιας της κοινοτικής αγοράς.

Όμως, οι ανωτέρω θεωρητικές επιφυλάξεις ουδόλως αίρουν τα απτά πλεονεκτήματα της εφαρμογής του ευρώ στο γεωργικό τομέα, τα οποία αναφέρθηκαν στα προηγούμενα μέρη του παρόντος κεφαλαίου.

Πίνακας 3.4. Δείκτες εξέλιξης Πραγματικής Ισοτιμίας ECU/ΔΡΧ., Πράσινης Ισοτιμίας ECU/ΔΡΧ. και πληθωρισμού. Με βάση το 1981=100

Έτος	Δείκτης Πραγματικής Ισοτιμίας	Δείκτης Πράσινης Ισοτιμίας	Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
1981	100	100	100
82	106	108	121
83	127	126	145
84	136	147	172
1985	171	167	205
86	223	190	253
87	253	218	294
88	272	255	334
89	290	311	380
1990	327	366	457
91	365	410	547
92	400	447	634
93	434	512	725
94	465	557	804
1995	485	595	876
96	488	613	947
97	500	613	1000
98	537	687	1048

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Σημείωση: Από το 1995 ο δείκτης της Πράσινης Ισοτιμίας έχει προσαυξηθεί με την επίπτωση του μηχανισμού switch over.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το συμπέρασμα στο οποίο μπορούμε να καταλήξουμε είναι ότι ο αγροτικός τομέας παρουσιάζει μια στασιμότητα όσο αφορά τους δείκτες των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών του την τελευταία εικοσαετία. Συμμετέχει στην απασχόληση του ενός έκτου σχεδόν του ενεργού πληθυσμού, (έναντι 6% στην Ε.Ε.). Συμβάλλει στο 12% του Α.Ε.Π. και κατέχει το 30% του συνόλου των εξαγωγών της χώρας μας. Οι αντίστοιχοι δείκτες της Ε.Ε είναι 3% για το ΑΕΠ και 5% για την απασχόληση. Η Ελληνική αγροτική παραγωγή αποτελεί το 4,4% της αξίας της κοινοτικής παραγωγής. Ειδικότερα τα Ελληνικά φυτικά προϊόντα αποτελούν το 6,3% της κοινοτικής φυτικής παραγωγής, και τα ζωϊκά καλύπτουν μόλις το 2,5% της κοινοτικής ζωϊκής παραγωγής. Σύμφωνα με τα κριτήρια που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση περίπου 500.000 γεωργικές εκμεταλλεύσεις μπορούν να θεωρηθούν επαγγελματικές, ενώ οι υπόλοιπες δεν επιδέχονται βελτίωση.

Το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μέχρι το έτος 2013 μπορεί να χωριστεί σε δύο υποπεριόδους (2000-2006, 2007-2013). Για την πρώτη υποπερίοδο είναι πολύ πιο εύκολο να γίνουν κάποιες βάσιμες υποθέσεις όσον αφορά στην εξέλιξη βασικών τάσεων και μεγεθών, όχι όμως και για τη δεύτερη. Ειδικότερα, με βάση όσα έχουν ήδη αποφασισθεί για τη μορφή και το περιεχόμενο των κοινοτικών πολιτικών στο διάστημα 2000-2006 (Agenda 2000), είναι εφικτή η διατήρηση των χρηματοοικονομικών ενισχύσεων της ΚΓΠ προς τα εγχώρια προϊόντα στα σημερινά περίπου επίπεδα σε πραγματικούς όρους (2,8-2,9 δις ευρώ). Επίσης, θα υπάρξουν σημαντικά περιθώρια χρηματοδότησης προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της άσκησης των διαρθρωτικών πολιτικών της Ε.Ε. Ανάμεσα στα μείζονος σημασίας ζητήματα που θα προσδιορίσουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί η ελληνική γεωργία στο προσεχές μέλλον είναι ο βαθμός ανταπόκρισης των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών της χώρας μας στις νέες προκλήσεις και ιδιαίτερα στην εκπόνηση και εφαρμογή περιφερειοποιημένης αγροτικής πολιτικής, που θα έχει ολοκληρωμένο και όχι στενά τομεακό χαρακτήρα. Έτσι, είναι βάσιμη η υπόθεση της συνέχισης των τάσεων που επισημάνθηκαν, με τα διάφορα φαινόμενα να εξακολουθούν να ισχύουν. Για παράδειγμα:

- Η γήρανση των αρχηγών των εκμεταλλεύσεων και ο πολύ μικρός βαθμός εγκατάστασης νέων γεωργών θα περιορίσει σημαντικά το συνολικό πλήθος των εκμεταλλεύσεων και θα αυξήσει τα ποσοστά των απασχολούμενων επαγγελματικά στη γεωργία
- Η συνεχιζόμενη παρουσία στην ύπαιθρο αγρεργατών, αλλοδαπής κυρίως προέλευσης, θα επιτείνει την τάση υποκατάστασης οικογενειακής από μισθωτή απασχόληση και θα

συνοδευτεί από μείωση των συμβοηθούτων μελών των νοικοκυριών και από αύξηση του βαθμού γεωργικής απασχόλησης των μελών που θα απομείνουν, κ.ο.κ.

Δεν θα μπορούσε να μιλήσει κανείς με την ίδια βεβαιότητα για τη μετά το 2006 περίοδο. Από τη μία πλευρά, θα φιλελευθερωποιηθεί ακόμη περισσότερο το διεθνές εμπόριο των γεωργικών προϊόντων, επομένως θα αυξηθούν πολύ οι ανταγωνιστικές πιέσεις στην ελληνική γεωργία, ενώ από την άλλη αναμένεται ένταση της κριτικής που δέχεται η ΚΓΠ για τις δυσμενείς επιδράσεις της στο περιβάλλον, την ποιότητα ζωής, κ.λπ., εξάλλου, δεν είναι γνωστό προς τα πού ακριβώς θα κινηθεί η ίδια η Κ.Γ.Π.

Τα σενάρια τα οποία κατά καιρούς έλαβαν δημοσιότητα για το μέλλον της ΚΓΠ είναι αρκετά, άλλα πιο πιθανά και άλλα λιγότερο. Σενάρια, όπως διατήρησής της ακριβώς όπως είναι σήμερα ή εντελώς κατάργησής της, κρίνονται εντελώς απίθανα. Το πρώτο επειδή οι μεγάλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιθυμούν τη μείωση των δαπανών για την Κ.Γ.Π. καθώς επίσης και από τις πιέσεις από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

Το δεύτερο σενάριο διακρίνεται σε δύο επιμέρους σενάρια:

Α) Η εφαρμογή της αγροτικής πολιτικής θα περάσει πλήρως στη δικαιοδοσία των Κ-Μ, τόσο σε επίπεδο χρηματοδότησης όσο και σε επίπεδο θέσπισης κανόνων που θα διέπουν την αγροτική οικονομία. Το σενάριο αυτό κρίνεται ως αρνητικό για την ελληνική γεωργία γιατί τα προβλήματα που θα αντιμετωπίσει τόσο στο αγροτικό εισόδημα όσο και στον τομέα της ανταγωνιστικότητας θα είναι πολλά.

Β) Το δεύτερο σενάριο προβλέπει κατάργηση της Κ.Γ.Π. χωρίς να δίνεται η δυνατότητα στα Κ-Μ να ασκήσουν εθνική αγροτική πολιτική. Το σενάριο αυτό είναι καταστροφικό για την ελληνική γεωργία γιατί θα αναδειχθεί πλήρως η αδυναμία της ν' ανταγωνιστεί γεωργικούς τομείς άλλων χωρών που διαθέτουν καλύτερες δομές. Πολύ περισσότερο που αυτό το σενάριο περιλαμβάνει τον ανταγωνισμό από χώρες εκτός Ε.Ε.

Ένα τρίτο σενάριο είναι η επανεθνικοποίηση της Κ.Γ.Π. μερικώς ή πλήρως. Η μερική επανεθνικοποίηση σημαίνει να αναλάβουν τα Κ-Μ μέρος των δαπανών (τις άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις), ενώ η πλήρης επανεθνικοποίηση σημαίνει να αναλάβουν τα Κ-Μ όλες τις δαπάνες. Εννοείται βέβαια ότι οι θεσμικές ρυθμίσεις που αφορούν στις αγορές και τις διαρθρώσεις θα συνεχίσουν να αποφασίζονται στο επίπεδο της Ε.Ε. Το σενάριο αυτό, αν και ήταν πολύ πιθανό να εφαρμοστεί, απορρίφθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής του Βερολίνου στο οποίο υιοθετήθηκαν οι προτάσεις της Agenda 2000. Η εφαρμογή της πρότασης αυτής θα προκαλούσε μία αύξηση της καθαρής συμμετοχής της χώρας μας στον προϋπολογισμό της Ε.Ε. κατά 150 δισεκατομμύρια δραχμές (440 εκατομμύρια ευρώ περίπου).

Ένα τέταρτο σενάριο και με τα σημερινά δεδομένα, το περισσότερο πιθανό, είναι της μείωσης των τιμών και των αντισταθμιστικών εισοδηματικών ενισχύσεων. Ουσιαστικά πρόκειται για την επέκταση της Agenda 2000 πέρα από τις αποφάσεις για τις ΚΟΑ σιτηρών, βόειου κρέατος και αγελαδινού γάλακτος και στα άλλα προϊόντα. Συνοψίζοντας, για το μέλλον προβλέπεται ότι το εισόδημα του Έλληνα αγρότη, με αυτό το σενάριο, θα βασίζεται στις άμεσες ενισχύσεις και θα είναι άμεσα εξαρτημένο από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δρακάτος, Κ. (Μάρτιος 1999). *Ιδιωτικές επενδύσεις στη γεωργία*. Επιλογή. 17-19.
- Ε.Σ.Υ.Ε. (2001). *Απογραφή Γεωργίας- Κτηνοτροφίας 1999/2000*
http://www.statistics.gr/table_menu.asp?dt=0&sb=SPR_1&SSnid=Απογραφή%20Γεωργίας%20&%20Κτηνοτροφίας
- Ευρωπαϊκή Κοινότητα (2003). *Agriculture Statistical yearbook 1991-2000*. Υπηρεσία Επισήμων εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο.
- Ευρωπαϊκή Κοινότητα (2003). *Η κατάσταση της Γεωργίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση-Εκθεση 2001*, Υπηρεσία Επισήμων εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο.
- Καζάκος, Γ. (Ιούνιος 1998). *Τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής γεωργίας*. Επιλογή. 44-53.
- Μαραβέγιας, Ν. (1999). *Η ελληνική γεωργία προς το 2010*, Εκδόσεις Παπαζήση. Αθήνα.
- Μπέλος, Ν. (Μάρτιος 2001). *Χρηματοδοτήσεις του ταμείου Feoga-Εγγυήσεων προς την ελληνική γεωργία*. Επιλογή. 38-39.
- Μπουρδάρας, Δ. (2000). *Οι δρόμοι της ΟΝΕ. ΟΝΕ και Αγροτικός Τομέας*. Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ. Αθήνα.
- Παπαγεωργίου Θ. (1989). *Η χρηματοδότηση της ελληνικής γεωργίας. στο Περιγραφή των μηχανισμών της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Στατιστικά στοιχεία για την ελληνική γεωργία*. Εκδόσεις Α.Τ.Ε. Αθήνα. Σελ. 683- 689.
- Παπαγεωργίου, Κ. (Μάιος 1998). *Τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής γεωργίας*. Επιλογή. 42-50.
- Σάρρος, Π. (Ιούλιος 1998). *Τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής γεωργίας*. Επιλογή. 44-56.
- Σπάθης, Π. (1990), *Η Αγροτική Πίστη*, Εκδόσεις Αγροτικής Τράπεζας Ελλάδας. Αθήνα.
- Χανιώτης Τ. (2002) *Οι νέες προκλήσεις της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. στο Γιδαράκου Ι., Καζακόπουλος Α., Κατσούρης Α., (Επιμέλεια). Η κοινωνία της Υπαίθρου σε ένα Μεταβαλλόμενο Αγροτικό Χώρο*. Τόμος Πρακτικών 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Αγροτικής Οικονομίας. Γ.Π.Α., 21- 23 Νοεμβρίου, σελ 15- 24
http://66.102.9.104/search?q=cache:VKr05oL9V_EJ:europa.eu.int/eur-lex/el/treaties/selected/livre330.html+%CE%A4%CF%81%CE%B1%CE%B2%CE%B7%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC+%CE%94%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1&hl=el&lr=lang_el&strip=1
<http://europa.eu.int/scadplus/leg/el/lvb/l60018.htm>

<http://www.dimitra2000.gr/ypourgeio/apof020201htm>
http://www.statistics.gr/gr_tables/s1000_dk_18_ts_an_00_03_1_y.htm
http://www.statistics.gr/gr_tables/S1000_DK_18_TS_AN_96_02_3_Y.htm
http://www.statistics.gr/gr_tables/s1000_dk_20_tb_an_00_1_t.htm
http://www.statistics.gr/gr_tables/s301_sjo_1_tb_q3_02_8_y.htm
http://www.statistics.gr/gr_tables/s301_sjo_9_tb_ah_01_y.htm
http://www.statistics.gr/gr_tables/s400_spr_1_dt_dc_00_t.htm
http://www.statistics.gr/gr_tables/s400_spr_8_dt_an_03_t.htm
http://www.statistics.gr/gr_tables/S901_SEL_7_TS_95_03_9.htm
<http://www.ypergka.gr/ekt/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Ι

Πίνακας 1: Παράδειγμα για το ύψος του επιτοκίου

<u>Παράδειγμα</u>	
-γεωργική εκμετάλλευση	: 40 στρεμμάτων βάμβακος
-στρεμματική απόδοση	: 300 κλά / στρέμμα
-τιμή παραγωγού	: 270 δρχ./κλό
-ακαθάριστη πρόσοδος	: 3.240.000 δρχ./έτος
-κόστος εισροών	: 970.000 δρχ./έτος
-ακαθάριστη προστιθέμενη αξία	: 2.270.000 δρχ./έτος
<u>κόστος δανεισμού κεφαλαίου κίνησης</u>	
-για 6 μήνες με επιτόκιο 23%	: 112.000 δρχ./έτος ή 5% της προστιθέμενης αξίας
-για 6 μήνες με επιτόκιο 4%	: 19.000 δρχ./έτος ή 0,8% της προστιθέμενης αξίας

Το παράδειγμα αυτό θα μπορούσε να είναι πραγματικό πριν μερικά χρόνια. Σκιαγραφεί τους διαφορετικούς όρους ανταγωνισμού μεταξύ των αγροτών δύο κρατών-μελών, στα οποία τα βραχυχρόνια επιτόκια είναι 23% και 4% αντίστοιχα. Η διαφορά είναι θεαματική. Ο αγρότης που επιβαρύνεται με επιτόκιο 23% θα αναγκαστεί, είτε να συμπέσει το εισόδημά του και ενδεχομένως να βγει από την παραγωγική διαδικασία, είτε να προσφέρει το προϊόν του στην αγορά σε κατά τι υψηλότερη τιμή, υποσκάπτοντας την ανταγωνιστικότητά του.

Πίνακας 2 :Αναγκαία αύξηση επιτοκίου για την κάλυψη επισφαλών απαιτήσεων

Έτος	Προσαύξηση επιτοκίου για κάλυψη επισφαλειών (%)
1977	0,20
1978	0,30
1979	0,32
1980	0,38
1981	0,45
1982	0,53
1983	0,64
1984	0,77
1985	0,90
1986	1,03
1987	1,23
1988	1,50
1989	1,80
1990	2,02
1991	2,40
1992	3,00
1993	3,30
1994	3,90
1995	4,63
1996	5,43
1997	6,37

Πηγή: Α.Τ.Ε.

Πίνακας 3: Περιθώρια επιτοκίων (διαφορά μεταξύ επιτοκίου χορηγήσεων και καταθέσεων)

	1993	1994	1995	1996
Ευρωπ. Ένωση	5,2	4,7	4,4	4,2
Ελλάδα	8,2	8,3	5,6	6,2
Αυστρία	4,2	2,7	2,2	2,0
Βέλγιο	4,7	4,6	4,4	4,5
Βρετανία	2,0	1,8	2,6	3,2
Γαλλία	4,4	3,3	3,6	2,8
Γερμανία	6,6	7,0	7,1	7,3
Ιρλανδία	7,7	5,8	6,1	5,9
Δανία	4,0	6,5	6,4	5,9
Ισπανία	3,2	2,3	2,4	2,7
Ιταλία	6,1	5,0	6,0	5,5
Νορβηγία	5,5	3,2	2,8	2,6
Ολλανδία	7,3	3,6	2,8	2,4
Πορτογαλία	5,4	6,6	5,4	5,3
Σουηδία	6,3	5,7	5,0	5,1
Φινλανδία	5,2	4,6	4,6	3,6
ΗΠΑ	2,8	2,5	2,9	2,8
Ιαπωνία	2,3	2,4	2,6	2,3
Ελλάδα: Περιθώριο Επιτοκίου - Επιτόκια χορηγ. Κεφ. Κίνησης - Επιτ. καταθ. προθ. 12 μηνών - Περιθώριο	27,4 19,2 8,2	25,4 17,1 8,3	20,1 14,5 5,6	19,1 12,9 6,2

Πηγή: Α.Τ.Ε.

Πίνακας 4: Συστήματα εφαρμοζόμενης προστασίας κατά προϊόν

Κλασικό σύστημα εξαγωγικών επιδοτήσεων/ εισαγωγικών τελών	Σύστημα Ενισχύσεων στην Παραγωγή	Μεικτό Σύστημα
ζάχαρη - τεύτλα	ελαιούχοι σπόροι	σιτηρά
οίνος	βαμβάκι	ρύζι
νωπά		
οπωροκρηπυτικά	καπνός	ελαιόλαδο
γούρειο κρέας	μεταποιημένα οπωροκρηπυτικά	γάλα
κρέας πουλερικών	αιγοπρόβειο κρέας	βόειο κρέας
αβγά		

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Πίνακας 5

Περιοριστικά μέτρα στην επέκταση της παραγωγής

Κατώφλι παραγωγής	Ποσόστωση
σιτηρά	ζάχαρη - τεύτλα
ελαιούχα	καπνός
ρύζι	απόσυρση νωπών οπωροκρηπυτικών
βαμβάκι	μεταποιημένα τομάτα
αποξηραμένες ζωοτροφές	γάλα
ελαιόλαδο	αιγοπρόβειο κρέας
γυμνοί εσπεριδοειδών	προμοδότηση θηλαζουσών αγελάδων
κονσέρβες ροδάκινων	
κονσέρβες αγγουριών	
σταφίδες	
αρσενικά βοοειδή	
προμοδότηση σφαγής βοοειδών	

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Πίνακας 6: Είδος εγγυημένων τιμών και ενισχύσεων κατά προϊόν

Τιμή παρέμβασης	Ιδιωτική Αποθεματοποίηση	Ενίσχυση στην Παραγωγή	Ελάχιστη Τιμή Παραγωγού	Ενίσχυση Μεταποίησης
σιτηρά	οίνος	σιτηρά	τεύτλα	βαμβάκι
ρύζι	γάλα	ρύζι	βαμβάκι	μεταπ. τομάτα
ζάχαρη-τεύτλα	βόειο	γάλα (από το έτος 2005)	μεταπ. τομάτα	κονσέρβες ροδάκινων
οίνος (απόσταξη)	ελαιόλαδο	βόειο	κονσέρβες	κονσέρβες
Ναπιά . (απόσυρση)	αιγοπρόβειο	ελαιόλαδο	κονσέρβες αχλαδιών	ξερά σύκα
γάλα		αιγοπρόβειο	ξερά σύκα	
βόειο		ελαιούχοι σπόροι		
		σταφίδες		
		χυμοί εσπεριδοειδών		
		σηροτροφία		

Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας

Παράρτημα II

Πορεία Υλοποίησης

Επιχειρησιακού Προγράμματος Αγροτική Ανάπτυξη- Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου

Συνοπτική Παρουσίαση

Ενημέρωση: 31.1.2005

ΓΕΝΙΚΑ

Μέχρι 31.1.2005 έχει ενεργοποιηθεί το σύνολο των Μέτρων, με εξαίρεση τα νέα Μέτρα που προβλέπονται στα πλαίσια της Αναθεώρησης του Ε.Π., ενώ έχει προκηρυχθεί το 84% της Δημόσιας Δαπάνης του προγράμματος (έτσι όπως αυτή αναπροσαρμόζεται με βάση την Αναθεώρηση του Ε.Π.). Έχουν ενταχθεί (έως 31-1-05) 910 έργα ύψους Δ.Δ. 1779,6 εκ. € (83,3% του προγράμματος). Έχουν πραγματοποιηθεί Νομικές Δεσμεύσεις ύψους 1.146,38 εκ. € Δ.Δ. (53,66%) ενώ οι πληρωμές ανήλθαν στα 572.103.599,09 (26,8% της Συνολικής Δ.Δ. του ΕΠ μετά την Αναθεώρηση).

ΑΞΟΝΑΣ 1: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ

ΜΕΤΡΟ 1.1 «ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ»

Το εγκεκριμένο σχήμα του μέτρου για την περίοδο 2000-2006 είναι ως εξής:

Συνολικός Προϋπολογισμός: 881.492.107 €

Δημόσια Δαπάνη: 409.399.520 €

Ιδιωτική Συμμετοχή: 472.092.587 €

Απορροφήσεις: 193.530.263,09€

Αναλύεται σε: ανειλημμένες υποχρεώσεις 185.962.650,23 € και σε πληρωμές των νέων προκηρύξεων 7.567.612,86 €.

Ποσοστό Απορρόφησης συνολικά του Μέτρου (% Δ.Δ.): 47,27%

Τελικός Δικαιούχος του μέτρου : Δ/ση Προγραμματισμού & Γ.Δ.

Το Μέτρο 1.1 προβλέπει την ενίσχυση επενδύσεων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις ώστε να επιτευχθούν ένας ή περισσότεροι από τους ακόλουθους στόχους:

Βελτίωση του οικονομικού επιπέδου των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Αειφόρος ανάπτυξη του γεωργικού τομέα

Βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και των συνθηκών διαβίωσης, εργασίας και παραγωγής των κατοίκων της υπαίθρου και ιδίως των γεωργών και των οικογενειών τους.

Στο μέτρο εντάσσονται 2 μεγάλες κατηγορίες έργων : οι ανειλημμένες υποχρεώσεις του Β'Κ.Π.Σ. και τα νέα επενδυτικά σχέδια του Γ' Κ.Π.Σ.

Α. Ανειλημμένες υποχρεώσεις της 2ης Προγραμματικής Περιόδου

Οι ανειλημμένες υποχρεώσεις αποτελούν 101 έργα με 10.500 ωφελούμενους και οι πληρωμές ανέρχονται σε 185.962.650,23 €.

Α' και Β' προκήρυξη έτους 2002

Εγκρίθηκαν 395 επενδυτικά σχέδια (επενδύσεις κυρίως στην κτηνοτροφία) δημόσιας δαπάνης 27.550.000,00 €.

Αρχική πρόσκληση με συνολική δημόσια δαπάνη 95.700.000 €. Ποσό δημόσιας δαπάνης ύψους 68.150.000,00€ μεταφέρθηκε στην 3η προκήρυξη.

Γ' προκήρυξη

Αρχική προκήρυξη δημόσιας δαπάνης 61.334.599,0€.

Μεταφορά από α' και β' προκήρυξη 68.150.000,00€ Ήτοι σύνολο δημόσιας δαπάνης προς διάθεση 129.484.599,00€.

Έχουν υποβληθεί 1700 επενδυτικά σχέδια περίπου. Έχουν πραγματοποιηθεί οι γνωμοδοτικές επιτροπές στις Περιφέρειες και δόθηκαν οι σχετικές προεγκρίσεις. Έχουν περιέλθει στην Δ/ση Προγραμματισμού 1.400 περίπου επενδυτικά σχέδια για έλεγχο και οριστική έγκριση ενώ τα υπόλοιπα αναμένεται να αποσταλούν εντός του τρέχοντος μηνός. Έγιναν οι απαιτούμενες διορθώσεις στο πληροφοριακό σύστημα του Τελικού Δικαιούχου και έχει ξεκινήσει η καταχώριση των στοιχείων και η έκδοση των ατομικών αποφάσεων έγκρισης.

Προβλήματα υλοποίησης της α,' β' προκήρυξης

Δυσχέρεια στην διάθεση ιδίων πόρων για την υλοποίηση των επενδύσεων.

Αδυναμία ευχερούς δανειοδότησης από πιστωτικά ιδρύματα.

Καθυστέρηση στην έκδοση αδειών ίδρυσης, λειτουργίας κτηνοτροφικών μονάδων

Ασαφείς ερμηνείες των επιτροπών παραλαβής κατά την παραλαβή των επενδύσεων.

Μη επαρκής ενημέρωση των γεωπόνων μελετητών στην σύνταξη του φακέλου παραλαβής των επενδύσεων.

Προβλήματα στις διαδικασίες της 3ης προκήρυξης

Αδυναμία απόδειξης των αιτούντων στα στοιχεία της ίδιας συμμετοχής.

Διαφοροποίηση των στοιχείων των επενδυτικών σχεδίων και των υποβαλλομένων δικαιολογητικών.

Καθυστέρηση στην έκδοση σχετικών αδειών (οικοδομικών και ίδρυσης κτηνοτροφικών μονάδων) από τις αρμόδιες υπηρεσίες Υγιεινής και Πολεοδομίας.

ΜΕΤΡΟ 1.2 «ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΧΑΡΑΞΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ»

Δράση Α: «Σύστημα Υποστήριξης Λήψης Αποφάσεων Σχεδιασμού Διαρθρωτικών Μέτρων Αγροτικής Πολιτικής»

Συνολικός προϋπολογισμός: 3.800.000 €

Δημόσια Δαπάνη: 3.800.000 €

Απορροφήσεις: -

Τελικοί Δικαιούχοι: Δ/ση Προγραμματισμού & Γ.Δ., Δ/ση Πληροφορικής και Δ/ση Διαχείρισης Μητρώων

Το Μέτρο αφορά στην υλοποίηση ενός πληροφοριακού συστήματος το οποίο θα δρα υποστηρικτικά στη λήψη αποφάσεων σχεδιασμού διαρθρωτικών μέτρων αγροτικής πολιτικής.

Στο μέτρο εντάχθηκε το 1ο έργο, με Τελικό Δικαιούχο την Δ/ση Μητρώων, το οποίο αφορά στο σχεδιασμό του πληροφοριακού συστήματος, στο σχεδιασμό των διαδικασιών και μηχανισμών επικαιροποίησης του συστήματος και στην τεχνική υποστήριξη του Τελικού Δικαιούχου. Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου αυτού ανέρχεται σε 280.000€. Αναμένεται η διενέργεια του σχετικού διαγωνισμού για την ανάδειξη αναδόχου. Το έργο αυτό αποτελεί προϋπόθεση για την προκήρυξη του δεύτερου έργου.

Με την Αναθεώρηση του Προγράμματος η δράση ενισχύεται με επιπλέον πιστώσεις 1 εκ. € που εκτιμάται ότι απαιτούνται για την υλοποίηση του ολοκληρωμένου ηλεκτρονικού αρχείου.

Δράση Β «Ανάπτυξη Συστήματος Ποιότητας Αγροτικών Προϊόντων»

Συνολικός προϋπολογισμός: 11.628.639 €

Δημόσια Δαπάνη: 11.628.639 €

Απορροφήσεις: 2.338.454,20 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 20,1

Τελικός Δικαιούχος : ΟΠΕΓΕΠ

Η δράση 1.2Β αφορά στην ανάπτυξη συστήματος ποιότητας των γεωργικών προϊόντων από τον Ο.Π.Ε.ΓΕ.Π.. Στη δράση έχουν ενταχθεί τα ακόλουθα 8 έργα:

τεχνικός σύμβουλος για την υποστήριξη υλοποίησης των δράσεων του μέτρου, (Π/Υ 740.000,00€ και πληρωμές 260.300,00€),

ενέργειες ενημέρωσης των παραγωγών για θέματα πιστοποίησης (με Π/Υ 646.000,00 € και πληρωμές 330.475,00 €),

μελέτες καταγραφής για την ανάπτυξη προτύπων προϊόντων Ε.Π.Π.Ε. και γενετικά μη τροποποιημένα (GMO free) (με Π/Υ 180.000 € και πληρωμές 83.250,00 €),

επιδεικτικές εφαρμογές για ανάπτυξη και εξειδίκευση προτύπων γεωργικών προϊόντων (5 έργα με συνολικό Π/Υ 10.076.439,00 € και πληρωμές 1.664.429,20 €).

Το άθροισμα της απαιτούμενης Δ.Δ. για τα ανωτέρω έργα είναι περίπου 11,6 εκ. €, όσο περίπου και το ποσό που διαμορφώνεται στην Αναθεώρηση του Προγράμματος.

Για τα δύο έργα που αφορούν:

ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΒΟΕΙΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ύψους Π/Υ 983.439,00 €

ΣΤΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ ύψους Π/Υ 595.200,00 €

οι σχετικοί διαγωνισμοί βρίσκονται σε εκκρεμότητα καθώς υπάρχει εντολή της πολιτικής ηγεσίας για προσωρινή αναστολή.

Μέτρο 1.3 «Υποχρεώσεις για Ομάδες Παραγωγών»

Συνολικός προϋπολογισμός: 25.598.403 €

Δημόσια Δαπάνη: 25.598.403 €

Απορροφήσεις: 5.598.403 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 21,9

Τελικοί Δικαιούχοι:

α) Δ/νση ΠΑΠ Δενδροκηπευτικής

B) Δ/ση Αγροτικού Συνεργατισμού & Ομαδικών Δραστηριοτήτων

Το Μέτρο αφορά την ολοκλήρωση των πληρωμών των οικονομικών ενισχύσεων σύστασης και λειτουργίας των αναγνωρισμένων Ομάδων Παραγωγών (Ο.Π.) που ήταν ενταγμένες στο μέτρο 1.2 του Επιχειρησιακού Προγράμματος « Ανάπτυξη της Γεωργίας 1994-1999» του Β'ΚΠΣ (Κανονισμοί (ΕΚ) 952/97 και (ΕΚ) 2200/96). Έχει καταβληθεί το σύνολο της Δ.Δ. του Μέρου, η οποία καλύπτει μέρος των ανειλημμένων υποχρεώσεων των Ομάδων Παραγωγών, όπως αυτές είχαν εκτιμηθεί από τους τελικούς δικαιούχους στην έναρξη εφαρμογής του Γ'ΚΠΣ.

Α) Η Δ/ση ΠΑΠ Δενδροκηπευτικής είναι ο Τελικός Δικαιούχος της Πράξης «Ανειλημμένες υποχρεώσεις για Ομάδες Παραγωγών του Καν. (ΕΚ)2200/96. Εντάχθηκαν τρεις (3) Ο.Π στις οποίες ολοκληρώθηκε η πληρωμή των προβλεπόμενων οικονομικών ενισχύσεων. Ο τελικός δικαιούχος έχει υποβάλλει το σχετικό έγγραφο «Δήλωση Ολοκλήρωσης Πράξης» της Δ/σης ΠΑΠ Δενδροκηπευτικής (αριθ. Πρωτ.281976/12-08-2004)

Β) Η Δ/ση Αγροτικού Συνεργατισμού & Ομαδικών Δραστηριοτήτων είναι ο Τελικός Δικαιούχος της Πράξης «Ανειλημμένες υποχρεώσεις στις Ομάδες Παραγωγών του Καν. (ΕΚ)952/97 (πρώην Καν. (ΕΟΚ) 1360/78). Στο Β'ΚΠΣ είχαν ενταχθεί 49 Ομάδες Παραγωγών εκ των οποίων μόνο στις δύο (2) Ο.Π ολοκληρώθηκε η πληρωμή τους. Στο Γ' ΚΠΣ συνεχίζεται η πληρωμή των ανειλημμένων υποχρεώσεων για τις υπόλοιπες Ο.Π.

Η Δ/ση Αγροτικού Συνεργατισμού & Ομαδικών Δραστηριοτήτων έχει υποβάλλει το Τεχνικό Δελτίο έργου και υποέργων με αριθ. πρωτ. 72549/13-01-2005 στην Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π «ΑΑ-ΑΥ 2000 - 2006». Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ακολούθησε την διαδικασία συντονισμού για ένταξη έργου στο Ε.Π «ΑΑ - ΑΥ» με το αριθ. πρωτ.624/26-01-2005 διαβιβαστικό της.

ΑΞΟΝΑΣ 2. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Μέτρο 2.1 «Επενδύσεις στη μεταποίηση & εμπορία γεωργών προϊόντων»

Συνολικός προϋπολογισμός : 1.224.856.838 €

Δημόσια Δαπάνη: 551.185.577 €

Απορροφήσεις: 118.730.196,73 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 21,54

Τελικός Δικαιούχος: Δ/ση Προγραμματισμού & Γ.Δ

Το Μέτρο προβλέπει την ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων που αφορούν στην βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων.

Το 2002 εντάχθηκε το έργο των ανειλημμένων υποχρεώσεων του Β'ΚΠΣ. Το έργο αποτελείται από 14 επενδυτικά σχέδια (υποέργα) με Δημόσια Δαπάνη 15,34 εκ.€. Έχουν ήδη γίνει πληρωμές για 8 υποέργα ύψους 6.762.806 €. Από τα υπόλοιπα 6 υποέργα τα μεν Σφαγεία (στους Δήμους Κοζάνης, Σερβίων Κοζάνης, Σέριφου βρίσκονται στο στάδιο των δημοπρασιών, στο δε υποέργο της Κρεαταγοράς Αθηνών ο Φορέας έχει ήδη ολοκληρώσει τις διαδικασίες ανάθεσης και έχει υποβάλλει για έγκριση (στον Τελικό Δικαιούχο) τροποποιημένη μελέτη προκειμένου να ξεκινήσει η υλοποίηση της επένδυσης. Τα Υποέργα Ασκίου Κοζάνης και Κορίνθου δεν έχουν ξεκινήσει τις διαδικασίες δημοπράτησης. Και στα 6 αυτά έργα έχει χορηγηθεί παράταση της ημερομηνίας ολοκλήρωσής τους έως την 31.12.2005.

Πραγματοποιήθηκαν 2 Προκηρύξεις συνολικής (αρχικής) Δημόσιας Δαπάνης 260.000.000 €. Υποβλήθηκαν συνολικά 1.466 αιτήσεις με αιτούμενη επιχορήγηση 1.077.400.000 €. Έχουν εκδοθεί οριστικές αποφάσεις ένταξης για 301 επενδυτικά σχέδια ύψους Δ.Δ. 223.072.791 στα πλαίσια της 1ης Προκήρυξης και 503 εντάξεις με συνολική Δ.Δ. 184.725.750 € στα πλαίσια της 2ης Προκήρυξης. Μέχρι την 31/01/2005 έχουν γίνει πληρωμές ύψους 118.730.196,73 €.

Ολοκληρώθηκε η διαδικασία συντονισμού της 3ης Προκήρυξης για 180.000.000 €.

Μέτρο 2.2 «Βελτίωση της υλοτόμησης, μεταποίησης και εμπορίας των δασοκομικών προϊόντων»

Συνολικός Προϋπολογισμός : 94.234.573 €

Δημόσια Δαπάνη: 42.405.558 €

Απορροφήσεις: 5.748.455,48 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 13,6

Τελικός Δικαιούχος: Δ/νση Ανάπτυξης Δασικών Πόρων

Το Μέτρο 2.2 προβλέπει την ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων που αφορούν τις Επενδύσεις στην Μεταποίηση και Εμπορία των Δασοκομικών προϊόντων.

Μέχρι σήμερα έχουν γίνει τέσσερις προσκλήσεις για την εκδήλωση ενδιαφέροντος και υποβολή αιτήσεων εκ μέρους των υποψήφιων επενδυτών όπως αναλύονται πιο κάτω.

1Η Προκήρυξη τον Ιούλιο του 2002 με Δ.Δ 11.700.000€, που αφορούσε επενδυτικά σχέδια:

α) μέχρι 5900€ με ΔΔ 4.950.000€.

Εγκρίθηκαν 2.347 επενδύσεις Δ.Δ 3.191.739,58 €. Κατατέθηκε 1Η τροποποίηση Τεχνικού Δελτίου Έργου με Δ.Δ. 3.191.739,58€ η οποία αντιστοιχεί στα εγκριθέντα επενδυτικά σχέδια.

Ολοκληρώθηκαν οι περισσότερες εγκεκριμένες επενδύσεις και έφτασαν ΔΔ 2.847.573,77€.

β) άνω των 5900€ με ΔΔ 6.750.000 €.

Εγκρίθηκαν 50 επενδύσεις Δ.Δ 4.762.714,97 €. Κατατέθηκε 1Η τροποποίηση Τεχνικού Δελτίου Έργου με Δ.Δ. 4.762.714,97€ η οποία αντιστοιχεί στα εγκριθέντα επενδυτικά σχέδια.

Έχουν γίνει 39 πληρωμές. Έχουν ολοκληρωθεί 25 επενδυτικά σχέδια και έχουν γίνει τμηματικές πληρωμές σε 10 ακόμη. Συνολική Δ.Δ. . 2.362.552,52 €.

2Η Προκήρυξη τον Ιανουάριο-Φεβρουάριο του 2003 με Δ.Δ 15.750.000€, που αφορούσε επενδυτικά σχέδια:

α) μέχρι 5900€ με ΔΔ 6.750.000€.

Έχουν εγκριθεί 2.141 επενδυτικά σχέδια με ΔΔ 2.600.582 €.

Κατατέθηκε 1Η τροποποίηση Τεχνικού Δελτίου Έργου με Δ.Δ. 2.600.582 η οποία αντιστοιχεί στα εγκριθέντα επενδυτικά σχέδια.

Έχουν γίνει 22 πληρωμές με Δ.Δ. 435.813,35 €.

β) άνω των 5900€ με Δ.Δ. 9.000.000 €. Κατατέθηκε 1Η τροποποίηση Τεχνικού Δελτίου Έργου με Δ.Δ. 3.960.000 η οποία αντιστοιχεί στα κατατεθέντα επενδυτικά σχέδια.

Εγκρίθηκαν 48 επενδύσεις Δ.Δ. 3.724.493,77 €.

Έχουν γίνει 7 πληρωμές Δ.Δ. 102.515,83 €.

3Η Προκήρυξη τον Ιούλιο-Αύγουστο του 2003 με Δ.Δ 6.750.000 €, που αφορούσε επενδυτικά σχέδια άνω των 5900 €.

Κατατέθηκε 1Η τροποποίηση Τεχνικού Δελτίου Έργου με Δ.Δ. 6.500.250,00 η οποία αντιστοιχεί στα υποβληθέντα επενδυτικά σχέδια.

Έχει ξεκινήσει η διαδικασία αξιολόγησης και εγκρίθηκαν 6 επενδύσεις Δ.Δ. 1.240.792,08 €. Κατά δήλωση του Τελικού Δικαιούχου, συνεχίζεται η διαδικασία αξιολόγησης των υποβληθέντων επενδυτικών σχεδίων.

4Η Προκήρυξη τον Ιανουάριο-Φεβρουάριο του 2003 με Δ.Δ 9.000.000€, που αφορούσε επενδυτικά σχέδια:

α) μέχρι 5900€ με ΔΔ 3.650.000€. Κατά δήλωση του Τελικού Δικαιούχου, ολοκληρώθηκε η διαδικασία αξιολόγησης των επενδυτών, έχουν γίνει οι απαραίτητες εγκρίσεις αλλά δεν έχουν γίνει ακόμη πληρωμές.

β) άνω των 5900€ με ΔΔ 5.450.000€.

Δεν έχουν γίνει πληρωμές.

ΑΞΟΝΑΣ 3. Βελτίωση της ηλικιακής σύνθεσης αγροτικού πληθυσμού

Μέτρο 3.1 «Εφάπαξ πριμοδότηση πρώτης εγκατάστασης»

Συνολικός προϋπολογισμός: 285.628.894 €

Δημόσια Δαπάνη: 285.628.894 €

Απορροφήσεις: 140.795.019,78€ (εκ των οποίων 48.880.228,03 € αφορούν τις ανειλημμένες υποχρεώσεις)

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 49,3

Τελικός Δικαιούχος: Δ/ση Προγραμματισμού & Γ.Δ.

Το Μέτρο προβλέπει την καταβολή ενισχύσεων για την ενθάρρυνση της εγκατάστασης νέων γεωργών στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Στο μέτρο εντάσσονται 2 μεγάλες κατηγορίες έργων : οι ανειλημμένες υποχρεώσεις του Β'Κ.Π.Σ. και οι νέες εντάξεις του Γ' Κ.Π.Σ.

A. Ανειλημμένες υποχρεώσεις

Οι ανειλημμένες υποχρεώσεις αποτελούν 54 έργα (σύμφωνα με την καταχώρηση στο ΟΠΣ) με 4.191 ωφελούμενους νέους αγρότες και οι οριστικές πληρωμές ανέρχονται σε 48.880.228,03 €.

B. Νέες εντάξεις

Λαμβάνοντας υπόψη τις ενέργειες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα η πορεία των έργων για τις νέες εντάξεις περιληπτικά έχει ως εξής :

1η προκήρυξη

Δημόσιας Δαπάνης: 58.542.971,25 €

Η υποβολή των αιτήσεων πραγματοποιήθηκε το διάστημα από 15/10/2001 έως και 15/11/2001. Υποβλήθηκαν 4.886 αιτήσεις εκ των οποίων εγκρίθηκαν 3.827 δικαιούχοι.

Έχει πραγματοποιηθεί η πληρωμή της α' δόσης συνολικού ύψους 32.412.791,75 € και ήδη έχει ξεκινήσει η πληρωμή της β' δόσης. Μέχρι σήμερα έχει καταβληθεί για την β' δόση ποσό ύψους 2.124.000,00 € σε 287 δικαιούχους.

2η προκήρυξη

Δημόσιας Δαπάνης: 67.637.000,00 €.

Η υποβολή των αιτήσεων πραγματοποιήθηκε το διάστημα από 25/7/2002 έως και 15/8/2002. Υποβλήθηκαν 5.057 αιτήσεις εκ των οποίων εγκρίθηκαν 4.292 δικαιούχοι. Έχει πραγματοποιηθεί η πληρωμή της α' δόσης συνολικού ύψους 32.758.500,00 € και ήδη έχει ξεκινήσει η πληρωμή της β' δόσης. Μέχρι σήμερα έχει καταβληθεί για την β' δόση ποσό ύψους 449.500,00 € σε 63 δικαιούχους.

3η προκήρυξη

Δημόσιας Δαπάνης: 49.493.000,00 €

Η υποβολή των αιτήσεων πραγματοποιήθηκε το διάστημα από 30/6/2002 έως και 21/7/2002. Υποβλήθηκαν 3.800 αιτήσεις εκ των οποίων εγκρίθηκαν 3.104 δικαιούχοι. Έχει πραγματοποιηθεί η πληρωμή της α' δόσης συνολικού ύψους 24.170.000,00 €.

Μέτρο 3.2 «Αντιμετώπιση δαπανών ΠΡΩΤΗΣ εγκατάστασης»

Συνολικός προϋπολογισμός: 18.986.204 €

Δημόσια Δαπάνη: 8.328.538 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 0

Τελικός Δικαιούχος: Δ/ση Προγραμματισμού & Γ.Δ.

Το μέτρο στοχεύει στη δυνατότητα δανειακής κάλυψης των νέων αγροτών του μέτρου 3.2 με επιδότηση επιτοκίου για να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες πρώτης εγκατάστασης.

Έχουν γίνει δύο προκηρύξεις του μέτρου, με προϋπολογισμό (Δ.Δ.) 200.000 € και 4.000.000€ αντίστοιχα στο πλαίσιο των οποίων υποβλήθηκαν (κατά την 2η προκήρυξη) 6 αιτήσεις από τις οποίες μόνο μια έχει εγκριθεί, αλλά μέχρι σήμερα ο δικαιούχος δεν έχει ολοκληρώσει τις απαραίτητες ενέργειες (έγκριση δανειοδότησης από Τράπεζα) προκειμένου να οριστικοποιηθεί και η ένταξή του στο πρόγραμμα. Γενικότερα δεν υπάρχει ενδιαφέρον για την υλοποίηση της δράσης.

ΑΞΟΝΑΣ 4. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

ΜΕΤΡΟ 4.2 ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ, ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Δράση 4.2.1 «Υποδομή για εκπαίδευση-ενημέρωση»

Συνολικός προϋπολογισμός: 12.065.297€

Δημόσια Δαπάνη: 12.065.297 €

Απορροφήσεις: 152.369,85 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 0,8

Τελικός Δικαιούχος : ΟΓΕΕΚΑ, ΙΓΕ

Έχει ολοκληρωθεί η εκπόνηση της Διαγνωστικής μελέτης, από την οποία προκύπτουν οι συνολικές ανάγκες αναβάθμισης του δικτύου των εκπαιδευτικών δομών (Κέντρα «ΔΗΜΗΤΡΑ»). Έχουν πληρωθεί 152.369,85 €.

Έχει ενταχθεί έργο με τίτλο «Αναβάθμιση Υποδομών Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης» (δύο μελέτες παρεμβάσεων (5 δομές) και μικρές παρεμβάσεις σε 1 δομή «ΔΗΜΗΤΡΑ») με προϋπολογισμό 1.999.126 €. Έχει γίνει επιλογή αναδόχων για την εκπόνηση των μελετών και αναμένεται η υπογραφή των νομικών δεσμεύσεων μέχρι το τέλος του μήνα. Εκκρεμεί ακόμη η υποβολή προς έγκριση των τευχών δημοπράτησης του υποέργου των μικρών παρεμβάσεων εντός τριμήνου.

Έχει ενταχθεί το έργο που αφορά τον εξοπλισμό των δομών Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης προϋπολογισμού 279.660 € και προγραμματίζεται διενέργεια διαγωνισμού, με την ολοκλήρωση των μελετών του 4.2.2, το πρώτο εξάμηνο του 2005.

Έχουν ενταχθεί τρία έργα που αφορούν α) τις μελέτες των παρεμβάσεων β) τις παρεμβάσεις όπως θα προκύψουν από τις μελέτες και γ) τις μικρές παρεμβάσεις, για τις δομές των περιφερειών Πελοποννήσου (6 Κέντρα), Νοτίου Αιγαίου (1 Κέντρο) & Κρήτης (4 Κέντρα) προϋπολογισμού 4.556.971.€ και βρίσκονται σε εξέλιξη οι διαγωνισμοί ανάδειξης αναδόχων με καταληκτική ημερομηνία 26 - 27 και 28/01/2005.

Παράλληλα στο πλαίσιο του έργου με τίτλο «ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΠΥΡΓΟΥ ΣΥΓΓΡΟΥ (ΣΤΟ ΜΑΡΟΥΣΙ – ΚΗΦΙΣΙΑ ΝΟΜΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ) ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ» συνολικού προϋπολογισμού 8.500.000,00 €, έχει ενταχθεί το πρώτο υποέργο με τίτλο «ΜΕΛΕΤΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΣΥΓΓΡΟΥ ΣΤΟ ΚΤΗΜΑ ΣΥΓΓΡΟΥ» συνολικού προϋπολογισμού 850.000,00 € και βρίσκεται σε εξέλιξη διαγωνισμός ανάδειξης αναδόχου, με καταληκτική ημερομηνία 31/01/2005.

Δράση 4.2.2 «Δίκτυο γεωργικών βιβλιοθηκών»

Συνολικός προϋπολογισμός: 2.934.703 €

Δημόσια Δαπάνη: 2.934.703 €

Απορροφήσεις: -

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.):

Τελικοί Δικαιούχοι : ΟΓΕΕΚΑ, ΙΓΕ

Στο πλαίσιο του έργου με τίτλο «Δίκτυο Γεωργικών Βιβλιοθηκών» συνολικού προϋπολογισμού 2.934.703 € έχουν ενταχθεί τα δύο πρώτα υποέργα που αφορούν τη μελέτη των προδιαγραφών διαμόρφωσης των χώρων και τη μελέτη σχεδιασμού των υποδομών δικτύωσης και πληροφοριακών συστημάτων των γεωργικών βιβλιοθηκών, συνολικού προϋπολογισμού 246.620 €. Για το πρώτο υποέργο με τίτλο «Μελέτη Διαμόρφωσης Χώρων Βιβλιοθηκών» και προϋπολογισμό 94.400 €, έχει γίνει νομική δέσμευση και πρόκειται να γίνει παράδοση της πρώτης φάσης της μελέτης μέχρι το τέλος του μήνα. Για το δεύτερο προγραμματίζεται διενέργεια διαγωνισμού σε ένα μήνα περίπου.

Μετά την υλοποίηση των δύο αυτών υποέργων, θα γίνει η κατάρτιση του ΤΔ του επόμενου υποέργου που αφορά την προμήθεια του εξοπλισμού και των επίπλων των βιβλιοθηκών συνολικού προϋπολογισμού 1.500.000 €. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει η κατάρτιση του ΤΔ του τελευταίου υποέργου που αφορά την προμήθεια του εξοπλισμού Η/Υ – Δικτύου Βιβλιοθηκών συνολικού προϋπολογισμού 500.000 € που θα ολοκληρωθεί περίπου στα τέλη του έτους 2005.

Μέτρο 4.3 «Δράσεις για την προώθηση εξαγωγών ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ»

Συνολικός προϋπολογισμός: 43.293.677 €

Δημόσια Δαπάνη: 30.305.574 €

Απορροφήσεις: 666.683,34 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 2,2

Τελικός Δικαιούχος : Δ/νση Γεωργικών Εφαρμογών

Ολοκληρώθηκε η 1η προκήρυξη με προϋπολογισμό ύψους 8 εκ.€ και έχει ξεκινήσει η υλοποίηση 167 υποέργων (πληρωμές 611.221,18 €).

Πραγματοποιήθηκε η 2η προκήρυξη, προϋπολογισμού Δ.Δ. 11.959.315 €.

Υποβλήθηκαν 418 προτάσεις προϋπολογισμού 30.857.157 €. Η προκήρυξη αυτή ακυρώθηκε με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Κατόπιν σχετικής εντολής του Υπουργού, ο Τελικός Δικαιούχος προετοιμάζει τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου (ΚΥΑ 506, κριτήρια ένταξης) ώστε να δοθεί έμφαση στη συμμετοχή συλλογικών φορέων και στη συνέχεια, το συντομότερο δυνατό, να γίνει επαναπροκήρυξη του έργου.

Εντάχθηκε έργο που αφορά στην σύνταξη Ολοκληρωμένου Προγράμματος Στρατηγικής Ανάπτυξης και Προώθησης Εξαγωγών Αγροτικών Προϊόντων, προϋπολογισμού 153.400 € και έχει υπογραφεί η σύμβαση με τον ανάδοχο και το έργο ολοκληρώνεται. Στη μελέτη ζητήθηκε από τον Τελικό Δικαιούχο να μελετηθεί η εξεύρεση μεθοδολογίας προσδιορισμού του δείκτη στόχου για αύξηση των εξαγωγών κατά 5%.

Μέτρο 4.4 Δημιουργία - εκσυγχρονισμός δομών και υποδομών για βελτίωση της ποιότητας προϊόντων και διασφάλισης της δημόσιας υγείας

Συνολικός προϋπολογισμός : 8.754.933 €

Δημόσια Δαπάνη: 8.754.933 €

Απορροφήσεις: 185.260 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 2,1

Τελικοί Δικαιούχοι: Δ/νση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής και Δ/νση Μεταποίησης, Τυποποίησης & Ποιοτικού ελέγχου

Εντάχθηκε έργο «Συμβούλου διαπίστευσης» προϋπολογισμού 450 χιλ.€ και βρίσκεται στην φάση υλοποίησης καθώς ο ανάδοχος έχει ήδη παραδώσει την πρώτη φάση του έργου. Έχουν γίνει πληρωμές ύψους 185.260,00€.

Έχουν ενταχθεί 4 έργα που αφορούν στην προμήθεια εξοπλισμού με προϋπολογισμό ύψους 5,9 εκ.€, υλικών με προϋπολογισμό ύψους 267 χιλ.€, προδιαγραφών με προϋπολογισμό ύψους 9.600,00 € καθώς και η κάλυψη των τελών διαπίστευσης των εργαστηρίων τα οποία θα διαπιστευτούν με ύψος προϋπολογισμού 250.000,00 €. Υπάρχει σοβαρός κίνδυνος καθυστέρησης της υλοποίησης των έργων αυτών ενώ προβλήματα συναντά και η στελέχωση των εργαστηρίων με το απαιτούμενο προσωπικό. Οι παραπάνω διαγωνισμοί βρίσκονται σε εκκρεμότητα καθώς υπάρχει εντολή της πολιτικής ηγεσίας για προσωρινή αναστολή.

Στην πρόταση Αναθεώρησης του Ε.Π., όπως ισχύει, προβλέπονται και υποδομές για την «βελτίωση της ποιότητας βάμβακος». Η νέα δράση αφορά την προμήθεια του εξοπλισμού του εργαστηρίου του «Κέντρου Ταξινόμησης Βάμβακος Καρδίτσας», προϋπολογισμού 1.672.780 €. Το κτίριο του Κέντρου υπάρχει από το Β' ΚΠΣ.

Μέτρο 4.5 «Ανάπτυξη στοιχείων – Καταπολέμηση εχθρών, ασθενειών και ζιζανίων, για τη δημιουργία βάσης δεδομένων»

Συνολικός προϋπολογισμός : 6.394.700 €

Δημόσια Δαπάνη: 6.394.700 €

Απορροφήσεις: 38.902,29 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 0,6

Τελικός Δικαιούχος: Δ/ση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής

Το μέτρο περιλαμβάνει τις παρακάτω 4 ενέργειες:

Α. Ανάπτυξη μεθόδων καταπολέμησης εχθρών, ασθενειών και ζιζανίων, με την καταγραφή, επεξεργασία και παρουσίαση όλων των σημαντικών προβλημάτων φυτοπροστασίας κατά καλλιέργεια για τις σπουδαιότερες από εισοδηματική άποψη καλλιέργειες.

Β. Συλλογή στοιχείων φυτοπαθολογικών επιδημικών εξάρσεων και καιρικών φαινομένων που τις ευνοούν, καθώς και πρόληψη εξάρσεων μέσω τηλεπληροφόρησης με παράλληλη διοχέτευση στοιχείων αντιμετώπισης προσβολών.

Γ. Ανάπτυξη, βελτίωση και εφαρμογή σύγχρονων και αξιόπιστων μεθόδων ταχείας

διάγνωσης-προσδιορισμού επιβλαβών οργανισμών καθώς επίσης και των διαδικασιών που πρέπει να ακολουθούνται κατά τον φυτοϋγειονομικό έλεγχο διακινουμένων φυτών και φυτικών προϊόντων.

Δ. Συγκέντρωση και δημιουργία τράπεζας «γενετικού υλικού» εχθρών, ασθενειών και ζιζανίων που έχουν βρεθεί στη χώρα μας, καθώς και οργανισμών καραντίνας.

Μέχρι σήμερα έχουν ενταχθεί, ολοκληρωθεί και αποπληρωθεί 2 έργα: Τεχνικός Σύμβουλος της ενέργειας Β προϋπολογισμού 25.000,00 € και Τεχνικός Σύμβουλος ενεργειών Γ & Δ ύψους 17.600,00 €.

Έχουν ενταχθεί επίσης 4 έργα που αφορούν στην υλοποίηση των δράσεων του μέτρου τα οποία βρίσκονται στην φάση προκήρυξης. Το έργο που αφορά στην προμήθεια και εγκατάσταση των αγρομετεωρολογικών σταθμών (ενέργεια Β') απεντάχθηκε κατόπιν αιτήματος του Τελικού Δικαιούχου διότι το αντικείμενο μεταφέρθηκε στον ΕΛΓΑ. Για τα υπόλοιπα έργα έχει αποφασιστεί να περικοπούν οι προϋπολογισμοί των έργων αυτών και να προκηρυχθούν με τα νέα ποσά. Οι παραπάνω διαγωνισμοί βρίσκονται σε εκκρεμότητα καθώς υπάρχει εντολή του κ. Υπουργού για αναμονή σχετικών οδηγιών.

Με την Αναθεώρηση του Προγράμματος οι πιστώσεις του Μέτρου είναι 6.394.700 €.

ΑΞΟΝΑΣ 5. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

Μέτρο 5.1 «Ολοκληρωμένο πρόγραμμα υπηρεσιών στήριξης των κτηνοτρόφων της Ελληνικής Υπαίθρου για την παραγωγή και χρησιμοποίηση του κατάλληλου για την κάθε περιοχή ζωικού αναπαραγωγικού κεφαλαίου

Συνολικός προϋπολογισμός: 19.765.843 €

Δημόσια Δαπάνη: 18.073.655 €

Απορροφήσεις: 3.177.632,88 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 17,2

Τελικός Δικαιούχος: Δ/ση Εισροών Ζωικής Παραγωγής

Το Μέτρο 5.1 προβλέπει την ενίσχυση των εκτροφέων αγροτικών ζώων (καθαρόαιμων φυλών, υβριδικών χοίρων ως και πληθυσμών με ιδιαίτερο ενδιαφέρον) , Φορέων (Ενώσεις-Οργανώσεις παραγωγών) που τα μέλη τους εκτρέφουν τα παραπάνω ζώα και μεμονωμένων παραγωγών για την παραγωγή και χρησιμοποίηση του κατάλληλου ζωικού αναπαραγωγικού κεφαλαίου για την Χώρα με το εξής Χρηματοδοτικό Σχήμα για την περίοδο 2000-2006:

Το Μέτρο περιλαμβάνει Πέντε (5) Έργα, όσα είναι και τα Κέντρα Γενετικής Βελτίωσης Ζώων (ΚΓΒΖ), και το Χρηματοδοτικό Σχήμα για την περίοδο 2000-2006 για το κάθε ΚΓΒΖ είναι:

Κέντρα Γενετικής Βελτίωσης Ζώων	Συνολικός Προϋπολογισμός	Δημόσια Δαπάνη	Ιδιωτική Συμμετοχή
ΚΓΒΖ "Αθηνών"	3.827.700,00€	3.500.048,88€	327.651,12€
ΚΓΒΖ "Δράμας"	1.925.441,38	1.700.018,65€	225.422,74€
ΚΓΒΖ "Ιωαννίνων"	2.843.440,00€	2.600.041,55€	243.398,45€
ΚΓΒΖ "Καρδίτσας"	3.171.549,97€	2.899.890,30€	271.659,67€
ΚΓΒΖ "Νέας Μεσσήμβριας Θεσσαλονίκης"	8.063.927,00€	7.373.654,85€	690.272,15€
ΣΥΝΟΛΟ	19.832.058,35€	18.073.654,23€	1.758.404,13 €

Τα ανωτέρω έργα έχουν ενταχθεί στο Ε.ΠΑΑ-ΑΥ και έχουν εκδοθεί οι αντίστοιχες ΣΑΕ. από Δημ. επενδ. ΥΠΟΙΚΟ

Έχουν εκδοθεί οι σχετικές ΚΥΑ και Υπουργικές Αποφάσεις εφαρμογής του προγράμματος.

Με τη λήξη του χρόνου της 1ης υποβολής ως και τον Ιούνιο του 2004 κατατέθηκαν συνολικά 78 προτάσεις στα (5) ΚΓΒΖ (Αθηνών, Καρδίτσας, Ιωαννίνων, Δράμα και Ν.Μ Θεσ/κης)για τις δράσεις 1,2,4,5&6 με συνολική Δ.Δ 9.545.550,36€.

Εκδόθηκαν οι αποφάσεις ένταξης για όλες τις παραπάνω προτάσεις(υποέργα),αλλά 4 προτάσεις δεν προχώρησαν και έγινε απένταξη αυτών μετά από αίτημα των φορέων και του Τελικού Δικαιούχου. Αυτές είναι τα αριθμ.5&6 υποέργα του έργου75597 (ΚΓΒΖ Ν. Μεσημβρίας Θεσ/κης) με Δ.Δ. 400.018€(Αγελάδες-Πώληση ΑΓΝΟ)και τα αριθμ.19&20 υποέργα του έργου 75340 (ΚΓΒΖ Αθηνών) με Δ.Δ 199.070,00€ (Χοίροι Φάρμα Μητσόπουλου)

Υπεγράφησαν οι οριστικές αποφάσεις ένταξης των λοιπών 74 υποέργων ,ως και οι αντίστοιχες συμβάσεις των εκπροσώπων των Φορέων των υποέργων με τα αντίστοιχα

ΚΓΒΖ και υλοποιούνται όλα τα υποέργα, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που προβλέπουν οι συμβάσεις.

Μέτρο 5.2 «Ανάπτυξη και προώθηση μεθόδων ολοκληρωμένης – βιολογικής καταπολέμησης εχθρών, ασθενειών και ζιζανίων των κυριότερων καλλιεργειών της χώρας»

Συνολικός προϋπολογισμός: 17.337.144 €

Δημόσια Δαπάνη: 17.337.144 €

Απορροφήσεις: 38.572 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 0,2

Τελικός Δικαιούχος: Δ/ση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής

Στα πλαίσια του Μέτρου έχουν ενταχθεί 9 Υποέργα: ένα για την ανάδειξη Τεχνικού Συμβούλου για την υποστήριξη του Φορέα Υλοποίησης και οκτώ σχετικά με την ανάπτυξη και προώθηση μεθόδων ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας των κυριότερων καλλιεργειών της χώρας και συγκεκριμένα ελιά, εσπεριδοειδή, άμπελος, πυρηνόκαρπα – γιαγαρτόκαρπα, βαμβάκι, ζαχαρότευτλα, φυτά μεγάλης καλλιέργειας και κηπευτικά υπαίθρου – θερμοκηπίου.

Στις 24.12.2003 προκηρύχθηκε ανοικτός διεθνής διαγωνισμός για το υποέργο της ελιάς και στις 20.2.2004 έγινε το άνοιγμα των τεχνικών προσφορών (προσφορά κατάθεσε μόνο ένας ενδιαφερόμενος : Κοινοπραξία Ανωτάτης Γεωπονικής Σχολής Αθηνών – Θεσ/νίκης – Βόλου, ΕΘΙΑΓΕ και δύο ιδιωτικών εταιρειών. Δεν υπάρχει εξέλιξη του έργου από εκείνη την ημερομηνία, διότι με προφορική εντολή του Γενικού Γραμματέα έχει ανασταλεί η δραστηριότητα.

ΑΞΟΝΑΣ 6 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Μέτρο 6.1 «Ολοκλήρωση εγχειροβελτιωτικών έργων του 2ου ΚΠΣ»

Συνολικός προϋπολογισμός: 61.983.002 €

Δημόσια Δαπάνη: 61.983.002 €

Απορροφήσεις: 12.098.956,36

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 19,5

Τελικός Δικαιούχος : Δ/νση Σχεδιασμού Εγχειροβελτιωτικών Έργων και Αξιοποίησης Εδαφοϋδατικών Πόρων

Το Μέτρο αφορά στην τεχνική και οικονομική ολοκλήρωση των υποδομών (έργα και μελέτες) των δράσεων που είχαν ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη του τομέα Γεωργίας 1994 – 1999» .

Η πρόσκληση για υποβολή προτάσεων έγινε στις 26 Ιουλίου 2001.

Μέχρι σήμερα έχουν ενταχθεί 5 έργα : 1) Κατασκευή Αρδευτικού Δικτύου Βίστριζα Ν. Φθιώτιδας – Β΄ Φάση, 2) Ολοκλήρωση μελέτης εκσυγχρονισμού – ανακαίνισης και βελτίωσης άρδευσης Που Αρδευτικού Δικτύου Σερρών, 3) Αξιοποίηση ταμιευτήρα Ινίου – Μαχαιρά Ν. Ηρακλείου, 4) Φράγμα Βράχου Καστοριάς και 5) Κατασκευή Αρδευτικών Δικτύων Αρτζάν _ Αματόβου Α΄Φάση Δίκτυο 2Ζ Ν. Κιλκίς).

Ο προϋπολογισμός των ενταγμένων έργων ανέρχεται σε 63.813.944,69 εκ. € και οι πληρωμές ανήλθαν στα 12.098.956,36 €

Το Μέτρο παρουσιάζει καθυστέρηση και υπάρχει ανησυχία για τη μη ολοκλήρωσή του (ιδιαίτερα για τα Αρδευτικά Δίκτυα Αρτζάν), γεγονός που θα έχει επιπτώσεις και στο έργο του Β΄ ΚΠΣ, διότι πρόκειται για ανειλημμένες υποχρεώσεις.

Μέτρο 6.2 «Ταμίευση και εκμετάλλευση επιφανειακών απορροών - Τεχνητοί εμπλουτισμοί υπόγειων υδροφορέων – Εκσυγχρονισμός και βελτίωση των συνθηκών άρδευσης»

Συνολικός προϋπολογισμός: 181.643.059 €

Δημόσια Δαπάνη: 181.643.059 €

Απορροφήσεις: 15.612.046,23

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 8,6

Τελικός Δικαιούχος : Δ/ση Σχεδιασμού Εγγειοβελτιωτικών Έργων και Αξιοποίησης Εδαφοϋδατικών Πόρων

Το Μέτρο αφορά έργα κατασκευής ταμιευτήρων, εκπόνηση των μελετών και την κατασκευή των έργων αξιοποίησής των, μελέτες και έργα τεχνητού εμπλουτισμού, παρεμβάσεις σε λειτουργούντα αρδευτικά δίκτυα με σκοπό τον εκσυγχρονισμό τους προς εξοικονόμηση αρδευτικού νερού.

Η πρόσκληση για υποβολή προτάσεων έγινε στις 26 Ιουλίου 2001.

Μέχρι σήμερα έχουν ενταχθεί 17 έργα :

Σύμβουλος Παροχής Εξειδικευμένων Υπηρεσιών Ε.Ε. Γ' ΚΠΣ, 2) Αναμόρφωση αρδευτικού δικτύου ΤΟΕΒ Παραβόλας Τριγωνίδας Αιτ/νίας, 3) Εκσυγχρονισμός και ανακαίνιση τμημάτων αρδευτικών δικτύων ζωνών Α' και Β' λεκανοπεδίου Ιωαννίνων, 4) Ανακαίνιση – εκσυγχρονισμός και βελτίωση άρδευσης Που αρδευτικού πεδιάδας Σερρών – Τμήμα ζώνης Αδελφικού, 5) Κατασκευή Λιμνοδεξαμενής και αγωγού μεταφοράς Καστανιάς Αλοννήσου, 6) Κατασκευή Λιμνοδεξαμενής Πανόρμου Σκοπέλου, 7) Κατασκευή Φράγματος και αγωγού μεταφοράς Φερέκαμπου Ν. Σκύρου, 8) Δίκτυο ανοικτών διωρύγων πεδιάδας Μόρνου Ν. Φωκίδας, 9) Αρδευτικά δίκτυα Έλους Κανδήλας Ν. Αρκαδίας, 10) Αναμόρφωση αρδευτικού δικτύου ΤΟΕΒ Παμφίας Τριγωνίδας Αιτ/νίας, 11) Κατασκευή φράγματος Ευυδρίου επί του ποταμού Ενιπέα στο Ν. Λάρισας, 12) Υδρογεωλογική Μελέτη καρστικών συστημάτων Νοτιοανατολικής Φωκίδας, 13) Κατασκευή Φράγματος Κόρης Γεφύρι Χίου, 14) Έλεγχος χημικής ποιότητας αρδευτικών υδάτων (επιφανειακών και υπόγειων) λεκανών απορροής ποταμών Μακεδονίας – Θράκης – Θεσσαλίας, 15) Μελέτη κοστολόγησης αρδευτικού νερού, 16) Κατασκευή Φράγματος Κρητηνίας Ρόδου και δικτύων αξιοποίησής του, 17) Μελέτη και κατασκευή έργων τεχνητού εμπλουτισμού του καρστικού συστήματος Υπέρειας Ν. Λάρισας – Ορφανών Ν. Καρδίτσας. Ο προϋπολογισμός των ενταγμένων έργων ανέρχεται σε 201.448.773,64 €. Έχουν πραγματοποιηθεί πληρωμές ύψους 15.612.046,23 €.

Για το πρώτο έργο του Συμβούλου αναμένεται να γίνει σχετικός έλεγχος από τη Μονάδα Γ (μετά από εντολή Ειδικού Γραμματέα), να συνταχθεί έκθεση για τη μη επλεξισμότητά του, και κατά συνέπεια να προχωρήσει η Διαχειριστική στην απένταξή του. Για τα υπόλοιπα έργα παρουσιάζεται καθυστέρηση στην υλοποίηση του φυσικού και οικονομικού αντικείμενου.

ΜΕΤΡΟ 6.3 ΣΧΕΔΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΑΣΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑΣ
ΓΕΝΕΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Δράση 6.3.Α «Σχέδια διαχείρισης για την αειφόρο ανάπτυξη δασικών και οικολογικά ευαίσθητων περιοχών»

Συνολικός προϋπολογισμός: 12.583.495 €

Δημόσια Δαπάνη: 12.583.495 €

Απορροφήσεις: 1.623.457,98 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 12,9

Τελικοί Δικαιούχοι: Α) Δ/ση Ανάπτυξης Δασικών Πόρων

Β) Δ/ση Χωροταξίας και Προστασίας Περιβάλλοντος

Α) Κατατέθηκαν 2 Τεχνικά Δελτία Έργου (Μάιο και Ιούλιο του 2002) από τον Τελικό Δικαιούχο με ΔΔ 10.971.347€ που αφορούσαν 105 μελέτες.

Προκηρύχθηκαν 24 διαχειριστικές μελέτες τον Σεπτέμβρη 2002 με ΔΔ 6.337.317 €.

Υπεγράφησαν συμβάσεις τον Μάρτιο του 2004 με 16 αναδόχους μελετητές ΔΔ 4.248.753 €.

Έχει ολοκληρωθεί το πρώτο μέρος 5 μελετών. Έχουν γίνει 5 πληρωμές Δ.Δ. 110.857,10 €. Η σύνταξη των μελετών συνεχίζεται και γίνονται παραλαβές τμημάτων μελετών και πληρωμές, μετά όμως από παρέμβαση της Αρχής Πληρωμής και αλληλογραφία με την Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν παγώσει οι καταχωρήσεις στοιχείων στο ΟΠΣ.

Προκηρύχθηκαν 50 διαχειριστικές μελέτες τον Οκτώβρη του 2002 με ΔΔ 3.086.125 €.

Υπεγράφησαν συμβάσεις τον Οκτώβρη του 2003 με όλους τους αναδόχους.

Έχει ολοκληρωθεί το πρώτο μέρος 35 μελετών. Έχουν γίνει 56 πληρωμές Δ.Δ. 919.727,77 €.

Προκηρύχθηκαν 16 διαχειριστικές μελέτες τον Ιούλιο 2003 ΔΔ 663.132 €. Ακυρώθηκε η διαδικασία αξιολόγησης λόγω παρέλευσης 6 μηνών από την προκήρυξη του διαγωνισμού.

Β) (Δ/ση Χωροταξίας και Προστασίας Περιβάλλοντος)

Προκηρύχθηκαν 2 μελέτες τον Ιούλιο 2003 με ΔΔ 140.000€. (Λίμνη Παμβώτιδας και Εθνικό Πάρκο Ζακύνθου). Έχουν υπογραφεί οι σχετικές συμβάσεις 2/2004 και 3/2004. Έχει ολοκληρωθεί η πρώτη φάση των 2 μελετών και έχουν γίνει 2 πληρωμές Δ.Δ. 48.999,97 €.

Γ) Βιολογική Καταπολέμηση του έλκους καστανιάς.

Κατατέθηκε 1 ΤΔΕ τον 9/2003 με ΔΔ 2.884.000€.

Το έργο αποτελείται από 22 υποέργα (7 μελέτες καταγραφής της ασθένειας ΔΔ 172.000€ και 15 έργα καταπολέμησης της ασθένειας ΔΔ 2.712.000€).

Δεν έχουν προκηρυχθεί ούτε οι 7 μελέτες που η υλοποίησή τους είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την προκήρυξη των 15 έργων.

Τέλος παρατηρούμε ότι σε συνολική Δ.Δ. 12.583.495 € έχουμε απορροφήσει 1.055.084,85 € (8,4 %).

Δράση 6.3.Β «δημιουργία Τράπεζας Γενετικού Υλικού»

Συνολικός προϋπολογισμός: 2.347.761 €

Δημόσια Δαπάνη: 2.347.761 €

Απορροφήσεις: 175.001,84 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 7,5

Τελικός Δικαιούχος : Δ/ση Χωροταξίας και Προστασίας Περιβάλλοντος

Η Δράση προβλέπει την κατασκευή και λειτουργία της Τράπεζας Γενετικού Υλικού και περιλαμβάνει 4 υποέργα.

Ολοκληρώθηκε το 1ο Υποέργο «Μελέτη κτιριακής κατασκευής» και εντός των ημερών ολοκληρώνεται η αποπληρωμή του.

Στη συνέχεια θα αρχίσει η εφαρμογή του 2ου Υποέργου, «Κατασκευή κτιρίου», αφού πρώτα γίνει τροποποίηση του Τεχνικού Δελτίου Έργου – Υποέργου λόγω αλλαγής του προϋπολογισμού του (από 587.000 € σε 710.000 €), μετά την έκδοση του νέου Ενιαίου Τιμολογίου Εργασιών από το ΥΠΕΧΩΔΕ (12ος 2004).

Έχει αρχίσει η υλοποίηση του 3ου Υποέργου που αφορά στην «Συλλογή του Γενετικού Υλικού». Για το υποέργο αυτό έχει υπογραφεί σύμβαση με το ΕΘΙΑΓΕ και έχει πληρωθεί προκαταβολή 150.000 €.

Έχουν αρχίσει οι διαδικασίες υλοποίησης του 4ου Υποέργου «Προμήθεια εξοπλισμού» σύμφωνα με τις διαδικασίες περί προμηθειών του Δημοσίου.

Μέτρο 6.5 «Αντιμετώπιση ζημιών που προκαλούνται στη γεωργία από θεομηνίες, πυρκαγιές και άλλα έκτακτα γεγονότα»

Συνολικός προϋπολογισμός 50.000.000 €

Δημόσια Δαπάνη : 50.000.000 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.):

Απορροφήσεις: 45.000.000 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 90,0

Τελικοί Δικαιούχοι : Δ/ση ΠΣΕΑ και ΕΛΓΑ

Έχει ενταχθεί έργο με τίτλο «Μέτρα υπέρ των παραγωγών της χώρας που οι εκμεταλλεύσεις τους ζημιώθηκαν από θεομηνίες και δυσμενείς καιρικές συνθήκες κατά τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο 2001 καθώς και τον Ιανουάριο 2002», προϋπολογισμού 20 εκ.€ με Τελικό Δικαιούχο τον ΕΛΓΑ. Το έργο αποτελεί μέρος των επλέξιμων ενεργειών στο πλαίσιο του προγράμματος αποκατάστασης των μεγάλων ζημιών της περιόδου Νοέμβριος 2001 – Ιανουάριος 2002 (FROGY). Με τις πιστώσεις που προβλέφθηκαν καταβλήθηκαν οικονομικές ενισχύσεις για αποκατάσταση του πληγέντος φυτικού και παγίου κεφαλαίου των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Στα πλαίσια της αναθεώρησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος οι πιστώσεις του Μέρους αυξήθηκαν κατά 30.000.000,00 €, ενώ έχει προβλεφθεί και μια δράση που περιλαμβάνει προληπτικά μέτρα για την αντιμετώπιση των ζημιών στην γεωργία. Προκειμένου να επιταχυνθούν οι διαδικασίες υλοποίησης του Μέρους, η ΕΥΔ του ΕΠΑΑ-ΑΥ απηύθυνε στον Τελικό Δικαιούχο (ΕΛΓΑ) πρόσκληση υποβολής προτάσεων. Έχει ήδη ενταχθεί νέο έργο ύψους 25.000.000,00 € και έχει καταχωρηθεί στο ΟΠΣ το σύνολο των πληρωμών του.

ΑΞΟΝΑΣ 7. Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης του Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ)

ΜΕΤΡΑ 7.1 – 7.13

Συνολικός προϋπολογισμός : 452.145.342 €

Δημόσια Δαπάνη: 307.969.992 €

Απορροφήσεις: 9.338.871,16 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.): 3,03

Τελικοί Δικαιούχοι :

-ΟΤΑ των ΟΠΑΑΧ (Δημόσια Έργα)

-Δ/ση Προγραμματισμού & Γ.Δ. (Ιδιωτικά Έργα)

Τα μέτρα του άξονα προτεραιότητας 7 αποβλέπουν στην εφαρμογή μιας πολιτικής για την ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της χώρας και έχουν σαν στόχο:

την προστασία των οικονομικά και κοινωνικά ασθενέστερων περιοχών της χώρας, καθώς και εκείνων που πλήττονται από τις αναπόφευκτες διαρθρωτικές αλλαγές και την προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στις διεθνείς εξελίξεις

τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και τη στήριξη της ανάπτυξης στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας

την επανένταξη των ορεινών περιοχών και του νησιώτικου χώρου στο εθνικό παραγωγικό σύστημα έτσι ώστε να αποφευχθεί η περιθωριοποίησή τους.

Η εφαρμογή των ΟΠΑΑΧ αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων αφορά σε 40 περιοχές της χώρας και αφορούν σε :

221 Καποδιστριακούς Δήμους και Κοινότητες

800.000 κατοίκους (στοιχεία απογραφής 2001)

34.183,6 τ.χλμ συνολική έκταση

Ο Άξονας 7 περιλαμβάνει τόσο ιδιωτικές επενδύσεις (καθεστώς ενίσχυσης) όσο και δημόσια έργα.

Στα πλαίσια των ιδιωτικών επενδύσεων υλοποιούνται κυρίως δράσεις για τη δημιουργία υπηρεσιών διαχείρισης εκμεταλλεύσεων, την εμπορία γεωργικών προϊόντων ποιότητας, τις βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό, τη διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων και η απόκτηση εναλλακτικών εισοδημάτων, την ενθάρρυνση των τουριστικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων κ.λ.π.

Στα πλαίσια των δημοσίων έργων (μικρά δημόσια έργα) υλοποιούνται έργα εγγείων βελτιώσεων για την προστασία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, υποδομών για την ενίσχυση τοπικών εκδηλώσεων, ανακαίνισης και ανάπτυξης χωριών για την προστασία και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς, διαχείρισης των υδατικών πόρων της γεωργίας, κατασκευής και βελτίωσης αγροτικών δρόμων κ.λ.π.

Δημόσια Έργα Άξονα 7

Πραγματοποιήθηκε η 1η πρόσκληση, που έληξε στις 28/2/2003, υποβλήθηκαν 728 προτάσεις προϋπολογισμού 196,8 εκ.€ και εγκρίθηκαν 224 προτάσεις προϋπολογισμού 55.839.734,17 €. Για τα εγκεκριμένα έργα έχουν εκδοθεί όλες οι αποφάσεις ένταξης (224) έχει δοθεί προέγκριση δημοπράτησης για 214 έργα, προέγκριση υπογραφής σύμβασης με τον ανάδοχο του έργου για 193 έργα και έχουν υπογραφεί 186 Προγραμματικές Συμβάσεις ανάμεσα στο Υπουργείο και τον Δήμο Τελικό Δικαιούχο. Τα έργα έχουν ξεκινήσει να υλοποιούνται και ήδη έχουν εκδοθεί 216 εγκρίσεις χρηματοδότησης και έχει εγκριθεί η καταβολή ποσού 14.961.417,72 € στους δικαιούχους δήμους. Έχουν ήδη υποβληθεί και καταχωρηθεί στο ΟΠΣ Μηνιαία Δελτία ύψους 9.188.641,16 €.

Πραγματοποιήθηκε πρόσκληση που αφορούσε περιοχές που ήταν εκτός της 1ης προκήρυξης. Επρόκειτο για τις περιοχές Τροιζηνία, Λέσβο, Σάμο, Μικρά Νησιά του Αιγαίου, Οροπέδιο Λασιθίου, καθώς και τους Δήμους Δίου και Λιτόχωρου στον ορεινό όγκο των Πιερίων. Η πρόσκληση αυτή, έληξε στις 5/9/2003, υποβλήθηκαν 81 προτάσεις προϋπολογισμού 23 εκ.€. Η θετική αξιολόγηση έχει ολοκληρωθεί για 61 έργα συνολικού προϋπολογισμού 18.440.537,95 €. Από αυτά έχουν εκδοθεί 61 αποφάσεις ένταξης, 41 προεγκρίσεις δημοπράτησης, 24 προεγκρίσεις υπογραφής σύμβασης με τον ανάδοχο και 9 Προγραμματικές Συμβάσεις ανάμεσα στο

Υπουργείο και τον Δήμο Τελικό Δικαιούχο. Τα έργα έχουν ξεκινήσει να υλοποιούνται και ήδη έχουν εκδοθεί 7 εγκρίσεις χρηματοδότησης και έχει εγκριθεί η καταβολή ποσού 500.199,74 € στους δικαιούχους δήμους. Έχουν ήδη υποβληθεί και καταχωρηθεί στο ΟΠΣ Μηνιαία Δελτία ύψους 150.230,00 €.

Πραγματοποιήθηκε η 2η πρόσκληση (για το σύνολο των 40 περιοχών ΟΠΑΑΧ), προϋπολογισμού 15 εκ.€ και έληξε στις 30/9/2003. Υποβλήθηκαν 393 προτάσεις προϋπολογισμού 79,5 εκ.€, για τις οποίες ολοκληρώνεται η διαδικασία αξιολόγησης. Συνολικά αξιολογούνται θετικά 193 έργα συνολικού προϋπολογισμού 40.384.968,96 €, ενώ έχουν εκδοθεί 66 προεγκρίσεις δημοπράτησης και 20 προεγκρίσεις υπογραφής σύμβασης με τον ανάδοχο και 11 Προγραμματικές Συμβάσεις ανάμεσα στο Υπουργείο και τον Δήμο Τελικό Δικαιούχο.

Εκδόθηκε ειδική ΣΑΕ για την χρηματοδότηση των μικρών δημοσίων έργων του Άξονα 7, με κωδικό Ε2823. Στην ΣΑΕ αυτή έχουν ήδη εγγραφεί 476 έργα.

Προκειμένου να εξασφαλισθεί ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας ανάπτυξης για τις επιλεγμένες περιοχές έγινε συμπληρωματική πρόσκληση σε συγκεκριμένους Δήμους ανά ΟΠΑΑΧ για υποβολή προτάσεων η οποία έληξε στις 30/12/2004. Η πρόσκληση αφορούσε συγκεκριμένους Δήμους σε 15 ορεινούς όγκους (48 δήμοι & κοινότητες) για το μέτρο 7.4 «Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό» για 6.000.000,00 €, σε 11 περιοχές παρέμβασης (46 δήμοι & κοινότητες) για το μέτρο 7.5 «Ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών – προστασία και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς» για 6.000.000,00 € και σε 13 περιοχές παρέμβασης (56 δήμοι & κοινότητες) για το μέτρο 7.8 «Ανάπτυξη και βελτίωση της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη της γεωργίας» για 8.000.000,00 €. Στα πλαίσια της πρόσκλησης αυτής υποβλήθηκαν συνολικά 146 προτάσεις συνολικού προϋπολογισμού 44.171.053,40 €, οι οποίες βρίσκονται στο στάδιο της αξιολόγησης.

Ιδιωτικές Επενδύσεις

Ιδιωτικά Έργα Άξονα 7

Πραγματοποιήθηκε η 1η Πρόσκληση και υποβλήθηκαν 1.731 επενδυτικά σχέδια, συνολικής Δημόσιας Δαπάνης 230 εκ. €. Οι προτάσεις αξιολογήθηκαν και ήδη ο Τελικός Δικαιούχος απέστειλε σε 881 εν' δυνάμει δικαιούχους, (επενδυτικά σχέδια με Δ.Δ.106 εκ. €), επιστολή προέγκρισης, όπου τους γνωστοποίησε τον επιλέξιμο προϋπολογισμό του επενδυτικού τους σχεδίου και τους κάλεσε να αποστείλουν

δήλωση αποδοχής μαζί με τα απαιτούμενα για την οριστική έγκριση δικαιολογητικά. Σήμερα ο Τελικός Δικαιούχος βρίσκεται σε φάση ολοκλήρωσης της διαδικασίας παραλαβής και ελέγχου των προσκομισθέντων δικαιολογητικών. Έχει ήδη υποβάλλει τροποποιημένα Τεχνικά Δελτία Έργων/Υποέργων με βάση τα οποία τροποποιήθηκαν οι προϋπολογισμοί των έργων και εντάχθηκαν 770 υποέργα σε επίπεδο χώρας (όλες οι Περιφέρειες), συνολικής Δ.Δ. 86 εκ. €. Έχουν ήδη εκδοθεί οι οριστικές εγκρίσεις των επενδύσεων που παρουσίαζαν ωριμότητα για όλες τις Περιφέρειες της χώρας, και αναμένεται η ολοκλήρωση της διαδικασίας για το σύνολο των προεγκριθέντων επενδύσεων.

Επίσης ολοκληρώνεται η διαδικασία συνεδρίασης των Γνωμοδοτικών Επιτροπών για την εξέταση των επενδυτικών σχεδίων που είχαν κατατεθεί για το Μέτρο 7.12 (μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων), καθώς επίσης και η εξέταση των ενστάσεων που είχαν κατατεθεί στα μετά τα αποτελέσματα των γνωμοδοτικών επιτροπών.

Από τον τελικό δικαιούχο συντάχθηκαν και εγκρίθηκαν με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων τα έντυπα για τη διαδικασία παρακολούθησης της υλοποίησης των επενδυτικών σχεδίων σύμφωνα με το ισχύον νομικό πλαίσιο που αφορούν :

στις απαιτούμενες διαδοχικές Εκθέσεις Προόδου Εργασιών

στις απαιτούμενες διαδοχικές Βεβαιώσεις Προόδου Εργασιών (ΒΕΠΕ) καθώς και το έντυπο της τελικής Βεβαίωσης Προόδου Εργασιών και Παραλαβής.

καθώς και του εντύπου οδηγιών προς τους τελικούς αποδέκτες των επενδύσεων για την διευκόλυνσή τόσο αυτών αλλά και της απαιτούμενης διαδικασίας όπως επίσης και για την τήρηση των κανόνων δημοσιότητας βάσει του Καν. (ΕΚ) 1159/00.

Όλα τα ανωτέρω απεστάλησαν στις Δομές Στήριξης προκειμένου να ξεκινήσουν οι διαδικασίες πιστοποίησης των δαπανών και καταβολής των ενισχύσεων στους δικαιούχους του προγράμματος. Η διαδικασία αυτή είναι πλέον σε εξέλιξη και αναμένεται η πραγματοποίηση των πρώτων πληρωμών στο Πρόγραμμα.

Παράλληλα προωθήθηκε και η τροποποίηση της ΚΥΑ 505/2002 ώστε να επιλυθούν τα όποια προβλήματα έχουν εντοπιστεί στη μέχρι τώρα πορεία εξέλιξης και εφαρμογής του προγράμματος των ΟΠΑΑΧ τόσο από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων όσο και από τις Περιφέρειες, προκειμένου να διευκολυνθεί η εφαρμογή του τόσο σε διαδικασίες που ακολουθούν (π.χ. τροποποιήσεις

επενδυτικών σχεδίων, επιτροπές παρακολούθησης και παραλαβής των έργων, κλπ.) όσο και στην περίπτωση μελλοντικών προκηρύξεων (π.χ. αξιολόγηση, αμοιβές γνωμοδοτικών, κλπ.).

Έχει συμπληρωθεί και λειτουργεί το Μικρό Πληροφορικό Σύστημα (ΜΠΣ) του Άξονα 7 σύμφωνα με τις τελευταίες τροποποιήσεις που πραγματοποιήθηκαν στον πυρήνα του ΟΠΣ για τις ιδιωτικές επενδύσεις, προκειμένου να υπάρχει ταύτιση στα δύο συστήματα για την διευκόλυνση και επιτάχυνση των απαιτούμενων εργασιών στην σύνταξη των ΤΔΥ αλλά και στην παρακολούθηση των επενδύσεων.

Επίσης πραγματοποιήθηκαν σχετικές επαφές με τις Περιφέρειες προκειμένου να οριστικοποιηθούν τα έργα και οι δράσεις που θα υλοποιηθούν στις περιοχές παρέμβασης των ΟΠΑΑΧ του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το ΕΚΤ των Περιφερειών.

Τέλος, ορίστηκε νέος Τελικός Δικαιούχος για τα καθεστάτα ενίσχυσης του Άξονα 7 η Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Συγχρηματοδοτούμενων Ενεργειών από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων – Προσανατολισμός (Ε.Γ.Τ.Π.Ε. – Π) και ολοκληρώνονται οι διαδικασίες παράδοσης των σχετικών αρχείων από την Δ/ση Προγραμματισμού & Γ.Δ..

μετρο 7.14 «Παροχή βασικών υπηρεσιών για την ΑΓΡΟΤΙΚΗ οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό»

Συνολικός Προϋπολογισμός : 53.933.193 €

Δημόσια Δαπάνη: 53.933.193 €

Απορροφήσεις: 13.055.080,96 €

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.) :24,2

Τελικός Δικαιούχος: Δ/ση Προγραμματισμού & Γ.Δ.

Για την παροχή βασικών υπηρεσιών προς τον αγροτικό πληθυσμό των περιοχών εφαρμογής των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου

(ΟΠΑΑΧ) έχουν δημιουργηθεί οι Δομές Στήριξης (13 Δομές, 1 Δομή ανά Περιφέρεια της χώρας). Πρόκειται για οργανωμένα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου που διαθέτουν εμπειρία στην αγροτική ανάπτυξη και κατάλληλη τοπική δικτύωση (αντένες ανά νομό) ώστε να βρίσκονται σε άμεση επαφή με τον πληθυσμό των περιοχών παρέμβασης.

Οι Δομές υλοποιούν το έργο τους με ενέργειες που σχετίζονται με τη δημοσιοποίηση του Προγράμματος σε τοπικό επίπεδο, τη χορήγηση και παραλαβή των Φακέλων Υποψηφιότητας στα πλαίσια της 1ης Προκήρυξης των ιδιωτικών επενδύσεων, την επικουρική συμμετοχή στην αξιολόγηση των προτάσεων και στην επίσπευση των διαδικασιών σε ότι αφορά την προέγκριση και την οριστική έγκριση των ιδιωτικών επενδύσεων του Άξονα 7.

Η συνέχεια του έργου τους θα είναι υπηρεσίες στήριξης των τελικών αποδεκτών, η υποστήριξη του Τελικού Δικαιούχου σε ότι αφορά την οριστική ένταξη των επενδυτικών σχεδίων καθώς και η συγκρότηση των τριμελών επιτροπών για την παρακολούθηση – πιστοποίηση της πορείας υλοποίησης των υποέργων.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

Συνολικός Προϋπολογισμός : 25.495.801 €

Δημόσια Δαπάνη: 25.495.801 €

Απορροφήσεις: 4.716.266,00

Ποσοστό Απορρόφησης (% Δ.Δ.) :18,5

Τελικός Δικαιούχος: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠΛΑΑ-ΑΥ

Η συγχρηματοδοτούμενη Τεχνική Στήριξη αποτελεί το μοναδικό Μέτρο του Άξονα Προτεραιότητας 8 του Ε.Π. Οι δράσεις του Μέρους συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη υλοποίηση του ΕΠ και διαμορφώνονται ανάλογα με τις ανάγκες του. Συμπληρωματικά με το συγχρηματοδοτούμενο Μέτρο λειτουργεί και η Εθνική Τεχνική Στήριξη. Στα πλαίσια της Εθνικής Τεχνικής Στήριξης υλοποιούνται πράξεις απαραίτητες για την διεξαγωγή του Επιχειρησιακού Προγράμματος αλλά μη επιλέξιμες από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων - Τμήμα Προσανατολισμού (ΕΓΤΠΕ-Π).

Το Μέτρο έχει προϋπολογισμό 25,5 εκατ. ΕΥΡΩ και μέχρι σήμερα έχουν πληρωθεί 4,7 εκατ. ΕΥΡΩ ενώ υπάρχουν 45 ενταγμένα έργα συνολικού προϋπολογισμού 7,04 εκατ. ΕΥΡΩ.

Από τα 45 έργα 26 έχουν ολοκληρωθεί, 1 απεντάχθηκε και τα υπόλοιπα συνεχίζουν να υλοποιούνται.

Το 2004 εντάχθηκαν 7 έργα και εγκρίθηκαν 2 τροποποιήσεις από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών .

Για το 2005 έχει καταρτισθεί ο ετήσιος προϋπολογισμός και αποστέλλεται στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.